

Π. Παναγιώτης
Ε.Μ. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΜΑΡΤΙΟΥ ΜΑΡΣΚΑΛΕΙΟΥ

Π. Παναγιώτης
**ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΧΡΗΣΤΟΜΑΘΕΙΑ**

ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΔΙΑΚΤΙΚΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥΣ

— — — — —
ΤΟΜΟΣ Β'
ΔΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ Α', Β', Γ'.

ΚΑΤΑ ΤΟ ΝΕΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

— — — — —
ΕΚΔΟΣΙΣ Γ'

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ Μ. ΚΟΝΝΑΡΟΥ

28 - ΕΝ ΟΔΩ Τ. ΣΥΛΛΟΓ. Γ - 28

1916

1915 ΕΕΝ
Π. Παπαδόπουλος

ΕΜΜ. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΜΑΡΜΑΡΕΛΙΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΧΡΗΣΤΟΜΑΘΕΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΝΕΩΤΑΤΑΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΑΣ ΜΕΘΟΔΟΥΣ

ΤΟΜΟΣ Β'
ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ Α', Β', Γ'.

ΚΑΤΑ ΤΟ ΝΕΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ Γ'

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ Χ. ΚΟΡΝΑΡΟΥ
28 - ΕΝ ΟΔΩ, ΣΤΑΔΙΟΥ - 28
1915

[Συμφώνως τῷ τῆς 31 Ὀκτωβρίου 1914 Β. Διατάγματι περὶ τοῦ προγράμματος τῶν ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς σχολείοις διδακτικῶν μαθημάτων ἐκδίδων νῦν τὸ τρίτον τῆν Ἀναβάσει τοῦ Ξενοφώντος διήρεσα αὐτὴν εἰς δύο τεύχη, ὧν τὸ μὲν πρῶτον περιλαμβάνει ἐκ τῶν τριῶν πρῶτων, τὸ δὲ δεύτερον ἐκ τῶν τεσσάρων τελευταίων βιβλίων αὐτῆς τὰ ἐπαγωγότερα καὶ διδακτικώτερα μέρη τοῦ συγγράμματος τούτου. Τῶν παραλειφθέντων δὲ μερῶν ἔβηκα ἐντὸς ἀγκυλῶν βραχείας περιλήψεις, ὥστε νὰ δύνανται οἱ μαθηταὶ ἀνευ χασμάτων νὰ παρακολουθῶσι τὴν ὅλην διήγησιν καὶ οὕτως ἐντὸς τῶν δύο ἐτῶν τῆς διδασκαλίας τῆς Ἀναβάσεως νὰ κατορθώσωσι νὰ σχηματίσωσιν εἰκόνα ὁπωσοῦν τελείαν τοῦ ἔργου.

Τὸ κείμενον διήρεσα εἰς μείζονας μεθοδικὰς ἐνότητας, ὧν προεόρασα τὸν γενικὸν σκοπὸν, διὰ παραγράφων δ' ἐδήλωσα τὰς ἐλάσσονας ἐνότητας, καθ' ἃς θὰ χωρῆ ἡ ἐξηγητὴ καὶ ἡ λογικὴ ἐπεξεργασία ἐκάστης μεθοδικῆς ἐνότητος.

Ἐν τῇ συντάξει τοῦ πίνακος τῶν λέξεων καὶ φράσεων εἶχον ἐν γένει ὑπ' ὄψει τί τὸ ἀναγκαῖον καὶ χρήσιμον εἰς τοὺς μαθητὰς, τί τὸ μέλλον νὰ διευκολύνῃ αὐτοὺς εἰς τὴν κατ' οἶκον προπαρασκευὴν ἢ τὴν ἐπανάληψιν τοῦ ἐκ τῷ σχολεῖῳ ἐξηγηθέντος τεμαχίου· διὰ τοῦτο ἀπέφυγον τὰς πολλὰς καὶ περιττὰς σημειώσεις τὰς εἰς τὴν γραμματικὴν καὶ τὸ συντακτικὸν ἀναφερομένας, ἀνηκούσας δὲ κυρίως εἰς τὴν ἐν τῷ σχολεῖῳ κοινῇ συνεργασίᾳ διδάσκοντος καὶ διδασκομένου ἐπεξεργασίαν τοῦ κειμένου.

Ἐν τοῖς προλεγόμενοις μετὰ σύντομον βιογραφίαν τοῦ συγγραφέως καὶ ἀναγραφὴν τῶν ἔργων αὐτοῦ ἔβηκα ἀναγκαῖον νὰ προσθέσω δύο κεφάλαια, ἓν μὲν περὶ τῶν στρατιωτικῶν τῶν ἀρχαίων μετὰ τῶν ἀναγκαιῶν πρὸς ἀκριβεστέραν κατανόησιν αὐτῶν σχημάτων καὶ τριῶν σχεδιογραφημάτων τῆς παρὰ τὰ Κούναξα μάχης, διότι μακρὰ διδακτικὴ πείρα μ' ἔπεισε πόσον εἶναι ἀναγκαῖα ἢ γνῶσις τούτων εἰς τὴν βαθίαν κατανόησιν τῆς Ἀναβάσεως, ἕτερον δὲ ἀνωψήζον ἐν μεταφράσει κρίσιν τῆς Ἀναβάσεως ὡς στρατιωτικῷ βιβλίῳ ἐκ τῆς νεωτάτης ἐκδόσεως αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Γαλλοῦ συνταγματάρχου Ἀρθούρου Boucher (*Colonel Arthur Boucher, L'Anabase de Xénophon, avec un commentaire historique et militaire* — Paris 1913).

Ἐκ τῆς κρίσεως ταύτης τοῦ ἀλλογενοῦς ἀξιωματικοῦ εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ κινήσῃ ζῶηρον τὸ διαφέρον τῶν Ἑλληνοπαίδων ὑπὲρ τοῦ τεμπλοτάτου καὶ διδακτικοτάτου τούτου βιβλίου, ὥστε οὐ μόνον ἐν τῷ σχολεῖῳ μετ' ἀγάπης καὶ προθυμίας νὰ παρακολουθῶσι τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀποφοιτῶντες ἐκ τοῦ σχολείου νὰ ἔχωσι τὴν ὄρεξιν νὰ μελετῶσιν αὐτὸ καὶ μάλιστα κατὰ τὴν εὐτιχεστέραν περίοδον τοῦ βίου αὐτῶν, τὸν χρόνον τῆς στρατιωτικῆς τῶν θηρησίας. Διότι, ἂφ' οὐ παῖδες ὄντες ἠτύχησαν νὰ ἴδωσι μεγαλυνομένην καὶ δοξαζομένην τὴν Πατρίδα αὐτῶν ὑπὸ τοῦ μεγάλου Βασιλέως μας καὶ τοῦ νικηφόρου Στρατοῦ μας, βεβαίως νεανία γενόμενοι θὰ φιλοτιμηθῶσι νὰ ὑπηρετήσωσιν εἰς τὸν στρατὸν Αὐτῆς ἀμεινον τῶν ἐνδόξων πατέρων, εἰς τὴν ὑψηλὴν δὲ ταύτην ὑπηρεσίαν τῆς Πατρίδος καὶ τοῦ Βασιλέως τελειότερον βοήθημα τῆς Ἀναβάσεως δὲν δύνανται ἄλλο νὰ ἔχωσιν, ὡς θὰ πείσῃ αὐτοὺς ἡ ἐπιμελής διδασκαλία αὐτῆς καὶ μελέτη.

Ἐρ' Ἀθήραις τῇ 21 Μαΐου 1915.

Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ |

ΠΙ ΛΕΚΑΚΕΑΣ

τύποις Π. Α. Πετράκων ἐν Ἀθήραις

Π. Διαμαντοπούλου

Β. Ξηροπούλου

Α'. Βίος του Ξενοφώντος.

Σελ. 1
Διαμάνη

Ὁ Ξενοφῶν ἦτο Ἀθηναῖος, ἐξῆσε δὲ πρὸ Χριστοῦ ἀπὸ τοῦ ἔτους 430 μέχρι τοῦ 355. Ἐγεννήθη ἐκ γονέων εὐγενῶν καὶ πλουσιῶν, καὶ ὁ μὲν πατήρ του ὠνομάζετο Γρύλλος, ἡ δὲ μήτηρ του Διοδόρα. Ἐξεπαιδεύθη δὲ καλῶς καὶ ἠτύχησε νὰ ἀκούσῃ τὴν διδασκαλίαν καὶ τοῦ μεγίστου φιλοσόφου τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, τοῦ Σωκράτους.

Ὅτε ὁ Ξενοφῶν ἦγε τὸ τριακοστὸν τῆς ἡλικίας του ἔτος (401 π. Χ.), μετέβη κατὰ προτροπὴν τοῦ φίλου του Προξένου τοῦ Βοιωτοῦ εἰς τὰς Σάρδεες τῆς Λυδίας πρὸς τὸν Κῦρον, τὸν υἱὸν τοῦ Δαρείου τοῦ Νόθου καὶ ἀδελφὸν τοῦ τότε βασιλέως τοῦ Περσικοῦ κράτους Ἀρταξέρξου. Συσταθεὶς εἰς τὸν Κῦρον ὑπὸ τοῦ Προξένου ἠκολούθησεν αὐτὸν εἰς τὴν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του ἐκστρατείαν, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦτου ἐν τῇ παρὰ τὰ Κούναξα μάχῃ καὶ τὴν διὰ δόλου σφαγῇ ὑπὸ τοῦ Τισσαφέρους τῶν στρατηγῶν τῶν Ἑλλήνων μισθοφόρων τοῦ Κύρου, αὐτὸς ἐνεθάρρυνε τοὺς εἰς ἀμνηστίαν καὶ ἀπελπισίαν περιελθόντας Ἕλληνας καὶ ἐκλεχθεὶς ὑπὸ τούτων εἰς τῶν στρατηγῶν τῶν ἐκλεγέντων εἰς ἀντικατάστασιν τῶν ὑπὸ τοῦ Τισσαφέρους δολοφονηθέντων, ὠδήγησεν αὐτοὺς διὰ μέσου συνεχῶν μαχῶν καὶ πολλῶν κινδύνων καὶ κακουγιῶν εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Θράκην καὶ εἰς Μ. Ἀσίαν, ἔνθα οἱ λεγόμενοι Μύριοι ἠνώθησαν μετὰ τῶν κατὰ τῶν Περσῶν πολεμούντων τότε Λακεδαιμονίων. Εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα, τὰς Ἀθήνας, δὲν ἐπανῆλθε πλέον ὁ Ξενοφῶν καταδικασθεὶς εἰς ἐξορίαν, διότι συνεπολέμησε μετὰ τοῦ Κύρου, ὅστις κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ἐβοήθησε τοὺς Λακεδαιμονίους κατὰ τῶν Ἀθηναίων.

Ὅτε ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων Ἀγησίλαος, μετὰ τοῦ ὁποῖου ὁ Ξενοφῶν συνεδέθη διὰ στενῆς φιλίας, ἀνεκλήθη ἐκ τῆς Ἀσίας (394 π. Χ.), ἵνα πολεμήσῃ κατὰ Ἀθηναίων, Θηβαίων, Ἀργείων καὶ Κορινθίων, οἵτινες καθ' ὑποκίνησιν τῶν Περσῶν συμμαχήσαντες ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Σπάρτης, ὁ Ξενοφῶν ἠκολούθησεν αὐτὸν καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἐν Κορωνείᾳ μάχην ἠγωνίσθη μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων κατὰ τῶν συμπολιτῶν του Ἀθηναίων.

Ἐλθόντα εἰς Λακεδαίμονα μετὰ τὴν μάχην ταύτην τὸν Ξενοφῶντα ἀντήμευαν οἱ Λακεδαιμόνιοι διὰ τὰς πρὸς τὴν Σπάρτην ὑπερησίας του, δορῆσαντες εἰς αὐτὸν ἐν κτήμα παρὰ τὸν Σκιλλοῦντα τῆς Ἠλίδος. Ἐκεῖ ὁ Ξενοφῶν ἔζησεν ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη (390—370 π. Χ.) βίον εὐτυχῆ, ἀσχολούμενος εἰς τὴν θήραν, τὴν γεωργίαν καὶ τὴν συγγραφὴν διαφόρων συγγραμμάτων. Λαβὼν δὲ σύζυγον τὴν Φιλησίαν ἐγέννησεν ἕξ αὐτῆς δύο υἱούς, τὸν Γρύλλον καὶ τὸν Διόδορον.

Τὸν ἐν Σκιλλοῦντι ἤρεμον βίον τοῦ Ξενοφῶντος διέκοψε τέλος ὁ μεταξὺ Λακεδαιμονίων καὶ Θηβαίων ἐκραγεὶς πόλεμος (371 π. Χ.). Οἱ Ἕλειοι, σύμμαχοι τῶν Θηβαίων κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον, ἠνάγκασαν τὸν Ξενο-

φῶντα νὰ φύγη ἐκ Σκιλλοῦντος καὶ νὰ ἐγκατασταθῇ ἐν Κορίνθῳ, ἐνθα ἔζησε τὸ ὑπόλοιπον μέρος τοῦ βίου του, ἤτοι μέχρι τοῦ 355 π. Χ. Ὅτε ὁ Ξενοφῶν διέτριβεν ἐν Κορίνθῳ, οἱ Ἀθηναῖοι ἀνεζάλεσαν τὸ κατ' αὐτοῦ ψήφισμα ἐξορίας, ἀλλ' ὁ Ξενοφῶν δὲν ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας, ἔπεμψε δὲ μόνον τοὺς δύο υἱοὺς του, ἵνα ἀγωνισθῶσι κατὰ τῶν Θηβαίων μετὰ τῶν συμπολιτῶν τοῦ Ἀθηναίων, συμμάχων τότε τῶν Λακεδαιμονίων, ὁ εἷς δὲ τῶν υἱῶν του ὁ Γρύλλος ἔπεσε γενναίως μαχόμενος ἐν τῇ παρὰ τὴν Μαντινείαν μάχῃ.

Ὁ Ξενοφῶν ὑπῆρξε φίλος τῶν ταξειδίων, θαραλλέος, καρτερικός, ἱκανὸς στρατηγός, φίλος τῶν γραμμάτων καὶ τοῦ ἀγροτικοῦ βίου.

Β'. Συγγράμματα Ξενοφῶντος.

Ὁ Ξενοφῶν συνέγραψε 15 συγγράμματα, ὧν 4 μὲν μεγάλα, 11 δὲ μικρά. Τὰ μεγάλα συγγράμματα αὐτοῦ εἶναι τὰ ἀκόλουθα :

Ἡ Κύρου Ἀνάβασις διηρημένη εἰς 7 βιβλία. Ἐν τῷ συγγράμματι τοῦτῳ περιγράφεται ἡ ἀπὸ τῶν Σάρδεων τῆς Λυδίας ἀνάβασις Κύρου τοῦ νεωτέρου εἰς Βαβυλωνίαν καὶ ἡ μετὰ τὴν παρὰ τὰ Κούναξα μάχην ἀπόδοδος τῶν Μυρίων εἰς τὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ ἐκεῖθεν μέχρι τοῦ Ἑλλησπόντου.

Ἡ Κύρου Παιδεία διηρημένη εἰς 8 βιβλία. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο εἶναι ἱστορικὸν μυθιστόρημα, ἐν ᾧ ὁ Ξενοφῶν περιγράφων τὴν ἀγωγήν Κύρου τοῦ πρεσβυτέρου, τοῦ ἰδρυτοῦ τοῦ Περσικοῦ κράτους, ὑποδεικνύει ὅτι τὰ μεγάλα ἔργα καὶ ἡ εὐδαιμονία τοῦ βασιλέως ἐκείνου ἐπήγασαν ἐκ τῶν χρηστῶν ἀρχῶν, ἃς ἐπόρισεν εἰς αὐτὸν ἡ ὀρθὴ παιδεία.

Τὰ Ἑλληνικά (πράγματα, συμβάντα), διηρημένα εἰς 7 βιβλία. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο περιλαμβάνει τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν ἀπὸ τοῦ 411 π. Χ. μέχρι τοῦ 362 π. Χ., ἤτοι ἀπὸ τοῦ χρόνου, εἰς ὃν καταλήγει τὸ σύγγραμμα τοῦ Θουκυδίδου (ὁ Πελοποννησίωv καὶ Ἀθηναίων πόλεμος), μέχρι τῆς ἐν Μαντινείᾳ μάχης.

Τὰ Ἀπομνημονεύματα διηρημένα εἰς 4 βιβλία. Διὰ τοῦ συγγράμματος τούτου ὁ Ξενοφῶν ἀπολογεῖται μὲν πρὸς τὰς κατηγορίας, ἃς ἀπέδωκαν πρὸς τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ Σωκράτην, ὅτι δὲν ἐπίστευεν εἰς τοὺς θεοὺς τῆς πόλεως καὶ ὅτι διὰ τῆς διδασκαλίας του ἔβλαπτε τοὺς νέους, ἐντεῦθεν δὲ λαμβάνων ἀφορμὴν ὑποτυποῖ γενικὴν τινα εἰκόνα τοῦ βίου τοῦ σοφοῦ αὐτοῦ διδασκάλου.

Γ. Ἡ Ἀνάβασις ὡς στρατιωτικὸν βιβλίον.

« Ἡ Ἀνάβασις εἶναι ἀναμφισβητήτως τὸ πρῶτον βιβλίον τῆς στρατιωτικῆς ἱστορίας, ἤτοι τῆς τεχνικῆς ἱστορίας ἐνὸς πολέμου γεγραμμένης ὑπ' ἀνδρὸς στρατιωτικοῦ.

Ἐν τῇ παρούσῃ μελέτῃ σκοπεύομεν νὰ καταδείξωμεν πόσον ἀναγκαῖα εἶναι ἡ μελέτη τοῦ συγγράμματος τούτου εἰς πάντα στρατιωτικὸν καὶ πᾶσα διδάγματα οὗτος δύναται νὰ πορισθῇ ἐξ αὐτοῦ.

Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Κύρου δύναται νὰ συγκαταλεχθῇ εἰς τὰς μεγίστας ἐκστρατείας τῶν τε παλαιῶν καὶ τῶν νέων χρόνων διότι κατὰ ταύτην 113000 μαχηταὶ διήνυσαν πορείαν 2000 χιλιομέτρων, ὧν περὶ τὰ 900 διὰ χωρῶν ἐρήμων, ὅλως σχεδὸν ἐστερημένων μέσων ἐπισιτισμοῦ, ἀντιπαρετάχθησαν δ' ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης ὑπὲρ τὸ 1000000 ἀνδρῶν.

Ἐν τῇ Ἀναβάσει δύναται ὁ στρατηγικὸς νὰ παρακολουθήσῃ ἐγγύτατα τὰς στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ Κύρου καὶ τῶν Μυρρίων καὶ νὰ λάβῃ πληροφορίας περὶ τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ μεγάλου βασιλέως γενικὰς μεγάλου διαφέροντος.

Ἐκ τῆς Ἀναβάσεως θὰ διδαχθῇ πειστικώτατα τὴν μεγάλην ταύτην ἀλήθειαν, ὅτι ἐν τοῖς πολέμοις οὐχὶ ἡ πληθὺς τῶν ἀνδρῶν, ἀλλ' ἡ ἀνδρεία τῶν στρατιωτῶν δίδει τὴν νίκην. Βλέπων ὅτι ἀναρίθμητος στρατιὰ Περσῶν ἠττάται ὑπὸ μᾶς ὀρακὸς μισθοφόρων Ἑλλήνων, θὰ ἀναγκασθῇ νὰ ἐξερευνήσῃ τὰ αἷτια τῆς ἐπαισχύντου ταύτης ἠττης. Ὅταν δὲ ἀνεύρῃ τὰ αἷτια ταῦτα, βεβαίως διδακτικώτατα διδάγματα ἐξ αὐτῶν θὰ πορισθῇ, συλλογιζόμενος ὅτι ὁ Περσικὸς λαὸς, ὅστις ἐπὶ Κύρου τοῦ μεγάλου μεγάλα κατορθώματα κατώρθωσεν, ἐν δικστήματι ἐνὸς σχεδὸν αἰῶνος ἀπώλεσε τὰς στρατιωτικὰς αὐτοῦ ἀρετάς, διότι ἀπὸ τῆς προτέρας σωφροσύνης καὶ ἐγκρατείας μετέπεσεν εἰς βίον μαλθακὸν καὶ τρυφηλὸν καὶ διὰ τοῦτο ἐπέστησε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ μᾶλλον εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν στρατιωτῶν ἢ εἰς τὸ ποιόν, τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν, κατέλιπε τὰ ἀγγέμαχα ὅπλα τῆς ἐκ τοῦ συστάδην μάχης καὶ προτίμησε τὰ ἐκηβόλα, νομίζων ὅτι διὰ τούτων ἠδύνατο μακρόθεν νὰ νικᾷ τὸν πολέμιον, τέλος δὲ ἀπέδωκε σημασίαν ὑπερβολικὴν εἰς τὴν καταστρεπτικὴν δύναμιν τῶν δρεπανηφόρων ἀρμάτων.

Ὁ στρατηγικὸς θὰ εὔρη προσέτι ἀναγινώσκων τὴν Ἀνάβασιν πληροφορίας περὶ τοῦ θεάτρου τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων τῆς Μ. Ἀσίας πολυτιμοτάτας, εἰς ἃς οἱ νεώτεροι χάρται καὶ τὰ ἄλλα σχετικὰ δημοσιεύματα πρὸς συμπλήρωσιν μόνον δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν.

Καὶ σήμερον δ' ἔτι, ἂν μὴ ὑπῆρχον οἱ σιδηρόδρομοι, στρατὸς ἐκκινῶν ἐκ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἰωνίας καὶ ἔχων τέρμα κατευθύνσεως τὸ Βαγδάτιον, θὰ ἦτο ἠναγκασμένος νὰ ἀκολουθῆ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τοῦλάχιστον μέχρι τοῦ Εὐφράτου, τὴν αὐτὴν καὶ ὁ Κύρος σειρὰν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων, νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ αὐτὸ γενικὸν σχέδιον, νὰ χρησιμοποιεῖ τὰ αὐτὰ σχεδὸν κέντρα ἐπισιτισμοῦ, νὰ κάμῃ τὸν αὐτὸν συνδυασμὸν δράσεως στρατοῦ καὶ στόλου.

Ἡ κἀθοδος τῶν Μυρίων παρέχει διδάγματα εἰς ἀξιωματικούς παντὸς βαθμοῦ, οἵτινες ἀναλαμβάνουσι τὴν διοίκησιν μικρῶν ἢ μεγάλων στρατιωτικῶν μονάδων.

Οὐδέποτε στρατὸς κατηρτίσθη ἐκ στρατιωτῶν τοσοῦτον ἀγαθινώτου ἀνεξαρτησίας, χρωμένῶν καὶ καταχρωμένῶν λίαν τὸ δικαίωμα αὐτῶν ὡς ἐλευθέρων πολιτῶν καὶ κατ' ἀκολουθίαν σφόδρα δυσδιοικήτων. Ἀλλὰ καὶ οὐδέποτε στρατὸς εὐρέθη ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον καὶ ὑπὸ συνθήκας τοσοῦτον κρίσιμους ἀντιμέτωπος τοσοῦτων πολεμίων.

Ὁ Ξενοφῶν ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ δεικνύει πρῶτον μὲν πῶς ὑπὸ τοιούτων στρατιωτῶν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπερνικῶνται ἀσφαλῶς τοιαῦται δυσκολίαι, δεῦτερον δὲ πῶς, ὡσάκις ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ ἐπεμβῆ αὐτὸς προσωπικῶς, ἠδυνήθη νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ὑπερνίκησιν τῶν δυσκολιῶν ἐκείνων διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν πολεμικῶν ἀρχῶν, ἃς εἶχε διδαχθῆ ἐν τῇ Σχολῇ τοῦ Σωκράτους.

Αἱ πολεμικαὶ ἀρχαὶ τοῦ Σωκράτους, ἃς ὁ Ξενοφῶν ἐξέθηκε μὲν ἐν ταῖς «Ἀπομνημονεύμασι», ἀνέπτυξε δὲ καὶ θεωρητικῶς ἐφήρμοσεν ἐν τῇ «Κύρου Παιδείᾳ», δύνανται νὰ συνοψισθῶσιν ἐν ταῖς ἑξῆς. «Ἐν τῷ πολέμῳ οὔτε ὁ ἀριθμὸς, οὔτε ἡ ἰσχὺς δίδει τὴν νίκην, ἀλλ' ἡ ἀνδρεία». Λέγοντες δὲ ἀνδρεῖαν νοοῦμεν τὸ θάρρος

τοῦ στρατιώτου, τὸ ὅποιον ἀπορρέει ἐκ τῆς θελήσεως αὐτοῦ νὰ ἐκτελεῖ τὰς διαταγὰς τῶν ἀνωτέρων καὶ κατὰ τοὺς κρισιμωτάτους κινδύνους καὶ ἐκδηλοῦται τελευταίον διὰ τῆς θελήσεως αὐτοῦ νὰ ἀντιμετωπίζῃ τὸν πολέμιον. Ἀνδρεία λοιπὸν εἶναι ἡ ἐκουσία καὶ αὐτοπροαίρετος ὑπακοή εἰς μέγιστον βαθμὸν ἐξικνουμένη.

Ὁ Ἡρόδοτος λέγει (7,104) περὶ τῶν Λακεδαιμονίων, ὅτι οὗτοι «καθ' ἓνα μὲν μαχόμενοι οὐδένος εἶναι κατώτεροι, συνταταγμένοι δὲ ὄντες εἶναι οἱ ἄριστοι ἀνδρῶν ἀπάντων διότι, καίπερ ὄντες ἐλεύθεροι, δὲν ἔχουσιν ἀπεριόριστον ἐλευθερίαν ὑπακούουσιν εἰς ἓνα δεσπότην, τὸν νόμον, ὃν φοβοῦνται ὑπερβολικὰ καὶ διὰ τοῦτο ποιοῦσιν ὅτι ἂν ὁ νόμος κελεύῃ κελεύει δὲ πάντοτε τὸ ἴδιον, μηδέποτε ὁ στρατιώτης νὰ φεύγῃ ἐκ τῆς μάχης, ἀλλὰ μένων ἐν τῇ τάξει αὐτοῦ νὰ νικᾷ ἢ νὰ πίπτῃ».

Ὅταν ὁ ἀξιωματικὸς διοικῇ στρατιώτας οὕτω παιδαγωγημένους, ἀρκεῖ νὰ διατάξῃ καὶ ἡ διαταγή αὐτοῦ θὰ ἐκτελεσθῇ ἀφύκτως. Ἄλλ' ὅταν διοικῇ πολίτας, οἵτινες ἐν ἀκράτῳ δημοκρατίᾳ τραφέντες νομίζουσιν ὅτι ἔχουσι δικαίωμα ἀπεριόριστου ἐλευθερίας, ὀφείλει νὰ γινώσκῃ νὰ ἐπιδρᾷ ἐπὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν, ἵνα καταστήσῃ αὐτοὺς τοιοῦτους, ὥστε νὰ θέλωσι νὰ ὑπακούωσι, νὰ θέλωσι νὰ εἶναι ἀνδρεῖοι, νὰ θέλωσι ν' ἀντιμετωπίζωσι τὸν πόλεμον.

Πρὸς ἐπιτυχίαν δὲ τούτου ὁ ἀξιωματικὸς ὀφείλει νὰ φαίνεται ἀνώτερος τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ καὶ κατ' ἀκολουθίαν νὰ προσπαθῇ νὰ εἶναι τῷ ὄντι ἀνώτερος αὐτῶν, ἀποκτῶν πάσας ἐκεῖνας τὰς γνώσεις καὶ τὰς ἀρετάς, αἵτινες δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι εἰς τὸ ἔργον του.

Καὶ πρῶτον ὁ ἀξιωματικὸς ὀφείλει νὰ ἀγαπᾶται ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, καί, ἵνα καταστῇ ἀγαπητὸς εἰς αὐτοὺς, ὀφείλει νὰ θεωρῇ αὐτοὺς ὡς φίλους, ἀπροκαλύπτως ἐργαζόμενος διὰ τὸ καλὸν αὐτῶν. Ἐὰν δὲ τοῦτο δὲν εἶναι πάντοτε εὐκόλον, εὐκόλον ὅμως εἶναι εἰς πάντα ἀξιωματικὸν νὰ χαίρῃ μετὰ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ χαιρόντων, νὰ λυπῆται μετ' αὐτῶν λυπούμενων, νὰ σπεύδῃ ἐπίκουρος εἰς τὰς ἀνάγκας αὐτῶν.

Δεύτερον ὀφείλει ὁ ἀξιωματικὸς νὰ χρησιμεύῃ ὡς παράδειγμα δραστηριότητος καὶ ἐθελουσίας εἰς τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ, ἀντέ-

χων καρτερικώτερον αὐτῶν εἰς ψύχη καὶ θάληνη, εἰς στερήσεις καὶ κόπους καὶ ἐργαζόμενος περισσότερον αὐτῶν, ὅταν εἶναι ἀνάγκη.

Τρίτον ὀφείλει ὁ ἀξιωματικὸς νὰ δεικνύη μέγιστον διαφέρειον ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῶν στρατιωτῶν καὶ μάλιστα προλαμβάνων πάντα κίνδυνον δυνάμενον νὰ ἐπαπειλήσῃ αὐτοὺς καὶ προνοῶν περὶ παντὸς δυναμένου νὰ συντελέσῃ εἰς ἐπιτυχίαν τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν ὀφείλει νὰ δεικνύη ὅτι θεωρεῖ τὴν ζωὴν καὶ τὴν θελοθυσίαν αὐτῶν ὡς πολυτιμότερον κεφάλαιον αὐτοῦ ὀφείλει ἐνὶ λόγῳ νὰ ἐμπνέη εἰς τοὺς στρατιώτας τοῦ τὴν πεποίθησιν, ὅτι εἶναι ἱκανὸς νὰ συμβιβάσῃ ἄριστα τὰ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀτυμύδιβαστα δύο ταῦτα, ἧτοι νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν ζωὴν καὶ τὴν νίκην.

Ὅταν οἱ στρατιῶται πεισθῶσιν ὅτι ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν ἔχει τὰς ἀρετὰς ταύτας, δύναται οὗτος τελεσφόρως νὰ ἐπιδρῶ ἐπὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν, διότι ἔχουσιν ἤδη ἐμπιστοσύνην εἰς αὐτόν. Θὰ ἐπιδρῶ δ' ἐπὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν, ἐὰν προηγουμένως ἔχη ψυχολογήσει αὐτοὺς καλῶς καὶ γινώσκῃ ποῖα συναισθήματα μάλιστα κυριαρχοῦσιν ἐν αὐτοῖς (φιλοπατρία, ἐγωῖσμός, ὑπερηφάνια, φιλοδοξία κλπ.), ἵνα κινή ταῦτα πρὸ πάντων, ἅτινα δύναται νὰ κινήσωσιν αὐτοὺς ἰσχυρότατα εἰς τὸ νὰ θελήσωσι νὰ φανῶσιν ἄνδρες.

Κατὰ τὴν ἡμέραν δὲ τῆς μάχης ὀφείλει μάλιστα ὁ ἀξιωματικὸς νὰ καταστήσῃ τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ εὐψυχοτάτους καὶ θαρραλεωτάτους, πράττων πᾶν ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἐξ αὐτοῦ πρὸς μεγίστην ἐνίσχυσιν τῆς εὐψυχίας καὶ τοῦ θάρρους αὐτῶν. Θὰ κατορθώσῃ δὲ τοῦτο ἀσφαλῶς, ἐὰν δυνηθῇ νὰ πείσῃ αὐτοὺς ὅτι ἔχει λάθει πᾶσαν πρόνοιαν, ὅπως ἐξασφαλίσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν νίκην καὶ τὴν σωτηρίαν καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὅτι ἡ ζωὴ αὐτῶν καὶ ἡ δόξα ἐξαρτᾶται πλέον ἐκ μόνης τῆς σταθερᾶς προθυμίας αὐτῶν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν του.

Ἐν παντὶ λοιπὸν στρατηγικῷ σχεδίῳ ὀφείλει νὰ κυριαρχῇ ἡ σκέψις τῆς ἐπιτυχίας τῆς νίκης μετ' ἐλαχίστης αἱματοχυσίας, ὅπερ δηλοῖ ὅτι ὁ σωματάρχης ὀφείλει νὰ κάμνῃ μεγίστην χρῆσιν τῆς ἀπάτης καὶ τῶν ἐλιγμῶν, ἔχων ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ πάντοτε ὅτι «τοὺς πολεμίους φοβοῦσι καὶ αἱ ψευδενέδραι καὶ αἱ ψευδοβοήθειαι καὶ αἱ ψευδαγγελίαι». (Ξενοφῶν ἐν τῷ Ἰππάρχικῳ 5, 8).

Ἄλλ' ἐὰν ἐν παντὶ στρατεύματι ὑπάρχωσιν ἄλλοι μὲν ἐκ φύσεως ἄνδραιοι, ἄλλοι δὲ δυνάμενοι μᾶλλον ἢ ἤττον εὐκόλως νὰ καταστῶσιν ἄνδραιοι, ὑπάρχουσιν ὡσαύτως καὶ ἄλλοι, οἵτινες οὔτε εἶναι οὔτε δύνανται ποτε νὰ φανῶσιν ἄνδραιοι, οἵασδ' ἴποτε ἀρετὰς καὶ ἂν ἔχη ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν. Ἐπειδὴ δ' ὅμως πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς νίκης εἶναι ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον, ἵνα πάντες οἱ ἄνδρες τοῦ στρατεύματος πειθαρχῶσιν αὐστηρότατα πρὸ τῶν πολεμίων, κατ' ἀκολουθίαν δὲ ἐκόντες ἄκοντες ὀφείλουσι πάντες νὰ ὀρμήσωσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ δοθέντος τοῦ παραγγέλματος, διὰ ταῦτα εἶναι ἀνάγκη, ἕπως πᾶσα ἢ πληθὺς τῶν στρατιωτῶν ἀποτελέσῃ μᾶζαν πειθαρχικὴν καὶ ἀνδρείαν. Τοιαύτη δὲ μᾶζα δύναται ν' ἀποτελεσθῇ, ἐὰν οἱ ἀνδρείότεροι ταχθῶσιν εἰς τὰς προσηκούσας θέσεις, τουτέστιν ἐὰν ταχθῶσιν ἐπὶ τοῦ μετώπου μὲν ἀξιωματικοί, οἱ ἀσθενέστεροι δ' ἐν τῇ μέσῃ καὶ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς ὡσαύτως ἄλλοι ἀξιωματικοί, οἵτινες ἐν ἀνάγκῃ νὰ ἐξαναγκάζωσι τοὺς ἤττον πειθαρχικοὺς εἰς μείζονα πειθαρχίαν.

Ἐντεῦθεν συνάγεται ὅτι, ἐὰν ὁ στρατηγὸς ὀφείλῃ νὰ δεικνύῃ μεγάλην φιλάνθρωπίαν κατὰ τὴν κατάστροφωσιν τοῦ στρατηγικοῦ αὐτοῦ σχεδίου, κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ δὲν πρέπει νὰ διστάζῃ νὰ δεικνύῃ ἐν ἀνάγκῃ ἀνελεήμονα αὐστηρότητα πρὸς τοὺς στρατιώτας ἐκείνους, οἵτινες διὰ τῆς διαγωγῆς αὐτῶν θὰ ἠδύναντο νὰ παρεμβάλωσιν ἐμπόδια εἰς τὴν πλήρη ἐπιτυχίαν τοῦ σχεδίου του.

Συνοψίζοντες τὰ ἀνωτέρω βλέπομεν ὅτι ἡ στρατιωτικὴ διδασκαλία τοῦ Σωκράτους ἀποβλέπει κατ' ἐξοχίην εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἀνδρείας, αἱ δὲ πολεμικαὶ αὐτοῦ ἀρχαὶ δύνανται νὰ συμπεριληφθῶσιν εἰς τὰ τρία ταῦτα· πρῶτον ὅτι οἱ στρατιῶται ἀνάγκη νὰ πεισθῶσιν ὅτι ὀφείλουσι νὰ θέλωσι νὰ εἶναι πειθαρχικοί, νὰ θέλωσι νὰ εἶναι ἄνδραιοι, δεύτερον ὅτι κατὰ τὴν κατάστροφωσιν τοῦ στρατηγικοῦ αὐτοῦ σχεδίου ὁ στρατηγὸς ὀφείλει νὰ ἔχη ἐν τῇ νῆ ὅτι ἀνάγκη νὰ φεῖδεται τῆς ζωῆς τῶν στρατιωτῶν καὶ τρίτον ὅτι κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου οἱ ἀνδρείότεροι εἶναι συμφέρον νὰ τάσσωνται ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ στρατεύματος.

Ἡ ἰσχὺς καὶ ἡ ταχυβολία τῶν σημερινῶν ὅπλων μειοῦσιν ἀρὰ γὰρ τὴν ἀξίαν τῶν διδαγμάτων τῆς Ἀναβάσεως;

Ἄν τὸ φυσίγγιον σήμερον ἀντικατέστησε τὸ παλαιὸν τόξον καὶ τὴν σφενδόνην καὶ τὸ σημερινὸν τηλεβόλον κατέστησεν ἄχρηστον τὸ ἀρχαῖον δρεπανηφόρον ἄρμα, ἡ ψυχὴ ὅμως τοῦ σημερινοῦ στρατιώτου εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀρχαίου ὀπλίτου.

Ἡ ψυχὴ τοῦ στρατιώτου καὶ ἦτο καὶ θὰ εἶναι ἡ αὐτὴ πάντοτε, ἰσχυρὰ παρὰ τούτοις, ἀσθενὴς παρ' ἐκείνοις καὶ λίαν εὐπαθὴς παρὰ τοῖς πλείστοις, εὐκόλως μεταπίπτουσα ἀπὸ τοῦ παραβολωτάτου ἐνθουσιασμοῦ εἰς ἀποθάρρυνσιν βραχυτάτην. Ἡ ψυχὴ τοῦ στρατιώτου εἶναι καὶ θὰ εἶναι πάντοτε ἡ ἔδρα τῆς βουλήσεως.

Πῶς δὲ σήμερον προσπαθοῦμεν νὰ βελτιώσωμεν τὴν ψυχὴν τοῦ στρατιώτου; Τιμωροῦντες πάντοτε τοὺς ἀπειθεῖς καὶ ἀμείδοντες ἐνίοτε τοὺς εὐπειθεῖς.

Ἄλλ', ὡς παρατηρεῖ ὁ Ξενοφῶν, καὶ ἔταν ἀκόμη καὶ αἱ ποιναὶ καὶ αἱ ἀμειβαὶ εἶναι ἴσαι καὶ δίκαιαι, διὰ τούτων οὐδὲν ἄλλο ἐπιτυγχάνομεν ἢ φαινομενικὴν τινα πειθαρχίαν, ἣτις καὶ εἰς τὸ ἐλάχιστον πρόσκρουμα ἐκλείπει, ἐν ᾧ ἡ στρατιωτικὴ πειθαρχία ὀφείλει νὰ εἶναι αὐτοπροαίρετος καὶ ἀπόλυτος καὶ νὰ ἐκδηλοῦται πάντοτε καὶ εἰς τὰς κρίσιμωτάτας ἔτι περιστάσεις.

Ἐπαναλαμβάνεται μὲν πολλάκις ἐν τοῖς ἡμετέροις στρατιωτικοῖς κανονισμοῖς ὁ ὅρος οὗτος «πειθαρχία», ἀλλ' οὐδαμοῦ ὑποδεικνύονται καὶ τὰ μέσα, δι' ὧν αὕτη ἐπιτυγχάνεται. Ἐν ᾧ δὲ καὶ ἡμεῖς σήμερον παραδεχόμεθα μετὰ τῶν ἀρχαίων, ὅτι ἐν ταῖς πολέμοις οἱ ἠθικοὶ παράγοντες καὶ κατ' ἐξοχὴν ἡ θέλησις τοῦ νικᾶν εἶναι τὰ δραστηκώτατα στοιχεῖα τῆς ἐπιτυχίας καὶ ὅτι, ἂν ὁ ἀρχαῖος ὀπλίτης πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς νίκης ὄφειλε νὰ ὑπερβῇ ζώνην ἐπικίνδυνον 200—300 μέτρων πρὸς ἔφοδον κατὰ τοῦ πολεμίου, ὁ σημερινὸς στρατιώτης ὀφείλει νὰ μὴ διστάζῃ νὰ διασχίσῃ ζώνην εἰκοσάκις κινδυνωδεστέραν καὶ εἰκοσάκις εὐρυτέραν, ὅμως περὶ τῶν μέσων, δι' ὧν ἐγγεννᾶται ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν στρατιωτῶν ἡ θέλησις τοῦ νικᾶν, εἴμεθα ἡμεῖς νῦν ἰχθύων ἀφωνότεροι.

Ἐν τῇ σιγῇ ταύτῃ τῶν ἡμετέρων στρατιωτικῶν κανονισμῶν ἄς καταφεύγωμεν εἰς τὰ διδάγματα ταῦτα τοῦ Σωκράτους. Ἐάν ὁ

ἀρχηγός δεικνύεται πράγματι ἀνώτερος τοῦ στρατιώτου εἰς τὰς παντὸς εἶδους γνώσεις καὶ ἰκανώτερος αὐτοῦ εἰς πᾶσαν ἐνέργειαν, ἐὰν διὰ τῶν ἔργων αὐτοῦ δεικνύῃ ὅτι ἀληθῶς ἀγαπᾷ τὸν στρατιώτην καὶ διηγεκῶς κηδεταὶ τῶν συμφερόντων αὐτοῦ, ἐὰν εἰς πᾶσαν περίστασιν χρησιμεύῃ ὡς παράδειγμα εἰς τὸν στρατιώτην, ἐὰν τέλος πείσῃ αὐτὸν ὅτι φείδεται τῆς ζωῆς αὐτοῦ καὶ ὅτι εἶναι δεξιώτατος εἰς τὴν χρῆσιν τῆς ἀπάτης καὶ τοῦ ἐλιγμοῦ, ὁ τοιοῦτος ἀρχηγός δὲν θὰ ἐλκύσῃ ἀμέριστον τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ στρατιώτου;

Μέγας στρατιωτικὸς συγγραφεὺς, ὁ Ῥώσσοι στρατηγός Δραγομίρωφ (1830—1905) ἔλεγε, ὅτι «ὁ στρατιώτης εἶναι ἀνάγκη νὰ γινώσκῃ τοὺς ἐλιγμοὺς αὐτοῦ». Ἐὰν ἐνώπιον τῶν πολεμίων ὁ στρατιώτης εἶναι βέβαιος ὅτι ἐν ταῖς διαταγαῖς, αἵτινες θὰ δοθῶσιν αὐτῷ πρὸς ἐκτέλεσιν, περιλαμβάνονται καὶ οἱ ἐλιγμοὶ καὶ αἱ ἀπάται, ἔτι δὲ ἡ νίκη θὰ προσέλθῃ ἐκ τούτων, δὲν θὰ καταβάλῃ πᾶσαν προσπάθειαν, ὅπως ἐνισχύσῃ ἐν ἐκυτῷ τὴν θέλησιν τοῦ πειθαρχεῖν, τὴν θέλησιν τοῦ νικῆσαι;

Ἐκ τῶν εἰρημένων γίνεται καταφανὲς πόσον μεγάλην σημασίαν ὁ σημερινὸς στρατιωτικὸς ὀφείλει νὰ ἀποδίδῃ εἰς τὰ διδάγματα τῆς Ἀναβάσεως. Ἴνα δ' ὅμως ἀποδοθῇ εἰς αὐτὰ ὄλη ἡ πραγματικὴ αὐτῶν σπουδαιότης, δὲν εἶναι ἀρκετὸν νὰ διδάσκηται αὕτη μόνον ἐντὸς τῶν στρατιῶνων, ἀλλ' ἀνάγκη νὰ ἐπεκταθῇ ἡ διδασκαλία αὐτῆς καὶ εἰς αὐτὰ ἔτι τὰ κατώτερα σχολεῖα. Διότι τὸ σύγγραμμα τοῦτο τοῦ Ξενοφῶντος, ὅπερ πάνυ ὀρθῶς κατέχει ἐν τοῖς κλασικοῖς βιβλίοις ἐξέχουσαν θέσιν, δύναται παρὰ τῆ μεμορφωμένη νεολαίᾳ νὰ μορφώσῃ ἀσφαλῶς τὸ στρατιωτικὸν πνεῦμα ἐν τῇ εὐγενεστάτῃ σημασίᾳ τῆς φράσεως ταύτης.

Ἄν δ' οἱ καθηγηταὶ ἐν τοῖς δημοσίοις σχολείοις ἐδίδασκον τοὺς μαθητὰς οὐχὶ τὰς πρώτας σελίδας τῆς Ἀναβάσεως, ἐν αἷς οἱ διαρκῶς ἐπαναλαμβάνόμενοι παρασάγγαι οὐχὶ εὐαρέστως ἀκούονται ὑπ' αὐτῶν φυσικῇ τῷ λόγῳ, ἀλλὰ τὰ κατόπιν μέρη ἐκεῖνα, ἐν οἷς ὁ Ξενοφῶν ἀπεργάζεται παρὰ τοῖς στρατιώταις τὴν αὐτοπροαίρετον πειθαρχίαν, ἐλκύει τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ ἐξεγείρει τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν, ἐγκαίρως οἱ μαθηταὶ θὰ ἐδιδάσκοντο πῶτι εἶναι αἱ ἀρεταὶ

ἐκείναι, αἵτινες πρέπει νὰ κοσμῶσι τὸν ἰστάμενον εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ σημερινὸν σωματάρχην. Θὰ ἐδιδάσκοντο ὅτι τὰς ἀρετὰς ταύτας αὐτὸς ὁ ἀρχηγὸς ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ψυχῆς ὀφείλει νὰ ἀντλή καὶ ὅτι εἶναι ἀνάγκη περὶ παντὸς ἀνωτέρου ἢ κατωτέρου βαθμοῦ ἀξιωματικοῦ νὰ λέγεται ἐκεῖνο, ὑπερ ἐλέγετο περὶ τοῦ Ξενοφῶντος, ὅτι δηλαδὴ ἦτο «φιλοστρατιώτης» καὶ μάλιστα ἄγαν φιλοστρατιώτης. Θὰ κατενόουν ἀκόμη οἱ μαθηταὶ τὴν ὠραίαν ταύτην γνώμην τοῦ Σωκράτους, ὅστις ἐρευνῶν τίνες ἀρεταὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ κοσμῶσι τὸν ἀγαθὸν ἀξιωματικόν, εὑρίσκειν ὅτι αὐταὶ δύνανται νὰ συνοψισθῶσιν εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα, ὅτι «ὁ ἀγαθὸς στρατηγὸς ὀφείλει νὰ φροντίζῃ πῶς νὰ εἶναι σῶοι οἱ στρατιῶταί του καὶ νὰ τρέφονται καλῶς καὶ πῶς νικῶντες τοὺς πολεμίους θὰ κατασιῶσιν εὐδαιμονέστεροι». (Ἀπομν. Γ', 2).

[Καταδείξας δ' ἔπειτα διὰ μακρῶν ὁ Γάλλος συνταγματάρχης πρῶτον μὲν ὅτι καὶ τὰς τρεῖς ταύτας πολεμικὰς ἀρχὰς τοῦ Σωκράτους ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Ξενοφῶν θαυμασίως ἐφήρμοσεν ἐν τῇ καθόδῳ τῶν Μυρίων, δεῦτερον δὲ ὅτι αἱ ἀρχαὶ αὐταὶ κατὰ μείζονα λόγον σήμερον εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐφαρμόζωνται ἀπαρεγκλίτως ἐν τοῖς πολέμοις, ἐπάγεται εἴτα τὰ ἑξῆς].

Ἐκ τῆς Ἀναβάσεως ἐδιδάχθη ὁ Ἀλέξανδρος τὴν πολεμικὴν τέχνην. Ὁ μέγας οὗτος κατακτητὴς οὐ μόνον ἐμελέτα αὐτήν, ὅτε κατήρτιζε, τὸ σχέδιον τῆς εἰσβολῆς εἰς τὸ Περσικὸν κράτος, ἀλλὰ καὶ διοικῶν τὰ στρατεύματα, αὐτοῦ ἐφήρμοζε τὰς ἀρχὰς, ὧν θαυμασίαν ἐφαρμογὴν εἶχε κάμει ὁ Ξενοφῶν πρότερον.

Ὅτε εὑρίσκετο παρὰ τὴν Ἴσσον ἀντιμέτωπος τῆς κατὰ πολὺ ὑπερτέρας δυνάμεως τοῦ Δαρείου, κρίνας ἀναγκαῖον νὰ ἐξάψη τὸ θάρρος τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ, φυσικώτατα ἀνεμνήσθη τῆς Ἀναβάσεως. «Ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην αὐτῶν, λέγει ὁ Ἀρριανὸς (2, 7), τὸν Ξενοφῶντα καὶ τοὺς σὺν Ξενοφῶντι Μυρίους, οἵτινες οὔτε ἰππικὸν ἔχοντες οὔτε τοξότας καὶ σφενδονήτας, ἐκτὸς ὀλίγων Κρητῶν καὶ Ῥοδίων καὶ τούτων ἐν τῇ κινδύνῳ ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος αὐτοσχεδιασθέντων, ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τὸν μέγαν βασιλέα σὺν πάσῃ τῇ δυνάμει αὐτοῦ πλησίον αὐτῆς τῆς Βαβυλῶνος καὶ ἐπανερχόμενοι εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν ἐνίκησαν πάντα τὰ ἔθνη, ὅσα ἤθελαν νὰ κλείσωσιν εἰς αὐτοὺς τὴν ὁδὸν τὴν εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόν-

τον παρήνεσε δ' αὐτοὺς ἔπειτα ὅσα πρὸ τῆς μάχης εἶναι πρέπειν νὰ παραινῇ ἡγεμῶν ἀγαθὸς ἀγαθοὺς στρατιώτας· οὗτοι δὲ ἄλλοι ἄλλοθεν δεξιούμενοι τὸν βασιλέα καὶ ἀνευφημοῦντες παρεκάλουν αὐτὸν νὰ ὀδηγήσῃ αὐτοὺς κατὰ τῶν πολεμίων».

Καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ὑπερβαλλόντως ἐξετίμων τὰ συγγράμματα τοῦ Ξενοφῶντος. Ὁ Κικέρων λέγει ὅτι ὁ Σικιπίων ὁ Ἀφρικανὸς ἔφερεν αὐτὰ μεθ' ἑαυτοῦ πάντοτε. Αὐτονόητον δ' ὅτι, κατιδὼν παρὰ τῆ ἡρωϊ τῆς καθόδου τῶν Μυρίων τὴν τάσιν νὰ ἐπιτυχάνῃ τοῦ σκοποῦ τῆς μάχης διὰ μέσων ἀπλουστάτων καὶ ἀνευ μεγάλων ἀπωλειῶν, ἐπεχείρησε νὰ μιμηθῇ αὐτὸν ἐν τῇ κατὰ τοῦ Ἀννίδα πολέμῳ καὶ τότε διενόηθη νὰ μεταβιβάσῃ τὸ θέατρον τοῦ πολέμου εἰς τὴν Ἀφρικὴν, ὅπου εὐκολώτερον ἠδύνατο νὰ καταβάλῃ τὸν πολέμιον.

Πέντε αἰῶνας μετὰ τὴν στρατείαν τῶν Μυρίων ἡ φήμῃ τῆς Ἀναβάσεως ἦτο ἀκόμη τσαούτη, ὥστε ἠδύνατο νὰ εἶπῃ ὁ Ἀρριανὸς (1, 12), ὅτι «ἡ τῶν Μυρίων σὺν Κύρῳ ἀνοδος ἐπὶ βασιλέα Ἀρταξέρξην καὶ τὰ Κλεάρχου τε καὶ τῶν ἄμα αὐτῷ ἄλλόντων παθήματα καὶ ἡ κατάθασις αὐτῶν ἐκείνων, ἦν Ξενοφῶν αὐτοὺς κατήγαγε, πολὺ τι ἐπιφανέστερα εἰς ἀνθρώπους Ξενοφῶντος ἕνεκά ἐστιν ἢ Ἀλέξανδρος τε καὶ τὰ Ἀλεξάνδρου ἔργα».

Κατὰ τὸν ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνα τὰ ἔργα τοῦ Ξενοφῶντος, ὡς καὶ πάντα τὰ στρατιωτικὰ συγγράμματα τῶν ἀρχαίων, σφόδρα ἐμελετῶντο καὶ ἐτιμῶντο. «Καὶ μετὰ τὴν τελειοποίησιν τῶν ὅπλων καὶ τὴν ἐφεύρεσιν τῆς πυρίτιδος, λέγει ὁ Γερμανὸς στρατιωτικὸς συγγραφεὺς Γυϊσκάρδος (1724—1775), ἡ στρατιωτικὴ τέχνη τῶν ἀρχαίων θὰ εἶναι πάντοτε τὸ σχολεῖον τῶν ἀγαθῶν ἀξιωματικῶν. Ὁ πρίγκιψ τοῦ Νασσῶ, ὃν θεωροῦμεν ἀνακαινιστὴν τῆς στρατιωτικῆς τέχνης ἐν Εὐρώπῃ, ὁ Γάλλος στρατηγὸς Ροάν, ὁ Αὐστριακὸς στρατηγὸς Μοντεκούκουλλης συνιστῶσι τὴν μελέτην τῶν ἀρχαίων καὶ τοὺς ἀρχαίους ὡς πρότυπα ἐν τῇ στρατιωτικῇ τέχνῃ ἀναφέρουσιν».

Ἐκ τῆς πηγῆς τῆς ἀρχαιότητος ἦντλησε καὶ ὁ Ναπολέων τὰ θρηπτικὰ νάματα τοῦ στρατιωτικοῦ αὐτοῦ δαιμονίου. Ὁ μετὰ προσοχῆς ἀναγινώσκων ἐν τῇ «Κύρου Παιδείᾳ» (6, 2-3 καὶ 7, 1) τὴν παρὰ τὰ Θύμβραρα φανταστικὴν μάχην, εὐκόλως πείθεται ὅτι κατὰ βάθος εἶχε γνωρίσει τὸν Ξενοφῶντα ὁ Ναπολέων, ὅταν ἐν ταῖς «Ἀπομνη-

μονεύμασιν» αὐτοῦ λέγει ταῦτα. «Τί ἐστὶν ἡ λοξὴ τάξις; Οἱ ἑρμηνευταὶ διχογνωμοῦντες ἄλλοι μὲν παραδέχονται ὅτι πάντες οἱ ἑλιγμοί, τοὺς ὁποίους κάμνει κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μάχης στρατός τις πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ δεξιοῦ, τοῦ κέντρου ἢ τοῦ ἀριστεροῦ... ἀνῆκουσιν εἰς τὴν λοξὴν τάξιν... Ἐὰν οὕτως ἔχη τὸ πρᾶγμα, Κύρος ὁ μέγας ἔκαμεν ἑλιγμούς κατὰ τάξιν λοξὴν ἐν τῇ παρὰ τὰ Θύμβραρα μάχῃ».

Καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν δ' ἡμῶν ἔτι εἰς τῶν μάλιστα διακεκριμένων ἀνωτάτων ἀξιωματίων τῆς ἐκλειπούσης ἤδη στρατιωτικῆς γενεᾶς, ὁ στρατηγὸς Φεβριέ, ὅστις διὰ τῆς στερεᾶς αὐτοῦ ὀρθοφροσύνης, τῆς σαφοῦς καὶ ἐμβριθοῦς κρίσεως τῶν στρατιωτικῶν ἐγίνωσκε νὰ ἐπιδρᾷ τοσοῦτον ἀποτελεσματικῶς ἐπὶ τοὺς ὑφισταμένους αὐτοῦ, στρατηγούς καὶ στρατιώτας, ὁ στρατηγὸς Φεβριέ εἰς τοὺς ἐρωτῶντας αὐτὸν ποῦ ὤφειλε τὴν στρατιωτικὴν αὐτοῦ μόρφωσιν, «εἰς τὸν Ξενοφῶντα, ἀπεκρίνετο· πλὴν τοῦ Ξενοφῶντος οὐδένα ἄλλον ἐν ταῖς στρατιωτικαῖς ἔσχον διδάσκαλον».

Παλαιὸς στρατιώτης καὶ θαυμαστής τοῦ στρατηγοῦ Φεβριέ ὢν, ἐλπίζω ὅτι κατῴρθωσα νὰ πείσω καὶ τοὺς μᾶλλον δυσπείστους, ὅτι καλλιτέχνη ἐν παντὶ καὶ βαθεῖς φιλόσοφοι ὄντες οἱ Ἕλληνες, προήγαγον τὴν τέχνην τοῦ παιδεύειν ἀνθρώπους καὶ ἐπομένως καὶ τὴν τέχνην τὴν στρατιωτικὴν εἰς βαθμὸν τελειότητος ἀνάλογον τῆς γλυπτικῆς λ. χ. ἢ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἐν αἷς παραμένουσι πάντοτε ἀνυπέρβλητοι.

Βεβαίως ἡ ἱστορία ἀναφέρει στρατείας μᾶλλον περιβοήτους τῆς τῶν Μυρίων· ἀλλ' αἱ θεμελιώδεις ἀρχαὶ τοῦ πολέμου, αἵτινες ἰσχύουσι πανταχοῦ καὶ πάντοτε, οὐδέποτε ἔτυχον ἐφαρμογῆς τελειότερας τῆς ἀναφερομένης ἐν τῇ Ἀναβάσει.

Κατὰ ταῦτα ἡ Ἀνάβασις εἶναι οὐ μόνον ἀληθὲς ἱστορικὸν καὶ γεωγραφικὸν μνημεῖον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀρχαιότατον καὶ ἐν ταῦτι τὸ κάλλιστον, τὸ ἀκριβέστατον καὶ τὸ ἐμβριθέστατον στρατιωτικὸν σύγγραμμα, τὸ ὁποῖον οἱ σημερινοὶ πρὸ πάντων στρατιωτικῶν χροεωστοῦσι νὰ μελετῶσι καὶ τὰ διδάγματα αὐτοῦ νὰ ἐφαρμύξωσι. Ἡ Ἀνάβασις εἶναι τὸ ἐγκόλπιον παντὸς στρατιωτικοῦ, μικρῶν ἢ μεγάλων μονάδων διοικοῦντος.»

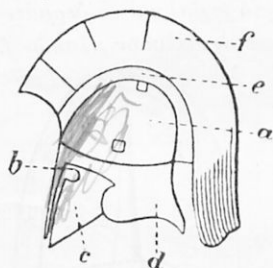
Δ'. Τὰ στρατιωτικὰ τῶν Ἑλλήνων.

Α'. Εἶδη στρατευμάτων.

α'. Οἱ ὄπλα⁽¹⁾.

Οἱ ὄπλαται, οἵτινες κατὰ κανόνα ἀπετέλουν τὸν πυρῆνα τοῦ ὄλου στρατεύματος, ἐχρησιμοποιοῦντο εἰς μόνας τὰς ἐκ τοῦ συστάδην μάχας. Τὰ ὄπλα δ' αὐτῶν ἦσαν ἄλλα μὲν ἀμυντικά, ἄλλα δ' ἐπιθετικά.

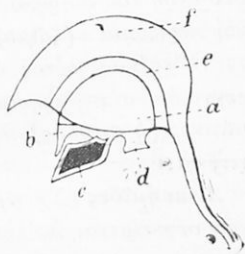
1. Ἀμυντικά ὄπλα ἦσαν τὸ κράνος, ὁ θώραξ, αἱ κνημίδες καὶ ἡ ἀσπίς.

Σχ. 1. Κράνος Κορινθιακὸν
(μετὰ μοιχὸν προσφύλαγματος
τῶν παρεῶν).

Σχ. 2. Κράνος
Κορινθιακόν.

Σχ. 3. Κράνος Ἀττικόν
(μετὰ κινητοῦ προσφύλαγματος
τῶν παρεῶν).

Τοῦ χαλκοῦ κράνος (Σχ. 1, 2, 3) μέρη ἦσαν ὁ πλίσκος *a*, τὸ προμετωπίδιον *b*, τὸ προσφύλαγμα τῶν παρεῶν *c*, τὸ προσφύλαγμα τοῦ τραχήλου *d*, τὸ μεταλλικὸν περιζάλυμμα *e* καὶ ὁ λόφος *f*.

(1) Ἐπειδὴ τὸ ἰπικὸν ἐν τῷ Ἑλληνικῷ στρατεύματι ὅλως δευτερεύουσαν σημασίαν εἶχε καὶ ἐν τῷ μυθοφορικῷ στρατεύματι τοῦ Κέρου δις μόνον μνημονεύεται (Β', δ', 6—Γ', δ', 19), διὰ τοῦτο ἐνταῦθα μόνον τὸ πεζικὸν περιγράφεται.

Τοῦ θώρακος (Σχ. 4, 5), ὅστις ἀπε-
τελείτο ἐκ δύο ἡμιθωρακίων (**γυά-**

Σχ. 4. Θώραξ χαλκοῦς.

λων) καλυπτόν-
των τὸ στήθος καὶ
τὸ νῶτον, μέρη
ἦσαν ἢ χαλκῆ θω-
ρακικῆ πλάξ *a*, τὰ
ἐπώμια *b*, (ἄντα
δι' ἱμάντων *c* ἐπὶ
τῆς θωρακικῆς
πλακῆς συνδεόμε-
να ἦγον τὸ στή-
θαϊον καὶ τὸ νω-
τιαῖον μέρος τοῦ
θώρακος), ὁ ζω-
στήρ *d* (ὅστις τὰ

Σχ. 5. Θώραξ φοιδωτός.

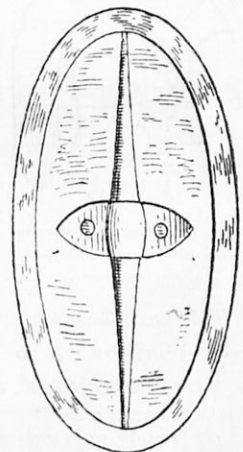
δύο μέρη τοῦ θώρακος συνεκραίει ὑπὲρ τὰ ἰσχία) καὶ τὸ δευμάτι-
νον περιζῶμα *e* (**ζῶμα**) καλυπτόμενον ὑπὸ μεταλλικῶν πλακῶν *f*.

Ὁ χαλκοῦς οὗτος θώραξ, ὡς καὶ ὁ
συχνὰ ἀντ' αὐτοῦ χρησιμοποιούμενες δερ-
μάτινος (ἢ σπολάς), ἐφέρετο ὑπὲρ τὸν
χιτῶνα.

Αἱ κνημίδες (Σχ. 6), ἐκ χαλκῶν πλα-
κῶν συγκείμεναι, ἐκάλυπτον τὸ πρόσθιον
μέρος τῆς κνήμης ἀπὸ τοῦ
ἀστραγάλου μέχρι τοῦ ἄνω
γόνατος, ἐσωτερικῶς δὲ ἦσαν
ἐπεσιρωμέναι πιθανῶς διὰ
μαλακωτέρου τινὸς πηλῆματος.

Ἡ μεγάλη ῥοειδῆς ἀσπίς
(Σχ. 7) ἐκάλυπτεν ὅλον τὸ
σῶμα ἀπὸ τῶν ποδῶν μέχρι

Σχ. 7. Ἀσπίς ῥοειδῆς.

τῶν ὤμων δι' ἱμάντος (**τελαμῶνος**), ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ μέρους

εἶχε σιδήριον (ὄχανον), δι' οὗ διεπερᾶτο ὁ ἀριστερός βραχίον καὶ μίαν λαβὴν (πόρπακα), ἣτις ἐκρατεῖτο ὑπὸ τῆς ἀριστερᾶς χειρός, εἶχε δὲ βάρος 14-15 χιλιογράμμων. Ἡ δὲ μικροτέρα κυκλικὴ ἀσπίς (ἀργολικὴ) (Σχ. 8) οὐδὲν ἀμυντικὸν ἐξάρτημα εἶχεν, ἐκάλυπτε τὸν ὀπίτην ἀπὸ τοῦ γόνατος μέχρι τῆς σιαγόνος καὶ εἶχε βάρος 6—7 χιλιογραμ. Ἀμφότεραι ἦσαν πρὸς τὰ ἔξω κυρταί, συνέκειντο ἐκ ξυλίνης ἢ πλεκτῆς βάσεως καὶ ἐκ 4—7 ἐπ' αὐτῆς προσηρμοσμένων δευμάτων βοῶν, ἅτινα ἦσαν κεκαλυμμένα ὑπὸ μεταλλικῆς πλακῆς, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας εὐρίσκειτο ἐξέχων ὁ ὀμφαλός. Ἡ ὅλη ἀσπίς περιεβάλλετο ὑπὸ μεταλλικοῦ περιθωρίου (ἴνυος) καὶ ὡς τὰ πολλὰ ἐφνύλασσετο ἐντὸς περιβλήματος (σάγματος), ὕπερ πρὸς τῆς μάχης ἀφηρεῖτο.

Σχ. 8. Ἀσπίς κυκλική.

Τὸ δόρυ (Σχ. 9) εἶχεν ἐν ἀμφοτέραις ταῖς ἄκραις τοῦ ξυλίνου κονιοῦ αἰχμὴν μεταλλικὴν, μακροτέραν ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ ἄκρᾳ (αἰχμὴν) καὶ βραχυτέραν ἐν τῇ ἐτέρᾳ (σαυρωτήρᾳ), δι' ἧς ἐπηγνύετο εἰς τὴν γῆν, ὡσάκις ὁ ὀπίτης δὲν ἐμάχετο.

Τὸ ξίφος εἶχεν ἀμφίσητον εὐθείαν λεπίδα (36 ἑκατοστομέτρων μήκους καὶ περὶ τὰ 5 ἑκατ. πλάτους) καὶ σταυρωτὴν λαβὴν, ἐκρούπιετο δ' ἐντὸς θήκης (κολεοῦ) δευρατίνης συνήθως, ἣτις

εἶχε σιδήριον (ὄχανον), δι' οὗ διεπερᾶτο ὁ ἀριστερός βραχίον καὶ μίαν λαβὴν (πόρπακα), ἣτις ἐκρατεῖτο ὑπὸ τῆς ἀριστερᾶς χειρός, εἶχε δὲ βάρος 14-15 χιλιογράμμων. Ἡ δὲ μικροτέρα κυκλικὴ ἀσπίς (ἀργολικὴ) (Σχ. 8) οὐδὲν ἀμυντικὸν ἐξάρτημα εἶχεν, ἐκάλυπτε τὸν ὀπίτην ἀπὸ τοῦ γόνατος μέχρι τῆς σιαγόνος καὶ εἶχε βάρος 6—7 χιλιογράμμων. Ἀμφότεραι ἦσαν πρὸς τὰ ἔξω κυρταί, συνέκειντο ἐκ ξυλίνης ἢ πλεκτῆς βάσεως καὶ ἐκ 4—7 ἐπ' αὐτῆς προσηρμοσμένων δευμάτων βοῶν, ἅτινα ἦσαν κεκαλυμμένα ὑπὸ μεταλλικῆς πλακῆς, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας εὐρίσκειτο ἐξέχων ὁ ὀμφαλός. Ἡ ὅλη ἀσπίς περιεβάλλετο ὑπὸ μεταλλικοῦ περιθωρίου (ἴνυος) καὶ ὡς τὰ πολλὰ ἐφνύλασσετο ἐντὸς περιβλήματος (σάγματος), ὕπερ πρὸς τῆς μάχης ἀφηρεῖτο.

Τὸ ξίφος εἶχεν ἀμφίσητον εὐθείαν λεπίδα (36 ἑκατοστομέτρων μήκους καὶ περὶ τὰ 5 ἑκατ. πλάτους) καὶ σταυρωτὴν λαβὴν, ἐκρούπιετο δ' ἐντὸς θήκης (κολεοῦ) δευρατίνης συνήθως, ἣτις

Σχ. 9. Ὀπίτης.

εἶχε σιδήριον (ὄχανον), δι' οὗ διεπερᾶτο ὁ ἀριστερός βραχίον καὶ μίαν λαβὴν (πόρπακα), ἣτις ἐκρατεῖτο ὑπὸ τῆς ἀριστερᾶς χειρός, εἶχε δὲ βάρος 14-15 χιλιογράμμων. Ἡ δὲ μικροτέρα κυκλικὴ ἀσπίς (ἀργολικὴ) (Σχ. 8) οὐδὲν ἀμυντικὸν ἐξάρτημα εἶχεν, ἐκάλυπτε τὸν ὀπίτην ἀπὸ τοῦ γόνατος μέχρι τῆς σιαγόνος καὶ εἶχε βάρος 6—7 χιλιογράμμων. Ἀμφότεραι ἦσαν πρὸς τὰ ἔξω κυρταί, συνέκειντο ἐκ ξυλίνης ἢ πλεκτῆς βάσεως καὶ ἐκ 4—7 ἐπ' αὐτῆς προσηρμοσμένων δευμάτων βοῶν, ἅτινα ἦσαν κεκαλυμμένα ὑπὸ μεταλλικῆς πλακῆς, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας εὐρίσκειτο ἐξέχων ὁ ὀμφαλός. Ἡ ὅλη ἀσπίς περιεβάλλετο ὑπὸ μεταλλικοῦ περιθωρίου (ἴνυος) καὶ ὡς τὰ πολλὰ ἐφνύλασσετο ἐντὸς περιβλήματος (σάγματος), ὕπερ πρὸς τῆς μάχης ἀφηρεῖτο.

ἐξηρατῆτο ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ (ἢ καὶ τοῦ δεξιοῦ ἐνίοτε) ὤμου.

Ἡ μάχαιρα, ἐν χρῆσει μάλιστα παρὰ τοῖς Λακεδαιμονίοις, εἶχε σχεδὸν εὐθειᾶν, ἀμβλείαν ὄραξιν καὶ κόφιν κυματοειδῆ, ἐφέρετο δ' ἐν θήρῃ ἐξηρητημένη ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ὤμου.

β'. Ψιλοί.

Οἱ ἐλαφροῦς ὀπλισμένοι, ὧν πολλὰ εἶδη ὑπῆρχον, εἶχον τοῦτο τὸ κοινὸν πάντες, ὅτι ἑστεροῦντο τοῦ βαρέος ὀπλισμοῦ τῶν ὀπλιτῶν καὶ συνήθως δὲν ἐμάχοντο ἐκ τοῦ συστάδην, ἀλλ' ἐφωδιασμένοι μόνον μὲ ὄπλα ἐπιθετικὰ (βέλη) πρὸς ἀγῶνα ἐξ ἀποστάσεως ἐχρησιμοποιοῦντο εἰς συμπλοκὰς ἀναγνωρίσεως ἢ αἰφνιδιασμούς καὶ ἀκροβολιζόμενοι ἔκαμνον τὴν ἔναρξιν τῆς μάχης. Ἐνίοτε δ' οἱ ψιλοὶ ἐπετύγγανον ν' ἀπωθήσωσι τοὺς πολεμίους, πρὶν προφθάσωσιν οἱ ὀπλιταὶ γὰρ συμπλακῶσι πρὸς αὐτούς. Εἶδη τῶν ψιλῶν ἦσαν:

1. Οἱ ἐλαφροῦς ὀπλισμένοι ἐν στενωτέρα σημασίᾳ (γυμνοί, γυμνήτες, ψιλοί), ὑποδιαρούμενοι εἰς ἀκοντιστάς, τοξότας καὶ σφενδονήτας.

Οἱ ἀκοντισταὶ (Σχ. 10) ἔφερον ἀκόντιον μακρὸν (1,45 μ.), ἐν

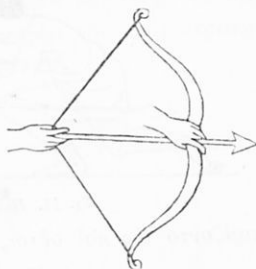

Σχ. 10. Ἀκοντιστής.

τῷ ὀποίῳ κατὰ τὸ κέντρον τοῦ βάρους ἦτο στερεωμένος δεξιμάντιος ἱμᾶς μετὰ θηλειᾶς (ἀγκύλης, ἐναγκυλᾶν). Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐλάμβανεν ὁ ἀκοντιστὴς τὸ ἀκόντιον καί, ἀφ' οὗ πολλαπλῶς περὶ τοῦτο τὸν ἱμάντα εἴλισσεν, εἰσῆγε τὸν

δείκτην καὶ μέσον δάκτυλον πρὸ τῆς ἀκοντίσεως εἰς τὴν ἀγκύλην (διαγκυλοῦν). Κατὰ τὴν ἀκόντισιν διὰ τῆς ταχείας ἀνελιξεως τοῦ ἱμάντος ἐτίθητο τὸ ἀκόντιον εἰς περιστροφικὴν κίνησιν, δι' ἧς ἡ δύναμις τῆς βολῆς ἐπὶ τοσοῦτον ἐνισχύετο, ὥστε τὸ ἀκόντιον ἠδύνατο γὰρ ἐξακοντίζηται τελεσφόρως μέχρις ἀποστάσεως 80 μέτρων. Περίφημοι ἦσαν οἱ Λοκροί, Ἀχαρνᾶνες καὶ Θεσσαλοὶ ἀκοντισταί.

Οἱ τοξόται (Σχ. 11) ἔφερον τόξον, βέλη (δύστους) καὶ φαρέτραν. Τὸ ἑλληνικὸν τόξον κατ' ἀρχὰς συνέκειτο ἐκ δύο κεράτων, αἶψα ἐν τῷ μέσῳ ἦσαν ἠνωμένα διὰ μεταλλικοῦ τεμαχίου καὶ εἰς τὰ ἄκρα (κορώνας) αὐτῶν ἦτο στερεωμένη ἡ χορδὴ (νευρὰ ἢ νεῦρον). Τὸ βέλος (0,58 μ.) εἶχε μεταλλικὴν αἰχμὴν καὶ εἰς τὸ κάτω ἄκρον ἐγκοπὴν, ἣτις ἐτίθειτο ἐπὶ τῆς χορδῆς τῆς μέτρῳ τοῦ στήθους τοῦ

Σχ. 11. Τόξον.

τοξότου ἐκτεινομένης, τὸ δ' ἄνω μέρος αὐτοῦ ἐκρατεῖτο διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρός. Ἡ φαρέτρα (Σχ. 12), ἐν ἣ εὐρίσκατο τὰ βέλη, ἦτο κατὰ τὸ ἐν ἄκρον κεκλεισμένη, κατὰ δὲ τὸ ἕτερον ἔφερε πῶμα, ἐξηρατῆτο δ' ἀπὸ τῶν ὤμων δι' ἱμάντος. Πάντων ἄριστοι τοξόται ἦσαν οἱ Κοῤῥῆτες.

Σχ. 12. Φαρέτρα.

Οἱ σφενδονῆται (Σχ. 13) ἔφερον τὴν σφενδόνην, ἣτοι τεμάχιον δέσματος στενὸν μὲν κατὰ τὰ ἄκρα, πλατὺ δὲ κατὰ τὸ μέσον. Ἐν τῷ πλατεῖ τούτῳ μέρει ἔθειον λίθον ἢ τὴν εἰς ἀποτελεσματικωτέραν μολυβδίνην σφαῖραν (μολυβδίδα) καὶ λαμβάνοντες ἀμφότερα τὰ ἄκρα καὶ πολλαπλῶς κραδαίνοντες τὴν σφενδόνην ἔροιστον τὸ βλήμα μετὰ τσοαύτης δυνάμεως, ὥστε οὐδεμία ἀσπίς ἢ θώραξ ἠδύνατο ν' ἀντιστῇ εἰς τοῦτο καὶ ὡς ἐκ τούτου οἱ σφενδονῆται ἦσαν τὰ μάλιστα ἐπίφοβοι στρατιῶται. Τὰ βλήματά ἔφερον ἐν δερματίνῳ θυλάκῳ (διφθέρα) ἐξαστωμένῳ ἀπὸ τοῦ τραχήλου πρὸ τοῦ στήθους. Ἐπιτηδειότατοι σφενδονῆται ἦσαν οἱ Ῥόδιοι.

Σχ. 13. Σφενδονήτης.

2. Οἱ πελτασταί (Σχ. 14) ἔφερον πλὴν τῶν ἐπιθετικῶν ὄπλων διὰ τὸν μακροῦθεν ἀγῶνα καὶ ἐλαφρότερα τῶν ὀπλιτῶν ἀμυντικὰ ὄπλα διὰ τὸν ἐκ τοῦ ουσιάδην ἀγῶνα καὶ διὰ τοῦτο ἴσταντο ἐν τῷ μέσῳ μεταξὺ τῶν ὀπλιτῶν

καὶ τῶν φιλῶν. Ὀνομάσθησαν δ' οὕτως ἐκ τῆς πέλιτης, μικρᾶς,

Σχ. 14. Πέλταστής.

χειρίζοντο ὡς καὶ οὗτοι, τὴν δὲ κεφαλὴν ἐκάλυπτον διὰ πύλου.

ἡμισελήνοειδοῦς, ἐπιπέδου (οὐχὶ κυρτῆς) ἐκ ξύλου ἢ χαλκοῦ ἀσπίδος.

Ἐφερον προσέτι ξίφος καὶ πλείονα ἀκόντια ἢ οἱ ἀκοντισταί, ἅτινα μετε-

Β'. Σύστασις τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατεύματος.

α'. Ἐν παρατάξει μάχης.

Λέγοντες οἱ παλαιοὶ τάξιν ἐνόουν πᾶν αὐτοτελὲς καὶ πρὸς μάχην παρεσκευασμένον τμήμα στρατοῦ, ὅπερ ἀριθμητικῶς δὲν ἦτο καθωρισμένον. Καὶ τὸ ὅλον δὲ ἐν τάξει μάχης παρατεταγμένον στρατεύμα (τὸ συντεταγμένον στρατεύμα) ἐκαλεῖτο τάξις καὶ κατὰ ταῦτα ταξίαρχος ἐκαλεῖτο ὁ διοικητὴς οὐχὶ ὄρισμένου τμήματος στρατοῦ, ἀλλ' ὃ ἐν ὀρισμένη περιπτώσει ἐπὶ ὅσουδήποτε ἀριθμοῦ στρατοῦ ἐφιστάμενος ἀρχηγός. Τὸ στρατιωτικὸν δ' ἐκεῖνο τμήμα, κατὰ τὸ ὅποιον συνήθως ἐτακτοποιεῖτο τὸ ἐν τάξει μάχης παρατεταγμένον στρατεύμα ἢ ἡ φάλαγξ, ἦτο ὁ λόχος, ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν ἡμέτερον λόχον καὶ συνήθως συγκείμενος ἐξ 100 περιίτου ἀνδρῶν.

Εἰς τὸν λόχον κατὰ κανόνα παρετάσσοντο οἱ ἄνδρες εἰς 8 ἐπαλλήλους σειρὰς (ζυγά), ὧν ἐκάστη συνέκειτο ἐκ 12 παρ' ἀλλήλους ἵσταμένων ὀπλιτῶν (στίχων). Ἐκ τούτου δ' ἡ ἔκφρασις εἰς ἢ ἐπ' ὀκτὼ τάττειν ἢ πορεύεσθαι. Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ὁ λόχος ἐσημάτιζε παραλληλόγραμμον μείζονος πλάτους (μήκους) ἢ ὕψους (βάθους). Ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ ἢ τοῖς προμύχοις (προσώπῳ, στόματι) εὐρίσκοντο οἱ 12 ἡγούμενοι, ἐν δὲ τῇ

τελευταία γραμμῇ (οὐρά) ἴσταντο οἱ οὐραγοί. Αὐτονόητον δ' ὄν ἡγούμενοι καὶ οὐραγοὶ ἐτάσσοντο οἱ ἐμπειρότεροι καὶ ἰκανώτεροι ὀπλίται. Ὁ λόχος διωκεῖτο ὑπὸ ἐνὸς **λοχαγοῦ** βοηθουμένου ὑπὸ **ὑπολοχάγου**. Καὶ ἀριθμὸς τις λόχων διωκεῖτο ὑπὸ ἐνὸς **στρατηγοῦ**, ὅστις ἐβοηθεῖτο ὑφ' ἐνὸς **ὑποστρατήγου**.

		μέτωπον ἢ στόμα.										
1	Πεντηκοστὺς	1	2	3	4	5	6	7	8	ἡγού- μέντοι	1	ζυγόν
										ἡγού- μέντοι	2	"
2	Πεντηκοστὺς	1	2	3	4	5	6	7	8	ἡγού- μέντοι	3	"
										ἡγού- μέντοι	4	"
3	Πεντηκοστὺς	1	2	3	4	5	6	7	8	ἡγού- μέντοι	5	"
										ἡγού- μέντοι	6	"
4	Πεντηκοστὺς	1	2	3	4	5	6	7	8	ἡγού- μέντοι	7	"
										ἡγού- μέντοι	8	"

οὐρά.

1	στίχος	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
---	--------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----

Παρατάξις λόχων ἐξ 96 ἀνδρῶν (ἐκτὸς τῶν ἀξιωματικῶν) εἰς 8 ζυγά.

Ἐνίοτε ὁ λόχος διηρεῖτο εἰς δύο ἡμίση (**πεντηκοστύες**), ὧν ἐκάτερον περιελάμβανε 48 ἄνδρας ὑπὸ τὰς διαταγὰς ἐνὸς **πεντηκοντάρχου**. Ἐν τῇ κανονικῇ φάλαγγι οἱ λόχοι παρετάσσοντο παρ' ἀλλήλους ἄνευ διαλειμμάτων.

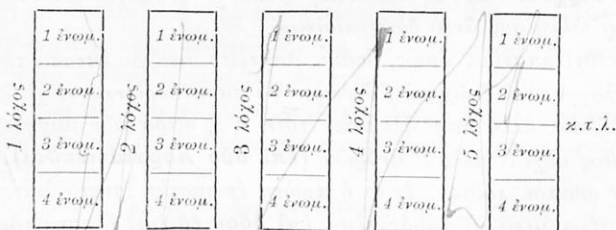
Οὐχὶ σπανίως ὁμως, ὡςάκις ἀπητεῖτο μείζων ἔκτασις τῆς ὅλης φάλαγγος, αἱ ἐνωμοτίαι ὄφειλον νὰ παρατάσσωνται οὐχὶ ὀπισθεν ἀλλήλων, ἀλλὰ παρ' ἀλλήλας, τότε δ' ἡ σειρὰ τῶν μαχητῶν εἶχε βάθος οὐχὶ 8 ἀλλὰ 2 ἀνδρῶν (**ἐπὶ δύο παρατάττεσθαι**). Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἐν ᾧ ἡ πρώτη ἐνωμοτία ἴστατο ἀκίνητος, ἡ δευτέρα μετὰ τὸ παράγγελμα **ἐπὶ δόρυ** (δεξιὰ) ἢ κατὰ τὰς περιστάσεις **ἐπ' ἀσπίδα ἐπίστρεφε** (ἀριστερὰ), ἔκαμνε στροφῆν ἐνὸς τετάριου ἐπὶ δεξιὰ ἢ ἐπ' ἀριστερὰ καὶ εἶτα προυχώρει τοσοῦτον, ὥστε διὰ δευτέρας στροφῆς ἐνὸς τετάριου κατὰ τὸ ἀντίθειον παράγγελμα **ἐπ' ἀσπίδα** ἢ **ἐπὶ δόρυ** ἠδύνατο παρὰ τὴν πρώτην ἐνωμοτίαν νὰ περιστραφῇ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ πρὸς ταύτην γραμμῇ

νά ταχθῆ (παρ' ἀσπίδα ἢ παρὰ δόρυ παράγειν). Τὸ αὐτὸ ὄφειλε νὰ πράξῃ καὶ ἡ 3 καὶ ἡ 4 ἐνωμοτία, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι αὗται εἶχον νὰ διατρέξωσι μείζον διάστημα δεξιὰ ἢ ἀριστερά.

1 ἐνωμοτία	2 ἐνωμοτία	3 ἐνωμοτία	4 ἐνωμοτία
2 ἐνωμοτία			
3 ἐνωμοτία			
4 ἐνωμοτία			

Μετασηματισμὸς λόγων εἰς παρατάξιν ἐνωμοτιῶν.

Τρίτον εἶδος παρατάξεως ἦσαν οἱ καλούμενοι ὄρθιοι λόχοι, οἵτινες ἐσχηματίζοντο τότε, ὅτε ἦτο ἀνάγκη νὰ καταληφθῆ δι' ἐφόδου ὑψομὰ τι κατεχόμενον ὑπὸ πολυαριθμοτέρων πολεμίων. Ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ αἱ ἐνωμοταί ἴσταντο ἢ μία ὀπισθεν τῆς ἄλλης, οἱ δὲ λόχοι ἐτοποθετοῦντο παρ' ἀλλήλους μικρὰ ἀφίροντες τὰ μεταξὺ αὐτῶν κενά, ἵνα μὴ δύναται νὰ διασπασθῶσιν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ μηδὲ διασχορπισθῶσιν (τ. ἔ. μήτε νὰ δύναται ὁ ἐχθρὸς νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὰ μεταξὺ τῶν λόγων κενὰ μήτε νὰ διασπᾷ λόγον τινά), διότι εἰς κινδυνεύοντα λόγον ἐνδόλως ἠδύνατο νὰ παρέχωσιν ἐπικουρίαν οἱ παραπλεύρως ἰστάμενοι.

Σχηματισμὸς ὀρθίων λόγων.

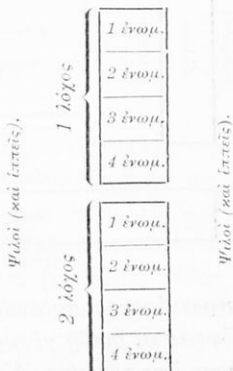
Οἱ ἱππεῖς καὶ οἱ φίλοι παρετάσσοντο κατὰ τὰς περιστάσεις πρὸ τοῦ στόματος ἢ ὀπισθεν τῆς οὐρᾶς ὡς καὶ παρὰ τὰς πλευρὰς τῆς φάλαγγος.

β'. Ἐν ωροεΐᾳ.

Τὸ στράτευμα εἰτάσσειτο κατὰ τὴν πορείαν (τὸ κέρασ, ἐπὶ κέρας ἢ κατὰ κέρας πορεύεσθαι) κατὰ διάφορον τρόπον· οὐ μόνον αἱ ἐνωμοταῖαι ἐβάδιζον ἢ μία κατόπιν τῆς ἄλλης, ἀλλὰ καὶ ὁ εἰς λόχος ὀπισθεν τοῦ ἄλλου καὶ πολλακίς διὰ τὴν στενότητα τῶν ὁδῶν τοσοῦτον παρεξετείνεται τὸ στράτευμα, ὥστε μόνον ὀλίγοι ὀπλιταί, ἐνίοτε δύο μόνον, ἐβάδιζον παρ' ἀλλήλους. Εἰς τὸ προπορευόμενον μέρος τοῦ στρατεύματος (τὸ κέρασ ἢ τὸ ἡγούμενον) καὶ εἰς τὰς πλευρὰς εἰτάσσοντο οἱ ἵππεῖς καὶ οἱ ψιλοί.

Ὅσακίς δὲ τὸ ἐπὶ ὀμαλοῦ ἐδάφους πορευόμενον στράτευμα ὄφειλε νὰ εἶναι ἔτοιμον εἰς ἐπίθεσιν κατὰ τῶν πολεμίων, τότε ἐσχηματίζετο τὸ καλούμενον **πλαίσιον ἰσόπλευρον**. Κατὰ τὴν παρατάξιν ταύτην τὰ μὲν σκευοφόρα καὶ ὁ ὄχλος, (ἅτινα ἐν ἄλλῃ περιστάσει ὀπισθεν τῶν λόχων ἢ παραπλεύρως τούτων ἐπορευόντο)⁽¹⁾, εἰτάσσοντο ἐν τῷ μέσῳ καὶ πανταχόθεν περικυβέλλοντο ὑπὸ γυμνήτων, οἵτινες πάλιν κατὰ πάσας τὰς πλευρὰς ὑπερησπίζοντο ὑφ' ὀπλιτῶν, ὧν οἱ μὲν ἡγούμενοι ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς, οἱ δ' οὐραγοὶ ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς πλευρᾶς παρετάσσοντο. Ἄν ἦτο δὲ τὸ πλαίσιον οὕτω στενῶς κεκλεισμένον, ὥστε

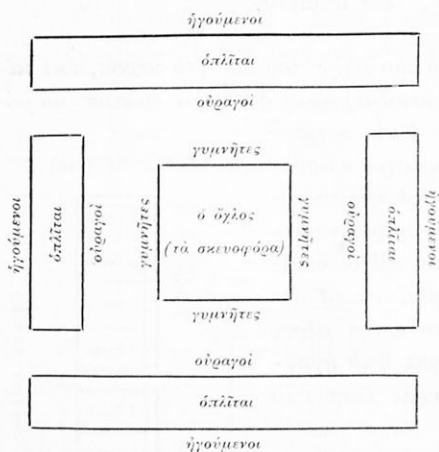
Ψιλοὶ (καὶ ἵππεῖς).

Ὅπισθοφυλάκας (οὐρά).

(1) Τὰ ὑποζύγια (ὁ ὄχλος, τὰ σκευὴ ἢ σκευοφόρα) ἀπειλούν σπουδαῖον μέρος τοῦ στρατεύματος, τὸ ὁποῖον ὀφείλετο μὲν ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ παρηγοχλεῖτο πολλαπλῶς. Διότι εἰς ταῦτα ἀνήκον οὐ μόνον οἱ κάπηλοι καὶ ἄλλοι ἔμποροι μετὰ τῶν ἀμαζῶν καὶ ἀποσκευῶν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ζῶα φορητὰ καὶ ἔλκεος καὶ γυναῖκες, ἐνίοτε καὶ παῖδες καὶ ὑπηρεταὶ τῶν ἀποσκευῶν καὶ κομιστὰι τῶν ἀσπίδων (ὑπασπισταί), οὗς πολλοὶ ὀπλιταὶ παρ' ἑαυτοῖς εἶχον, μάντιες καὶ ἱερεῖς θυσιαίων, ἰατροὶ (χειρουργοί), σαλπικταί, ἀσθενεῖς, ἀχμῶλωτοι κ.τ.λ.

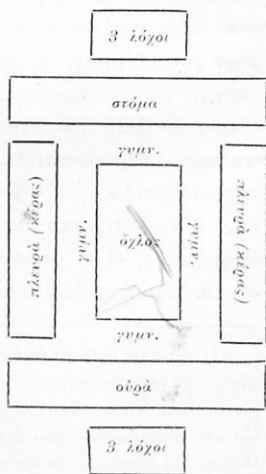
νά μὴ δύνανται οἱ γυμνήτες ἐν καταλήλῳ εὐκαιρίᾳ νὰ ἐξορμή-

σωσι κατὰ τῶν πολεμίων καὶ ἐν ἀνάγκῃ νὰ καταφύγῃσι πάλιν εἰς τὸ πλάσιον. Οἱ ἐν τῷ μετώπῳ τειταγμένοι ὄπλιται ἐκαλοῦντο τὸ **στόμα** ἢ τὸ **πρόσθεν**, οἱ δὲ τελευταῖοι ἢ **οὐρά** ἢ τὰ **ὀπισθεν**, οἱ δ' ἐν ταῖς πλευραῖς εὐρισκόμενοι αἱ **πλευραὶ** ἢ τὰ **κέρατα**.

Ἡ τοιαύτη δ' ὁμοῦς κατὰ πλάσιον ἰσόπλευρον παρόιαξις τοῦ

στρατεύματος πορευομένου ἦτο ἀδύνατος, ὡσάκις τὸ στρατεύμα ὄφειλε νὰ διαβῇ γέφυράν τινα ἢ χαράδραν ἢ στεγὴν τινα ὁδὸν κ. τ. τ. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει μετεβλήθη κατὰ πρότασιν τοῦ Ξενοφῶνος (Ἄν. Γ', δ', 19) τὸ πλάσιον κατὰ τοῦτο, ὅτι οἱ τρεῖς μεσαῖοι λόχοι ἔκ τε τοῦ στόματος καὶ τῆς οὐρᾶς ἐξήλθον καὶ ἐκεῖνοι μὲν πρὸ τοῦ στόματος, οὗτοι δὲ μετὰ τὴν οὐρὰν ἐτάχθησαν. Οὕτω δ' ὀλόκληρον τὸ πορευόμενον στρατεύμα ἐγένετο ἐπιμηκέστερον καὶ στενωτέρον (**πλαίσιον ἐτερόμηκες**) καὶ αἱ δυσκολίαι ἠδύναντο εὐκολώτερον νὰ ὑπερβικηθῶσιν. Εἶτα δ' εὐθύς, ὡς παρήλθε τὸ κώλυμα τῆς ἀρξαμένης πορείας καὶ τὸ στρατεύμα ἠδύναντο καὶ πάλιν νὰ ἐκταθῇ, ἐπέστρεψαν οἱ ἑξ ἐκεῖνοι λόχοι εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν θέσιν καὶ ἐσχη-

ματίσθη καὶ πάλιν τὸ πλάσιον ἰσόπλευρον, ὡς πρότερον.

Ἡ πορεία ἐν παρατάξει μάχης (συντεταγμένῳ τῷ στρατεύματι, ἐπὶ φάλαγγος γίννεται τὸ στρατεύμα) ἢ ἢ κατὰ μέτωπον πορεία, ἐν ἣ ὁ ἰὸ λόχοι ἢ αἱ ἐνωμοταὶ συμπεπυκνωμένοι παρ' ἀλλήλους ἐβάδιζον, ἐχρησιμοποιοῦτο μόνον, ὁσάκις ὁ ἐχθρὸς ἦτο πλησίον καὶ προητοιμάζοντο εἰς μάχην.

Γ'. Τὸ στρατόπεδον.

Τὸ στρατόπεδον (τὸ στρατόπεδον ἢ τὰ ὄπλα) συνήθως ἰδρύετο ἐν ὑπαίθρῳ θέσει ὁπωσδήποτε ἠσφαλισμένη φυσικῶς, διότι μεγάλοι συνοικισμοί, ἐν οἷς θὰ ἠδύνατο νὰ στρατοπεδεύσῃ τὸ ὄλον στρατεύμα, σπανίως εὐρίσκοντο, εἰς πολλὰ δ' ἀλλήλων ἀπέχοντα χωρία τότε μόνον διεμοιράζετο τὸ στρατεύμα, ὅτε οὐδεὶς οὐδαμῶθεν κίνδυνος ἐφαίνεται ὅτι ἐπεκθέματο. Ἐκλεγομένης τῆς θέσεως οἱ στρατιῶται κατέθειον τὰ ὄπλα καὶ καθ' ὄρισμένην τάξιν τῶν λόχων ἐτοποθετοῦντο αἱ ἀπὸ τῶν φορητῶν ἀμαξῶν παραλαμβανόμεναι σκηναὶ ἢ ἐν ἐλλείψει τοιούτων κατελαμβάνοντο αἱ ὀρισθεῖσαι θέσεις ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν καὶ ἐγίνοντο αἱ προετοιμασίαι πρὸς ἄριστον ἢ δεῖπνον, πρὸς ὃ ἐπορίζοντο τὰ τροφίμα (τὸν σῖτον, τὰ ἐπιτήδεια) ἢ δι' ἀγορᾶς ἐκ τῆς περιχώρου, ἢν ὑπὸ τῶν περιοίκων τοῦτο ἐπετρέπετο (ἀγορὰν παρέχειν) ἢ διὰ λεηλασίας ἢ δι' ἀγορᾶς παρὰ τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ καπήλων. Πολλάκις ἐν τῷ μέσῳ τοῦ στρατοπέδου ἀφίνετο ἐλεύθερος χώρος πρὸς συναθροίσεις καὶ κοινὰς συσκέψεις, πρὸ αὐτοῦ δὲ συνηθροίζοντο πάντα τὰ ὄπλα τῶν στρατιωτῶν. Ὡσαύτως ἰδιαίτερα θέσεις παρεχωρεῖτο ἐν τῷ στρατοπέδῳ εἰς τοὺς καπήλους πρὸς πώλησιν τῶν ἐμπορευμάτων.

Πρὸ τῆς νυκτερινῆς κατακλίσεως ἐτοποθετοῦντο ἐν τῷ στρατοπέδῳ καὶ περὶ αὐτὸ φρουραὶ (φυλακαὶ) καί, ἢν ἐκρίνετο ἀναγκαῖον, εἰς μείζονα ἀπόστασιν προφυλακαὶ ἐξεπέμποντο, ἢς ἀντικαθίστων καθ' ὄρισμένα χρονικὰ διαστήματα. Νυκτερινὰ φυλακαὶ

ἐν τῷ Ἑλληνικῷ στρατοπέδῳ ἦσαν τρεῖς, ὧν ἡ πρώτη διήρκει μέχρι τοῦ μεσονυχτίου, ἡ δευτέρα ἀπὸ τούτου μέχρι τοῦ ὄρθρου καὶ ἡ τρίτη ἀπὸ τοῦ ὄρθρου μέχρι τῆς πρωΐας. Κατὰ τὴν νύκτα συνήθως ἐφώτιζον τὸ στρατόπεδον πυρά, ἐκτὸς ἐὰν ἐκρίνετο συμφερότερον ἢ θέσις τοῦ στρατοπέδου νὰ μὴ εἶναι γνωστὴ εἰς τὸν πολέμιον.

Αἱ διαταγαὶ τῶν στρατηγῶν ἐκηρύσσοντο μεγαλοφώνως ἐπὶ κηρύκων καὶ τὰ σημεῖα ἐδίδοντο διὰ τοῦ κροτοῦ κέρατος, ἐν ᾧ κατὰ τὴν μάχην ἐχρησιμοποιεῖτο πρὸς τοῦτο ἡ σάλπιγξ.

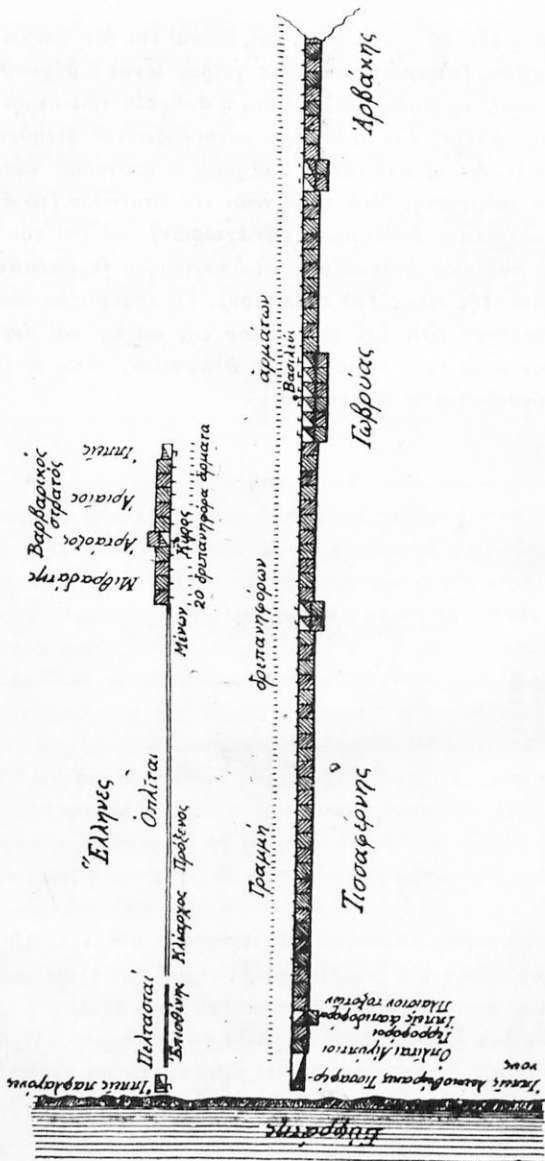
Δ'. Ἡ μάχη.

Ἐπιχειμένης μάχης ἐτάσσοντο κατὰ προῖτον οἱ ὀπλίται εἰς φάλαγγα (**συντάττεσθαι** ἢ **παρατάττεσθαι**), εἶτα δ' οἱ φίλοι πρὸ τῆς φάλαγγος ἢ ὀπισθεν αὐτῆς ἢ κατὰ τὰ πλευρά. Μετὰ τοῦτο ὁ ἀρχιστρατήγος διὰ θυσίας ἐξήταζε τὴν βούλησιν τῶν θεῶν, καὶ, ἂν ἡ θυσία προεδήλου ἀγαθὰ (**τὰ ἱερὰ καλά, καλλιερεῖν**), συχνὰ προσφωνῶν παρεθάρονεν εἰς μάχην τοὺς στρατιώτας. Εἶτα ἔδιδε τὸ **σύνθημα** ἀνακοινῶν αὐτὸ χαμηλῇ τῇ φωνῇ πρὸς τοὺς λοχαγοὺς τῆς δεξιᾶς πτέρυγος· οὗτοι δ' ἀνεκοίνουν τοῦτο τοῖς παρ' ἑαυτοῖς ἰσταμένοις, οὗτοι δὲ πάλιν εἰς τοὺς πλησίον αὐτῶν καὶ οὕτως ἔφθανε μέχρι τῆς τελευταίας γραμμῆς· ἐκ ταύτης δ' ἀνεκοινοῦτο εἰς τὴν τελευταίαν γραμμὴν τοῦ παραπλεύρους ἰσταμένου κέντρον καὶ ἐκείθεν περαιτέρω εἰς τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα καὶ διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ, ἵνα μὴ λησμονηθῇ, ἐπανήρχετο εἰς τὸ σημεῖον, ὅθεν ἐξεκίνησε.

Μετὰ ταῦτα ἠκολούθει τὸ πολεμικὸν ἄσμα τοῦ στρατεύματος πρὸς τιμὴν τοῦ Ἄρεως (**παιανίζειν**) καὶ βοαδεῖ τῷ βήματι ἐχώρει ἡ φάλαγξ πρὸς ἐπίθεσιν, ἂν μὴ ὁ πολέμιος προλαβὼν εἶχεν ἤδη ὑποχωρήσει πρὸ τῶν γυμνήτων. Ἄν ὁ πολέμιος εἶχε σταθῆ (**ὑπομένειν, δέχεσθαι**), οἱ ὀπλίται μετὰ τὸ ὑπὸ τοῦ σαλπυγκτοῦ διὰ τῆς σάλπιγγος δοθὲν σημεῖον (**τὸ πολεμικὸν**) ὤρμων κατ'

αὐτοῦ ἀλαλά ἢ ἐλελεῦ φωνάζοιτες, καί, ἂν καὶ νῦν δὲν ὑπεχώρει, ἤρχοντο εἰς χεῖρας (συμμειγνύναι, εἰς χεῖρας ἰέναι ἢ δέχεσθαι) καὶ τότε τὸ δόρυ, τὸ ξίφος καὶ μάλιστα ἡ ἀνδρεία τῶν στραιω-
τῶν ἔκρινε τὴν μάχην. Εἰς περαιτέρω καταδίωξιν τοῦ ἠττηθέντος
πολεμίου ἐκωλύοντο οἱ ὀπλίται ἐκ τοῦ βαρέος ὀπλισμοῦ αὐτῶν·
διό, ἀφ' οὗ ὁ σαλπυγκιῆς ἔδιδε τὸ σημεῖον τῆς ἐπανόδου (τὸ ἀνα-
κλητικόν), οἱ ὀπλίται ἐπέστρεφον (ἀναχωρεῖν) καὶ ἐπὶ τοῦ τό-
που, ἔνθα ὁ πολέμιος ἠγαγκάζετο νὰ ὑποχωρήσῃ (τρέπεσθαι),
ἴδουσαν σημεῖον τῆς νίκης (τὸ τρόπαιον). Οἱ τραυμαῖαι καὶ οἱ
νεκροὶ ἀνεζητοῦντο εἴτα ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης καὶ ἐκεῖνοι
μὲν παρεδίδοντο εἰς τοὺς ἰατροὺς πρὸς θεραπείαν, οὗτοι δὲ μετὰ
τῶν προσηκουσῶν τιμῶν ἐθάπτοντο.

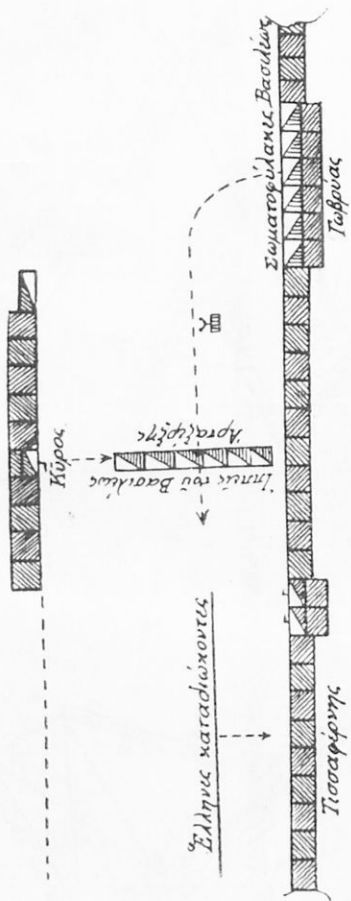

Ἡ παρὰ τὰ Κούναφα μάχη.

A.

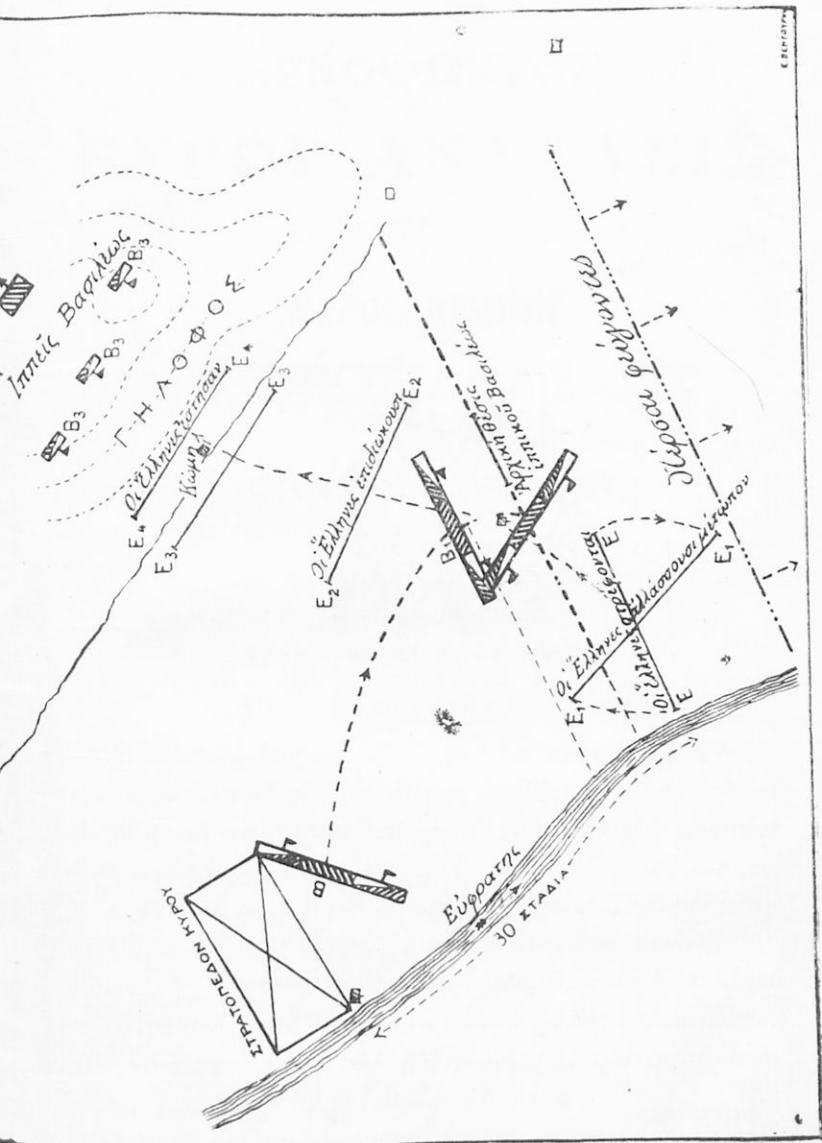
Παράστασις τῶν ἀντιπάλων στρατῶν παρὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐξόδου τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ ἀρὰ τὰ Κοῦναφα μίχη.

Β.

Καλλιόπη κίνησις τῆς σωματοφύλακῆς τοῦ βασιλέως.

Ἡ παρὰ τὰ Κούναφα μάχη.

Γ'.

Δευτέρα γύρη τῶν Ἑλλήνων.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

227

ΚΑΤΗΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ

1900

ΚΑΤΗΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΙΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ Η ΚΥΡΙΩΣ ΑΝΑΒΑΣΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

**Α΄. Αίτια τῆς ἐκστρατείας τοῦ Κύρου.
Παρασκευαί πρὸς αὐτήν.**

§ 1+5

Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος γίνονται παῖδες δύο, προεσβύτερος μὲν Ἀρταξέρξης, νεώτερος δὲ Κύρος· ἐπεὶ δὲ ἠσθένει Δαρεῖος καὶ ὑπόπτει τελευτήν τοῦ βίου, ἐβούλετο τῷ παῖδε ἀμφοτέρω παρεῖναι.

Ὁ μὲν οὖν προεσβύτερος παρὼν ἐτύγγανε Κύρον δὲ μεταπέμπεται ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ἧς αὐτὸν σατράπην ἐπέσῃσε· καὶ στρατηγὸν δὲ αὐτὸν ἀπέδειξε πάντων, ὅσοι εἰς Καστωλλοῦ πεδῖον ἀδροῖζονται. ἀναβαίνει οὖν ὁ Κύρος λαβὼν Τισσαφέρην ὡς φίλον καὶ τῶν Ἑλλήνων ἔχων ὀπλίτας τριακοσίους, ἄρχοντα δὲ αὐτῶν Ξερίαν Παρράσιον.

Ἐπεὶ δὲ ἐτελεύτησε Δαρεῖος καὶ κατέστη εἰς τὴν βασιλείαν Ἀρταξέρξης, Τισσαφέρνης διαβάλλει τὸν Κῦρον πρὸς τὸν ἀδελφόν, ὡς ἐπιβουλεύει αὐτῷ. ὁ δὲ πείθεται καὶ λαμβάνει Κῦρον ὡς ἀποκτενῶν ἢ δὲ μήτηρ, ἐξαίτησαμένη αὐτόν, ἀποπέμπει πάλιν ἐπὶ τὴν ἀρχήν.

Ὁ δέ, ὡς ἀπῆλθε κινδυνεύσας καὶ ἀτιμασθεῖς, βουλευέται ὅπως μήποτε ἔτι ἔσται ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ, ἀλλά, ἦν δύνηται, βασιλεύσει αὐτῷ ἐκείνου. Παρούσας μὲν δὴ ἡ μήτηρ ὑπῆρχε τῷ Κῦρῳ, φιλοῦσα αὐτόν μᾶλλον ἢ τὸν βασιλευόντα Ἀρταξέρξην.

Ὅστις δ' ἀφικνεῖτο τῶν παρὰ βασιλέως πρὸς αὐτόν, πάντας οὕτω διατιθεῖς ἀπεπέμπετο, ὥστε αὐτῷ μᾶλλον φίλους εἶναι ἢ βασιλεῖ. καὶ τῶν παρ' ἐαυτῷ δὲ βαρβάρων ἐπεμελεῖτο, ὡς πολεμεῖν τε ἱκανοὶ εἴησαν καὶ εὐνοϊκῶς ἔχοιεν αὐτῷ.

§ 6—11

Τὴν δὲ Ἑλληνικὴν δύναμιν ἠθροίζεν, ὡς μάλιστα ἐδύνατο, ἐπικρουπιόμενος, ὅπως οὐκ ἀπαρασκευότατον λάβοι βασιλέα ὧδε οὖν ἐποιεῖτο τὴν συλλογήν.

Ὅπόσας εἶχε φυλακὰς ἐν ταῖς πόλεσι, παρήγγειλε τοῖς φρουράρχοις ἐκάστοις λαμβάνειν ἄνδρας Πελοποννησίους οὐκ πλείστους καὶ βελτίστους, ὡς ἐπιβουλεύοντος Τισσαφέρους ταῖς πόλεσι καὶ γὰρ ἦσαν αἱ Ἰωνικαὶ πόλεις Τισσαφέρους τὸ ἀρχαῖον, ἐκ βασιλείας δεδομένα, τότε δὲ ἀφαιστήσεσαν πρὸς Κῦρον πᾶσαι πλὴν Μιλήτου.

Ἐν Μιλήτῳ δὲ Τισσαφέρνης προαισθόμενος τὰ αὐτὰ ταῦτα βουλευομένους, ἀποσιῆσαι πρὸς Κῦρον, τοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε, τοὺς δ' ἐξέβαλεν. ὁ δὲ Κῦρος ὑπολαβὼν τοὺς φεύγοντας, συλλέξας στρατεύμα, ἐπολιόρκει Μίλητον

καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν καὶ ἐπειροῖτο κατάγειν τοὺς ἐκπεπιτωκότας. καὶ αὕτη αὖ ἄλλη πρόφασις ἦν αὐτῷ τοῦ ἀθροΐζειν στρατεύματα.

Πρὸς δὲ βασιλέα πέμπων ἡξίου, ἀδελφὸς ὢν αὐτοῦ, δοθῆναι οἱ ταύτας τὰς πόλεις μᾶλλον ἢ Τισσαφέρην ἄρχειν αὐτῶν, καὶ ἡ μήτηρ συνέπρατιεν αὐτῷ ταῦτα ὥστε βασιλεὺς τὴν μὲν πρὸς ἑαυτὸν ἐπιβουλὴν οὐκ ἠσθάνετο, Τισσαφέρνει δὲ ἐνόμιζε πολεμοῦντα αὐτὸν ἀμφὶ τὰ στρατεύματα δαπανᾶν ὥστε οὐδὲν ἠχθετο αὐτῶν πολεμοῦντων. καὶ γὰρ ὁ Κῦρος ἀπέπεμπε τοὺς γιγνομένους δασμοὺς βασιλεῖ ἐκ τῶν πόλεων, ὧν Τισσαφέρνης ἔτι ἐτύγγαθεν ἔχων.

Ἄλλο δὲ στρατεύμα αὐτῷ συνελέγετο ἐν Χερρονήσῳ τῆ κατ' ἀντιπέρας Ἀβύδου τόνδε τὸν τρόπον. Κλέαρχος Λακεδαιμόνιος φυγὰς ἦν τούτῳ συγγενόμενος ὁ Κῦρος ἠγάσθη τε αὐτὸν καὶ δίδωσιν αὐτῷ μυρίους δαρεικοὺς. Ἐπεὶ δὲ, λαβὼν τὸ χρυσοῖον, στρατεύμα συνέλεξεν ἀπὸ τούτων τῶν χρημάτων καὶ ἐπολέμει, ἐκ Χερρονήσου ὁρμώμετος, τοῖς Θραξὶ τοῖς ὑπὲρ Ἑλλησποντιον οἰκοῦσι καὶ ὠφέλει τοὺς Ἑλληνας ὥστε καὶ χρήματα συνεβάλλοντο αὐτῷ εἰς τὴν τροφήν τῶν στρατιωτῶν αἱ Ἑλλησποντιακαὶ πόλεις ἐκοῦσαι. τοῦτο δ' αὖ τρεφόμενον ἐλάνθανεν αὐτῷ τὸ στρατεύμα.

Ἀρίσιππος δὲ ὁ Θετιαλὸς ξένος ὢν ἐτύγγαθεν αὐτῷ, καὶ πιεζόμενος ὑπὸ τῶν οἴκοι ἀντιστασιωτῶν ἔρχεται πρὸς τὸν Κῦρον καὶ αἰτεῖ αὐτὸν εἰς δισχιλίους ξένους τριῶν μηνῶν μισθόν, ὡς οὕτω περιγενόμενος ἂν τῶν ἀντιστασιωτῶν. ὁ δὲ Κῦρος δίδωσιν αὐτῷ εἰς τετρακισχιλίους καὶ ἕξ μηνῶν μισθόν, καὶ δεῖται αὐτοῦ μὴ πρόσθεν καταλῦσαι πρὸς τοὺς ἀντιστασιώτας, πρὶν ἂν αὐτῷ συμβουλεύσῃται. οὕτω δὲ αὖ Θετιαλὸς ἐλάνθανεν αὐτῷ τρεφόμενον στρατεύμα.

Πρόξενον δὲ τὸν Βοιωτίου ξένον ὄντα ἐκέλευσε λαβόντα
 ἄνδρας ὅτι πλείστους παραγενέσθαι, ὡς εἰς Πισίδας βουλό-
 μενος στρατεύεσθαι, ὡς πράγματα παρεχόντων τῶν Πισιδῶν
 τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ. ξ

Σοφαίνετον δὲ τὸν Στυμφάλιον καὶ Σωκράτην τὸν Ἀχαιοῦν,
 ξένους ὄντας καὶ τούτους, ἐκέλευσεν ἄνδρας λαβόντας ἐλθεῖν
 ὅτι πλείστους, ὡς πολεμήσων Τισσαφέρνει σὺν τοῖς φυγάσι
 τοῖς Μιλησίων. καὶ ἐποίουν οὕτως οὕτοι. χ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Β'. Ἀφίξεις τῶν Ἑλλήνων μισθοφόρων εἰς τὰς
 Σάρδεις. — Πορεία τοῦ στρατεύματος.

§ 1—5

Ἐπεὶ δ' ἐδέκει αὐτῷ ἤδη πορεύεσθαι ἄνω, τὴν μὲν πρό-
 φασιν ἐποιεῖτο, ὡς Πισίδας βουλόμενος ἐκβαλεῖν παντάπασιν
 ἐκ τῆς χώρας καὶ ἀθροίζει ὡς ἐπὶ τούτους τό τε βαρβαρι-
 κὸν καὶ τὸ Ἑλληνικόν.

Ἐνταῦθα καὶ παραγγέλλει τῷ τε Κλεάρχῳ λαβόντι ἦκειν
 ὅσον ἦν αὐτῷ στρατεύμα, καὶ τῷ Ἀριστίπῳ συναλλαγέντι
 πρὸς τοὺς οἴκοι ἀποπέμψαι πρὸς ἑαυτὸν ὃ εἶχε στρατεύμα
 καὶ Ξενία τῷ Ἀρκάδι, ὃς αὐτῷ προειστήκει τοῦ ἐν ταῖς πό-
 λεσι ξενικοῦ, ἦκειν παραγγέλλει λαβόντα τοὺς ἄλλους, πλὴν
 ὅποσοι ἱκανοὶ ἦσαν τὰς ἀκροπόλεις φυλάττειν, ἐκάλεσε δὲ καὶ
 τοὺς Μίλητον πολιορκοῦντας, καὶ τοὺς φυγάδας ἐκέλευσε
 σὺν αὐτῷ στρατεύεσθαι, ὑποσχόμενος αὐτοῖς, εἰ καλῶς κατα-
 πράξειεν ἐφ' ἃ ἐστρατεύετο, μὴ πρόσθεν παύσασθαι, πρὶν
 αὐτοὺς καταγάγοι οἴκαδε. οἱ δὲ ἠδέως ἐπειθέοντο ἐπὶ
 γὰρ αὐτῷ καὶ λαβόντες τὰ ὄπλα παρήσαν εἰς Σάρδεις.

Ξενίας μὲν δὴ τοὺς ἐκ τῶν πόλεων λαβὼν παρεγένετο εἰς Σάρδεις ὀπλίτας εἰς τετρακισχιλίους, Προξενος δὲ παρῆν. ἔχων ὀπλίτας μὲν εἰς πεντακοσίους καὶ χιλίους, γυμνήτας δὲ πεντακοσίους, Σωκράτης δὲ ὁ Ἀχαιοὺς ὀπλίτας ἔχων ὡς πεντακοσίους, Πασίων δὲ ὁ Μεγαρεὺς τριακοσίους μὲν ὀπλίτας, τριακοσίους δὲ πελταστὰς ἔχων παρεγένετο· ἦν δὲ καὶ οὗτος καὶ ὁ Σωκράτης τῶν ἀμφὶ Μίλητον στρατευομένων. οὗτοι μὲν οὖν εἰς Σάρδεις αὐτῷ ἀφίκοντο.

Τισσαφέρης δὲ κατανοήσας ταῦτα, καὶ μείζονα ἠγησάμενος εἶναι ἢ ὡς ἐπὶ Πισίδας τὴν παρασκευὴν, πορεύεται ὡς βασιλέα ἢ ἐδύνατο τάχιστα, ἰππέας ἔχων ὡς πεντακοσίους, καὶ βασιλεὺς μὲν δὴ, ἐπεὶ ἠκούσε Τισσαφέρους τὸν Κύρου στόλον, ἀντιπαρασκευάζειτο.

Κύρος δὲ, ἔχων οὖς εἴρηκα, ὠρμᾶτο ἀπὸ Σάρδεων καὶ ἐξελαύνει διὰ τῆς Λυδίας σταθμοὺς τρεῖς παρασάγγας εἴκοσι καὶ δύο ἐπὶ τὸν Μαίανδρον ποταμὸν. τούτου τὸ εὖρος δύο πλέθρα γέφυρα δὲ ἐπὶν ἐπτὰ ἐξευγμένα πλοίοις.

Τοῦτον διαβὰς ἐξελαύνει διὰ Φρυγίας σταθμὸν ἓνα παρασάγγας ὀκτὼ εἰς Κολοσσάς, πόλιν οἰκουμένην καὶ εὐδαίμονα καὶ μεγάλην. ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας ἐπτὰ καὶ ἦκε Μένων ὁ Θετιάλδης ὀπλίτας ἔχων χιλίους καὶ πελταστὰς πεντακοσίους, Δόλοπας καὶ Αἰνιᾶνας καὶ Ὀλονθίους.

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς παρασάγγας εἴκοσι εἰς Κελαινάς, τῆς Φρυγίας πόλιν οἰκουμένην, μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. ἐνταῦθα Κύρω βασιλεία ἦν καὶ παράδεισος μέγας, ἀγρίων θηρίων πλήρης, ἃ ἐκεῖνος ἐθήρηνεν ἀπὸ ἵππου, ὅποτε γυμνάσαι βούλοιο ἐαυτὸν τε καὶ τοὺς ἵππους. διὰ

μέσου δὲ τοῦ παραδείσου ᾗ ὁ Μαίανδρος ποταμός. αἱ δὲ
 πηγαὶ αὐτοῦ εἰσὶν ἐκ τῶν βασιλείων. ᾗ δὲ καὶ διὰ τῆς Κε-
 λαινῶν πόλεως ἔστι δὲ καὶ μεγάλου βασιλέως βασιλεία ἐν
 Κελαιναῖς ἐρημνὰ ἐπὶ ταῖς πηγαῖς τοῦ Μαρσίου ποταμοῦ
 ὑπὸ τῆ ἀκροπόλει ᾗ δὲ καὶ οὗτος διὰ τῆς πόλεως καὶ ἐμ-
 βάλλει εἰς τὸν Μαίανδρον τοῦ δὲ Μαρσίου τὸ εὐρὸς ἔστιν
 εἴκοσι καὶ δύο ποδῶν. ἐνταῦθα λέγεται Ἀπόλλων ἐκδεῖραι
 Μαρσίαν νικήσας ἐρίζοντά οἱ περὶ σοφίας, καὶ τὸ δέσμα
 κορυμᾶσαι ἐν τῷ ἄνθρω, ὅθεν αἱ πηγαί. διὰ δὲ τοῦτο ὁ ποτα-
 μὸς καλεῖται Μαρσύας. ἐνταῦθα Ξέρξης, ὅτε ἐκ τῆς Ἑλλά-
 δος ἠττηθεὶς τῇ μάχῃ ἀπεχώρει, λέγεται οἰκοδομηῆσαι ταῦτά
 τε τὰ βασίλεια καὶ τὴν Κελαινῶν ἀκρόπολιν. ἐνταῦθα ἔμεινε
 Κῦρος ἡμέρας τριάκοντα καὶ ἦκε Κλέαρχος ὁ Λακεδαιμό-
 νιος φηγὰς ἔχων ὀπλίτας χιλίους καὶ πελταστὰς Θοῶκας
 ὀκτακοσίους καὶ τοξότας Κρητὰς διακοσίους, ἕκκα δὲ καὶ
 Σῶσις παρῆν ὁ Συρακόσιος ἔχων ὀπλίτας τρικοσίους, καὶ
 Σοφαίνετος Ἀρκάδας ἔχων ὀπλίτας χιλίους. καὶ ἐνταῦθα
 Κῦρος ἐξέτασιν καὶ ἀριθμὸν τῶν Ἑλλήνων ἐποίησεν ἐν τῷ
 παραδείσῳ, καὶ ἐγένοντο οἱ σύμπαντες ὀπλίται μὲν μύριοι
 καὶ χίλιοι, πελτασταὶ δὲ ἀμφὶ τοὺς δισχιλίους.

§ 10—12

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο παρασάγγας δεκάς
 Πέλλας, πόλιν οἰκουμένην ἐνταῦθ' ἔμεινε ἡμέρας τρεῖς ἐν
 αἷς Ξενίας ὁ Ἀρκὰς τὰ Λύκρια ἐθύσε καὶ ἀγῶνα ἐθήκε
 τὰ δὲ ἄθλα ἦσαν σιλεγγίδες χρυσαῖ. ἐθέρει δὲ τὸν ἀγῶνα
 καὶ Κῦρος.

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο παρασάγγας δώδεκα

Πηλιοπολίτης

24/1/26

εἰς Κεράμων ἀγοράν, πόλιν οἰκουμένην, ἐσχάτην πρὸς τὴν Μυσιάαν χώραν.

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς παρασάγγας τριάκοντα εἰς Καῦστρον πεδῖον, πόλιν οἰκουμένην. ἐνταῦθ' ἔμεινεν ἡμέρας πέντε καὶ τοῖς στρατιώταις ὠφείλετο μισθὸς πλεόν ἢ τριῶν μηνῶν, καὶ πολλάκις ἰόντες ἐπὶ τὰς θύρας ἀπήτουν ὁ δὲ ἐλπίδας λέγων διῆγε καὶ δῆλος ἦν ἀνώμενος· οὐ γὰρ ἦν πρὸς τοῦ Κῦρου τρόπον ἔχοντα μὴ ἀποδιδόναι.

Ἐνταῦθα ἀφικνεῖται Ἐπύαξα ἡ Συεννέσιος γυνὴ τοῦ Κιλικίων βασιλέως παρὰ Κῦρον καὶ ἐλέγετο Κῦρῳ δοῦναι χρήματα πολλά. τῇ δ' οὖν στρατιᾷ τότε ἀπέδωκε Κῦρος μισθὸν τετάρων μηνῶν. εἶχε δὲ ἡ Κίλισσα φυλακὴν περὶ αὐτὴν Κίλικας καὶ Ἀσπενδίους.

§ 13-18

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο παρασάγγας δέκα εἰς Θύμβριον, πόλιν οἰκουμένην. ἐνταῦθα ἦν παρὰ τὴν ὁδὸν κρήνη ἡ Μίδου καλουμένη τοῦ Φρυγῶν βασιλέως, ἐφ' ἣ λέγεται Μίδας τὸν Σάτυρον θηρεῦσαι οἴνω κεράσας αὐτήν.

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο παρασάγγας δέκα εἰς Τυριάειον, πόλιν οἰκουμένην. ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας τρεῖς. καὶ λέγεται δεηθῆναι ἡ Κίλισσα Κῦρον ἐπιδειξάσθαι τὸ στρατεύμα αὐτῇ· βουλόμενος οὖν ἐπιδειξάσθαι ἐξέτασιν ποιεῖται ἐν τῷ πεδίῳ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων· ἐκέλευσε δὲ τοὺς Ἕλληνας, ὡς νόμος αὐτοῖς εἰς μάχην, οὕτω ταχθῆναι καὶ στήναι, συντάξαι δ' ἕκαστον τοὺς ἑαυτοῦ. ἐτάχθησαν οὖν ἐπὶ τετάρων· εἶχε δὲ τὸ μὲν δεξιὸν Μένων καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, τὸ δὲ εὐώνυμον Κλέαρχος καὶ οἱ ἐκείνου, τὸ δὲ μέσον οἱ ἄλλοι στρατηγοί. ἐθεώρει οὖν ὁ Κῦρος πρῶτον μὲν τοὺς

βαρβάρους· οἱ δὲ παρήλανον τεταγμένοι κατὰ ἴλας καὶ κατὰ τάξεις· εἶτα δὲ τοὺς Ἕλληνας, παρελαύνων ἐφ' ἄρματος καὶ ἢ Κίλισσα ἐφ' ἄρμαμάξης. εἶχον δὲ πάντες κράνη χαλκᾶ καὶ χιτῶνας φοινικιοῦς καὶ κνημῖδας καὶ τὰς ἀσπίδας ἐκκεκαλυμμένας· ἐπειδὴ δὲ πάντας παρήλασε, στήσας τὸ ἄρμα πρὸ τῆς φάλαγγος μέσης, πέμπας Ἡγόρητα τὸν ἐρμηνέα παρὰ τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἑλλήνων ἐκέλευσε προβαλέσθαι τὰ ὄπλα καὶ ἐπιχωρῆσαι ὄλην τὴν φάλαγγα. οἱ δὲ ταῦτα προεἶπον τοῖς στρατιώταις· καὶ ἐπεὶ ἐσάλπιγξε, προβαλόμενοι τὰ ὄπλα ἐπῆσαν. ἐκ δὲ τούτου θᾶπτον προϊόντων σὺν κραυγῇ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου δρόμος ἐγένετο τοῖς στρατιώταις ἐπὶ τὰς σκηνάς, τῶν δὲ βαρβάρων φόβος πολὺς, καὶ ἢ τε Κίλισσα ἔφυγεν ἐπὶ τῆς ἀρμαμάξης καὶ οἱ ἐκ τῆς ἀγορᾶς καταλιπόντες τὰ ὄνια ἔφυγον. οἱ δὲ Ἕλληνες σὺν γέλῳ ἐπὶ τὰς σκηνάς ἦλθον. ἢ δὲ Κίλισσα ἰδοῦσα τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν τάξιν τοῦ στρατεύματος ἐθαύμασε. Κῦρος δὲ ἤσθη τὸν ἐκ τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς βαρβάρους φόβον ἰδὼν.

[Περὶ ἡμετέρας τῶν λοιπῶν παραγράφων τοῦ β' κεφαλαίου.]

Ἐκ τοῦ Τυριαίου προχωρῶν ὁ Κῦρος διὰ τῆς Λυκαονίας, ἦν ὡς πολεμίαν οὔσαν ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς Ἕλληνας νὰ διασπάσωσιν, τὴν μὲν Ἐπύραον μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Μένωνος ἔπεμψεν εἰς Κιλικίαν, αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν λοιπῶν διὰ τῆς Καππαδοκίας ἔφθασεν εἰς Ταρσοῦς, πρωτεύουσαν τῆς Κιλικίας, εὐρὸν ἀφύλακτον τὴν διάβασιν· ἐνταῦθα δὲ συμφύλιωθεὶς πρὸς τὸν Σύνεργον, βασιλέα τῶν Κιλικίων, ἔλαβε παρ' αὐτοῦ χορήματα πολλὰ εἰς τὴν στρατίαν.]

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Γ'. Στάσεις τῶν Ἑλλήνων μισθοφόρων κατὰ τοῦ
Κύρου ὡς ἀπατῶντος αὐτούς.

§

Ἐνταῦθα ἔμεινεν ὁ Κύρος καὶ ἡ στρατιὰ ἡμέρας εἴκοσιν οἱ
γὰρ στρατιῶται οὐκ ἔφασαν ἰέναι τοῦ πρόσω ὑπόπτενον
γὰρ ἤδη ἐπὶ βασιλέα ἰέναι μισθωθῆναι δὲ οὐκ ἐπὶ τούτῳ
ἔφασαν. πρῶτος δὲ Κλέαρχος τοὺς αὐτοῦ στρατιώτας ἐβιά-
ζετο ἰέναι οἱ δ' αὐτόν τε ἔβαλλον καὶ τὰ ὑποζύγια τὰ ἐκεί-
νου, ἐπεὶ ἄρξαιτο προίενα. Κλέαρχος δὲ τότε μὲν μικρὸν
ἐξέφυγε μὴ καταπειρωθῆναι, ὕστερον δ', ἐπεὶ ἔγνω ὅτι οὐ
δυνήσεται βιάσασθαι, συνήγαγεν ἐκκλησίαν τῶν αὐτοῦ στρα-
τιωτῶν. καὶ πρῶτον μὲν ἐδάκρυε πολὺν χρόνον ἐσιῶς· οἱ δὲ
ὀρῶντες ἐθαύμαζον καὶ ἐσιώπων· εἶτα δὲ ἔλεξε τοιαύδε.

§ 3-6

«Ἄνδρες στρατιῶται, μὴ θαναμάζετε, ὅτι χαλεπῶς φέρω
τοῖς παροῦσι πράγμασιν. ἐμοὶ γὰρ ξένος Κύρος ἐγένετο καὶ
με φεύγοντα ἐκ τῆς πατρίδος τά τε ἄλλα εἰμίμησε καὶ μυ-
ρίους ἔδωκε δαρεικούς· οὓς ἐγὼ λαβὼν οὐκ εἰς τὸ ἴδιον κα-
τεθέμην ἐμοὶ οὐδὲ καθηδυπάθησα, ἀλλ' εἰς ὑμᾶς ἐδαπά-
ρων. καὶ πρῶτον μὲν πρὸς τοὺς Θοῤᾰκας ἐπολέμησα, καὶ
ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἐτιμωρούμην μεθ' ὑμῶν, ἐκ τῆς Χερρο-
νήσου αὐτοὺς ἐξελαύνων, βουλομένους ἀφαιρεῖσθαι τοὺς
ἐνοικοῦντας Ἑλληνας τὴν γῆν. ἐπειδὴ δὲ Κύρος ἐκάλει, λα-
βὼν ὑμᾶς ἐπορευόμην, ἵνα, εἴ τι δέοιτο, ὠφελοίην αὐτὸν
ἀνθ' ὧν εὖ ἐπάθον ὑπ' ἐκείνου.

✓ Ἐπεὶ δὲ ὑμεῖς οὐ βούλεσθε συμπορεύεσθαι, ἀνάγκη δὴ μοι ἢ ὑμᾶς προδόντα τῇ Κύρῳ φίλια χρῆσθαι, ἢ πρὸς ἐκεῖνον φευσάμενον μεθ' ὑμῶν εἶναι· εἰ μὲν δὴ δίκαια ποιήσω οὐκ οἶδα, αἰρήσομαι δ' οὖν ὑμᾶς καὶ σὺν ὑμῖν ὅ,τι ἂν δέη πείσομαι, καὶ οὔποτε ἐρεῖ οὐδεὶς, ὡς ἐγὼ Ἕλληνας ἀγαγὼν εἰς τοὺς βαρβάρους, προδοὺς τοὺς Ἕλληνας, τὴν τῶν βαρβάρων φιλίαν εἰλόμην, ἀλλ' ἐπεὶ ὑμεῖς ἐμοὶ οὐ θέλετε πείθεσθαι, ἐγὼ σὺν ὑμῖν ἔφομαι καὶ ὅ,τι ἂν δέη πείσομαι, νομίζω γὰρ ὑμᾶς ἐμοὶ εἶναι καὶ πατρίδα καὶ φίλους καὶ συμμάχους, καὶ σὺν ὑμῖν μὲν ἂν οἶμαι εἶναι τίμος, ὅπου ἂν ᾧ, ὑμῶν δὲ ἔρημος, οὐκ ἂν ἰκανὸς οἶμαι εἶναι οὔτ' ἂν φίλον ὠφελῆσαι οὔτ' ἂν ἐχθρὸν ἀλέξασθαι. ὡς ἐμοῦ οὖν ἰόντος ὅπη ἂν καὶ ὑμεῖς, οὕτω τὴν γνώμην ἔχετε.»

Ἦ 151^Α

§ 7

Ταῦτα εἶπεν οἱ δὲ στρατιῶται οἱ τε αὐτοῦ ἐκείνου καὶ οἱ ἄλλοι, ταῦτα ἀκούσαντες, οἱ οὐ φαίη παρὰ βασιλέα πορεύεσθαι, ἐπήρσαν παρὰ δὲ Ξερίου καὶ Πασίωνος πλείους ἢ διασχίλιοι, λαβόντες τὰ ὄπλα καὶ τὰ σκενοφόρα, ἐστρατοπεδεύσαντο παρὰ Κλέαρχον.

§ 8—9

Κῦρος δὲ τούτοις ἀπορῶν τε καὶ λυπούμενος μετεπέμπετο τὸν Κλέαρχον ὃ δὲ ἰέναι μὲν οὐκ ἤθελε, λάθρα δὲ τῶν στρατιωτῶν πέμπων αὐτῷ ἄγγελον ἔλεγε θαρρεῖν, ὡς κατασησομένων τούτων εἰς τὸ δέον μεταπέμπεσθαι δ' ἐκέλευεν αὐτόν· αὐτὸς δ' οὐκ ἔφη ἰέναι.

Μετὰ δὲ ταῦτα συναγαγὼν τοὺς θ' ἑαυτοῦ στρατιώτας καὶ τοὺς προσελθόντας αὐτῷ καὶ τῶν ἄλλων τὸν βουλόμενον, ἔλεξε τοιάδε·

10⁹⁻¹² Περικλέους
 « Ἄνδρες στρατιῶται, τὰ μὲν δὴ Κύρου δῆλον ὅτι οὕτως ἔχει πρὸς ἡμᾶς, ὥσπερ τὰ ἡμέτερα πρὸς ἐκείνον· οὔτε γὰρ ἡμεῖς ἐκείνου ἔτι στρατιῶται, ἐπεὶ γε οὐ συνεπόμεθα αὐτῷ, οὔτε ἐκείνος ἔτι ἡμῖν μισθοδότης. ὅτι μέντοι ἀδικεῖσθαι νομίζει ὑφ' ἡμῶν, οἶδα ὅστε καὶ μεταπεμπομένου αὐτοῦ οὐκ ἐθέλω ἐλθεῖν, τὸ μὲν μέγιστον αἰσχυρόμενος, ὅτι σύννοια ἐμαντῷ πάντα ἐφρευσμένος αὐτόν, ἔπειτα καὶ δεδιώς, μὴ λαβὼν με δίκην ἐπιθῆ ὧν νομίζω ὑπὲρ ἐμοῦ ἠδικῆσθαι. »

Ἔμοι οὖν δοκεῖ οὐχ ὥρα ἐπιπέμπειν καθεύδειν οὐδ' ἀμελεῖν ἡμῶν αὐτῶν, ἀλλὰ βουλευέσθαι ὅ,τι χρὴ ποιεῖν ἐκ τούτων. καὶ ἕως γε μένομεν αὐτοῦ, σκεπιέον μοι δοκεῖ εἶναι, ὅπως ὡς ἀσφαλέστατα μενοῦμεν, εἴ τε ἤδη δοκεῖ ἀπιέναι, ὅπως ὡς ἀσφαλέστατα ἄπιμεν, καὶ ὅπως τὰ ἐπιτήδεια ἔσομεν. ἄνευ γὰρ τούτων οὔτε στρατηγοῦ οὔτε ἰδιώτου ὄφελος οὐδέν. ὁ δ' ἀνὴρ πολλοῦ μὲν ἄξιος ᾧ ἂν φίλος ἦ, χαλεπώτατος δ' ἐχθρὸς ᾧ ἂν πολέμιος ἦ, ἔχει δὲ δύναμιν καὶ πεζὴν καὶ ἵπικὴν καὶ ναυτικὴν, ἣν πάντες ὁμοίως ὀρωμέν τε καὶ ἐπιστάμεθα· καὶ γὰρ οὐδὲ πόρρω δοκοῦμέν μοι αὐτοῦ καθῆσθαι. ὥστε ὥρα λέγειν ὅ,τι τις γιγνώσκει ἄριστον εἶναι» ταῦτα εἰπὼν ἐπάύσατο.

Περικλέους β' ἑρμηνεία
 § 13—
Γ. Γερμάνια
 « Ἐκ δὲ τούτου ἀνίστανται οἱ μὲν ἐκ τοῦ αὐτομάτου, λέγοντες ἃ ἐγίγνωσκον, οἱ δὲ καὶ ὑπ' ἐκείνου ἐγκέλευστοι, ἐπιδεικνύντες, οἷα εἴη ἡ ἀπορία ἄνευ τῆς Κύρου γνώμης καὶ μένειν καὶ ἀπιέναι. »

Εἰς δὲ δὴ εἶπε, προσποιούμενος σπεύδειν ὡς τάχιστα πο-

ρεύεσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα, στρατηγούς μὲν ἐλέσθαι ἄλλους ὡς τάχιστα, εἰ μὴ βούλειαι Κλέαρχος ἀπάγειν, τὰ δ' ἐπιτήδεια ἀγοράζεσθαι—ἢ δ' ἀγορὰ ἦν ἐν τῷ βαρβαρικῷ στρατεύματι—καὶ συσκευάζεσθαι· ἐλθόντας δὲ Κύρον αἰτεῖν πλοῖα, ὡς ἀποπλέοιεν· ἐὰν δὲ μὴ διδῶ ταῦτα, ἡγεμόνα αἰτεῖν Κύρον, ὅστις διὰ φιλίας τῆς χώρας ἀπάξει. ἐὰν δὲ μηδὲ ἡγεμόνα διδῶ, συντάττεσθαι τὴν ταχίστην, πέμψαι δὲ καὶ προκαταληφθέντους τὰ ἄκρα, ὅπως μὴ φθάσωσι μήτε Κύρος μήτε οἱ Κίλικες καταλαβόντες, ὧν πολλοὺς καὶ πολλὰ χρεῖματα ἔχομεν ἀνηροπακότες. οὗτος μὲν τοιαῦτα εἶπε.

Μετὰ δὲ τοῦτον Κλέαρχος εἶπε τοσοῦτον «ὡς μὲν στρατηγήσοντα ἐμὲ ταύτην τὴν στρατηγίαν, μηδεὶς ὑμῶν λεγέτω· πολλὰ γὰρ ἐνορῶ, δι' ἃ ἐμοὶ τοῦτο οὐ ποιητέον· ὡς δὲ τῷ ἀνδρὶ, ὃν ἂν ἔλησθε, πείσομαι ἢ δυνατὸν μάλιστα, ἵνα εἰδῆτε οὗ καὶ ἄρχεσθαι ἐπίσταμαι, ὡς τις καὶ ἄλλος μάλιστα ἀνθρώπων».

Μετὰ τοῦτον ἄλλος ἀνέστη, ἐπιδεικνὺς μὲν τὴν εὐήθειαν τοῦ τὰ πλοῖα αἰτεῖν κελεύοντος, ὥσπερ πάλιν τὸν στόλον Κύρου ποιουμένου, ἐπιδεικνὺς δὲ, ὡς εὐήθες εἴη ἡγεμόνα αἰτεῖν παρὰ τούτου, ὃ λυμαινόμεθα τὴν προᾶξιν· εἰ δὲ καὶ τῷ ἡγεμόνι πιστεύσομεν, ὃν ἂν Κύρος διδῶ, τί κωλύει καὶ τὰ ἄκρα ἡμῶν κελεύειν Κύρον προκαταλαβεῖν; ἐγὼ γὰρ ὀκνοίην μὲν ἂν εἰς τὰ πλοῖα ἐμβαίνειν, ἃ ἡμῶν δοίη, μὴ ἡμᾶς αὐταῖς τριήρεσι καταδύσῃ, φοβοίμην δ' ἂν τῷ ἡγεμόνι, ὃν δοίη, ἐπεσθαι, μὴ ἡμᾶς ἀγάγῃ, ὅθεν οὐκ ἔσται ἐξελεθεῖν βουλοίμην δ' ἂν, ἄκοντος ἀπιὼν Κύρου, λαθεῖν αὐτὸν ἀπελθόν· ὃ οὐ δυνατόν ἐστιν.

Ἄλλ' ἐγὼ φημι ταῦτα μὲν φλναρίας εἶναι δοκεῖ δέ μοι ἄνδρας ἐλθόντας πρὸς Κῦρον, οὔτινες ἐπιτήδειοι, σὺν Κλεάρχῳ ἐρωτᾶν ἐκεῖνον, τί βούλεται ἡμῖν χρῆσθαι καὶ εἰάν μὲν ἢ προᾶξις ἢ παραπλησία, οὔπερ καὶ πρόσθεν ἐχοῖτο τοῖς ξένοις, ἔπεσθαι καὶ ἡμᾶς καὶ μὴ κακίους εἶναι τῶν πρόσθεν τούτῳ συναναβάντων· εἰάν δὲ μείζων ἢ προᾶξις τῆς πρόσθεν φαίνεται καὶ ἐπιπονωτέρα καὶ ἐπικινδυνωτέρα, ἀξιοῦν ἢ πείσαντα ἡμᾶς ἄγειν ἢ πεισθέντα πρὸς φιλίαν ἀφιέναι· οὕτω γὰρ καὶ ἐπόμενοι ἂν φίλοι αὐτῷ καὶ πρόθυμοι ἐποίμεθα καὶ ἀπίοντες ἀσφαλῶς ἂν ἀπίοιμεν ὅ,τι δ' ἂν πρὸς ταῦτα λέγη, ἀπαγγεῖλαι δεῦρο ἡμᾶς, δ' ἀκούσοντας πρὸς ταῦτα βουλευέσθαι.

§ 20—21

Ἔδοξε ταῦτα, καὶ ἄνδρας ἐλόμενοι σὺν Κλεάρχῳ πέμπουσιν, οἱ ἠρώτων Κῦρον τὰ δόξαντα τῇ στρατιᾷ.

Ὁ δ' ἀπεκρίνατο, ὅτι ἀκούοι Ἀβροκόμαν ἐχθρὸν ἄνδρα ἐπὶ τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ εἶναι, ἀπέχοντα δώδεκα σταθμούς· πρὸς τοῦτον οὖν ἔφη βούλεσθαι ἐλθεῖν· κἂν μὲν ἢ ἐκεῖ, τὴν δίκην ἔφη χρῆζειν ἐπιθεῖναι αὐτῷ, ἣν δὲ φύγη, ἡμεῖς ἐκεῖ πρὸς ταῦτα βουλευσόμεθα.

Ἀκούσοντας δὲ ταῦτα οἱ αἰρετοὶ ἀπαγγέλλουσι τοῖς στρατιώταις· τοῖς δὲ ὑποψία μὲν ἦν, ὅτι ἄγει πρὸς βασιλέα, ὅμως δὲ ἐδόκει ἔπεσθαι· προσαιτοῦσι δὲ μισθόν· ὁ δὲ Κῦρος ὑπισχεῖται ἡμόλιον πᾶσι δώσειν οὗ πρότερον ἔφερον, ἀντὶ δαρεικοῦ τρία ἡμιδαρειακά τοῦ μηνὸς τῷ στρατιώτῃ· ὅτι δὲ ἐπὶ βασιλέα ἄγοι, οὐδὲ ἐνταῦθα ἤκουσεν οὐδεὶς ἐν τῷ γε φαρεῷ.

[Περὶληφθῆς τῶν λοιπῶν παραγράφων τοῦ γ' καὶ τοῦ δ', ε' καὶ ε' κεφάλαιον. Ἀφικόμενοι εἰς Ἰσοῦς, τὴν ἐσχάτην τῆς Κιλικίας πόλιν, εὐρίσκουσιν ἐκεῖ

τὸν στόλον τοῦ Κύρου. Ἐξακολουθοῦντες δὲ τὴν πορείαν καὶ διαβάντες τὰς Κιλικίας Πύλας εἰσέρχονται εἰς τὴν Συρίαν. Ἐταῦθα δύο στρατηγοὶ τῶν Ἑλλήνων, ὁ Ξερίας καὶ ὁ Πασίωρ, δραστηρεύουσι μὲν, δὲν καταδιώκονται δὲ ὑπὸ τοῦ Κύρου· οἱ δὲ λοιποὶ Ἕλληνες, θαυμάσαντες τὴν φιλανθρωπίαν αὐτοῦ, προθυμότεροι συνακολουθοῦσιν αὐτῷ. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀφικόμενοι εἰς Θάρακον παρὰ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν μαθάνουσι οἱ Ἕλληνες παρ' αὐτοῦ τοῦ Κύρου τὸν ἀληθῆ σκοπὸν τῆς ἐκστρατείας· καίτοι δὲ δυσφορήσαντες ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τούτῳ, ὁμως ἀσχυνόμενοι ἀλλήλους καὶ τὴν Κύρον, ἀποφασίζουσι νὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν κατὰ τοῦ βασιλέως πορείαν.

Ἐν δεξιᾷ ἔχων τὸν Εὐφράτην ὁ Κύρος πορεύεται διὰ τῆς Μεσοποταμίας, ὅπου πολλὰς κατοχίας ὑφίσταται τὸ στράτευμα ἐξ ἐλλείψεως τροφίμων, στρατοπεδεύει δὲ ἀπέναντι τῆς Χαρμάνθης, πόλεως παρὰ τὸν Εὐφράτην, ἐξ ἧς προμηθεύεται τροφάς, διαβαινόντων τὸν ποταμὸν τῶν στρατιωτῶν ἐπὶ σχεδίων δευμαίνων. Ἐταῦθα ἐπαπειληθεῖσαν ἠήξιν τῶν στρατιωτῶν τοῦ Μένωνος καὶ τοῦ Κλέαρχου προλαμβάνει ὁ Κύρος σωφρόνως ἐπιμβάς.

Ὁ Ὀροότιας, ἐπιφανῆς Πέρσης, ὅστις δις εἶχεν ἤδη ἄλλοτε φανῆ ἄπιστος πρὸς τὸν Κύρον, τὸ τρίτον νῦν προδότης αὐτοῦ συλληφθεὶς ἐξ ἐπιστολῆς τινος, ἦν ἔστειλε πρὸς τὸν βασιλέα, δικάζεται ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Κύρον ἀρίστον Περσῶν καὶ τοῦ Κλέαρχου καὶ καταδικασθεὶς εἰς θάνατον ἐξαφανίζεται.]

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Α'. Πηροσκευαὶ πρὸς μάχην.

§ 1—4

Ἐκ πυλῶν δὲ τῆς Ἀραβίας ἐξελαύνει διὰ τῆς Βαβυλωνίας σταθμοὺς τρεῖς παρασάγγας δώδεκα. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ σταθμῷ Κύρος ἐξέτασιν ποιεῖται τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων ἐν τῷ πεδίῳ περὶ μέσας νύκτας· ἐδόκει γὰρ εἰς τὴν ἐπιούσαν ἕω ἦξιν βασιλέα σὺν τῷ στρατεύματι μαχομένον· καὶ ἐκέλευε Κλέαρχον μὲν τοῦ δεξιοῦ κέρωσ ἡγεῖσθαι, Μένωνα δὲ τοῦ εὐωνόμου, αὐτὸς δὲ τοὺς ἑαυτοῦ διέταξε.

Μετὰ δὲ τὴν ἐξέτασιν ἅμα τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ἤγοντες

αυτόμολοι παρὰ μεγάλου βασιλέως ἀπήγγειλαν Κύρῳ περὶ τῆς βασιλείας στρατιᾶς.

Κῦρος δέ, συγκαλέσας τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς τῶν Ἑλλήνων, συνεβουλεύετό τε πῶς ἂν τὴν μάχην ποιῶντο, καὶ αὐτὸς παρήγει θαρρύνων τοιάδε· «ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, οὐκ ἀνθρώπων ἀπορῶν συμμάχους ὑμᾶς ἄγω, ἀλλὰ νομίζων ἀμείνονας καὶ κρείττους πολλῶν βαρβάρων ὑμᾶς εἶναι, διὰ τοῦτο προσέλαβον. ὅπως οὖν ἔσεσθε ἄνδρες ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας, ἧς κέκτησθε καὶ ἧς ὑμᾶς ἐγὼ εὐδαιμονίζω. εὖ γὰρ ἴστε, ὅτι τὴν ἐλευθερίαν ἐλόιμην ἂν ἀντὶ ὧν ἔχω πάντων καὶ ἄλλων πολλαπλασίων ὅπως δὲ καὶ εἰδῆτε, εἰς οἷον ἔρχεσθε ἀγῶνα, ὑμᾶς εἰσὶν διδάξω. τὸ μὲν γὰρ πλήθος πολὺ καὶ κραυγὴ πολλὴ ἐπίασιν· ἂν δὲ ταῦτα ἀνάσχησθε, τὰ ἄλλα καὶ ἀσχυρεῖσθαί μοι δοκῶ, οἷους ἡμῖν γνώσεσθε τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ ὄντας ἀνθρώπους. ὑμῶν δὲ ἀνδρῶν ὄντων καὶ εὖ τῶν ἐμῶν γενομένων, ἐγὼ ὑμῶν τὸν μὲν οἴκαδε βουλόμενον ἀπιέναι τοῖς οἴκοι ζηλώτῳ ποιήσω ἀπελθεῖν, πολλοὺς δὲ οἶμαι ποιήσειν τὰ παρ' ἐμοὶ ἐλέσθαι ἀντὶ τῶν οἴκοι».

§ 5—10

Ἐνταῦθα Γαυλίτης παρών, φηγὰς Σάμιος, πεισθεὶς δὲ Κύρῳ, εἶπε· «Καὶ μὴν, ὦ Κῦρε, λέγουσί τινες ὅτι πολλὰ ὑπισχυρῆ νῦν διὰ τὸ ἐν τοιούτῳ εἶναι, ἂν δὲ εὖ γένηται τι, οὐ μεμνήσεσθαί σε φασιν· ἔτιοι δὲ οὐδ' εἰ μεμνήῳ τε καὶ βούλοιο, δύνασθαι ἂν ἀποδοῦναι ὅσα ὑπισχυρῆ».

Ἀκούσας ταῦτα ἔλεξεν ὁ Κῦρος· «Ἄλλ' ἔστι μὲν ἡμῖν, ὦ ἄνδρες, ἡ ἀρχὴ ἢ πατῆρα πρὸς μὲν μεσημβρίαν μέχρι οὐδὲ διὰ καῦμα οὐ δύνανται οἰκεῖν ἄνθρωποι, πρὸς δὲ ἄ-

κτον μέχρι οὐδὲ διὰ χειμῶνα· τὰ δ' ἐν μέσῳ τούτων πάντα
 σαιτραπεύουσιν οἱ τοῦ ἑμοῦ ἀδελφοῦ φίλοι. ἦν δ' ἡμεῖς νι-
 κήσωμεν, ἡμᾶς δεῖ τοὺς ἡμετέρους φίλους τούτων ἐγκρα-
 τεῖς ποιῆσαι. ὥστε οὐ τοῦτο δέδοικα, μὴ οὐκ ἔχω ὅ,τι δῶ
 ἐκάστῳ τῶν φίλων, ἂν εὖ γένηται, ἀλλὰ μὴ οὐκ ἔχω ἰκα-
 νούς, οἷς δῶ. ὑμῶν δὲ τῶν Ἑλλήνων καὶ στέφανον ἐκά-
 στω χρυσοῦν δώσω». οἱ δὲ ταῦτα ἀκούσαντες αὐτοὶ τε ἦσαν
 πολὺ προθυμότεροι καὶ τοῖς ἄλλοις ἐξηγγέλλον.

Εἰσῆσαν δὲ παρ' αὐτὸν καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τινές,
 ἀξιούντες εἰδέναι τί σφίσιν ἔστα, εἰν κρατήσωσιν. ὁ δὲ
 ἐμπιπλῶ ἀπάντων τὴν γνώμην ἀπέπεμπε. παρεκελεύοντο
 δὲ αὐτῷ πάντες, ὅσοιπερ διελέγοντο, μὴ μάχεσθαι, ἀλλ'
 ὀπισθεν ἑαυτῶν τάτεσθαι. ἐν δὲ τῷ καιρῷ τούτῳ Κλέαρ-
 χος ὠδέσως ἤρετο τὸν Κῦρον· Οἶε γάρ σοι μαχεῖσθαι,
 ὦ Κῦρε, τὸν ἀδελφόν; Νῆ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, εἶπερ γε
 Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος ἐστὶ παῖς, ἐμὸς δὲ ἀδελφός, οὐκ
 ἀμαχεῖ ταῦτ' ἐγὼ λήφομαι. ¶

§ 10—12

Ἐνταῦθα δὴ ἐν τῇ ἐξοπλισίᾳ ἀριθμὸς ἐγένετο τῶν μὲν
 Ἑλλήνων ἀσπὶς μυρία καὶ τετρακοσία, πελτασταὶ δὲ δις-
 χίλιοι καὶ πεντακόσιοι, τῶν δὲ μετὰ Κῦρον βαρβάρων δέκα
 μυριάδες καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα ἀμφὶ τὰ εἴκοσι τῶν
 δὲ πολεμίων ἐλέγοντο εἶναι ἑκατὸν καὶ εἴκοσι μυριάδες καὶ
 ἄρματα δρεπανηφόρα διακόσια. ἄλλοι δὲ ἦσαν ἑξακισχίλιοι
 ἰππεῖς, ὧν Ἀρταγέρσης ἤρχεν· οὗτοι δ' αὖ πρὸ αὐτοῦ
 βασιλέως τεταγμένοι ἦσαν.

Τοῦ δὲ βασιλέως στρατεύματος ἦσαν ἄρχοντες τέττα-
 ρες, τριάνοντα μυριάδων ἕκαστος, Ἀβροκόμας, Τισσαφέρ-

νης, Γωβρούας, Ἀρβάκης. τούτων δὲ παρεγένοντο ἐν τῇ μάχῃ ἐνεργήοντα μυριάδες καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα.

[Περίληψις τῶν λοιπῶν παραγράφων τοῦ κεφαλαίου.]

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν ὁ Κῦρος, ὡς μέλλων νὰ συναντήσῃ τὸν βασιλέα, πορεύεται ἔχων συντειαγμένον τὸ στρατεύμα· ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ἀπεσύρθη νοτιώτερον, καταλιπὼν ἀφύλακτον μίαν μακρὰν καὶ εὐρεῖαν καὶ βαθεῖαν τάφρον, ἣν εἶχεν δοῦξει ἀντὶ ὀχυρώματος. Παρελθὼν δὲ τὴν τάφρον ταύτην ὁ Κῦρος διὰ στενῆς τινος παρὰ τὸν Εὐφράτην παρόδου μίτην περιέμενε τὸν ἀδελφόν· ὅθεν τὴν ἐπιούσαν ἡμελημένως καὶ ἀτάκτως ἐπορεύετο, διότι ἐπίστευεν ὅτι ὁ βασιλεὺς εἶχεν ἀπόφασιν νὰ μὴ πολεμήσῃ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

Ε΄. Ἡ παρὰ τὰ Κούναξα μάχη.

§ 1—3

Καὶ ἤδη τε ἦν ἀμφὶ ἀγορὰν πλήθουσαν καὶ πλησίον ἦν ὁ σταθμὸς, ἐνθα ἔμελλε καταλύειν, ἠγίκα Πατηγύας, ἀνὴρ Πέρσης τῶν ἀμφὶ Κῦρον χρηστός, προφαίνεται ἐλαύνων ἀνὰ κράτος ἰδροῦντι τῷ ἵππῳ, καὶ εὐθὺς πᾶσιν, οἷς ἐπετύγχανεν, ἐβόα καὶ βαρβαρικῶς καὶ ἑλληνικῶς, ὅτι βασιλεὺς σὸν στρατεύματι πολλῷ προσέρχεται ὡς εἰς μάχην παρεσκευασμένος.

Ἐνθα δὴ πολὺς ταραχος ἐγένετο· αὐτίκα γὰρ ἐδόκουν οἱ Ἕλληνες καὶ πάντες δὲ ἀτάκτοις σφίσιν ἐπιπεσεῖσθαι· Κῦρος τε καταπηδήσας ἀπὸ τοῦ ἄρματος τὸν θώρακα ἐνεδύετο καὶ ἀναβάς ἐπὶ τὸν ἵππον τὰ παλὰ εἰς τὰς χεῖρας ἔλαβε, τοῖς τε ἄλλοις πᾶσι παρήγγελλεν ἔξοπλιζεσθαι καὶ καθίστασθαι εἰς τὴν ἐαυτοῦ τάξιν ἕκαστον.

§ 4—7

Ἐνθα δὴ σὺν πολλῇ σπουδῇ καθίσταντο, Κλέαρχος μὲν τὰ δεξιὰ τοῦ κέρατος ἔχων πρὸς τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ, Πρόξενος δὲ ἐχόμενος, οἱ δὲ ἄλλοι μετὰ τοῦτον, Μένων δὲ τὸ στρατεύματος εὐώνυμον κέρας ἔσχε τοῦ Ἑλληνικοῦ.

Τοῦ δὲ βαρβαρικοῦ ἵππεῖς μὲν Παφλαγόνες εἰς χιλίους παρὰ Κλέαρχον ἔστησαν ἐν τῷ δεξιῷ καὶ τὸ Ἑλληνικὸν πελτασικόν, ἐν δὲ τῷ εὐωνύμῳ Ἀριαῖός τε ὁ Κύρου ὕπαρχος καὶ τὸ ἄλλο βαρβαρικόν, Κύρος δὲ καὶ ἵππεῖς τούτου ὅσον ἑξακόσιοι κατὰ τὸ μέσον, ὀπλισμένοι θώραξι μὲν αὐτοὶ καὶ παραμηροῖσι καὶ κράνεσι πάντες πλὴν Κύρου· Κύρος δὲ ψιλὴν ἔχων τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν μάχην καθίστατο· οἱ δ' ἵπποι πάντες εἶχον καὶ προμετωπίδια καὶ προστερνίδια· εἶχον δὲ καὶ μαχαίρας οἱ ἵππεῖς Ἑλληνικὰς.

§ 8—11

Καὶ ἤδη τε ἦν μέσον ἡμέρας καὶ οὐπω καταφανεῖς ἦσαν οἱ πολέμοι· ἠρίκα δὲ δειλὴ ἐγίγνετο, ἐφάνη κοινοστός ὥσπερ νεφέλη λευκή, χρόνῳ δὲ συχνῷ ὕστερον ὥσπερ μελανία τις ἐν τῷ πεδίῳ ἐπὶ πολὺ. ὅτε δὲ ἐγγύτερον ἐγίγνοντο, τάχα δὴ καὶ χαλκός τις ἤστραπτε καὶ λόγχοι καὶ αἱ τάξεις καταφανεῖς ἐγίγνοντο.

Καὶ ἦσαν ἵππεῖς μὲν λευκοθώρακες ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου τῶν πολεμίων· Τισσαφέρους ἐλέγετο τούτων ἄρχειν· ἐχόμενοι δὲ γεροφόροι, ἐχόμενοι δὲ ὀπλίται σὺν ποδίηρεσι ξυλίταις ἀσπίσιν. Αἰγύπτιοι δ' οὗτοι ἐλέγοντο εἶναι· ἄλλοι δ' ἵππεῖς, ἄλλοι τοξόται· πάντες δ' οὗτοι κατὰ ἔθνη ἐν πλαισίῳ πλήρει ἀνθρώπων ἐπορεύοντο.

Πρὸ δὲ αὐτῶν ἄροματα, διαλείποντα συχνὸν ἀπ' ἀλλήλων, τὰ δὲ δρεπανηφόρα καλούμενα· εἶχον δὲ τὰ δρέπανα ἐκ τῶν ἀξόνων εἰς πλάγιον ἀποτεταμένα καὶ ὑπὸ τοῖς δίφροις εἰς γῆν βλέποντα, ὡς διακόπτειν ὅτῳ ἐντυγχάνοιεν. ἢ δὲ γνώμη ἦν, ὡς εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἑλλήνων ἐλῶντα καὶ διακόποντα.

Ὁ μέντοι Κῦρος εἶπεν, ὅτε καλέσας παρεκελεύετο τοῖς Ἑλλήσι τὴν κραυγὴν τῶν βαρβάρων ἀνέχεσθαι, ἐφεύσθη τοῦτο· οὐ γὰρ κραυγῇ, ἀλλὰ σιγῇ ὡς ἀνυστὸν καὶ ἡσυχῇ ἐν ἴσῳ καὶ βραδέως προσῆσαν. Χ

§ 12—13

Χ Καὶ ἐν τούτῳ Κῦρος, παρελαύνων αὐτὸς σὺν Πίγρητι τῷ ἐρμηρεῖ καὶ ἄλλοις τρισὶν ἢ τέσσασι, τῷ Κλέαρχῳ ἐβόα ἄγειν τὸ στρατεύμα κατὰ μέσον τὸ τῶν πολεμίων, ὅτι ἐκεῖ βασιλεύς εἴη· «κὰν τοῦτ'», ἔφη, «νικῶμεν, πάνθ' ἡμῖν πεποίηται».

Ὅρῶν δὲ ὁ Κλέαρχος τὸ μέσον σίφος καὶ ἀκούων Κύρου ἔξω ὄντα τοῦ εὐωνύμου βασιλέα—τοσοῦτον γὰρ πλήθει περιῆν βασιλεύς, ὥστε μέσον τῶν ἑαυτοῦ ἔχων τοῦ Κύρου εὐωνύμου ἔξω ἦν—ἀλλ' ὁμως ὁ Κλέαρχος οὐκ ἠθέλην ἀποσπάσαι ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τὸ δεξιὸν κέρασ, φοβούμενος μὴ κνκλωθεῖν ἐκατέρωθεν, τῷ δὲ Κύρῳ ἀπεκρίνατο, ὅτι αὐτῷ μέλει, ὅπως καλῶς ἔχοι. Χ

§ 14—17

Καὶ ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ τὸ μὲν βαρβαρικὸν στρατεύμα ὁμαλῶς προῆει, τὸ δὲ Ἑλληνικόν, ἔτι ἐν τῷ αὐτῷ μένον, συνειάτιται ἐκ τῶν ἔτι προσιόντων.

Καὶ ὁ Κῦρος, παρελαύνων οὐ πάνυ πρὸς αὐτῷ τῷ στρα-

τεύμαι, κατεθεαῖτο ἐκατέρωσε ἀποβλέπων, εἷς τε τοὺς πολεμίους καὶ τοὺς φίλους.

Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ὑπελάσας ὡς συναντιῆσαι, ἤρετο εἴ τι παραγγέλλοι ὁ δ' ἐπιστήσας εἶπε καὶ λέγειν ἐκέλευε πᾶσιν, ὅτι καὶ τὰ ἱερὰ καλὰ καὶ τὰ σφάγια καλὰ.

Ταῦτα δὲ λέγων θορύβου ἤκουσε διὰ τῶν τάξεων ἰόντος, καὶ ἤρετο, τίς ὁ θόρυβος εἶη. ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι τὸ σύνθημα παρέροχεται δεύτερον ἤδη. καὶ ὡς ἐθαύμασε, τίς παραγγέλλει, καὶ ἤρετο, ὅ,τι εἶη τὸ σύνθημα. ὁ δ' ἀπεκρίνατο Ζεὺς σωτήρ καὶ νίκη. ὁ δὲ Κῦρος ἀκούσας, « Ἀλλὰ δέχομαί τε », ἔφη, « καὶ τοῦτο ἔστω ». ταῦτα δ' εἰπὼν εἰς τὴν αὐτοῦ χώραν ἀπήλαυνε. ✱

§ 17—20

Καὶ οὐκέτι τρία ἢ τέτταρα στάδια διειχέτην τὸ φάλαγγε ἀπ' ἀλλήλων, ἠνίκα ἐπαιάνιζόν τε οἱ Ἕλληνες καὶ ἤρχοντο ἀντίοι ἵνα τι τοῖς πολεμίοις. ὡς δὲ πορευομένων ἐξεκύμαινέ τι τῆς φάλαγγος, τὸ ὑπολειπόμενον ἤρξατο δρόμῳ θεῖν καὶ ἅμα ἐφθέγγξαντο πάντες οἷον τῷ Ἐνναλίῳ ἐλελίζουσι, καὶ πάντες δὲ ἔθεον. λέγουσι δέ, ὡς τινες καὶ ταῖς ἀσπίσι πρὸς τὰ δόρατα ἐδούπησαν, φόβον ποιῶντες τοῖς ἵπποις.

Πρὶν δὲ τῷ ξενμα ἐξικνεῖσθαι, ἐκκλίνουσιν οἱ βάρβαροι καὶ φεύγουσι. καὶ ἐνταῦθα δὴ ἐδίωκον μὲν κατὰ κράτος οἱ Ἕλληνες, ἐβόων δὲ ἀλλήλοις μὴ θεῖν δρόμῳ, ἀλλ' ἐν τάξει ἔπεσθαι.

Τὰ δ' ἄρματα ἐφέροντο τὰ μὲν δι' αὐτῶν τῶν πολεμίων, τὰ δὲ καὶ διὰ τῶν Ἑλλήνων κενὰ ἠμιόχων. οἱ δ' ἐπεὶ προΐδοιεν, δίσταντο ἔστι δ' ὅστις καὶ κατελήφθη, ὥσπερ ἐν ἵπποδρόμῳ ἐκπλαγεῖς καὶ οὐδὲν μέντοι οὐδὲ τοῦτον παθεῖν

ἔφρασαν, οὐδ' ἄλλος δὲ τῶν Ἑλλήνων ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ ἔπαθεν οὐδεὶς οὐδέν, πλὴν ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ τοξενθῆναί τις ἐλέγετο.

§ 21—24

Κῦρος δέ, ὁρῶν τοὺς Ἑλληνας νικῶντας τὸ καθ' ἑαυτοὺς καὶ διώκοντας, ἠδόμενος καὶ προσκυνούμενος ἤδη ὡς βασιλεὺς ὑπὸ τῶν ἀμφ' αὐτὸν, οὐδ' ὡς ἐξήχθη διώκειν, ἀλλὰ συνεσπειραμένῃ ἔχων τὴν τῶν σὺν ἑαυτῷ ἑξακοσίων ἰππέων τάξιν ἐπεμελεῖτο ὅ,τι ποιήσει βασιλεὺς. καὶ γὰρ ἤδει αὐτόν, οὐ μέσον ἔχοι τοῦ Περσικοῦ στρατεύματος.

Καὶ πάντες δ' οἱ τῶν βαρβάρων ἄρχοντες μέσον ἔχοντες τὸ αὐτῶν ἠγοῦνται, νομίζοντες οὕτω καὶ ἐν ἀσφαλεστάτῳ εἶναι, ἢν ἢ ἢ ἰσχυρὸς αὐτῶν ἐκατέρωθεν, καὶ εἴ τι παραγγεῖλαι χρήζοιεν, ἐν ἡμίσει ἂν χρόνῳ αἰσθάνεσθαι τὸ στρατεύμα.

Καὶ βασιλεὺς δὴ τότε, μέσον ἔχων τῆς αὐτοῦ στρατιᾶς, ὁμῶς ἔξω ἐγένετο τοῦ Κύρου εὐωνύμου κέρατος. ἐπεὶ δ' οὐδεὶς αὐτῷ ἐμάχετο ἐκ τοῦ ἀντίου οὐδὲ τοῖς αὐτοῦ τεταγμένοις ἔμπροσθεν, ἐπέκαμπεν ὡς εἰς κύκλωσιν.

Ἐνθα δὴ Κῦρος δείσας, μὴ ὀπισθεν γενόμενος κατακόψη τὸ Ἑλληνικόν, ἐλαύνει ἀντίος καὶ ἐμβάλων σὺν τοῖς ἑξακοσίοις νικᾷ τοὺς πρὸ βασιλέως τεταγμένους καὶ εἰς φυγὴν ἔτρεψε τοὺς ἑξακισχιλίους, καὶ ἀποκτεῖναι λέγεται αὐτὸς τῇ ἑαυτοῦ χειρὶ Ἀρταγέρσην τὸν ἄρχοντα αὐτῶν.

§ 25—29

Ὡς δ' ἡ τροπὴ ἐγένετο, διασπείρονται καὶ οἱ Κύρου ἑξακόσιοι, εἰς τὸ διώκειν ὀρμήσαντες, πλὴν πάνυ ὀλίγοι ἀμφ' αὐτὸν κατελείφθησαν, σχεδὸν οἱ ὁμοτράπεζοι καλούμενοι.

Σὺν τούτοις δὲ ὢν καθορᾷ βασιλέα καὶ τὸ ἀμφ' ἐξεῖνον στίφος· καὶ εὐθὺς οὐκ ἠρέσχετο, ἀλλ' εἰπὼν «Τὸν ἄνδρα ὀρῶ», ἴετο ἐπ' αὐτὸν καὶ παίει κατὰ τὸ στέρον καὶ τιτρώσκει διὰ τοῦ θώρακος, ὡς φησι Κτησίας ὁ ἰατρός, ὃς καὶ ἰύσασθαι αὐτὸς τὸ τραῦμά φησι.

Παίοντα δ' αὐτὸν ἀκοντίζει τις παλιῶ ὑπὸ τὸν ὀφθαλμὸν βιαίως· καὶ ἐνταῦθα μαχόμενοι καὶ βασιλεὺς καὶ Κῦρος καὶ οἱ ἀμφ' αὐτοὺς ὑπὲρ ἑκατέρου, ὅποσοι μὲν τῶν ἀμφὶ βασιλέα ἀπέθνησκον, Κτησίας λέγει παρ' ἐκείνω γὰρ ἦν· Κῦρος δὲ αὐτὸς τε ἀπέθανε καὶ ὀκτὼ οἱ ἄριστοι τῶν περὶ αὐτὸν ἔκειντο ἐπ' αὐτῶ.

Ἄρταπάτης δ' ὁ πιστότατος αὐτῶ τῶν σκηπιούχων θεράπων λέγεται, ἐπειδὴ πεπιωκότα εἶδε Κῦρον, καταπηδήσας ἀπὸ τοῦ ἵππου περιπεσεῖν αὐτῶ. καὶ οἱ μὲν φασὶ βασιλέα κελεῦσαί τινα ἐπισφάζαι αὐτὸν Κῦρον, οἱ δὲ ἐαυτὸν ἐπισφάξασθαι σπασάμενον τὸν ἀκινάκην· εἶχε γὰρ χρυσοῦν· καὶ στρεπτόν δ' ἐφόρει καὶ ψέλια καὶ τᾶλλα, ὥσπερ οἱ ἄριστοι Περσῶν· ετετίμητο γὰρ ὑπὸ Κῦρον δι' εὐνοϊάν τε καὶ πιστότητα.

[Περὶληψὶς τοῦ Θ' κεφαλαίου.

Ἐν τούτῳ χαρακτηρίζεται ὡς ἐξῆς ὁ Κῦρος. "Ὅτε μὲν ἦτο παῖς, διεκρίνεται πάντων τῶν συνηλικιωτῶν του ὡς πρὸς τὴν αἰδημοσύνην καὶ τὴν εὐπείθειαν, τὴν φιλομάθειαν καὶ τὴν ἐπιμέλειαν, τὴν ἀφοβίαν καὶ τὴν τόλμην. Νεανίας γερόμενος καὶ ἀναλαβὸν τὴν σαρταπειάν, διεκρίνεται ὡς φιλαλήθης καὶ πιστὸς εἰς τὰς συναλλαγάς, τὰς ὑποσχέσεις καὶ τὰς φιλίας, ἐνθρόμων πρὸς τοὺς ἐεργάτας καὶ ἀνταποδοτικὸς τῶν ἐνεργειῶν. Φίλος τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς δικαιοσύνης ὢν, κατεδίωκεν ἀπληρῶς τοὺς κακοὺς καὶ περιποιεῖτο τοὺς δικαίως πλουτοῦντας καὶ οὐχὶ τοὺς αἰσχροκερδεῖς. Ἰδιαιτέραν δ' ὄλωσ τιμὴν ἀπέδιδεν εἰς τοὺς διακρινομένους ἐν τοῖς πολεμικοῖς. Διὰ τὰς ἀρετὰς ταύτας ὁ Κῦρος τοσοῦτον εἴλκεσε τὴν ἀγάπην τῶν γρωζόμενων αὐτοῦ, ὥστε πάντες ἦσαν προθυμοὶ γὰ κινδυνεύουσιν ὑπὲρ αὐτοῦ.]

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι΄.

ΣΤ΄. Δευτέρα νίκη τῶν Ἑλλήνων.

§ 1—15

Ἐνταῦθα δὴ Κύρου ἀποτίμνεται ἡ κεφαλὴ καὶ ἡ χεὶρ ἡ δεξιὰ. βασιλεὺς δὲ διώκων εἰσπίπτει εἰς τὸ Κύρειον στρατόπεδον· καὶ οἱ μὲν μετὰ Ἀρριαίου οὐκέτι ἴστανται, ἀλλὰ φεύγουσι διὰ τοῦ αὐτῶν στρατοπέδου εἰς τὸν σταθμόν, ἔνθεν ἕωθεν ὠρμῶντο· τέταρες δ' ἐλέγοντο παρασάγγαι εἶναι τῆς ὁδοῦ.

Ἐνταῦθα διέσχον ἀλλήλων βασιλεὺς τε καὶ οἱ Ἕλληνες ὡς τριάκοντα στάδια, οἱ μὲν διώκοντες τοὺς καθ' ἑαυτούς, οἱ δ' ἀρπάζοντες ὡς ἤδη πάντα νικῶντες.

Ἐπεὶ δ' ἤσθοντο οἱ μὲν Ἕλληνες, ὅτι βασιλεὺς σὺν τῷ στρατεύματι ἐν τοῖς σκευοφόροις εἶη, βασιλεὺς δ' αὖ ἤκουσε Τισσαφέρους, ὅτι οἱ Ἕλληνες νικῶεν τὸ καθ' ἑαυτούς καὶ εἰς τὸ πρόσθεν οἴχονται διώκοντες, ἔνθα δὴ βασιλεὺς μὲν ἀθροίζει τε τοὺς ἑαυτοῦ καὶ συντάττεται, ὁ δὲ Κλέαρχος ἔβουλεύετο, Πρόξενον καλέσας, (πλησιαίτατος γὰρ ἦν), εἰ πέμποιέν τινας ὡς παντὶ σθένει ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἀρήξοντας.

Ἐν τούτῳ καὶ βασιλεὺς δῆλος ἦν προσιῶν πάλιν, ὡς ἐδόκει, ὀπισθεν. καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες στραφέντες παρεσκευάζοντο ὡς ταύτῃ προσιόντος καὶ δεξόμενοι, ὁ δὲ βασιλεὺς ταύτῃ μὲν οὐκ ἤγεν, ἣ δὲ παρηλθεν ἔξω τοῦ εὐωνύμου κέρατος, ταύτῃ καὶ ἀπῆγεν, ἀναλαβὼν καὶ τοὺς ἐν τῇ μάχῃ αὐτομολήσαντας καὶ Τισσαφέρην καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ.

Ὁ γὰρ Τισσαφέρης ἐν τῇ πρώτῃ συνόδῳ οὐκ ἔφυγεν,

ἀλλὰ διήλασε παρὰ τὸν ποταμὸν κατὰ τοὺς Ἑλληνας πελταστιάς· διελαύνων δὲ κατέκαυε μὲν οὐδένα, διασιάντες δ' οἱ Ἑλληνες ἔπαιον καὶ ἠκόντιζον αὐτούς· Ἐπισθένης δὲ Ἀμφιπολίτης ἦρχε τῶν πελταστῶν καὶ ἐλέγετο φρόνιμος γενέσθαι.

Ὁ δ' οὖν Τισσαφέρνης, ὡς μεῖον ἔχων ἀπηλλάγη, πάλιν μὲν οὐκ ἀναστρέφει, εἰς δὲ τὸ στρατόπεδον ἀφικόμενος τὸ τῶν Ἑλλήνων, ἐκεῖ συντυγχάνει βασιλεῖ, καὶ ὁμοῦ δὴ πάλιν συνταξάμενοι ἐπορεύοντο.

Ἐπεὶ δ' ἦσαν κατὰ τὸ εὐώνυμον τῶν Ἑλλήνων κέρας, ἔδεισαν οἱ Ἑλληνες, μὴ προσάγοιεν πρὸς τὸ κέρας καὶ περιπτύξαντες ἀμφοτέρωθεν αὐτοὺς κατακόψειαν· καὶ ἐδόκει αὐτοῖς ἀναπτύσσειν τὸ κέρας καὶ ποιήσασθαι ὀπισθεν τὸν ποταμὸν. ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐβουλεύοντο, καὶ δὴ βασιλεὺς παραμεινόμενος εἰς τὸ αὐτὸ σχῆμα κατέστησεν ἀντίαν τὴν φάλαγγα, ὥσπερ τὸ πρῶτον μαχοῦμενος συνήει.

Ὡς δὲ εἶδον οἱ Ἑλληνες ἐγγύς τε ὄντας καὶ παρατεταγμένους, αὐθις πωανίσαντες ἐπῆσαν πολὺ προθυμότερον ἢ πρόσθεν. ✱

Οἱ δ' αὖ βάρβαροι οὐκ ἐδέχοντο, ἀλλ' ἐκ πλέονος ἢ τὸ πρόσθεν ἔφευγον· οἱ δ' ἐπέδιωκον μέχρι κόμης τινός· ἐνταῦθα δ' ἔστησαν οἱ Ἑλληνες· ὑπὲρ γὰρ τῆς κόμης γήλοφος ἦν, ἐφ' οὗ ἀνεστράφησαν οἱ ἀμφὶ βασιλέα, πεζοὶ μὲν οὐκέτι, τῶν δὲ ἰππέων ὁ λόφος ἐνεπλήσθη, ὥστε τὸ ποιούμενον μὴ γινώσκειν. καὶ τὸ βασίλειον σημεῖον ὄραν ἔφασαν, αἰετόν τινα χρυσοῦν ἐπὶ πέλιτῃ ἀνατεταμένον.

Ἐπεὶ δὲ καὶ ἐνταῦθ' ἐχώρουν οἱ Ἑλληνες, λείπουσι δὴ καὶ τὸν λόφον οἱ ἰππεῖς· οὐ μὴν ἔτι ἀθρόοι, ἀλλ' ἄλλοι

ἄλλοθεν ἐπιλοῦτο δ' ὁ λόφος τῶν ἰππέων· τέλος δὲ καὶ πάντες ἀπεχώρησαν.

Ὁ οὖν Κλέαρχος οὐκ ἀνεβίβαζεν ἐπὶ τὸν λόφον, ἀλλ' ὑπ' αὐτὸν στήσας τὸ στρατεύμα πέμπει Λύκιον τὸν Συρακόσιον καὶ ἄλλον ἐπὶ τὸν λόφον, καὶ κελεύει κατιδόντας τὰ ὑπὲρ τοῦ λόφου τί ἐστὶν ἀπαγγεῖλαι. καὶ ὁ Λύκιος ἤλασέ τε καὶ ἰδὼν ἀπαγγέλλει, ὅτι φεύγουσιν ἀνὰ κράτος. σχεδὸν δ', ὅτε ταῦτα ἦν, καὶ ἥλιος ἐδύετο.

§ 16—19

Ἐνταῦθα δ' ἔστησαν οἱ Ἕλλητες καὶ θέμενοι τὰ ὅπλα ἀνεπαύοντο· καὶ ἅμα μὲν ἐθαύμαζον, ὅτι οὐδαμοῦ Κῦρος φαίνοιτο οὐδ' ἄλλος ἀπ' αὐτοῦ οὐδεὶς παρήει· οὐ γὰρ ἤδεσαν αὐτὸν τεθνηκότα, ἀλλ' ἠκαζον ἢ διώκοντα οἴχεσθαι ἢ καταληψόμενόν τι προεληλακέναι.

Καὶ αὐτοὶ ἐβρολεύοντο, εἰ αὐτοῦ μείναντες τὰ σκευοφόρα ἐνταῦθα ἄγοιτο ἢ ἀπίοιεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. ἔδοξεν αὐτοῖς ἀπιέναι· καὶ ἀφικνοῦνται ἀμφὶ δορπηστὸν ἐπὶ τὰς σκηπὰς. ταύτης μὲν τῆς ἡμέρας τοῦτο τὸ τέλος ἐγένετο.

Καταλαμβάνουσι δὲ τῶν τε ἄλλων χρημάτων τὰ πλεῖστα διηρπασμένα καὶ εἷ τι σιτίον ἢ ποτὸν ἦν, καὶ τὰς ἀμάξας μεστὰς ἀλεύρων καὶ οἴνου, ἃς παρεσκευάσατο Κῦρος, ἵνα, εἴ ποτε σφόδρα τὸ στρατεύμα λάβοι τις ἔνδοια, διαδοίη τοῖς Ἕλλησιν — ἦσαν δ' αὐταὶ τετρακόσαιο, ὡς ἐλέγοντο, ἅμαξαι — καὶ ταύτας τότε οἱ σὺν βασιλεῖ διήρπασαν.

Ὅσοι ἄδειποι ἦσαν οἱ πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων ἦσαν δὲ καὶ ἀνάριστοι· πρὶν γὰρ διηρπᾶσαι τὸ στρατεύμα πρὸς ἄριστον, βασιλεὺς ἐφάνη. ταύτην μὲν οὖν τὴν νύκτα οὕτω διεγένοντο.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

Α΄. Διαπραγματεύσεις τῶν Ἑλλήνων μετὰ τοῦ Ἀρριαίου καὶ τοῦ βασιλέως.

§ 2—3

Ἄμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ συνελθόντες οἱ στρατηγοὶ ἐθαύμαζον, ὅτι Κῦρος οὔτε ἄλλον πέμπει σηματοῦντα ὅ,τι χορὴ ποιεῖν, οὔτε αὐτὸς φαίνοιτο. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς συσκευασμένοις ἃ εἶχον καὶ ἐξοπλισμένοις προΐεναι εἰς τὸ πρόσθεν, ἕως Κῦρον συμμείξαιαν.

Ἦδη δὲ ἐν ὁρμῇ ὄντων, ἅμα ἠλίω ἀνέχοντι ἦλθε Προκλῆς ὁ Τευθραίας ἄρχων, γεγωνὸς ἀπὸ Λαμαράτου τοῦ Λάκωνος, καὶ Γλοῦς ὁ Ταμῳ. οὗτοι ἔλεγον, ὅτι Κῦρος μὲν τέθνηκεν, Ἀρριαῖος δὲ πεφευγὼς ἐν τῷ σταθμῷ εἶη μετὰ τῶν ἄλλων βαρβάρων, ὅθεν τῇ προτεροαίᾳ ὠρμῶντο, καὶ λέγει, ὅτι ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν περιμένοιεν αὐτούς, εἰ μέλλοιεν ἵκεν, τῇ δὲ ἄλλῃ ἀπιέναι φαίη ἐπὶ Ἰωνίας, ὅθενπερ ἦλθε.

§ 4—5

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες πυνθανόμενοι βαρέως ἔφερον. Κλέαρχος δὲ τάδε εἶπεν· « Ἄλλ' ὄφελε μὲν Κῦρος ζῆν· ἐπεὶ δὲ τετελεύτηκεν, ἀπαγγέλλετε Ἀρριαῖω, ὅτι ἡμεῖς νικῶμέν τε βασιλέα καί, ὡς ὁρᾶτε, οὐδεὶς ἔτι ἡμῖν μάχεται, καί, εἰ μὴ ὑμεῖς ἦλθετε, ἐπορευόμεθα ἂν ἐπὶ βασιλέα. ἐπαγγελλόμεθα δὲ Ἀρριαῖω,

ἐὰν ἐνθάδε ἔλθῃ, εἰς τὸν θρόνον τὸν βασιλείου καθιεῖν αὐτόν· τῶν γὰρ μάχην νικῶντων καὶ τὸ ἄρχειν ἐστίν». ταῦτα εἰπὼν ἀποστέλλει τοὺς ἀγγέλους καὶ σὺν αὐτοῖς Χειρίσοφον τὸν Λάκωνα καὶ Μένωνα τὸν Θετταλόν· καὶ γὰρ αὐτὸς Μένων ἐβούλετο· ἦν γὰρ φίλος καὶ ξένος Ἀρσίου.

§ 6

Οἱ μὲν ὄχοντο, Κλέαρχος δὲ περιέμενε· τὸ δὲ στρατεύμα ἐπορίζετο σίτον, ὅπως ἐδύνατο, ἐκ τῶν ὑποζυγίων κόπτοντες τοὺς βοῦς καὶ ὄνους· ξύλοις δὲ ἐχρῶντο μικρὸν προΐόντες ἀπὸ τῆς φάλαγγος, οὗ ἡ μάχη ἐγένετο, τοῖς τε οἰστοῖς πολλοῖς οὔσιν, οὓς ἠγάγκαζον οἱ Ἕλληνας ἐκβάλλειν τοὺς αὐτομολοῦντας παρὰ βασιλέως, καὶ τοῖς γέροισι καὶ ταῖς ἀσπίσι ταῖς ξυλίταις ταῖς Αἰγυπτίαις· πολλὰ δὲ καὶ πέλται καὶ ἄμαξαι ἦσαν φέρεσθαι ἔρημοι οὔσαι· οἷς πᾶσι χρώμενοι, κρέα ἔφροντες, ἦσθιον ἐκείνην τὴν ἡμέραν.

§ 7—14

Καὶ ἤδη τε ἦν ἀμφὶ πλήθουσαν ἀγορὰν καὶ ἔρχονται παρὰ βασιλέως καὶ Τισσαφέρουσι κήρυκες, οἱ μὲν ἄλλοι βάρβαροι, ἦν δ' αὐτῶν Φαλῖνος εἰς Ἕλληνα, ὃς ἐτύγγανε παρὰ Τισσαφέρουσι ὄν καὶ ἐντίμως ἔχων· καὶ γὰρ προσεποιεῖτο ἐπιστήμων εἶναι τῶν ἀμφὶ τάξεις τε καὶ ὀπλομαχίαν. οὗτοι δὲ προσελθόντες καὶ καλέσαντες τοὺς τῶν Ἑλλήνων ἄρχοντας λέγουσιν, ὅτι βασιλεὺς κελεύει τοὺς Ἕλληνας, ἐπεὶ νικῶν τυγχάνει καὶ Κῦρον ἀπέκτονε, παραδόντας τὰ ὄπλα, ἰόντας ἐπὶ τὰς βασιλέως θύρας, εὐρίσκεισθαι, ἂν τι δύνωνται, ἀγαθόν.

Ταῦτα μὲν εἶπον οἱ βασιλέως κήρυκες· οἱ δὲ Ἕλληνας

βαρέως μὲν ἤκουσαν, ὅμως δὲ Κλέαρχος τοσοῦτον εἶπεν, ὅτι οὐ τῶν νικῶντων εἶη τὰ ὄπλα παραδίδόμην· «ἀλλ'», ἔφη, «ὕμεῖς μὲν, ὦ ἄνδρες στρατηγοί, τούτοις ἀποκρίνασθε ὅ,τι κάλλιστόν τε καὶ ἄριστον ἔχετε· ἐγὼ δὲ αὐτίκα ἤξω». ἐζάλεσε γάρ τις αὐτὸν τῶν ὑπηρετῶν, ὅπως ἴδοι τὰ ἰερά ἐξηρημένα· ἔτυχε γὰρ θυόμενος.

Ἐνθα δὴ ἀπεκρίνατο Κλεάνωρ ὁ Ἄρκας, πρεσβύτατος ὢν, ὅτι πρόσθεν ἂν ἀποθάνοιεν ἢ τὰ ὄπλα παραδοῖεν.

Πρόξενος δὲ ὁ Θηβαῖος, «Ἄλλ' ἐγώ», ἔφη, «ὦ Φαλίνε, θαυμάζω πότερα ὡς κρατῶν βασιλεὺς αἰτεῖ τὰ ὄπλα ἢ ὡς διὰ φιλίαν δῶρα. εἰ μὲν γὰρ ὡς κρατῶν, τί δεῖ αὐτὸν αἰτεῖν καὶ οὐ λαβεῖν ἐλθόντα; εἰ δὲ πείσας βούλεται λαβεῖν, λεγέτω τί ἔσται τοῖς στρατιώταις, ἐὰν αὐτῶ ταῦτα χαρίσωνται». πρὸς ταῦτα Φαλῖνος εἶπε· «Βασιλεὺς νικᾶν ἠγεῖται, ἐπεὶ Κῦρον ἀπέκτισε· τίς γὰρ αὐτῶ ἔστιν ὅστις τῆς ἀρχῆς ἀντιποιεῖται; νομίζει δὲ καὶ ὑμᾶς ἑαυτοῦ εἶναι, ἔχων ἐν μέσῃ τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ καὶ ποταμῶν ἐντὸς ἀδιαβάτων καὶ πληθὺς ἀνθρώπων ἐφ' ὑμᾶς δυνάμενος ἀγαγεῖν, ὅσον, οὐδ' εἰ παρέχοι ὑμῖν, δύνασθε ἂν ἀποκτεῖναι».

Μετὰ τοῦτον Θεόπομπος Ἀθηναῖος εἶπεν· «ὦ Φαλίνε, νῦν, ὡς σὺ ὀραῖς, ἡμῖν οὐδέν ἐστιν ἀγαθὸν ἄλλο, εἰ μὴ ὄπλα καὶ ἀρετή. ὄπλα μὲν οὖν ἔχοντες, οἴομεθα ἂν καὶ τῇ ἀρετῇ χρῆσθαι, παραδόντες δ' ἂν ταῦτα, καὶ τῶν σωματικῶν στερηθῆναι. μὴ οὖν οἶον τὰ μόνα ἀγαθὰ ἡμῖν ὄντα ὑμῖν παραδώσειν, ἀλλὰ σὺν τούτοις καὶ περὶ τῶν ὑμετέρων ἀγαθῶν μαχοῦμεθα».

Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Φαλῖνος ἐγέλασε καὶ εἶπεν· «Ἄλλὰ φιλοσόφῳ μὲν ἔοικας, ὦ νεανίσκε, καὶ λέγεις οὐκ

ἀχάρια· ἴσθι μέντοι ἀνόητος ὢν, εἰ οἶει τὴν ὑμετέραν ἀρετὴν περιγενέσθαι ἂν τῆς βασιλέως δυνάμεως».

Ἄλλους δέ τινες ἔφασαν λέγειν ὑπομαλακίζομένους, ὡς καὶ Κύρω πιστοὶ ἐγένοντο καὶ βασιλεῖ ἂν πολλοῦ ἄξιοι γένοιτο, εἰ βούλοιο φίλος γενέσθαι καὶ εἴτε ἄλλο τι θέλοι χρῆσθαι εἴτ' ἐπ' Αἴγυπτον στρατεύειν, συγκαταστρέψαι τ' ἂν αὐτῷ.

§ 15—23

Ἐν τούτῳ Κλέαρχος ἦκε, καὶ ἠρώτησεν, εἰ ἤδη ἀποκεκριμένοι εἶεν. Φαλῖνος δὲ ὑπολαβὼν εἶπεν· «Οὔτοι μὲν, ὦ Κλέαρχε, ἄλλος ἄλλα λέγει· σὺ δ' ἡμῖν εἰπέ, τί λέγεις». ὁ δ' εἶπεν· «Ἐγὼ σε, ὦ Φαλῖνε, ἄσμενος ἐόρακα, οἶμαι δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες· σὺ τε γὰρ Ἑλλήν εἶ καὶ ἡμεῖς, τοσοῦτοι ὄντες, ὅσους σὺ ὁρᾷς· ἐν τοιούτοις δὲ ὄντες πράγμασι συμβουλεύομενά σοι, τί χρῆ ποιεῖν περὶ ὧν λέγεις. σὺ οὖν πρὸς θεῶν συμβούλευσον ἡμῖν ὅ,τι σοι δοκεῖ κάλλιστον καὶ ἄριστον εἶναι, καὶ ὅ σοι τιμὴν οἶσει εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ἀναλεγόμενον, ὅτι Φαλῖνός ποτε, πεμφθεὶς παρὰ βασιλέως κελεύσων τοὺς Ἑλληνας τὰ ὄπλα παραδοῦναι, ξυμβουλενομένοις ξυνεβούλευσεν αὐτοῖς τάδε. οἴσθαι δέ, ὅτι ἀνάγκη λέγεσθαι ἐν τῇ Ἑλλάδι ἢ ἂν ξυμβουλεύσης». ὁ δὲ Κλέαρχος ταῦτα ὑπήγετο, βουλόμενος καὶ αὐτὸν τὸν παρὰ βασιλέως πρεσβεύοντα ξυμβουλεῦσαι μὴ παραδοῦναι τὰ ὄπλα, ὅπως εὐέλπιδες μᾶλλον εἶεν οἱ Ἑλληγες.

Φαλῖνος δέ, ὑποστρέψας παρὰ τὴν δόξαν αὐτοῦ, εἶπεν· «Ἐγὼ, εἰ μὲν τῶν μυθίων ἐλπίδων μία τις ὑμῖν ἔστι σωθῆναι πολεμοῦντας βασιλεῖ, συμβουλεύω μὴ παραδιδόναι τὰ ὄπλα· εἰ δέ τοι μηδεμίᾳ σωτηρίας ἔστιν ἐλπίς, ἄκοντος

βασιλέως, ξυμβουλεύω σφύζεσθαι ὑμῖν, ὅπη δυνατόν».

Κλέαρχος δὲ πρὸς ταῦτα εἶπεν· «Ἄλλὰ ταῦτα μὲν δὴ σὺ λέγεις· παρ' ἡμῶν δὲ ἀπάγγελλε τάδε, ὅτι ἡμεῖς οἴομεθα, εἰ μὲν δέοι βασιλεῖ φίλους εἶναι, πλείονος ἂν ἄξιοι εἶναι φίλοι ἔχοντες τὰ ὄπλα ἢ παραδόντες ἄλλω, εἰ δὲ δέοι πολεμεῖν, ἄμεινον ἂν πολεμεῖν ἔχοντες τὰ ὄπλα ἢ ἄλλω παραδόντες».

Ὁ δὲ Φαλῖνος εἶπε· «Ταῦτα μὲν δὴ ἀπαγγελοῦμεν· ἀλλὰ καὶ τάδε ὑμῖν εἰπεῖν ἐκέλευσε βασιλεύς, ὅτι μένουσι μὲν ὑμῖν αὐτοῦ σπονδαὶ εἴησαν, προῖοῦσι δὲ καὶ ἀπιούσι πόλεμος. εἶπατε οὖν καὶ περὶ τούτου, πότερα μενεῖτε καὶ σπονδαὶ εἰσιν ἢ ὡς πολέμον ὄντος παρ' ὑμῶν ἀπαγγείλω».

Κλέαρχος δ' ἔλεξεν· «Ἀπάγγελλε τοίνυν καὶ περὶ τούτου, ὅτι καὶ ἡμῖν ταῦτα δοκεῖ, ἅπερ καὶ βασιλεῖ». «Τί οὖν ταῦτά ἐστι;» ἔφη ὁ Φαλῖνος. ἀπεκρίνατο Κλέαρχος· «Ἦν μὲν μένωμεν, σπονδαί, ἀπιούσι δὲ καὶ προῖοῦσι πόλεμος». ὁ δὲ πάλιν ἠρώτησε· «Σπονδὰς ἢ πόλεμον ἀπαγγείλω;». Κλέαρχος δὲ ταῦτά πάλιν ἀπεκρίνατο· «Σπονδαὶ μὲν μένουσιν, ἀπιούσι δὲ ἢ προῖοῦσι πόλεμος». ὅ,τι δὲ ποιήσοι, οὐ διεσήμηρε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Β΄. Ἀναχώρησις τῶν Ἑλλήνων.

§ 1—6

Φαλῖνος μὲν δὴ ὄχετο καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. οἱ δὲ παρὰ Ἄρτιαίου ἦγον Προκλήης καὶ Χειρίσοφος· Μένων δὲ αὐτοῦ ἔμεινε παρὰ Ἄρτιαίῳ. οὗτοι δὲ ἔλεγον, ὅτι πολλοὺς φαίη

ὁ Ἀριαῖος εἶναι Πέρσας ἐαυτοῦ βελτίους, οὓς οὐκ ἂν ἀνασχέσθαι αὐτοῦ βασιλεύοντος· ἀλλ' εἰ βούλεσθε συναπιέναι, ἦκειν ἤδη κελεύει τῆς νυκτός· εἰ δὲ μή, αὔριον πρὸς ἀπιέναι φησίν.

Ὁ δὲ Κλέαρχος εἶπεν· «Ἄλλ' οὕτω χρὴ ποιεῖν· ἐὰν μὲν ἦκωμεν, ὥσπερ λέγετε· εἰ δὲ μή, προάτιτετε ὅποιον ἂν τι ὑμῖν οἴησθε μάλιστα συμφέρον». ὅ,τι δὲ ποιήσοι, οὐδὲ τούτοις εἶπε.

Μετὰ ταῦτα, ἤδη ἡλίου δύνοτος, συγκαλέσας τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς, ἔλεξε τοιάδε· «Ἐμοί, ὦ ἄνδρες, θυομένῳ ἵεναι ἐπὶ βασιλέυ οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερά. καὶ εἰκότως ἄρα οὐκ ἐγίγνετο· ὡς γὰρ ἐγὼ νῦν πυνθάνομαι, ἐν μέσῳ ἡμῶν καὶ βασιλέως ὁ Τίγρης ποταμός ἐστι νανσίπορος, ὃν οὐκ ἂν δυναίμεθα ἄνευ πλοίων διαβῆναι· πλοῖα δὲ ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν. οὐ μὲν δὴ αὐτοῦ γε μένειν οἶόν τε· τὰ γὰρ ἐπιτήδεια οὐκ ἔστιν ἔχειν· ἵεναι δὲ παρὰ τοὺς Κύρου φίλους πάνν καλὰ ἡμῖν τὰ ἱερά ἦν.

ᾧ οὖν χρὴ ποιεῖν· ἀπιόντας δειπνεῖν ὅ,τι τις ἔχει· ἐπειδὴν δὲ σημήνη τῷ κέρατι ὡς ἀναπαύεσθαι, συσκευάζεσθε· ἐπειδὴν δὲ τὸ δεύτερον, ἀνατίθεσθε ἐπὶ τὰ ὑποζύγια· ἐπὶ δὲ τῷ τρίτῳ ἔπεσθε τῷ ἡγουμένῳ, τὰ μὲν ὑποζύγια ἔχοντες πρὸς τοῦ ποταμοῦ, τὰ δὲ ὄπλα ἔξω».

Ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἀπῆλθον καὶ ἐποίουν οὕτω. καὶ τὸ λοιπὸν ὁ μὲν ἦρχεν, οἱ δὲ ἐπέιθοτο, οὐχ ἐλόμενοι, ἀλλὰ ὀρῶντες, ὅτι μόνος ἐφρόνει, οἷα δεῖ τὸν ἄρχοντα, οἱ δ' ἄλλοι ἄπειροι ἦσαν.

§ 7—9

Ἐντεῦθεν, ἐπεὶ σκότος ἐγένετο, Μιλτοζύθης μὲν ὁ

Θραῖξ, ἔχων τοὺς τε ἰππέας τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τετραράκοντα καὶ τῶν πεζῶν Θρακῶν ὡς τριακοσίους, ἠῆτομόλησε πρὸς βασιλέα.

Κλέαρχος δὲ τοῖς ἄλλοις ἠγεῖτο κατὰ τὰ παρηγγελμένα, οἱ δ' εἶποντο· καὶ ἀφικνοῦνται εἰς τὸν πρῶτον σταθμὸν παρ' Ἀρριαῖον καὶ τὴν ἐκεῖνου στρατιὰν ἀμφὶ μέσας νύκτας· καὶ ἐν τάξει θέμενοι τὰ ὄπλα ξυνηλθόν οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ τῶν Ἑλλήνων παρ' Ἀρριαῖον. καὶ ὤμοσαν οἷ τε Ἑλληγες καὶ ὁ Ἀρριαῖος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ οἱ κράτιστοι μῆτε προδώσειν ἀλλήλους σύμμαχοί τε ἔσεσθαι· οἱ δὲ βάρβαροι προσώμοσαν καὶ ἠγγήσεσθαι ἀδόλως. ταῦτα δὲ ὤμοσαν, σφάζαντες ταῦρον καὶ κάπρον καὶ κριὸν εἰς ἀσπίδα, οἱ μὲν Ἑλληγες βάπτοντες ξίφος, οἱ δὲ βάρβαροι λόγχην.

§ 10—12

Ἐπεὶ δὲ τὰ πιστὰ ἐγένετο, εἶπεν ὁ Κλέαρχος· «Ἄγε δὴ, ὦ Ἀρριαῖε, ἐπείπερ ὁ αὐτὸς ὑμῖν στόλος ἐστὶ καὶ ἡμῖν, εἰπέ τίνα γνώμην ἔχεις περὶ τῆς πορείας, πότερον ἀπιμεν, ἢνπερ ἤλθομεν, ἢ ἄλλην τιὰ ἐννενοηκέναι δοκεῖς ὁδὸν κρείττω;»,

Ὁ δ' εἶπεν· «Ἦν μὲν ἤλθομεν ἀπιόντες, παντελῶς ἂν ὑπὸ λιμοῦ ἀπολοίμεθα· ὑπάρχει γὰρ νῦν ἡμῖν οὐδὲν τῶν ἐπιτηδείων. ἑπτακαίδεκα γὰρ σταθμῶν τῶν ἐγγυτάτω, οὐδὲ δεῦρο ἴοντες, ἐκ τῆς χώρας οὐδὲν εἶχομεν λαμβάνειν· ἔνθα δέ τι ἦν, ἡμεῖς διαπορευόμενοι κατεδαπανήσαμεν. νῦν δ' ἐπιπροῦμεν πορεύεσθαι μακροτέραν μὲν, τῶν δ' ἐπιτηδείων οὐκ ἀπορήσομεν. πορευτέον δ' ἡμῖν τοὺς πρώτους σταθμούς, ὡς ἂν δυνώμεθα, μακροτάτους, ἵνα ὡς πλεῖστον ἀποσπᾶσωμεν τοῦ βασιλικοῦ στρατεύματος· ἦν

γὰρ ἅπαξ δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἀπόσχωμεν, οὐκέτι μὴ δυνήσεται βασιλεὺς ἡμᾶς καταλαβεῖν. ὀλίγω μὲν γὰρ στρατεύματι οὐ τολμήσει ἐφέπεσθαι· πολὺν δ' ἔχων στόλον οὐ δυνήσεται ταχέως πορεύεσθαι· ἴσως δὲ καὶ τῶν ἐπιτηδείων σπανιεῖ. ταύτην, ἔφη, τὴν γνώμην ἔχω ἔγωγε».

§ 13—15

Ἦν δὲ αὕτη ἡ στρατηγία οὐδὲν ἄλλο δυναμένη ἢ ἀποδροῖναι ἢ ἀποφυγεῖν· ἡ δὲ τύχη ἐστρατήγησε κάλλιον. ἐπεὶ γὰρ ἡμέρα ἐγένετο, ἐπορεύοντο ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸν ἥλιον, λογιζόμενοι ἥξειν ἅμα ἡλίῳ δύνοντι εἰς κώμας τῆς Βαβυλωνίας χώρας· καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἐφρεύθησαν.

Ἔτι δὲ ἀμφὶ δείλην ἔδοξαν πολεμίους ὄραν ἰππέας· καὶ τῶν τε Ἑλλήνων, οἳ μὴ ἔτυχον ἐν ταῖς τάξεσιν ὄντες, εἰς τὰς τάξεις ἔθεον, καὶ Ἀριαῖος, (ἐτύγγατε γὰρ ἐφ' ἀμάξης πορευόμενος, διότι ἐτέρωτο), καταβὰς ἐθωρακίζετο καὶ οἱ σὺν αὐτῷ.

Ἐν ᾧ δὲ ὠπλίζοντο, ἦγον λέγοντες οἱ προπεμφθέντες σκοποί, ὅτι οὐχ ἰππεῖς εἶεν, ἀλλ' ὑποζύγια νέμονται. καὶ εὐθύς ἔγνωσαν πάντες, ὅτι ἐγγὺς που ἐστρατοπεδεύετο βασιλεὺς· καὶ γὰρ καπνὸς ἐφαίνετο ἐν κώμας οὐ πρόσω.

§ 16—21

Κλέαρχος δὲ ἐπὶ μὲν τοὺς πολεμίους οὐκ ἤγεν· ἦδει γὰρ καὶ ἀπειρηκότας τοὺς στρατιώτας καὶ ἀσίτους ὄντας· ἦδη δὲ καὶ ὄψῃ ἦν· οὐ μέντοι οὐδὲ ἀπέκλινε, φυλαττόμενος μὴ δοκοίη φεύγειν, ἀλλ' εὐθύωρον ἄγων, ἅμα τῷ ἡλίῳ δυομένῳ εἰς τὰς ἐγγυτάτω κώμας τοὺς πρώτους ἔχων κατεσκήνωσεν, ἐξ ὧν διήρπαστο ὑπὸ τοῦ βασιλικῆς στρατεύματος καὶ αὐτὰ τὰ ἀπὸ τῶν οἰκιῶν ξύλα.

Οἱ μὲν οὖν πρῶτοι ὅμως τρόπῳ τινὶ ἐστρατοπεδεύσαντο, οἱ δ' ὕστεροι, σκοταῖοι προσιόντες, ὡς ἐτύγγαρον ἕκαστοι, ἠδύλιζοντο, καὶ κρουγὴν πολλήν ἐποίουν καλοῦντες ἀλλήλους, ὥστε καὶ τοὺς πολεμίους ἀκούειν ὥστε οἱ μὲν ἐγγύτατα τῶν πολεμίων καὶ ἔφυγον ἐκ τῶν σκηνομάτων.

Δῆλον δὲ τοῦτο τῇ ὕστεραίᾳ ἐγένετο· οὔτε γὰρ ὑποζύγιον ἔτ' οὐδὲν ἐφάνη οὔτε στρατόπεδον οὔτε καπνὸς οὐδαμοῦ πλησίον. ἐξεπλάγη δέ, ὡς ἔοικε, καὶ βασιλεὺς τῇ ἐφόδῳ τοῦ στρατεύματος. ἐδήλωσε δὲ τοῦτο οἷς τῇ ὕστεραίᾳ ἔπρατε.

Προϊούσης μέντοι τῆς νυκτὸς ταύτης καὶ τοῖς Ἕλλησι φόβος ἐμπίπτει, καὶ θόρυβος καὶ δοῦπος ἦν, οἷον εἰκὸς φόβου ἐμπεσόντος γίνεσθαι.

Κλέαρχος δὲ Τολμίδην Ἥλειον, ὃν ἐτύγγαυεν ἔχων παρ' ἑαυτῷ κήρυκα ἄριστον τῶν τότε, ἀνειπεῖν ἐκέλευσε σιγὴν κηρύξαι, ὅτι προαγορεύουσιν οἱ ἄρχοντες, ὅς ἂν τὸν ἀφέντα τὸν ὄνον εἰς τὰ ὄπλα μὴνύσῃ, ὅτι λήψεται μισθὸν τάλαντον.

Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐκηρύχθη, ἔγνωσαν οἱ στρατιῶται, ὅτι κενὸς ὁ φόβος εἶη καὶ οἱ ἄρχοντες σῶοι. ἅμα δὲ ὄρθρω παρήγγειλεν ὁ Κλέαρχος εἰς τάξιν τὰ ὄπλα τίθεσθαι τοὺς Ἕλληνας, ἧπερ εἶχον, ὅτε ἦν ἡ μάχη.

[Περὶληψις τοῦ Γ' κεφαλαίου.

Ὁ βασιλεὺς ἐκπλαγεὶς ἐκ τῆς ἀπροσδοκίτου ἐμφανίσεως τῶν Ἑλλήνων πέμπει πρὸς αὐτοὺς πρέσβεις περὶ σπονδῶν. Εἰς τούτους δ' ἀπαρτῶσιν εὐφρῶς καὶ ἀνδρικῶς οἱ Ἕλληνες ὅτι, μὴ ἔχοντες πόθεν νὰ πορίζωνται τροφίμα, εἶναι ἠναγκασμένοι πρῶτον νὰ πολεμήσωσι καὶ ἔπειτα νὰ σκεφθῶσι περὶ σπονδῶν. Ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς διατάττει νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς Ἕλληνας εἰς κόμα· πρὸς προμήθειαν τροφίμων μέχρι τῆς συνάψεως τῶν συνθηκῶν. Τῇ τρίτῃ δ' ἡμέρᾳ ὁ βασιλεὺς στέλλει πρὸς τοὺς Ἕλληνας τὸν Τισσαφέρνην, ἵνα μάθῃ

τὴν αἰτίαν, δι' ἣν οὗτοι ἐστράτεον κατὰ τοῦ Περσικοῦ κράτους. Ὁ Κλέαρχος μετὰ πάσης παρηγοίας ὁμολογήσας τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τῆς στρατείας τῶν Ἑλλήνων, ἐπάγειται οὕτως νῦν ἐξακολουθοῦντες τὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπανάσπον οὐδένα μὲν κατ' ὁδὸν θά βλάπτωσιν, ἀλλὰ καὶ ἕπ' οὐδενὸς θά ἀνεχθῶσι γὰ βλάπτονται. Ταῦτα δ' ἀπαγγέλλας ὁ Τισσαφέρτης πρὸς τὸν βασιλέα μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐπανερχεται καὶ συνάπτει συνθήκην μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τῷ ὄρω οἱ μὲν Πέρσαι ἀσφαλῶς καὶ ἀδόλως γὰ ὀδηγήσωσι τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἱ δὲ Ἕλληνες γὰ πορεύονται διὰ τῆς χώρας τοῦ βασιλέως ὡς διὰ χώρας φιλικῆς οὐδένα βλάπτοντες.]

~~~~~

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Γ'. Ἐποψία τῶν Ἑλλήνων πρὸς τε τὸν Ἀριαῖον καὶ τὸν Τισσαφέρην.

§ 1—4

Μετὰ ταῦτα περιέμενον Τισσαφέρην οἱ τε Ἕλληνες καὶ ὁ Ἀριαῖος, ἐγγὺς ἀλλήλων ἐστρατοπεδευμένοι, ἡμέρας πλείους ἢ εἴκοσιν. ἐν δὲ ταύταις ἀφικνοῦνται πρὸς Ἀριαῖον καὶ οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἱ ἄλλοι ἀναγκαῖοι καὶ πρὸς τοὺς σὺν ἐκείνῳ Περσῶν τινας, οἱ παρεθάρρυνόν τε καὶ δεξιὰς ἐνίοις παρὰ βασιλέως ἔφερον μὴ μνησικακήσειν βασιλέα αὐτοῖς τῆς σὺν Κύρῳ ἐπιστρατείας μηδὲ ἄλλον μηδενὸς τῶν παροικομένων.

Τούτων δὲ γιγνομένων ἐνδηλοὶ ἦσαν οἱ περὶ Ἀριαῖον ἦντιον προσέχοντες τοῖς Ἕλλησι τὸν νοῦν ὥστε καὶ διὰ τοῦτο τοῖς μὲν πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων οὐκ ἤρεσκον, ἀλλὰ προσιώντες τῷ Κλεάρχῳ ἔλεγον καὶ τοῖς ἄλλοις στρατηγοῖς: «Τί μένομεν; ἢ οὐκ ἐπιστάμεθα, οὗ βασιλεὺς ἡμᾶς ἀπολέσαι ἂν περὶ παντὸς ποιήσαιτο, ἵνα καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι φόβος εἴη ἐπὶ βασιλέα μέγαν στρατεύειν; καὶ νῦν μὲν ἡμᾶς ὑπάγεται μένειν διὰ τὸ διεσπάρθαι αὐτοῦ τὸ

στράτευμα· ἐπὶν δὲ πάλιν ἀλίσθη ἂντῷ ἢ στρατιά, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἐπιθήσεται ἡμῖν. ἴσως δέ που ἢ ἀποσκάπτει τι ἢ ἀποτειχίζει, ὡς ἄπορος ἢ ἡ ὁδός. οὐ γάρ ποτε ἐκὼν γε βουλῆσεται ἡμᾶς ἐλθόντας εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπαργεῖλαι, ὡς ἡμεῖς τοσοῖδε ὄντες ἐνικῶμεν βασιλέα ἐπὶ ταῖς θύραις αὐτοῦ καὶ καταγελάσαντες ἀπήλθομεν».

§ 5—7

Κλέαρχος δὲ ἀπεκρίνατο τοῖς ταῦτα λέγουσιν· «Ἐγὼ ἐνθυμοῦμαι μὲν καὶ ταῦτα πάντα· ἐννοῶ δ' ὅτι, εἰ νῦν ἄπιμεν, δόξομεν ἐπὶ πολέμῳ ἀπιέναι καὶ παρὰ τὰς σπονδάς ποιεῖν. ἔπειτα πρῶτον μὲν ἀγορὰν οὐδεὶς παρέξει ἡμῖν οὐδὲ ὄθεν ἐπισιτιούμεθα· αὐθις δὲ ὁ ἡγησόμενος οὐδεὶς ἔσται· καὶ ἅμα, ταῦτα ποιούντων ἡμῶν, εὐθὺς ἂν Ἀριαῖος ἀποσταίῃ· ὥστε φίλος ἡμῖν οὐδεὶς λελείπεται, ἀλλὰ καὶ οἱ πρόσθεν ὄντες πολέμοι ἡμῖν ἔσονται. ποταμὸς δ' εἰ μὲν τις καὶ ἄλλος ἄρα ἡμῖν ἐστι διαβατέος, οὐκ οἶδα· τὸν δ' οὖν Εὐφράτην εἶδομεν, ὅτι ἀδύνατον διαβῆναι, κωλύοντων πολεμίῳν. οὐ μὲν δὴ, ἂν μάχεσθαι γε δέῃ, ἰππεῖς εἰσὶν ἡμῖν ξύμμαχοι, τῶν δὲ πολεμίῳν ἰππεῖς εἰσι πλεῖστοι καὶ πλείστου ἄξιοι· ὥστε, νικῶντες μὲν, τίνα ἂν ἀποκτείνουμεν; ἠττωμένων δέ, οὐδένα οἶόν τε σωθῆναι. ἐγὼ μὲν οὖν βασιλέα, ᾧ οὕτω πολλά ἐστι τὰ σύμμαχα, εἶπερ προθυμεῖται ἡμᾶς ἀπολέσαι, οὐκ οἶδα ὅ,τι δεῖ αὐτὸν ὀμῶσαι καὶ δεξιὰν δοῦναι καὶ θεοὺς ἐπιροκῆσαι καὶ τὰ ἑαυτοῦ πιστὰ ἄπιστα ποιῆσαι Ἑλλησί τε καὶ βαρβάρους». τοιαῦτα πολλὰ ἔλεγεν.

§ 8—12

Ἐν δὲ τούτῳ ἦκε Τισσαφέρους ἔχων τὴν ἑαυτοῦ δύνα-

μιν, ὡς εἰς οἶκον ἀπιών, καὶ Ὀρόντας τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν. ἐντεῦθεν δέ, ἤδη Τισσαφέρουσι ἡγουμένον καὶ ἀγορὰν παρέχοντος, ἐπορεύοντο· ἐπορεύετο δὲ καὶ Ἀρδιαῖος, τὸ Κύρου βαρβαρικὸν ἔχων στρατεύμα, ἅμα Τισσαφέρουσι καὶ Ὀρόντα, καὶ ξυνεστρατοπεδεύετο σὺν ἐκείνοις.

Οἱ δὲ Ἕλληρες, ὑφορῶντες τούτους, αὐτοὶ ἐφ' ἑαυτῶν ἐχώρουσι ἡγεμόνας ἔχοντες. ἐστρατοπεδεύοντο δ' ἐκάστοτε ἀπέχοντες ἀλλήλων παρασάγγην καὶ πλείον· ἐφυλάττοντο δὲ ἀμφοτέροι ὥσπερ πολεμίους ἀλλήλους, καὶ εὐθὺς τοῦτο ὑποψίαν παρεῖχεν. ἐνίοτε δὲ καὶ ξυλιζόμενοι ἐκ τοῦ αὐτοῦ καὶ χόρτον καὶ ἄλλα τοιαῦτα ξυλλέγοντες, πληγὰς ἐνέτεινον ἀλλήλοις· ὥστε καὶ τοῦτο ἔχθραν παρεῖχε.

[Περὶ ἡμῶν τῶν λοιπῶν παραγράφων τοῦ Δ' κεφαλαίου.

Ἐξακολουθοῦντες τὴν κοινὴν πορείαν ἀφικνοῦνται εἰς τὸ καλούμενον Μηδίας τεῖχος καὶ περιελθόντες αὐτὸ διαβαίνοσι διὰ διώρυγος τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ καὶ φθάνουσιν εἰς τὴν πόλιν Σιτιάκην, παρ' ἣν καταστρατοπεδεύουσιν οἱ Ἕλληρες, ἐν ᾧ οἱ βάρβαροι διαβαίνοσι τὸν Τίγρητα. Διαβάντες δ' ἔπειτα τοῦτον καὶ οἱ Ἕλληρες ἀφικνοῦνται εἰς τὴν πόλιν Ὀπιν, ἣν ἐπέτρηνεν αὐτοῖς ὁ Τισσαφέρουσι γὰρ διασπάσασθαι.]

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'

Δ'—α'. Συνέντευξις Κλεάρχου καὶ Τισσαφέρουσι.

§ 1—2

Μετὰ ταῦτα ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Ζαπάταν ποταμὸν, τὸ εὖρος τετάρων πλέθρων. καὶ ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· ἐν δὲ ταύταις ὑποψίαι μὲν ἦσαν, φανερὰ δὲ οὐδεμία ἐφαίνετο ἐπιβουλή.

Ἔδοξεν οὖν τῷ Κλεάρχῳ συγγενέσθαι τῷ Τισσαφέρουσι

καί, εἴ πως δύναιτο, παῦσαι τὰς ὑποψίας, πρὶν ἐξ αὐτῶν πόλεμον γενέσθαι· καὶ ἔπεμψέ τινα ἐροῦντα, ὅτι ξυγγενέσθαι αὐτῷ χρήζει. ὁ δὲ ἐτοίμως ἐκέλευεν ἤκειν.

§ 3—15

Ἐπειδὴ δὲ ξυνηλθον, λέγει ὁ Κλέαρχος τάδε· «Ἐγώ, ὦ Τισσαφέρην, οἶδα μὲν ἡμῶν ὄρκους γεγενημένους καὶ δεξιὰς δεδομένας μὴ ἀδικήσειν ἀλλήλους· φυλαττόμενον δὲ σέ τε ὄρῳ ὡς πολεμίους ἡμᾶς καὶ ἡμεῖς, ὄρῳντες ταῦτα, ἀντιφυλαττόμεθα. ἐπεὶ δὲ σκοπῶν οὐ δύναμαι οὔτε σὲ αἰσθῆσθαι πειρώμενον ἡμᾶς κακῶς ποιεῖν, ἐγώ τε σαφῶς οἶδα, ὅτι ἡμεῖς γε οὐδὲ ἐπινοοῦμεν τοιοῦτον οὐδέν, ἔδοξέ μοι εἰς λόγους σοι ἐλθεῖν, ὅπως, εἰ δυναίμεθα, ἐξέλοιμεν ἀλλήλων τὴν ἀπιστίαν. καὶ γὰρ οἶδα ἀνθρώπους ἤδη τοὺς μὲν ἐκ διαβολῆς, τοὺς δὲ καὶ ἐξ ὑποψίας, ὅτι φοβηθέντες ἀλλήλους, φθᾶσαι βουλόμενοι, πρὶν παθεῖν, ἐποίησαν ἀνήκεστα κακὰ τοὺς οὔτε μέλλοντας οὔτ' αὖ βουλομένους τοιοῦτον οὐδέν. τὰς οὖν τοιαύτας ἀγνωμοσύνας νομίζων συνουσίας μάλιστα πάυεσθαι, ἤκω καὶ διδάσκειν σε βούλομαι, ὡς σὺν ἡμῶν οὐκ ὀρθῶς ἀπιστεῖς.

» Πρῶτον μὲν γὰρ καὶ μέγιστον, οἱ θεῶν ἡμᾶς ὄρκοι κωλύουσι πολεμίους εἶναι ἀλλήλοις· ὅστις δὲ τούτων σύνουσιδεν αὐτῷ παρημελήκως, τοῦτον ἐγὼ οὔποτ' ἂν εὐδαιμονίσαιμι. τὸν γὰρ θεῶν πόλεμον οὔτ' οἶδα ἀπὸ ποίου ἂν τάχους οὔτε ὅποι ἂν τις φεύγων ἀποφύγοι, οὔτ' εἰς ποῖον ἂν σκότος ἀποδραίῃ, οὔθ' ὅπως ἂν εἰς ἐχυρὸν χωρίον ἀποσταίῃ. πάντη γὰρ πάντα τοῖς θεοῖς ὕποχα καὶ πάντων ἴσον οἱ θεοὶ κρατοῦσι.

» Περὶ μὲν δὴ τῶν θεῶν ὄρκων οὕτω γιγνώσκω, παρ'

οὓς ἡμεῖς τὴν φίλιαν συνθέμενοι κατεθέμεθα· τῶν δ' ἀνθρώπων σὲ ἐγὼ ἐν τῷ παρόντι νομίζω μέγιστον εἶναι ἡμῶν ἀγαθόν. σὺν μὲν γὰρ σοὶ πᾶσα μὲν ὁδὸς εὐπορος, πᾶς δὲ ποταμὸς διαβατός, τῶν τε ἐπιτηδείων οὐκ ἀπορία· ἄνευ δὲ σοῦ πᾶσα μὲν διὰ σκότους ἢ ὁδός· οὐδὲν γὰρ αὐτῆς ἐπιστάμεθα· πᾶς δὲ ποταμὸς δύσπορος, πᾶς δὲ ὄχλος φοβερός, φοβερώτατον δ' ἐρημία· μεστὴ γὰρ πολλῆς ἀπορίας ἐστίν.

» Εἰ δὲ δὴ καὶ μαρέντες σε κατακτείναιμεν, ἄλλο τι ἢ τὸν εὐεργέτην κατακτείναντες, πρὸς βασιλέα τὸν μέγιστον ἔφειδρον πολεμήσομεν; ὅσων δὲ δὴ καὶ οἴων ἂν ἐλπίδων ἐμμαντὸν στεροῦμαι, εἰ σέ τι κακὸν ἐπιχειρήσομαι ποιεῖν, ταῦτα λέξω. ἐγὼ γὰρ Κῦρον ἐπεθύμησά μοι φίλον γενέσθαι, νομίζων τῶν τότε ἰκανώτατον εἶναι εὖ ποιεῖν ὃν βούλοιο· σὲ δὲ νῦν ὄρω τὴν τε Κῦρον δύναμιν καὶ χώραν ἔχοντα καὶ τὴν σαντοῦ σφάζοντα, τὴν δὲ βασιλέως δύναμιν, ἣ Κῦρος πολεμίᾳ ἐχρῆτο, σοὶ ταύτην ξύμμαχον οὔσαν. τούτων δὲ τοιούτων ὄντων, τίς οὕτω μάλιστα, ὅστις οὐ βούλεται σοὶ φίλος εἶναι;

» Ἀλλὰ μὴν ἐρῶ γὰρ καὶ ταῦτα, ἐξ ὧν ἔχω ἐλπίδας καὶ σὲ βουλήσεσθαι φίλον ἡμῶν εἶναι. οἶδα μὲν γὰρ ὑμῶν Μυσοὺς λυπηροὺς ὄντας, οὓς νομίζω ἂν σὺν τῇ παρούσῃ δυνάμει ταπεινοὺς ὑμῶν παρασχεῖν· οἶδα δὲ καὶ Πισίδας· ἀκούω δὲ καὶ ἄλλα ἔθνη πολλὰ τοιαῦτα εἶναι, ἃ οἶμαι ἂν παῦσαι ἐνοχλοῦντα αἰεὶ τῇ ὑμετέρᾳ εὐδαιμονίᾳ. Αἰγυπτίους δὲ, οἷς μάλιστα ὑμᾶς γινώσκω τεθνημομένους, οὐχ ὄρω ποῖα δυνάμει συμμάχῳ χρησάμενοι μᾶλλον ἂν κολάσασθε τῆς νῦν σὺν ἐμοὶ οὔσης. ἀλλὰ μὴν ἔν γε τοῖς πέριξ οἰκοῦσι σὺ, εἰ μὲν βούλοιο, φίλος ὡς μέγιστος ἂν εἴης, εἰ

δέ τις σε λυποίη, ὡς δεσπότης ἂν ἀναστρέφοιο, ἔχων ἡμᾶς ὑπηρέτας, οἳ σοι οὐκ ἂν μισθοῦ ἕνεκα ὑπηρετοῖμεν, ἀλλὰ καὶ τῆς χάριτος, ἣν σωθέντες ὑπὸ σοῦ σοὶ ἂν ἔχοιμεν δικαίως.

» Ἐμοὶ μὲν ταῦτα πάντα ἐνθυμονμένῳ οὕτω δοκεῖ θανμαστόν εἶναι τὸ σὲ ἡμῖν ἀπιστεῖν, ὥστε καὶ ἥδιστ' ἂν ἀκούσαιμι, τίς οὕτως ἐστὶ δεινὸς λέγειν, ὥστε σε πεῖσαι λέγων, ὡς ἡμεῖς σοι ἐπιβουλεύομεν».

Κλέαρχος μὲν οὖν τσαῦτα εἶπε· Τισσαφέρους δὲ ὧδε ἀπημείφθη.

§ 16—23

« Ἄλλ' ἤδομαι μὲν, ὦ Κλέαρχε, ἀκούων σου φρονίμους λόγους· ταῦτα γὰρ γιγνώσκων, εἴ τι ἐμοὶ κακὸν βουλεύοις, ἅμα ἂν μοι δοκεῖς καὶ σαντῶ κακόνους εἶναι. ὡς δ' ἂν μάθῃς, ὅτι οὐδ' ἂν ὑμεῖς δικαίως οὔτε βασιλεῖ οὔτ' ἐμοὶ ἀπιστοίητε, ἀντάκουσον· εἰ γὰρ ὑμᾶς ἐβουλόμεθα ἀπολέσαι, πότερά σοι δοκοῦμεν ἰππέων πλήθους ἀπορεῖν ἢ πεζῶν ἢ ὀπλίσεως, ἐν ἧ ὑμᾶς μὲν βλάπτειν ἱκανοὶ εἶημεν ἂν, ἀντιπάσχειν δὲ οὐδεὶς κίνδυνος ;

» Ἄλλὰ χωρίων ἐπιτηδείων ὑμῖν ἐπιτίθεσθαι ἀπορεῖν ἂν σοι δοκοῦμεν ; οὐ τσαῦτα μὲν πεδία, ἃ ὑμεῖς φίλια ὄντα σὺν πολλῶ πόνῳ διαπορεύεσθε, τσαῦτα δὲ ὄρη ὄρατε ὑμῖν ὄντα πορευτέα, ἃ ἡμῖν ἔξεστι προκαταλαβοῦσιν ἄπορα ὑμῖν παρέχειν, τοσοῦτοι δ' εἰσὶ ποταμοί, ἐφ' ὧν ἔξεστιν ἡμῖν ταμιεύεσθαι, ὅπόσοις ἂν ὑμῶν βουλόμεθα μάχεσθαι ; εἰσὶ δ' αὐτῶν, οὓς οὐδ' ἂν παντάπασι διαβαίητε, εἰ μὴ ἡμεῖς ὑμᾶς διαπορεύοιμεν.

» Εἰ δ' ἐν πᾶσι τούτοις ἠτιώμεθα, ἀλλὰ τό γέ τοι πῦρ κρεῖττον τοῦ καρποῦ ἐστίν· ὃν ἡμεῖς δυναίμεθ' ἂν κατα-

καύσαντες λιμὸν ὑμῶν ἀντιτάξαι, ᾧ ὑμεῖς, οὐδ' εἰ πάνν ἀγαθοὶ εἴητε, μάχεσθαι ἂν δύνασθε.

» Πῶς ἂν οὖν, ἔχοντες τοσοῦτους πόρους πρὸς τὸ ὑμῶν πολεμεῖν, καὶ τούτων μηδένα ἡμῶν ἐπικίνδυνον, ἔπειτα ἐκ τούτων πάντων τοῦτον ἂν τὸν τρόπον ἐξελοίμεθα, ὃς μόνος μὲν πρὸς θεῶν ἀσεβής, μόνος δὲ πρὸς ἀνθρώπων αἰσχυρός; παντάπασι δὲ ἀπόρων ἐστὶ καὶ ἀμηγάνων καὶ ἐν ἀνάγκῃ ἐχομένων, καὶ τούτων πονηρῶν, οἵτινες ἐθέλουσι δι' ἐπιπορκίας τε πρὸς θεοὺς καὶ ἀπιστίας πρὸς ἀνθρώπους πράττειν τι. οὐχ οὕτως ἡμεῖς, ᾧ Κλέαρχε, οὔτε ἀλόγιστοι οὔτε ἡλίθιοί ἐσμεν.

» Ἄλλὰ τί δή, ὑμᾶς ἐξὸν ἀπολέσαι, οὐκ ἐπὶ τοῦτο ἤλθομεν; εὖ ἴσθι, ὅτι ὁ ἐμὸς ἔρωσ τούτου αἴτιος, τὸ τοῖς Ἑλλῆσιν ἐμὲ πιστὸν γενέσθαι, καὶ ᾧ Κῦρος ἀνέβη ξενικῶ διὰ μισθοδοσίας πιστεύων, τούτῳ ἐμὲ καταβῆναι δι' εὐεργεσίαν ἰσχυρόν. ὅσα δ' ἐμοὶ χρήσιμοι ὑμεῖς ἐστε, τὰ μὲν καὶ σὺ εἶπας, τὸ δὲ μέγιστον ἐγὼ οἶδα· τὴν μὲν γὰρ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ τιάραν βασιλεῖ μόνον ἔξεστιν ὀρθὴν ἔχειν, τὴν δ' ἐπὶ τῇ καρδίᾳ ἴσως ἂν, ὑμῶν παρόντων, καὶ ἕτερος εὐπετῶς ἔχοι».

§ 24—27

Ταῦτα εἰπὼν ἔδοξε τῷ Κλέαρχῳ ἀληθῆ λέγειν· καὶ εἶπεν· «Οὐκοῦν», ἔφη, «οἵτινες, τοιούτων ἡμῶν εἰς φιλίαν ὑπαρχόντων, πειρῶνται διαβάλλοντες ποιῆσαι πολεμίους ἡμᾶς, ἄξιοί εἰσι τὰ ἔσχατα παθεῖν;».

«Καὶ ἐγὼ μὲν γε», ἔφη ὁ Τισσαφέρους, «εἰ βούλεσθέ μοι οἷ τε στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ ἐλθεῖν, ἐν τῷ ἐμφανεῖ λέξω τοὺς πρὸς ἐμὲ λέγοντας, ὡς σὺ ἐμοὶ ἐπιβουλεύεις καὶ τῇ σὺν ἐμοὶ στρατιᾷ».

«Ἐγὼ δέ», ἔφη ὁ Κλέαρχος, «ἄξω πάντας, καὶ σοὶ αὐτὸ δηλώσω, ὅθεν ἐγὼ περὶ σοῦ ἀκούω».

Ἐκ τούτων δὴ τῶν λόγων ὁ Τισσαφέρνης φιλοφρονούμενος τότε μὲν μένειν τε αὐτὸν ἐκέλευε καὶ σύνδειπνον ἐποιήσατο.

§ 27—30

Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ὁ Κλέαρχος ἀπελθὼν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον δῆλός τ' ἦν πάνν φιλικῶς οἰόμενος διακεῖσθαι τῷ Τισσαφέρνει, καί, ἃ ἔλεγεν ἐκεῖνος, ἀπήγγελλεν, ἔφη τε χρῆναι ἰέναι παρὰ Τισσαφέρνην οὓς ἐκέλευεν, καὶ ἐὰν ἐλεγχθῶσι διαβάλλοντες, ὡς προδότας αὐτοὺς καὶ κακόνους τοῖς Ἕλλησιν ὄντας τιμωρηθῆναι.

Ἐπώπεινε δὲ εἶναι τὸν διαβάλλοντα Μένωνα, εἰδὼς αὐτὸν καὶ λάθρα συγγεγενημένον Τισσαφέρνει μετ' Ἀρσίου καὶ στασιάζοντα αὐτῷ καὶ ἐπιβουλεύοντα, ὅπως, τὸ στρατεύμα ἅπαν πρὸς ἑαυτὸν λαβὼν, φίλος ἦ Τισσαφέρνει.

Ἐβούλετο δὲ καὶ Κλέαρχος ἅπαν τὸ στρατεύμα πρὸς ἑαυτὸν ἔχειν τὴν γνώμην καὶ τοὺς παραλυποῦντας ἐκποδὼν εἶναι.

Τῶν δὲ στρατιωτῶν ἀντέλεγον τινες αὐτῷ μὴ ἰέναι πάντας τοὺς λοχαγοὺς καὶ στρατηγοὺς μηδὲ πιστεύειν Τισσαφέρνει.

Ὁ δὲ Κλέαρχος ἰσχυρῶς κατέπεινε, ἔσπε διεπράξατο πέντε μὲν στρατηγοὺς ἰέναι, εἴκοσι δὲ λοχαγοὺς· συνηκολούθησαν δὲ ὡς εἰς ἀγορὰν καὶ τῶν ἄλλων στρατιωτῶν ὡς διακόσιοι.

Δ'—6'. Σύλληψις τῶν στρατηγῶν καὶ λοχαγῶν
τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τοῦ Τισσαφέρνους.

§ 31—37

Ἐπεὶ δὲ ἦσαν ἐπὶ ταῖς θύραις ταῖς Τισσαφέρνους, οἱ μὲν στρατηγοὶ παρεκλήθησαν εἶσω, Πρόξενος Βοιωτίας, Μένων Θετταλός, Ἀγίας Ἀρκάς, Κλέαρχος Λάκων, Σωκράτης Ἀχαιός· οἱ δὲ λοχαγοὶ ἐπὶ ταῖς θύραις ἕμενον.

Οὐ πολλῶ δ' ὕστερον ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου οἱ τ' ἔνδον ξυνελαμβάνοντο καὶ οἱ ἔξω κατεκόπησαν. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν βαρβάρων τινὲς ἰπέων, διὰ τοῦ πεδίου ἐλαύνοντες, ᾗτινι ἐντυγχάνοιεν Ἕλληγι, ἢ δούλω ἢ ἐλευθέρω, πάντας ἔκτεινον.

Οἱ δὲ Ἕλληνες τὴν τε ἰπασίαν ἐθαύμαζον ἐκ τοῦ στρατοπέδου ὀρῶντες, καί, ὅ,τι ἐποίουν, ἡμφεγνόουν, πρὶν Νίκαρχος Ἀρκάς ἦκε φεύγων, τετρωμένος εἰς τὴν γαστέρα καὶ τὰ ἔντερα ἐν ταῖς χερσὶν ἔχων, καὶ εἶπε πάντα τὰ γεγενημένα.

Ἐκ τούτου δὴ οἱ Ἕλληνες ἔθεον ἐπὶ τὰ ὄπλα πάντες ἐκπεπληγμένοι καὶ νομίζοντες αὐτίκα ἦξειν αὐτοὺς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον.

Οἱ δὲ πάντες μὲν οὐκ ἦλθον, Ἀριαιὸς δὲ καὶ Ἀρτιάος καὶ Μιθραδάτης, οἳ ἦσαν Κύρῳ πιστότατοι· ὁ δὲ τῶν Ἑλλήνων ἐρμηνεὺς ἔφη καὶ τὸν Τισσαφέρνους ἀδελφὸν σὸν αὐτοῖς ὄραν καὶ γινώσκειν· ξυνηκολούθουν δὲ καὶ ἄλλοι Περσῶν τεθωρακισμένοι εἰς τριακοσίους.

Οὗτοι, ἐπεὶ ἐγγὺς ἦσαν, προσελθεῖν ἐκέλευον, εἴ τις εἴη τῶν Ἑλλήνων στρατηγὸς ἢ λοχαγός, ἵνα ἀπαγγείλωσι τὰ παρὰ βασιλέως.

Μετὰ ταῦτα ἐξῆλθον φυλαττόμενοι τῶν Ἑλλήνων στρατηγοὶ μὲν Κλέαρχος Ὀρχομένιος καὶ Σοφαίνετος Στυμφάλιος, ξὺν αὐτοῖς δὲ Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ὅπως μάθοι τὰ περὶ Πρόξενον· Χειρίσοφος δὲ ἐτύγγαυεν ἀπὼν ἐν κόμῃ τινὶ ξὺν ἄλλοις ἐπιστιζόμενος.

§ 38—42

Ἐπειδὴ δὲ ἔστησαν εἰς ἐπήκοον, εἶπεν Ἀριαῖος τάδε· «Κλέαρχος μὲν, ὃ ἄνδρες Ἕλληνες, ἐπεὶ ἐπιπορζῶν τε ἐφάνη καὶ τὰς σπονδὰς λύων, ἔχει τὴν δίκην καὶ τέθνηκε, Πρόξενος δὲ καὶ Μένων, ὅτι κατήγγειλαν αὐτοῦ τὴν ἐπιβουλήν, ἐν μεγάλῃ τιμῇ εἰσιν. ὑμᾶς δὲ βασιλεὺς τὰ ὄπλα ἀπαιτεῖ· ἑαυτοῦ γὰρ εἶναί φησιν, ἐπεὶ περὶ Κύρου ἦσαν τοῦ ἐκείνου δούλων».

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίναντο οἱ Ἕλληνες, ἔλεγε δὲ Κλέαρχος ὁ Ὀρχομένιος· «ὦ κάκιστε ἀνθρώπων Ἀριαῖε καὶ οἱ ἄλλοι, ὅσοι ἦτε Κύρου φίλοι, οὐκ αἰσχύνεσθε οὔτε θεοὺς οὔτ' ἀνθρώπους, οἵτινες ὁμόσαντες ἡμῖν τοὺς αὐτοὺς φίλους καὶ ἐχθροὺς νομεῖν, προδόντες ἡμᾶς σὺν Τισσαφέρνει τῷ ἀθεωτάτῳ τε καὶ πανουργοτάτῳ τοὺς τε ἄνδρας αὐτούς, οἷς ὄμνυτε, ἀπολωλέκατε, καὶ τοὺς ἄλλους ἡμᾶς προδεδωκότες ξὺν τοῖς πολεμίοις ἐφ' ἡμᾶς ἔρχεσθε ; »

Ὁ δὲ Ἀριαῖος εἶπε· «Κλέαρχος γὰρ πρόσθεν ἐπιβουλεύων φανερὸς ἐγένετο Τισσαφέρνει τε καὶ Ὀρόντα καὶ πᾶσιν ἡμῖν τοῖς ξὺν τούτοις».

Ἐπὶ τούτῳ Ξενοφῶν τάδε εἶπε· «Κλέαρχος μὲν τοίνυν, εἰ παρὰ τοὺς ὅρκους ἔλνε τὰς σπονδὰς, τὴν δίκην ἔχει· δίκαιον γὰρ ἀπόλλυσθαι τοὺς ἐπιπορζοῦντας· Πρόξενος δὲ καὶ Μένων, ἐπεὶ περὶ εἰσὶν ὑμέτεροι μὲν εὐεργέται, ἡμέτε-

ροι δὲ στρατηγοί, πέμψατε αὐτοὺς δεῦρο· δῆλον γὰρ ὅτι, φίλοι γε ὄντες ἀμφοτέροις, πειράσονται καὶ ὑμῖν καὶ ἡμῖν τὰ βέλτεστα ξυμβουλευῆσαι».

Πρὸς ταῦτα οἱ βάρβαροι πολὺν χρόνον διαλεχθέντες ἀλλήλοις, ἀπῆλθον οὐδὲν ἀποκρινάμενοι.

[Περὶληψις τοῦ ΣΤ' κεφαλαίου.

Χαρακτηρισμὸς τῶν δολοφορηθέντων ἀρχηγῶν.

Ὁ μὲν **Κλέαρχος** φέσει φιλοπόλεμος καὶ πολεμικὸς ὢν εὔρισκεν ἡδονὴν ἐν τοῖς πολέμοις, οὓς ἐθήρουνε καὶ ὅτε ἀκόμη ἠδύνατο καὶ ὄφειλε νὰ ζῆ ἐν εἰρήνῃ· ὅχι δὲ μόνον δὲν ἀπέφευγε τοὺς πολεμικοὺς κινδύνους, ἀλλὰ καὶ θαρραλέως ἐθροικινδύνευεν, ἀδαιεῖτως καὶ ἐπιμόνως μοχθῶν πρὸς εὐόδωσον τῶν πολεμικῶν πράξεων. Ἦτο πρὸς τοῦτοις ἀρχικὸς καὶ ἀσθηρὸς στρατηγός, ἀπαιτῶν τάξιν καὶ ἀκριβείαν περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν πολεμικῶν καθηκόντων· διὸ καὶ ὀλίγον ἡγάπων αὐτὸν οἱ στρατιῶται, ἀλλ' ἐν τοῖς κινδύνοις πάντες πρὸς αὐτὸν ἀπέβλεπον· ἦτο δὲ περίπου 50 ἐτῶν, ὅτε ἐφορεύθη.

Ὁ δὲ **Πρόξενος** ὁ Βοιωτὸς, εὐπαιδεντος καὶ φιλόδοξος ἀνὴρ, ἐπεζήτει τὴν δόξαν μόνον διὰ χρησιμότητος καὶ δικαιοσύνης· ὢν ἥπιος τὸν χαρακτήρα δὲν ἦτο μὲν ἀρχικὸς καὶ ἀσθηρὸς καὶ διὰ τοῦτο ἀδέξιος στρατηγός, ἐπιμῆτο δ' ὅμως ὑπὸ τῶν καλῶν· ἦτο δὲ περίπου 30 ἐτῶν, ὅτε ἐφορεύθη.

Ὁ δὲ **Μένων** ὁ Θεσσαλός, φίλαρχος καὶ φιλόδοξος ὢν, ἐπεζήτει τὴν ὑπεροχὴν διὰ ψεύδους, ἐπιουργίας, ἀπάτης, παρουργίας, διαβολῆς καὶ πάσης ἐν γένει αἰσχροουργίας· συνεκράτει δὲ καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν στρατιώτας, ἐπιτρέπων εἰς αὐτοὺς νὰ διαπραίτωσι πᾶσαν ἀδικίαν· δὲν ἐφορεύθη δὲ μετὰ τῶν συστρατιῶγων, ἀλλὰ μετὰ ἐν ἔτος βασάνων ὑπὸ τοῦ βασιλέως.

Ὁ δὲ **Ἁγίας** ὁ Ἀρκᾶς καὶ ὁ **Σωκράτης** ὁ Ἀχαιὸς καὶ καλοὶ στρατηγοὶ καὶ καλοὶ φίλοι ἦσαν, ἀμφοτέροι δ' ἦσαν 35 ἐτῶν, ὅτε ἐφορεύθησαν.]

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΚΑΘΟΔΟΣ ΤΩΝ ΜΥΡΙΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Α΄. — Ἀπόφασις τῶν διασωθέντων Ἑλλήνων στρατηγῶν καὶ λοχαγῶν μετὰ τὴν δολοφονίαν τῶν ἀρχηγῶν.

§ 1—3

“Ὅσα μὲν δὴ ἐν τῇ Κύρου ἀναβάσει οἱ Ἕλληνες ἔπραξαν μέχρι τῆς μάχης, καὶ ὅσα, ἐπεὶ Κύρος ἐτελεύτησεν, ἐγένετο ἀπιόντων τῶν Ἑλλήνων σὺν Τισσαφέρει ἐν ταῖς σπονδαῖς, ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται.

Ἐπεὶ δὲ οἱ στρατηγοὶ συνειλημμένοι ἦσαν καὶ τῶν λοχαγῶν καὶ τῶν στραιωτῶν οἱ συνεπισπόμενοι ἀπωλώλεσαν, ἐν πολλῇ δὴ ἀπορία ἦσαν οἱ Ἕλληνες, ἐννοούμενοι μὲν ὅτι ἐπὶ ταῖς βασιλέως θύραις ἦσαν, κύκλω δὲ αὐτοῖς πάντη πολλὰ καὶ ἔθνη καὶ πόλεις πολέμια ἦσαν, ἀγορὰν δὲ οὐδεὶς εἶπα παρέξιν ἐμελλεν, ἀπειχον δὲ τῆς Ἑλλάδος οὐ μείον ἢ μύρια στάδια, ἡγεμῶν δ’ οὐδεὶς τῆς ὁδοῦ ἦν, ποταμοὶ δὲ διεύρογον ἀδιάβατοι ἐν μέσῳ τῆς οἴζαδε ὁδοῦ, προυδεδώκεσαν δὲ αὐτοὺς καὶ οἱ σὺν Κύρῳ ἀναβάντες βάρβαροι, μόνου δὲ καταλελειμμένοι ἦσαν οὐδὲ ἰπέα οὐδένα σύμμαχον ἔχον-

τες, ὥστε εὐδηλον ἦν, ὅτι νικῶντες μὲν οὐδένα ἂν κατακά-
νοιεν, ἠτιηθέντων δὲ αὐτῶν οὐδεὶς ἂν λειφθείη.

Ταῦτ' ἐννοοῦμενοι καὶ ἀθύμως ἔχοντες ὀλίγοι μὲν αὐτῶν
εἰς τὴν ἐσπέραν σίτου ἐγεύσαντο, ὀλίγοι δὲ πῦρ ἀνέκασαν,
ἐπὶ δὲ τὰ ὄπλα πολλοὶ οὐκ ἤλθον ταύτην τὴν νύκτα, ἀνε-
παύοντο δὲ ὅπου ἐτύγγαεν ἕκαστος, οὐ δυνάμενοι καθέυ-
δειν ὑπὸ λύπης καὶ πόθου πατριδῶν, γονέων, γυναικῶν,
παίδων, οὓς οὐποτ' ἐνόμιζον ἔτι ὄψεσθαι. οὕτω μὲν δὴ δια-
κείμενοι πάντες ἀνεπαύοντο.

§ 4—10

Ἦν δέ τις ἐν τῇ στρατιᾷ Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ὃς οὔτε
στρατηγὸς οὔτε λοχαγὸς οὔτε στρατιώτης ὦν συνηκολούθει,
ἀλλὰ Προξενος αὐτὸν μειτεπέμματα οἴκοθεν, ξένος ὦν ἀρ-
χαῖος· ὑπισχεῖτο δὲ αὐτῷ, εἰ ἔλθοι, φίλον αὐτὸν Κύρω ποιή-
σειν, ὃν αὐτὸς ἔφη κρείττω ἑαυτῷ νομίζειν τῆς πατρίδος.

Ὁ μέντοι Ξενοφῶν ἀναγνὸς τὴν ἐπιστολὴν ἀνακοινοῦται
Σωκράτει τῷ Ἀθηναίῳ περὶ τῆς πορείας. καὶ ὁ Σωκράτης
ὑποπιεύσας μὴ τι πρὸς τῆς πόλεως ὑπαίτιον εἶη Κύρω φί-
λον γενέσθαι, ὅτι ἐδόκει ὁ Κῦρος προθύμως τοῖς Λακεδαι-
μονίοις ἐπὶ τὰς Ἀθήνας συμπολεμῆσαι, συμβουλεύει τῷ
Ξενοφῶντι, ἐλθόντα εἰς Δελφούς, ἀνακοινῶσαι τῷ θεῷ περὶ
τῆς πορείας.

Ἐλθὼν δ' ὁ Ξενοφῶν ἐπήρετο τὸν Ἀπόλλω, τίμη ἂν θεῶν
θύων καὶ εὐχόμενος κάλλιστα καὶ ἄριστα ἔλθοι τὴν ὁδόν, ἣν
ἐπινοῖ, καὶ καλῶς πράξας σωθείη. καὶ ἀνεῖλεν αὐτῷ ὁ
Ἀπόλλων θεοῖς, οἷς ἔδει θύειν.

Ἐπεὶ δὲ πάλιν ἤλθε, λέγει τὴν μαντείαν τῷ Σωκράτει. ὁ
δ' ἀκούσας ἠιᾶτο αὐτόν, ὅτι οὐ τοῦτο πρῶτον ἠρώτα, πό-

τερον λῶρον εἶη αὐτῷ πορεύεσθαι ἢ μένειν, ἀλλ' αὐτὸς κρι-
νας ἰτέον εἶναι, τοῦτ' ἐπυρθάνετο, ὅπως ἂν κάλλιστα πορευ-
θεῖη. ἐπεὶ μέντοι οὕτως ἤρου, ταῦτ', ἔφη, χρῆ ποιεῖν, ὅσα
ὁ θεὸς ἐκέλευσεν.

Ὁ μὲν δὴ Ξενοφῶν οὕτω θυσάμενος, οἷς ἀνεῖλεν ὁ θεός,
ἐξέπλει, καὶ καταλαμβάνει ἐν Σάρδεσι Πρόξενον καὶ Κῦρον,
μέλλοντας ἤδη ὁρμῶν τὴν ἄνω ὁδόν, καὶ συνεστάθη Κύρῳ.

Προθυμουμένον δὲ τοῦ Προξένου καὶ ὁ Κῦρος συμπρου-
θυμεῖτο μεῖναι αὐτόν, εἶπε δέ, ὅτι, ἐπειδὴν τάχιστα ἢ στρα-
τεία λήξῃ, εὐθὺς ἀποπέμψει αὐτόν. ἐλέγετο δὲ ὁ στόλος εἶναι
εἰς Πισίδας.

Ἐστρατεύετο μὲν δὴ οὕτως ἐξαπατηθεῖς — οὐχ ὑπὸ Προ-
ξένου οὐ γὰρ ἤδει τὴν ἐπὶ βασιλέα ὁρμὴν οὐδὲ ἄλλος οὐδεὶς
τῶν Ἑλλήνων πλὴν Κλεάρχου ἐπεὶ μέντοι εἰς Κιλικίαν ἤλ-
θον, σαφὲς πᾶσιν ἤδη ἐδόκει εἶναι, ὅτι ὁ στόλος εἶη ἐπὶ βα-
σιλέα. φοβούμενοι δὲ τὴν ὁδὸν καὶ ἄκοντες ὅμως οἱ πολλοὶ
δι' αἰσχύνῃν καὶ ἀλλήλων καὶ Κύρου συνηκολούθησαν ὧν
εἷς καὶ Ξενοφῶν ἦν.

§ 11—14

Ἐπεὶ δὲ ἀπορία ἦν, ἐλυπεῖτο μὲν σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ οὐκ
ἐδύνατο καθεύδειν μικρὸν δ' ὕπνου λαχὼν εἶδεν ὄναρ. ἔδο-
ξεν αὐτῷ βροντῆς γενομένης σκιηπτός πεσεῖν εἰς τὴν πα-
τρόφαν οἰκίαν, καὶ ἐκ τούτου λάμπεσθαι πᾶσα.

Περίφοβος δ' εὐθὺς ἀνηγγέρθη, καὶ τὸ ὄναρ τῇ μὲν ἔκρι-
νεν ἀγαθόν, ὅτι ἐν πόνοις ὧν καὶ κινδύνοις φῶς μέγα ἐκ
Διὸς ἰδεῖν ἔδοξε· τῇ δὲ καὶ ἐφοβεῖτο, ὅτι ἀπὸ Διὸς μὲν βασι-
λέως τὸ ὄναρ ἐδόκει αὐτῷ εἶναι, κνκλω δὲ ἐδόκει λάμπεσθαι
τὸ πῦρ, μὴ οὐ δύναται ἐκ τῆς χώρας ἐξελθεῖν τῆς βασιλείως,
ἀλλ' εἰργοῖτο πάντοθεν ὑπὸ τινῶν ἀποριῶν.

Ἐποῖόν τι μὲν δὴ ἔστι τὸ τοιοῦτον ὄναρ ἰδεῖν, ἕξεσι σκοπεῖν ἐκ τῶν συμβάντων μετὰ τὸ ὄναρ γίγνεται γὰρ τάδε. εὐθύς ἐπειδὴ ἀνηγέρθη, πρῶτον μὲν ἔννοια αὐτῷ ἐμπίπτει «Τί κατάκειμαι; ἢ δὲ νῦξ προβαίνειν ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ εἰκὸς τοὺς πολεμίους ἦξιεν. εἰ δὲ γενησόμεθα ἐπὶ βασιλεῖ, τί ἐμποδὼν μὴ οὐχὶ πάντα μὲν τὰ χαλεπώτατα ἐπιδόντας, πάντα δὲ τὰ δεινότερα παθόντας, ὑβριζομένους ἀποθαρεῖν; ὅπως δ' ἀμυνούμεθα, οὐδείς παρασκευάζεται οὐδὲ ἐπιμελεῖται, ἀλλὰ κατακείμεθα, ὅσπερ ἔξόν ἡσυχίαν ἄγειν. ἐγὼ οὖν τὸν ἐκ ποίας πόλεως στρατηγὸν προσδοκῶ ταῦτα πράξειν; ποίαν δ' ἡλικίαν ἐμαντῶ ἐλθεῖν ἀναμείνω; οὐ γὰρ ἔγωγ' ἔτι προσβύτερος ἔσομαι, ἐὰν τήμερον προδῶ ἐμαντὸν τοῖς πολεμίοις».

§ 15—25

Ἐκ τούτου ἀνίσταται καὶ συγκαλεῖ τοὺς Προξένου πρῶτον λοχαγούς. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξεν «Ἐγὼ, ὦ ἄνδρες λοχαγοί, οὔτε καθέυδειν δύναμαι, ὅσπερ οἶμαι οὐδ' ὑμεῖς, οὔτε κατακεῖσθαι ἔτι, ὁρῶν ἐν οἷσις ἐσμέν. οἱ μὲν γὰρ πολέμοι δηλὸν ὅτι οὐ πρότερον πρὸς ἡμῶς τὸν πόλεμον ἐξέφηραν, πρὶν ἐνόμισαν καλῶς τὰ ἑαυτῶν παρασκευάσασθαι, ἡμῶν δ' οὐδείς οὐδὲν ἀντεπιμελεῖται, ὅπως ὡς κάλλιστα ἀγωνιούμεθα.

» Καὶ μὴν εἰ ὑφησόμεθα καὶ ἐπὶ βασιλεῖ γενησόμεθα, τί οἴομεθα πείσεσθαι; ὅς καὶ τοῦ ὁμομητρίου ἀδελφοῦ καὶ τεθνηκότος ἤδη ἀποτεμῶν τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα ἀνεσταύρωσεν ἡμῶς δέ, οἷς κηδεμῶν μὲν οὐδείς πάρεστιν, ἔστρατεύσαμεν δὲ ἐπ' αὐτὸν ὡς δοῦλον ἀντὶ βασιλέως ποιήσοντες καὶ ἀποκτενοῦντες, εἰ δυναίμεθα, τί ἂν οἴομεθα παθεῖν; ἄρ' οὐκ ἂν ἐπὶ πᾶν ἔλθοι, ὡς ἡμῶς τὰ ἔσχατα αἰκισάμενος πᾶσιν ἀνθρώποις φόβον παράσχοι τοῦ στρατεῦσαί ποτε

ἐπ' αὐτόν; ἀλλ' ὅπως τοι μὴ ἐπ' ἐκείνω γενησόμεθα, πάντα ποιητέον.

» Ἐγὼ μὲν οὖν, ἔστε μὲν αἱ σπονδαὶ ἦσαν, οὐποτε ἐπανύμην ἡμᾶς μὲν οἰκτίρων, βασιλέα δὲ καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μακαρίζων, διαθεώμενος αὐτῶν ὅσῃν μὲν χώραν καὶ οἶαν ἔχοιεν, ὡς δὲ ἀφθονα τὰ ἐπιτήδεια, ὅσους δὲ θεραπείας, ὅσα δὲ κτήρη, χρυσὸν δέ, ἐσθῆτα δέ τὰ δ' αὖ τῶν στρατιωτῶν ὁπότε ἐνθυμοίμην, ὅτι τῶν μὲν ἀγαθῶν τούτων οὐδενὸς ἡμῖν μετεΐη, εἰ μὴ προαίμεθα, ὅτιον δ' ὠνησόμεθα, ἦδειν ἔτι ὀλίγους ἔχοντας, ἄλλως δὲ πὼς πορίζεσθαι τὰ ἐπιτήδεια ἢ ὠνουμένους ὄρκους ἤδη κατέχοντας ἡμᾶς· ταῦτ' οὖν λογιζόμενος ἐνίοτε τὰς σπονδάς μᾶλλον ἐφοβούμην ἢ τὴν τὸν πόλεμον.

« Ἐπεὶ μέντοι ἐκεῖνοι ἔλυσαν τὰς σπονδάς, λελύσθαι μοι δοκεῖ καὶ ἡ ἐκείνων ὕβρις καὶ ἡ ἡμετέρα ὑποψία. ἐν μέσῳ γὰρ ἤδη κεῖται ταῦτα τὰ ἀγαθὰ ἄθλα, ὁπότεροι ἂν ἡμῶν ἄνδρες ἀμείνορες ὦσιν, ἀγωνοθέται δ' οἱ θεοί εἰσιν, οἱ σὺν ἡμῖν, ὡς τὸ εἰκόσ, ἔσονται. οὗτοι μὲν γὰρ αὐτοὺς ἐπιωρκήκασιν ἡμεῖς δὲ πολλὰ ὀρῶντες ἀγαθὰ, στερωθῶς αὐτῶν ἀπειχόμεθα διὰ τοὺς τῶν θεῶν ὄρκους· ὥστε ἐξεῖναί μοι δοκεῖ ἰέναι ἐπὶ τὸν ἀγῶνα πολὺν σὺν φρονήματι μείζονι ἢ τούτοις.

» Ἐτι δ' ἔχομεν σώματα ἰκανώτερα τούτων καὶ ψύχῃ καὶ θάλλῃ καὶ πόνους φέρειν ἔχομεν δὲ καὶ ψυχὰς σὺν τοῖς θεοῖς ἀμείνονας· οἱ δὲ ἄνδρες καὶ τρωτοὶ καὶ θνητοὶ μᾶλλον ἡμῶν, ἢν οἱ θεοί, ὥσπερ τὸ πρόσθεν, νίκηγ ἡμῖν διδῶσιν.

» Ἀλλ' ἴσως γὰρ καὶ ἄλλοι ταῦτ' ἐνθυμοῦνται, πρὸς τῶν θεῶν μὴ ἀναμένωμεν ἄλλους ἐφ' ἡμᾶς ἐλθεῖν παρακαλοῦντας ἐπὶ τὰ κάλλιστα ἔργα, ἀλλ' ἡμεῖς ἄρξωμεν τοῦ ἐξορμῆ-

σαι καὶ τοὺς ἄλλους ἐπὶ τὴν ἀρετὴν φάνητε τῶν λοχαγῶν ἄριστοι καὶ τῶν στρατηγῶν ἀξιοστρατηγότεροι. καὶ γὰρ δέ, εἰ μὲν ὑμεῖς ἐθέλετε ἐξορμαῖν ἐπὶ ταῦτα, ἔπεσθαι ὑμῖν βούλομαι, εἰ δ' ὑμεῖς τάττει' ἐμὲ ἡγεῖσθαι, οὐδὲν προφασίζομαι τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ καὶ ἀκμάζειν ἡγοῦμαι ἐρύκειν ἅπ' ἐμαντοῦ τὰ κακά».

§ 26—32

Ἄλλοι μὲν ταῦτ' ἔλεξεν, οἱ δὲ λοχαγοὶ ἀκούσαντες ἡγεῖσθαι ἐκέλευον πάντες, πλὴν Ἀπολλωνίδης τις ἦν βοιωτιάζων τῇ φωνῇ οὗτος δ' εἶπεν, ὅτι φλόγαροίη ὅστις λέγοι ἄλλως πως σωτηρίας ἂν τυχεῖν ἢ βασιλέα πείσας, εἰ δύναιτο, καὶ ἅμα ἦρχετο λέγειν τὰς ἀπορίας.

Ἄλλοι μὲντοι Ξενοφῶν μεταξὺ ὑπολαβὼν ἔλεξεν ὧδε· «Ὁ θαυμασιώτατε ἄνθρωπε, σύ γε οὐδὲ ὄρων γιγνώσκεις οὐδὲ ἀκούων μέμνησαι. ἐν ταῦτῳ γε μέντοι ἦσθα τούτοις, ὅτε βασιλεύς, ἐπεὶ Κῦρος ἀπέθανε, μέγα φρονήσας ἐπὶ τούτῳ, πέμπων ἐκέλευε παραδίδόναι τὰ ὄπλα.

» Ἐπεὶ δὲ ἡμεῖς οὐ παραδόντες, ἀλλ' ἐξοπλισόμενοι, ἐλθόντες παρεσκηγήσαμεν αὐτῷ, τί οὐκ ἐποίησε πρόσβεις πέμπων καὶ σπονδὰς αἰτῶν καὶ παρέχων τὰ ἐπιτήδεια, ἔστε σπονδῶν ἔτυχεν;

» Ἐπεὶ δ' αὖ οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοί, ὥσπερ δὴ σὺ κελεύεις, εἰς λόγους αὐτοῖς ἄνευ ὄπλων ἦλθον πιστεύσαντες ταῖς σπονδαῖς, οὐ νῦν ἐκεῖνοι παιόμενοι, κεντούμενοι, ὑβριζόμενοι οὐδὲ ἀποθανεῖν οἱ τλήμονες δύνανται, καὶ μάλ', οἶμαι, ἐρωῶντες τούτου; ἢ σὺ πάντα εἰδώς, τοὺς μὲν ἀμύνεσθαι κελεύοντας φλογεῖν φῆς, πείθειν δὲ πάλιν κελεύεις ἰόντας;

» Ἐμοί, ὦ ἄνδρες, δοκεῖ τὸν ἄνθρωπον τοῦτον μήτε προσεῖσθαι εἰς ταῦτῳ ἡμῖν αὐτοῖς, ἀφελομένους τε τὴν λοχα-

γίαν, σκευή ἀναθέντας, ὡς τοιοῦτω χρῆσθαι. οὗτος γάρ καὶ τῆν πατριίδα καταισχύνει καὶ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, ὅτι Ἑλλήνων ὢν τοιοῦτός ἐστιν.»

Ἐντεῦθεν ὑπολαβὼν Ἀγασίας Στυμφάλιος εἶπεν « Ἀλλὰ τοῦτω γε οὔτε τῆς Βοιωτίας προσήκει οὐδὲν οὔτε τῆς Ἑλλάδος παντάπασιν, ἐπεὶ ἐγὼ αὐτὸν εἶδον ὥσπερ Λυδὸν ἀμφοτέροτα τὰ ὅτα τετροπημένον». καὶ εἶχεν οὕτως. τοῦτον μὲν οὖν ἀπήλασαν.

Οἱ δὲ ἄλλοι παρὰ τὰς τάξεις ἰόντες, ὅπου μὲν στρατηγὸς σῶος εἶη, τὸν στρατηγὸν παρεζάλουν, ὁπόθεν δὲ οἴχοιτο, τὸν ὑποστράτηγον, ὅπου δ' αὖ λοχαγὸς σῶος εἶη, τὸν λοχαγόν.

§ 33—34

Ἐπεὶ δὲ πάντες συνῆλθον, εἰς τὸ πρόσθεν τῶν ὀπλων ἐκαθέζοντο καὶ ἐγένοντο οἱ συνελθόντες στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἀμφὶ τοὺς ἐκατόν. ὅτε δὲ ταῦτα ἦν, σχεδὸν μέσαι ἦσαν ῥύκτιες.

Ἐνταῦθα Ἰερώνυμος Ἡλεῖος, πρεσβύτατος ὢν τῶν Προξένου λοχαγῶν, ἤρχετο λέγειν ὧδε « Ἡμῖν, ὦ ἄνδρες στρατηγοὶ καὶ λοχαγοί, ὁρῶσι τὰ παρόντα ἔδοξε καὶ αὐτοῖς συνελθεῖν καὶ ὑμᾶς παρακαλέσαι, ὅπως βουλευσαίμεθα, εἴ τι δυναίμεθα ἀγαθόν. λέξον δ', ἔφη, καὶ νῦν, ὦ Ξενοφῶν, ἅπερ καὶ πρὸς ἡμᾶς».

§ 35—44

Ἐκ τούτου λέγει τάδε Ξενοφῶν « Ἀλλὰ ταῦτα μὲν διὰ πάντες ἐπιστάμεθα, ὅτι βασιλεὺς καὶ Τισσαφέρνης, οὓς μὲν ἐδυνήθησαν, συνειλήφασιν ἡμῶν, τοῖς δ' ἄλλοις δηλὸν ὅτι ἐπιβουλεύουσιν, ὡς, ἦν δύνωνται, ἀπολέσωσιν. ἡμῖν δὲ γε

οἶμαι πάντα ποιητέα, ὡς μήποτε ἐπὶ τοῖς βαρβάροις γενώμεθα, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκεῖνοι ἐφ' ἡμῖν.

» Εὖ τοίνυν ἐπίστασθε, ὅτι ὑμεῖς τοσοῦτοι ὄντες, ὅσοι νῦν συνεληλύθατε, μέγιστον ἔχετε καιρόν. οἱ γὰρ στρατιῶται οὗτοι πάντες πρὸς ὑμᾶς βλέπουσι, κἂν μὲν ὑμᾶς ὀρώσιν ἀθυμοῦντας, πάντες κακοὶ ἔσονται, ἂν δὲ ὑμεῖς αὐτοῖ τε παρασκευαζόμενοι φανεροὶ ἦτε ἐπὶ τοὺς πολεμίους καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλήτε, εὖ ἴστε, ὅτι ἔφονται ὑμῖν καὶ πειράσονται μιμεῖσθαι.

» Ἴσως δέ τοι καὶ δίκαιόν ἐστιν ὑμᾶς διαφέρειν τι τούτων. ὑμεῖς γάρ ἐστε στρατηγοί, ὑμεῖς ταξίαρχοι καὶ λοχαγοὶ καὶ ὅτε εἰρήνη ἦν, ὑμεῖς καὶ χρήμασι καὶ τιμαῖς τούτων ἐπλεονεκτηεῖτε καὶ νῦν τοίνυν, ἐπεὶ πόλεμος ἐστίν, ἀξιοῦν δεῖ ὑμᾶς αὐτοὺς ἀμείνους τε τοῦ πλήθους εἶναι καὶ προβουλεύειν τούτων καὶ προπονεῖν, ἦν που δέη.

» Καὶ νῦν πρῶτον μὲν οἶμαι ἂν ὑμᾶς μέγα ὠφελῆσαι τὸ στρατένμα, εἰ ἐπιμεληθεῖητε, ὅπως ἀντὶ τῶν ἀπολωλότων ὡς τάχιστα στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἀντικατασταθῶσιν. ἄνευ γὰρ ἀρχόντων οὐδὲν ἂν οὔτε καλὸν οὔτε ἀγαθὸν γένοιτο, ὡς μὲν συνελόντι εἰπεῖν, οὐδαμοῦ, ἐν δὲ δὴ τοῖς πολεμικοῖς παντάπασιν. ἡ μὲν γὰρ εὐταξία σώζειν δοκεῖ, ἡ δὲ ἀταξία πολλοὺς ἤδη ἀπολώλεκεν.

» Ἐπειδὴν δὲ καταστήσησθε τοὺς ἀρχοντας, ὅσους δεῖ, ἦν καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας συλλέγητε καὶ παραθαροῦνητε, οἶμαι ἂν ὑμᾶς πάνυ ἐν καιρῷ ποιῆσαι. νῦν γὰρ ἴσως καὶ ὑμεῖς αισθάνεσθε, ὡς ἀθύμως μὲν ἦλθον ἐπὶ τὰ ὄπλα, ἀθύμως δὲ πρὸς τὰς φυλακὰς ὥστε οὔτω γ' ἐχόντων οὐκ οἶδα ὅ,τι ἂν τις χρήσαιο αὐτοῖς, εἴτε νυκτὸς δέοι εἴτε καὶ ἡμέρας. ἦν δέ τις αὐτῶν τρέψη τὰς γνώμας, ὡς μὴ τοῦτο

μόνον ἐννοῶνται, τί πείσονται, ἀλλὰ καὶ τί ποιήσουσι, πολὺν εὐθυμότεροι ἔσονται. ἐπίστασθε γὰρ δὴ, ὅτι οὔτε πληθὸς ἔστιν οὔτε ἰσχὺς ἢ ἐν τῷ πολέμῳ τὰς νίκας ποιοῦσα, ἀλλ' ὁπότεροι ἂν σὺν τοῖς θεοῖς ταῖς ψυχαῖς ἐροωμενέστεροι ἴωσιν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, τούτους ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ ἀντίοι οὐ δέχονται.

» Ἐπιθεύμημα δ' ἔγωγε, ὦ ἄνδρες, καὶ τοῦτο, ὅτι, ὁπόσοι μὲν μαστεύουσι ζῆν ἐκ παντὸς τρόπου ἐν τοῖς πολέμοις, οὗτοι μὲν κακῶς τε καὶ αἰσχυρῶς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀποθνήσκουσι, ὁπόσοι δὲ τὸν μὲν θάνατον ἐγνώκασι πᾶσι κοινὸν εἶναι καὶ ἀναγκαῖον ἀνθρώποις, περὶ δὲ τοῦ καλῶς ἀποθνήσκειν ἀγωνίζονται, τούτους ὀρῶ μᾶλλον πως εἰς τὸ γῆρας ἀφικνουμένους καί, ἕως ἂν ζῶσιν, εὐδαιμονέστερον διαγόντας. ἢ καὶ ἡμᾶς δεῖ νῦν καταμαθόντας, ἐν τοιοῦτῳ γὰρ καιρῷ ἔσμεν, αὐτούς τε ἄνδρας ἀγαθοὺς εἶναι καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλεῖν». ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼν ἐπαύσατο.

§ 45—47

Μετὰ δὲ τοῦτον εἶπε Χειρίσοφος· « Ἀλλὰ πρόσθεν μὲν, ὦ Ξενοφῶν, τοσοῦτον μόνον σε ἐγίγνωσκον, ὅσον ἦκουον Ἀθηναίων εἶναι, νῦν δὲ καὶ ἐπαιῶ σε ἐφ' οἷς λέγεις τε καὶ πράττεις καὶ βουλοίμην ἂν ὅτι πλείστους εἶναι τοιοῦτους· κοινὸν γὰρ ἂν εἴη τὸ ἀγαθόν.

» Καὶ νῦν, ἔφη, μὴ μέλλωμεν, ὦ ἄνδρες, ἀλλ' ἀπελθόντες ἤδη αἰρεῖσθε οἱ δεόμενοι ἄρχοντας, καὶ ἐλόμενοι ἦκετε εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου καὶ τοὺς αἰρεθέντας ἄγετε· ἔπει' ἐκεῖ συγκαλῶμεν τοὺς ἄλλους στρατιώτας. παρέσιω δ' ἡμῶν, ἔφη, καὶ Τολμίδης ὁ κῆρουξ».

Καὶ ἅμα ταῦτ' εἰπὼν ἀνέστη, ὡς μὴ μέλλοιτο, ἀλλὰ πα-
ραίνοιτο τὰ δέοντα.

Ἐκ τούτου ἠρέθησαν ἄρχοντες ἀντὶ μὲν Κλεάρχου Τιμα-
σίων Δαρδανεύς, ἀντὶ δὲ Σωκράτους Ξανθικλῆς Ἀχαιός,
ἀντὶ δὲ Ἀγίου Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος, ἀντὶ δὲ Μένωνος
Φιλῆσιος Ἀχαιός, ἀντὶ δὲ Προξένου Ξενοφῶν Ἀθηναῖος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Β΄.— Λόγοι Χειρισόφου, Κλεάνωρος καὶ Ξενο-
φῶντος ἐν γενικῇ συνελεύσει τοῦ στρατεύματος
περὶ ἐξακολουθήσεως τοῦ πολέμου.

§ 1—3

Ἐπεὶ δὲ ἤρηντο, ἡμέρα τε σχεδὸν ὑπέφαινε καὶ εἰς τὸ μέ-
σον ἦκον οἱ ἄρχοντες, καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς προφυλακὰς κατα-
στήσαντας συγκαλεῖν τοὺς στρατιώτας. ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ ἄλλοι
στρατιῶται συνῆλθον, ἀνέστη πρῶτος μὲν Χειρισόφος ὁ
Λακεδαιμόνιος καὶ ἔλεξεν ὧδε.

«Ἄνδρες στρατιῶται, χαλεπὰ μὲν τὰ παρόντια, ὁπότε
ἀνδρῶν στρατηγῶν τοιούτων στερόμεθα καὶ λοχαγῶν καὶ
στρατιωτῶν, πρὸς δ' ἔτι καὶ οἱ ἀμφὶ Ἀρδιαῖον, οἱ πρόσθεν
σύμμαχοι ὄντες, προδεδώκασιν ἡμᾶς· ὅμως δὲ δεῖ ἐκ τῶν
παρόντων ἀνδρας ἀγαθοὺς τελέθειν καὶ μὴ ὑφίεσθαι, ἀλλὰ
πειρᾶσθαι, ὅπως, ἦν μὲν δυνώμεθα, καλῶς νικῶντες σφῶ-
μεθα· εἰ δὲ μή, ἀλλὰ καλῶς γε ἀποθνήσκωμεν, ὑποχείριοι δὲ
μηδέποτε γενώμεθα ζῶντες τοῖς πολεμίοις. οἶομαι γὰρ ἂν
ἡμᾶς τοιαῦτα παθεῖν, οἷα τοὺς ἐχθροὺς οἱ θεοὶ ποιήσειαν».

§ 4—6

Ἐπὶ τούτῳ Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος ἀνέστη καὶ ἔλεξεν ὧδε.

« Ἄλλ' ὁρᾶτε μὲν, ὦ ἄνδρες, τὴν βασιλέως ἐπιτοκίαν καὶ ἀσέβειαν, ὁρᾶτε δὲ τὴν Τισσαφέρους ἀπιστίαν, ὅστις λέγων, ὡς γείτων τε εἶη τῆς Ἑλλάδος καὶ περὶ πλείστον ἂν ποιήσαιτο σῶσαι ἡμῶν, καὶ ἐπὶ τούτοις αὐτὸς ὁμόσας ἡμῖν, αὐτὸς δεξιὰς δούς, αὐτὸς ἐξαπατήσας συνέλαβε τοὺς στρατηγούς, καὶ οὐδὲ Δία ξένιον ἠδέσθη, ἀλλὰ Κλεάρχῳ γε καὶ ὁμοτροπέζῳ γενόμενος, αὐτοῖς τούτοις ἐξαπατήσας τοὺς ἄνδρας ἀπολώλεκεν.

« Ἀρδιαῖος δέ, ὃν ἡμεῖς ἠθέλομεν βασιλέα καθιστάναι, καὶ ἐδώκαμεν καὶ ἐλάβομεν πιστὰ μὴ προδώσειν ἀλλήλους, καὶ οὗτος οὔτε τοὺς θεοὺς δείσας οὔτε Κύρον τεθνηκότα αἰδουσθεὶς, τιμώμενος μάλιστα ὑπὸ Κύρου ζῶντος, νῦν πρὸς τοὺς ἐκείνου ἐχθίστους ἀποστίας, ἡμῶν τοὺς Κύρου φίλους κακῶς ποιῆν πειρᾶται.

« Ἄλλὰ τούτοις μὲν οἱ θεοὶ ἀποτείσονται ἡμῶν δὲ δεῖ ταῦτα ὁρῶντας μήποτε ἐξαπατηθῆναι εἶναι ὑπὸ τούτων, ἀλλὰ μαχομένους, ὡς ἂν δυνώμεθα, κράτιστα τοῦτο, ὅ,τι ἂν δοκῇ τοῖς θεοῖς, πάσχειν».

§ 7—32

Ἐκ τούτου Ξενοφῶν ἀρίσταιται ἐσταλμένος ἐπὶ πόλεμον ὡς ἐδύνατο κάλλιστα, νομίζων, εἴτε νίκην διδοῖεν οἱ θεοί, τὸν κάλλιστον κόσμον τῷ νικᾶν πρόπειν, εἴτε τελευτᾶν δέοι, ὀρθῶς ἔχειν, τῶν καλλίστων ἑαυτὸν ἀζιώσαντα, ἐν τούτοις τῆς τελευτῆς τυγχάνειν τοῦ λόγου δὴ ἤρχετο ὧδε.

« Τὴν μὲν τῶν βαρβάρων ἐπιτοκίαν τε καὶ ἀπιστίαν λέ-

γει μὲν Κλεάνωρ, ἐπίστασθε δὲ καὶ ὑμεῖς, οἴμαι. εἰ μὲν οὖν βουλόμεθα πάλιν αὐτοῖς διὰ φιλίας ἵεναι, ἀνάγκη ἡμᾶς πολλὴν ἀθυμίαν ἔχειν, ὀρῶντας καὶ τοὺς στρατηγούς, οἳ διὰ πίστεως αὐτοῖς ἑαυτοὺς ἐνεχειρίζωσαν, οἷα πεπόνθασιν εἰ μὲν-τοι διαανοούμεθα σὺν τοῖς ὅπλοις ὧν τε πεποιήκασι δίκην ἐπιθεῖναι αὐτοῖς καὶ τὸ λοιπὸν διὰ παντὸς πολέμου αὐτοῖς ἵεναι, σὺν τοῖς θεοῖς πολλὰ ἡμῶν καὶ καλὰ ἐλπίδες εἰσι σωτηρίας».

Τοῦτο δὲ λέγοντος αὐτοῦ πιάρηνταί τις ἀκούσαντες δ' οἱ στρατιῶται πάντες μᾶ ὄρημῃ προσεκίνησαν τὸν θεόν, καὶ ὁ Ἰεροφῶν εἶπε «Δοκεῖ μοι, ὦ ἄνδρες, ἐπεὶ περὶ σωτηρίας ἡμῶν λεγόντων οἰωνὸς τοῦ Διὸς τοῦ σωτήρος ἐφάνη, εὐξα-σθαι τῷ θεῷ τούτῳ θύσειν σωτήρια, ὅπου ἂν πρῶτον εἰς φιλίαν χώραν ἀφικόμεθα, συνεπεύξασθαι δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς θύσειν κατὰ δύναμιν. καὶ ὅτω δοκεῖ ταῦτ', ἔφη, ἀνα-τεινάτω τὴν χεῖρα». καὶ ἀνέτειναν ἅπαντες. ἐκ τούτου ἠΰ-ξαντο καὶ ἐπαιάνισαν.

Ἐπεὶ δὲ τὰ τῶν θεῶν καλῶς εἶχεν, ἤρχετο πάλιν ὧδε. «Ἐτύγγαρον λέγων, ὅτι πολλὰ καὶ καλὰ ἐλπίδες ἡμῶν εἶεν σωτηρίας. πρῶτον μὲν γὰρ ἡμεῖς μὲν ἐμπεδοῦμεν τοὺς τῶν θεῶν ὄρκους, οἳ δὲ πολέμοι ἐπιωρκήσασί τε καὶ τὰς σπον-δάς παρὰ τοὺς ὄρκους λελύκασιν. οὕτω δ' ἐχόντων, εἰς τοὺς μὲν πολέμοις ἐναντίους εἶναι τοὺς θεούς, ἡμῶν δὲ συμ-μάχους, οἵπερ ἱκανοὶ εἰσι καὶ τοὺς μεγάλους ταχὺ μικροὺς ποιεῖν καὶ τοὺς μικροὺς, κἂν ἐν δεινοῖς ὧσι, σφῆξιν ἐνπειθῶς, ὅταν βούλωνται.

Ἐπειτα δὲ ἀναμνήσω γὰρ ὑμᾶς καὶ τοὺς τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων κινδύνους, ἵνα εἰδῆτε, ὡς ἀγαθοῖς τε ὑμῶν προσήκει εἶναι σφῆζοιταί τε σὺν τοῖς θεοῖς καὶ ἐκ πάντων δει-

τῶν οἱ ἀγαθοί. ἐλθόντων μὲν γὰρ Περσῶν καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς παμπληθεὶ στόλῳ ὡς ἀφανιούντων τὰς Ἀθήνας, ὑποσιῆναι αὐτοῖς Ἀθηναῖοι τολμήσαντες ἐνίκησαν αὐτούς. καὶ ἐδξάμενοι τῇ Ἀρτέμιδι, ὁπόσους κατακάνοιεν τῶν πολεμίων, τοσαύτας χιμαίρας καταθύσειν τῇ θεῷ, ἐπεὶ οὐκ εἶχον ἰσάρας εὐρεῖν, ἔδοξεν αὐτοῖς κατ' ἐνιαυτὸν πεντακοσίας θύειν, καὶ ἔτι νῦν ἀποθύουσιν. ἔπειτα, ὅτι Ξέρξης ὕστερον ἀγείρας τὴν ἀναρτίμητον στρατιὰν ἤλθεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ τότε ἐνίκων οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι τοὺς τούτων προγόνους καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. ὧν ἔστι μὲν τεκμήρια ὄραν τὰ τρόπαια, μέγιστον δὲ μαρτύριον ἡ ἐλευθερία τῶν πόλεων, ἐν αἷς ὑμεῖς ἐγένεσθε καὶ ἐτράφητε· οὐδένα γὰρ ἄνθρωπον δεσπότην, ἀλλὰ τοὺς θεοὺς προσκυνεῖτε. τοιούτων μὲν ἔστε προγόνων.

» Οὐ μὲν δὴ τοῦτο γε ἐρῶ, ὡς ὑμεῖς καταισχύνετε αὐτούς· ἀλλ' οὐ πολλαὶ ἡμέραι, ἀφ' οὗ ἀντιταξάμενοι τούτοις τοῖς ἐκείνων ἐκγόνοις πολλαπλασίους ὑμῶν αὐτῶν ἐνικᾶτε σὺν τοῖς θεοῖς.

» Καὶ τότε μὲν δὴ περὶ τῆς Κύρου βασιλείας ἄνδρες ἦτε ἀγαθοί· νῦν δ', ὅποτε περὶ τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὁ ἀγὼν ἔστι, πολὺν δῆπον ὑμᾶς προσήκει καὶ ἀμείνονας καὶ προθυμοτέρους εἶναι.

» Ἀλλὰ μὴν καὶ θαρραλεωτέρους νῦν πρέπει εἶναι πρὸς τοὺς πολεμίους. τότε μὲν γὰρ ἄπειροι ὄντες αὐτῶν, τὸ δὲ πλῆθος ἄμετρον ὄρωντες, ὅμως ἐτολμήσατε σὺν τῷ πατρίῳ φρονήματι ἰέναι εἰς αὐτούς· νῦν δέ, ὅποτε καὶ πείραν ἤδη ἔχετε αὐτῶν, ὅτι οὐ θέλουσι καὶ πολλαπλάσιοι ὄντες δέχεσθαι ὑμᾶς, τί ἔτι ὑμῖν προσήκει τούτους φοβεῖσθαι;

» Μηδὲ μέντοι τοῦτο μείον δόξητε ἔχειν, ὅτι οἱ Ἀρσίου

πρόσθεν σὺν ἡμῖν ταπτόμενοι νῦν ἀφεστήχασιν. ἔτι γὰρ οὗτοι κακίονές εἰσι τῶν ὑφ' ἡμῶν ἠττημένων ἔφυγον γοῶν ἐκείνους καταλιπόντες ἡμῶς. τοὺς δὲ θέλοντας φυγῆς ἄρχειν πολὺν κρεῖττον σὺν τοῖς πολεμίοις ταπτομένους ἢ ἐν τῇ ἡμετέρα τάξει δοῶν.

» Εἰ δέ τις ὑμῶν ἀθυμεῖ, ὅτι ἡμῖν μὲν οὐκ εἰσὶν ἵππεῖς, τοῖς δὲ πολεμίοις πολλοὶ πάροισιν, ἐνθυμήθητε, ὅτι οἱ μύριοι ἵππεῖς οὐδὲν ἄλλο ἢ μύριοί εἰσιν ἄνθρωποι ὑπὸ μὲν γὰρ ἵππου ἐν μάχῃ οὐδεὶς πώποτε οὔτε δηχθεὶς οὔτε λακυσθεὶς ἀπέθανεν, οἱ δὲ ἄνδρες εἰσὶν οἱ ποιῶντες ὅ,τι ἂν ἐν ταῖς μάχαις γίγνηται. οὐκοῦν τῶν ἰππέων πολὺν ἡμεῖς ἐπ' ἀσφαλεσιέρον ὀγήματός ἐσμεν· οἱ μὲν γὰρ ἐφ' ἵππων κρέμανται, φοβούμενοι οὐχ ἡμῶς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ καταπεσεῖν ἡμεῖς δ' ἐπὶ γῆς βεβηκότες, πολὺν μὲν ἰσχυρότερον παίσομεν, ἢν τις προσίῃ, πολὺν δὲ μᾶλλον, ὅτου ἂν βουλώμεθα, τευξόμεθα. ἐνὶ δὲ μόνῳ προέχουσιν οἱ ἵππεῖς· φεύγειν αὐτοῖς ἀσφαλεσιέρον ἐστὶν ἢ ἡμῖν.

» Εἰ δὲ δὴ τὰς μὲν μάχας θαρρεῖτε, ὅτι δὲ οὐδέτι ὑμῖν, Τισσαφέρηνς ἠγήσεται οὐδὲ βασιλεὺς ἀγορὰν παρέξει, τοῦτο ἄχθεσθε, σκέψασθε πότερον κρεῖττον Τισσαφέρην ἠγεμόνα ἔχειν, ὅς ἐπιβουλεύων ἡμῖν φανερός ἐστίν, ἢ οὓς ἂν ἡμεῖς ἄνδρας λαβρόντες ἠγεῖσθαι κελεύωμεν, οἱ εἴσονται, ὅτι, ἢν τι περὶ ἡμῶς ἀμαρτάνωσι, περὶ τὰς ἐναντιῶν ψυχὰς καὶ σώματα ἀμαρτήσονται. τὰ δὲ ἐπιτήδεια πότερον ὠνεῖσθαι κρεῖττον ἐκ τῆς ἀγορᾶς, ἣς οὗτοι παρεῖχον μικρὰ μέτρα πολυλοῦ ἀργυρίου, μηδὲ τοῦτο ἔτι ἔχοντας, ἢ αὐτοὺς λαμβάνειν, ἢνπερ κρατῶμεν, μέτρῳ χρωμένους, ὅπόσῳ ἂν ἕκαστος βούληται ;

» Εἰ δὲ ταῦτα μὲν γινώσκειτε, ὅτι κρεῖττονα, τοὺς δὲ πο-

ταμοὺς ἄπορον νομίζετε εἶναι καὶ μεγάλως ἠγεῖσθαι ἕξαπατηθῆναι διαβάντες, σκέψασθε, εἰ ἄρα τοῦτο καὶ μωρότατον πεποιθήσασι οἱ βάρβαροι. πάντες γὰρ ποταμοί, ἂν καὶ πρόσσω τῶν πηγῶν ἄποροι ᾦσι, προσιούσι πρὸς τὰς πηγὰς διαβατοὶ γίνονται, οὐδὲ τὸ γόνυ βρέχοντες.

» Εἰ δὲ μήθ' οἱ ποταμοὶ διήσουσιν ἠγεμόν τε μηδεὶς ἡμῖν φανεῖται, οὐδ' ὥς ἡμῖν γε ἀθυμητέον. ἐπιστάμεθα μὲν γὰρ Μυσοὺς, οὓς οὐκ ἂν ἡμῶν φαίημεν βελτίους εἶναι, ὅτι ἐν βασιλέως χώρα πολλὰς τε καὶ εὐδαίμονας καὶ μεγάλας πόλεις οἰκοῦσιν, ἐπιστάμεθα δὲ Πισίδας ὡσαύτως, Λυκίους δὲ καὶ αὐτοὶ εἶδομεν, ὅτι ἐν τοῖς πεδίοις τὰ ἐρυμνὰ καταλαμβάνοντες τὴν τοῦτων χώραν καρποῦνται καὶ ἡμᾶς δ' ἂν ἔφηρ ἔγωγε χορῆναι μίπω φανεροὺς εἶναι οἴκαδε ὠρμημένους, ἀλλὰ κατασκευάζεσθαι ὡς αὐτοῦ οἰκῆσοντας. οἶδα γάρ, ὅτι καὶ Μυσοῖς βασιλεὺς πολλοὺς μὲν ἠγεμόνας ἂν δοίη, πολλοὺς δ' ἂν ὀμίρους τοῦ ἀδόλως ἐκπέμψειν, καὶ ὁδοποιήσειέ γ' ἂν αὐτοῖς, καὶ εἰ σὸν τεθροίπποις βούλοιντο ἀπιέναι. καὶ ἡμῖν γ' ἂν οἶδ' ὅτι τρισάσμενος ταῦτ' ἐποίει, εἰ ἑώρα ἡμᾶς μένειν κατασκευαζομένους.

» Ἀλλὰ γὰρ δέδοικα μή, ἂν ἅπαξ μάθωμεν ἀργοὶ ζῆν καὶ ἐν ἀφθόνοις βιοτεύειν, ὥσπερ οἱ λωτοφάγοι ἐπιλαθόμεθα τῆς οἴκαδε ὁδοῦ. δοκεῖ σὸν μοι εἰκόσ καὶ δίκαιον εἶναι πρῶτον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ πρὸς τοὺς οἰκείους πειρᾶσθαι ἀφικνεῖσθαι καὶ ἐπιδειῖξαι τοῖς Ἑλλησιν, ὅτι ἐκόντες πένονται, ἔξον αὐτοῖς τοὺς νῦν σκληρῶς ἐκεῖ πολιτεύοντας, ἐνθάδε νομισαμένους πλουσίους ὄραν.

« Ἀλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες, πάντα ταῦτα τὰγαθὰ δῆλον ὅτι τῶν κρατούντων ἐστί· τοῦτο δὲ δεῖ λέγειν, ὅπως ἂν πο-

ρενοίμεθά τε ὡς ἀσφαλέστατα καί, εἰ μάχεσθαι δέοι, ὡς κρατίστα μαχοίμεθα.

« Προῦτον μὲν τοίνυν, ἔφη, δοκεῖ μοι κατακαῦσαι τὰς ἀμάξας, ἃς ἔχομεν, ἵνα μὴ τὰ ζεύγη ἡμῶν στρατηγῆ, ἀλλὰ πορευόμεθα, ὅπῃ ἂν τῇ στρατιᾷ συμφέρῃ· ἔπειτα καὶ τὰς σκιηὰς συγκατακαῦσαι· αὐταὶ γὰρ αὐτὸ ὄχλον μὲν παρέχουσιν ἄγειν, συνωφελοῦσι δ' οὐδὲν οὔτε εἰς τὸ μάχεσθαι οὔτ' εἰς τὸ τὰ ἐπιτήδεια ἔχειν. ἔτι δὲ καὶ τῶν ἄλλων σκευῶν τὰ περιττὰ ἀπαλλάξωμεν, πλήν ὅσα πολέμου ἔνευεν ἢ σίτων ἢ ποτῶν ἔχομεν, ἵνα ὡς πλείστοι μὲν ἡμῶν ἐν τοῖς ὅπλοις ᾧσιν, ὡς ἐλάχιστοι δὲ σκευοφορῶσι. κρατουμένων μὲν γὰρ ἐπίστασθε, ὅτι πάντα ἀλλότρια· ἦν δὲ κρατιῶμεν, καὶ τοὺς πολεμίους δεῖ σκευοφόρους ἡμετέροισι νομίζειν.

« Λοιπὸν μοι εἰπεῖν, ὅπερ καὶ μέγιστον νομίζω εἶναι. ὁρᾶτε γὰρ καὶ τοὺς πολεμίους, ὅτι οὐ πρόσθεν ἐξενεργεῖν ἐτόλμησαν πρὸς ἡμᾶς πόλεμον, πρὶν τοὺς στρατηγούς ἡμῶν συνέλαβον, νομίζοντες, ὄντων μὲν τῶν ἀρχόντων καὶ ἡμῶν πειθομένων, ἱκανοὺς εἶναι ἡμᾶς περιγενέσθαι τῷ πολέμῳ, λαβόντες δὲ τοὺς ἄρχοντας, ἀναρχία ἂν καὶ ἀταξία ἐνόμιζον ἡμᾶς ἀπολέσθαι. δεῖ οὖν πολὺ μὲν τοὺς ἄρχοντας ἐπιμελεστέροισι γενέσθαι τοὺς νῦν τῶν πρόσθεν, πολὺ δὲ τοὺς ἀρχομένους ἐδκτακτιότεροισι καὶ πειθομένους μᾶλλον τοῖς ἄρχουσι νῦν ἢ πρόσθεν· ἦν δέ τις ἀπειθῆ, ψηφίσασθαι τὸν αἰεὶ ἡμῶν ἐντυγχάνοντα σὺν τῷ ἄρχοντι κολάζειν· οὕτως οἱ πολέμοι πλείστον ἐφρευσμένοι ἔσονται· τῆδε γὰρ τῇ ἡμέρᾳ μυθίους ὄφονται ἀνθ' ἐνὸς Κλεάρχου τοὺς οὐδενὶ ἐπιτρέφοντας κακῶ εἶναι.

« Ἀλλὰ γὰρ καὶ περαίνειν ἤδη ὄρα· ἴσως γὰρ οἱ πολέ-

μοι ἀντίκα παρέσονται. ὅτω οὖν ταῦτα δοκεῖ καλῶς ἔχειν, ἐπικυρωσάτω ὡς τάχιστα, ἵνα ἔργῳ περαινήται· εἰ δέ τι ἄλλο βέλτιον ἢ ταύτη, τολμάτω καὶ ὁ ἰδιώτης διδάσκειν· πάντες γὰρ κοινῆς σωτηρίας δεόμεθα».

§ 33

Μετὰ ταῦτα Χειρίσοφος εἶπεν· « Ἄλλ' εἰ μὲν τιος ἄλλον δεῖ πρὸς τούτοις, οἷς λέγει Ξενοφῶν, καὶ ἀντίκα ἐξεστὶ σκοπεῖν· ἃ δὲ νῦν εἴρηκε, δοκεῖ μοι ὡς τάχιστα ψηφίσασθαι ἄριστον εἶναι· καὶ ὅτω δοκεῖ ταῦτα, ἀνατεινάτω τὴν χεῖρα». ἀνέτειναν πάντες.

§ 34—39

Ἀρασιὰς δὲ πάλιν εἶπε Ξενοφῶν· « ὦ ἄνδρες, ἀκούσατε ὧν προσδοκεῖ μοι. δῆλον ὅτι πορευέσθαι ἡμᾶς δεῖ, ὅπου ἔξομεν τὰ ἐπιτήδεια· ἀκούου δὲ κόμας εἶναι καλὰς οὐ πλέον εἴκοσι σταδίων ἀπεχούσας· οὐκ ἂν οὖν θαυμάζοιμεν, εἰ οἱ πολέμοι, ὥσπερ οἱ δειλοὶ κύνες τοὺς μὲν παριόντας διώκοιτες καὶ δάκνουσιν, ἢν δύνωνται, τοὺς δὲ διώκοντας φεύγουσιν, εἰ καὶ αὐτοὶ ἡμῖν ἀπιούσιν ἐπακολουθοῖεν. ἴσως οὖν ἀσφαλέστερον ἡμῖν πορευέσθαι πλαισίον ποιησαμένους τῶν ὅπλων, ἵνα τὰ σκευοφόρα καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἐν ἀσφαλεστέρω εἴη. εἰ οὖν νῦν ἀποδειχθῆι τίνας χρῆ ἡγεῖσθαι τοῦ πλαισίου καὶ τὰ πρόσθεν ζοσμεῖν καὶ τίνας ἐπὶ τῶν πλευρῶν ἐκατέρων εἶναι, τίνας δ' ὀπισθοφυλακεῖν, οὐκ ἂν, ὅποτε οἱ πολέμοι ἔλθοιεν, βουλεύεσθαι ἡμᾶς δεοί, ἀλλὰ χρῶμεθα ἂν ἐνθὺς τοῖς τεταγμένοις.

» Εἰ μὲν οὖν ἄλλο τις βέλτιον ὄρα, ἄλλως ἐχέτω· εἰ δὲ μή, Χειρίσοφος μὲν ἡγήοιτο, ἐπειδὴ καὶ Λακεδαιμόνιος

ἔστι· τῶν δὲ πλευρῶν ἑκατέρων δύο τὸ πρῆσβυτάτω στρατηγὸς ἐπιμελοίσθη· ὀπισθοφυλακοῦμεν δ' ἡμεῖς οἱ νεώτατοι, ἐγὼ καὶ Τιμασιῶν τὸ νῦν εἶναι. τὸ δὲ λοιπὸν πειρώμενοι ταύτης τῆς τάξεως βουλευσόμεθα ὅ,τι ἂν αἰεὶ κράτιστον δοκῇ εἶναι. εἰ δέ τις ἄλλο ὄρα βέλτιον, λεξάτω».

Ἐπεὶ δ' οὐδεὶς ἀντέλεγεν, εἶπεν· «Ὅτια δοκεῖ ταῦτα, ἀταπεινάτω τὴν χεῖρα». ἔδοξε ταῦτα.

«Νῦν τοίνυν, ἔφη, ἀπιόντας ποιεῖν δεῖ τὰ δεδογμένα. καὶ ὅστις τε ὑμῶν τοὺς οἰκείους ἐπιθυμεῖ ἰδεῖν, μεμνήσθω ἀνὴρ ἀγαθὸς εἶναι· οὐ γὰρ ἔστιν ἄλλως τούτου τυχεῖν· ὅστις τε ζῆν ἐπιθυμεῖ, πειράσθω νικᾶν· τῶν μὲν γὰρ νικῶντων τὸ κατακαίνειν, τῶν δὲ ἡττωμένων τὸ ἀποθνήσκειν ἐστὶ· καὶ εἴ τις δὲ χρημάτων ἐπιθυμεῖ, κρατεῖν πειράσθω· τῶν γὰρ νικῶντων ἐστὶ καὶ τὰ ἑαυτῶν σώζειν καὶ τὰ τῶν ἡττωμένων λαμβάνειν.

[Περὶληψις τῶν κεφαλαίων Γ', Δ', Ε'.

Πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἤδη πορευομένους προσέοχεται ὁ Μιθραδάτης φίλιαν ὑποκρινόμενος· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ προηγουμένοις εἶχον ἐξαπατηθῆ οἱ Ἕλληνες, ὑποπιεύουσι αὐτὸν οἱ στρατηγοὶ καὶ τούτου ἕνεκα ἀποφασίζουσιν, ἐφ' ὅσον εὐρίσκομαι ἐν τῇ πολεμικῇ χώρῃ, μήτε περὶ ἀνακωχῆς μήτε περὶ εἰρήνης νῦν διαπραγματευθῶσι μετὰ τοῦ βασιλέως. Διαβάντες δὲ τὸν Ζαπάτιαν ποταμὸν προσβάλλονται καὶ αὐθις ἐπὶ τοῦ Μιθραδάτου, τοῦτο δ' ἀναγκάζει αὐτοὺς τὰ κατατίσσειν δύο σώματα σφενδονητῶν καὶ ἰππέων πρὸς ἀπόκρουσιν ἐνδεχομένων καὶ ἄλλων ἐπιθέσεων τῶν πολεμίων.

Τῇ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ τὸ τρίτον προσβάλων τοὺς Ἕλληνας· ὁ Μιθραδάτης ἐγκόλως ἐπ' αὐτῶν ἀποκρούεται. Ἐξακολουθοῦντες δὲ τὴν πορείαν οἱ Ἕλληνες ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Τίγρητα ποταμὸν καὶ προχωροῦσιν εἰς τὴν πόλιν Λάρισαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Μέσπια. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν πορείαν παρενοχλοῦντο ἐπὶ τοῦ Τισαφέρους, μεταβάλλουσι παρατάξιν ἐπὶ τὸ ἀσφαλέστερον καὶ οὕτω πορευόμενοι τέσσαρας ἡμέρας τῇ πέμπτῃ, ὅτε διήρχοντο λόφους τινας, τραυματίζονται πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν ἐπὶ τῶν πολεμίων, κατόπιν δ' ἀφικνοῦνται εἰς τινὰς κόμας. Μείναντες δ' ἐν ταύταις τρεῖς ἡμέρας τῇ τετάρτῃ, καὶ πάλιν ἐπὶ τῶν πολεμίων κατὰ τὴν πορείαν παρενοχλούμενοι, ἀφικνοῦνται εἰς ἄλλην κόμην,

ἐξ ἧς ἀναχωρησάντων τῶν πολεμίων ἐν γυγί ἀπελθόντες τοσούτοι μακρὰν πορείαν διανέουσι, ὥστε μόλις μετὰ τρεῖς ἡμέρας καταφθάνουσι αὐτοῖς οἱ πολεμιοὶ οἵτινες προκαταλάβοντες ἄκρον ὄρουσιν τινός, δι' οὗ ἐμέλλον νὰ διέλθωσιν οἱ Ἕλληνες, ἐκδιώκονται ἐκείθεν εὐκόλως ὑπὸ τοῦ Ξενοφώντος.

Κατελθόντες εἰς τὴν πεδιάδα οἱ Ἕλληνες προσβάλλονται καὶ πάλιν ὑπὸ τῶν τοῦ Τισσαγερόντος στρατιωτῶν, οἵτινες φονεύουσι μὲν τινὰς τῶν πρὸς διαπαράς τραπέτιων Ἑλλήνων, ἀρχίζουσι δὲ νὰ καίωσι τὰς κώμας. Ἀποκεκλισμένοι δ' οὕτως εὐφραδύνονται ὑπὸ τε τοῦ Τύρητος ποταμοῦ καὶ τῶν Καρονησίων ὄρεων οἱ Ἕλληνες συσκέπτονται περὶ τῆς πορείας. Τὴν πρώτησαν Ῥοδίον πρὸς περὶ διαβάσεως τοῦ ποταμοῦ δι' ἄσκιων πεφνησιωμένων ἀποφασίζουσιν οἱ ἀρχηγοὶ ὡς δυσχετέστερον λαμβάνουσι ἀκριβεῖς πληροφορίας παρ' ἐπιχωρίων αἰχμαλώτων περὶ τῆς φύσεως τῆς γῆρας καὶ οὕτως ἀποφασίζουσι νὰ ἐξαγορεύθωσιν τὴν πορείαν πρὸς βροχῶν διὰ τῶν ὄρεων τῶν Καρονησίων.

ΠΙΝΑΞ ΛΕΞΕΩΝ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

§ 1—5

Γίγνομαι=εἶμαι, ὑπάρχω.

πρεσβύτερος=μεγαλύτερος κατὰ τὴν ἡλικίαν.

τελευτὴ τοῦ βίου=τὸ τέλος τῆς ζωῆς.

βούλομαι=ἐπιθυμῶ.

τὸ παιδε ἀμφοτέρω=οἱ δύο υἱοὶ του.

πάρεμι=εἶμαι παρών, παρευρίσκομαι.

μεταπέμπομαί τινα=προσκαλῶ τινα ὅθεν *μετάπεμπος*.

σατράπης=διοικητῆς (ὡς σήμερον ὁ νομάρχης, ὁ βαλῆς).

ἀποδείκνυμι=διορίζω.

ἀναβαίνω=ἀνέρχομαι (ἐκ τῶν παραλίων εἰς τὰ μεσόγεια).

ὀπλίτης=στρατιώτης (φέρων πλήρη τὸν ὅπλισμόν του).

τελευτῶ (τὸν βίον)=ἀποθνήσκω· παράβαλε τὸ «τελευτὴ τοῦ βίου».

καθίσταμαι εἰς τὴν βασιλείαν=γίνομαι βασιλεύς, βασιλεύω.

διαβάλλω=κατηγορῶ ψευδῶς· ὅθεν *διάβολος*.

ὡς ἐπιβουλεύοι=ὄτι ἐπιβουλεύει.

ἐπιβουλεύω τινί=σχεδιάζω κακόν τι κατὰ τινος.

ἀποκτείνω=φονεύω.

ἐξαιτοῦμαί τινα=ζητῶ νὰ σώσω τινά.

ἀποπέμπω=στέλλω ὀπίσω.

ἀτιμάζομαι=προσβάλλομαι, ἐντροπιάζομαι.

βουλευόμεμαι = σκέπτομαι.

εἶμι ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ = εἶμαι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀδελφοῦ.

υπάρχω τινί = ἐξ ἀρχῆς εἶμαι ὑπὲρ τινος, ὑποστηρίζω τινά.

φιλῶ τινα μᾶλλον = ἀγαπῶ τινα περισσότερον.

ἀφικνοῦμαι = ἔρχομαι.

διατίθημί τινα = περιποιοῦμαι τινα.

εὐνοϊκῶς ἔχω τινί = εὐνοῶ, ἀγαπῶ τινα.

§ 6-11

Δύναμις (στρατιωτικὴ) = στράτευμα.

ἐπικρύπτομαι = ἐνεργῶ κρυφίως, ἐπιφυλακτικῶς.

ὅτι = ὅσον τὸ δυνατόν.

ᾧδε = κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον.

ποιοῦμαι τὴν συλλογὴν = συλλέγω, συναθροίζω.

φυλακὴ = φρουρά.

βέλτιστος = ἰκανώτατος, πολὺμικτότατος.

τὸ ἀρχαῖον = ἐξ ἀρχῆς.

ἀφίσταμαι = ἀπομακρύνομαι ἀπὸ τινος, ἀποστατῶ.

προαισθάνομαι = πληροφοροῦμαι ἐνωρίς.

ἐκβάλλω τινά = ἐξορίζω τινά.

ὑπολαμβάνω = ὑποδέχομαι, λαμβάνω ὑπὸ τὴν προστασίαν μου.

φεύγω = εἶμαι φυγᾶς, ἐξόριστος.

πειρῶμαι = προσπαθῶ, ἐνεργῶ.

κατάγω τινά = ἐπιαναφέρω τινά εἰς τὴν πατρίδα του.

ἐκπίπτω = ἐκβάλλομαι, ἐξορίζομαι.

αὖ = αὖθις, πάλιν.

ἀξιῶ = κρίνω ἀξιόν, ἀπαιτῶ.

οἶ = ἐαυτῷ, τῷ Κύρῳ.

συμπράττω τινί = συνεργῶ, συνεργάζομαι μετὰ τινος.

ἀμφὶ τὰ στρατεύματα = εἰς συντήρησιν τοῦ στρατοῦ.

ἄχθομαι = στενοχωροῦμαι, λυποῦμαι ὅθεν ἐπαχθῆς.

τοὺς γιγνομένους δασμοὺς = τοὺς εἰσπραττομένους φόρους.

κατ' ἀντιπέρας = ἀπέναντι.

συγγίγνομαι τινι = συναναστρέφομαι τινά, γνωρίζομαι μετὰ τινά.

ἀγαμαι = θαυμάζω, ἐκτιμῶ ὅθεν ἀξιάγαστος.

μύριοι = δέκα χιλιάδες.

δαρειακός = νόμισμα χρυσοῦν τοῦ Δαρείου ἴσον πρὸς 20 δραχμᾶς.

χρυσίον = χρυσᾶ νομίσματα, χρήματα.

ὀρμῶμαι = ἔχω ὀρμητήριον.

συμβάλλομαί τινι = συνεισφέρω εἰς τινα.

τροφή = διατροφή, συντήρησις ὅθεν ἡ τροφός, τὰ τροφεῖα.

- ἐκῶν=θέλων, ἐκουσίως, θεληματικῶς.
 λανθάνω=διαφεύγω τὴν προσοχὴν, μένω ἀπαρατήρητος.
 ξένος=φίλος (ἐκ ξένης χώρας).
 πιέζομαι=καταδυναστεύομαι.
 ὑπὸ τῶν οἴκοι=ὑπὸ τῶν ἐν τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι.
 ἀντιστασιώτης=πολιτικὸς ἀντίπαλος.
 αἰτῶ=ζητῶ νὰ λάβω.
 ξένος=μισθοφόρος στρατιώτης.
 περιγίγνομαι τινος=ὑπερισχύω τινός, καταβάλλω τινά.
 δέομαι τινος=παρακαλῶ τινα.
 καταλύω πρὸς τινα=συμφιλιώνομαι μετὰ τινος.
 συμβουλευομαι τινι=ζητῶ τὴν συμβουλὴν τινος.
 κελεύω τινά=παρακαλῶ τινα.
 παραγίγνομαι=προσέρχομαι.
 πράγματα παρέχω τινι=ἐνοχλῶ τινα.
 ὅτι πλείστους· πρβλ. ἀνωτέρω: ὅτι ἀπαρασβευότατον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

§ 1—5

- Δοκεῖ μοι=ἀποφασίζω.
 πορεύομαι ἄνω=ἀναβαίνω.
 πρόφασιν ποιοῦμαι=προφασίζομαι πρβλ. Α΄, α΄, 6 «συλλογὴν ποιοῦμαι».
 τὸ βαρβαρικὸν=ἡ βαρβαρικὴ δύναμις.
 ἐνταῦθα=κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον, τότε.
 ἤκω=ἔρχομαι.
 συναλλάττομαι πρὸς τινα=συμφιλιώνομαι μετὰ τινος.
 προΐσταμαι=εἶμι προστάτης, ἀρχηγός.
 τὸ ξενικὸν=οἱ ξένοι· πρβλ. Α΄, α΄, 10.
 καταπράττω καλῶς=φέρω εἰς καλὸν πέρας, τελειώνω μὲ τὸ καλό.
 παύομαι πρόσθεν=πρωτύτερα δίδω τέλος, τελειώνω.
 οἴκαδε=εἰς τὴν πατρίδα· πρβλ. Α΄, α΄, 10 «ὑπὸ τῶν οἴκοι».
 ἡδέως=εὐχαρίστως.
 πιστεύω τινι=ἔχω ἐμπιστοσύνην πρὸς τινα.
 πάρεμι=παραγίγνομαι (Α΄, α΄, 11), προσέρχομαι.
 γυμνῆς=στρατιώτης φέρων μόνον ἐπιθετικὸν ὅπλισμόν (σφενδόνην ἢ ἀκόντιον ἢ τόξον).
 πελαστής=στρατιώτης φέρων δόρυ, ξίφος καὶ μισθρὰν ἀσπίδα (πέλτην).
 ἀμφὶ Μίλητον=περὶ τὴν Μίλητον, κατὰ τῆς Μ.
 καταγοῶ τι=ἀκριβῶς πληροφοροῦμαι τι.
 ἡγοῦμαι=νομίζω, κρινώ.

ἢ δύναμαι=ὅσον ἠμπορῶ.

στόλος=ἡ παρασκευὴ πρὸς ἐκστρατείαν, ἐπιστρατεία.

§ 5—10

Ἐξελάνω=προχωρῶ

σταθμὸς=ἡμερησία πορεία.

παρασάγγης=μέτρον περσιζὸν μῆζους ἴσον πρὸς 5 περίπου χιλιόμετρα (ἦτοι στρατιωτικὴ πορεία μιᾶς ὥρας).

εὖρος=πλάτος.

πλέθρον=μέτρον μῆζους 100 ποδῶν (=31 μέτρα).

ἔπεισι=εἶναι ἐπάνω.

ζεύγνυμαι=κατασκευάζομαι διὰ συνδέσεως.

εὐδαίμων=εὐφορὸς, πλουσία.

τοξότης=στρατιώτης γυμνῆς φέρων τόξον μόνον.

βασιλεία καὶ παράδεισος=ἀνάκτορα καὶ κήπος μέγας.

θηρεῦν ἀπὸ ἵππου=κυνηγῶ ἐφιππος.

μέγας βασιλεὺς=ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς.

ἐρυμνός=ὄχυρός.

ἐμβάλλει=χύνεται μέσα.

ἐρίζοντά οἱ=ὄστις διηγωνίζετο πρὸς αὐτόν.

περὶ σοφίας=εἰς ἱκανότητα περὶ τὴν μουσικὴν (αὐλήσιν).

ἄντρον=σπήλαιον.

ἀποχωρῶ=χωρῶ ὀπίσω, ἐπιστρέφω.

ἐξέτασις καὶ ἀριθμὸς=στρατιωτικὴ ἐπιθεώρησις καὶ ἀρίθμησις.

ἐγένοντο=εὐρέθησαν, ἠριθμήθησαν.

§ 10—12

Θύω Λύκαια=προσφέρω θυσίαν πρὸς τιμὴν τοῦ Διὸς Λυκαίου.

ἀγῶνα τίθημι=ἀγωνοθετῶ, προκηρύσσω ἀγῶνας.

ἀθλον=τὸ ἔπαθλον τῶν ἀγῶνων, τὸ βραβεῖον ὅθεν ἀθλοφόρος.

στλεγγίς=εἶδος ταινίας, ἣν αἱ γυναῖκες καὶ οἱ θεωροὶ κατὰ τὰς ἐορτὰς ἔφερον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἀντὶ στεφάνου.

ἰῶν=πορευόμενος, ἐρχόμενος.

ἐπὶ τὰς θύρας=εἰς τὴν σκηνήν.

διῆγε ἐλπίδας λέγων=πάντοτε τοὺς προέτρπε νὰ ἐλπίζωσι.

δηλὸς εἶμι=φανερός εἶμι, φαίνομαι.

ἀνωῶμαι=λευτοῦμαι, στενοχωροῦμαι ὅθεν ἀνιαρός.

ἔστι πρὸς τρόπον=εἶναι σύμφωνα πρὸς τὸν χαρακτῆρα.

ὄν=τοῦλάχιστον, τὸ βέβαιον εἶναι.

ἀποδίδωμι=δίδω τὸ ὀφειλόμενον.

§ 13—18

Ἐρήνη=πηγή, βρύσις.

- κεράννυμι*—ἀναμειγνύω· ὄθεν *κράμα*.
Κίλισσα—ἡ βασίλισσα τῆς Κιλικίας.
ὡς νόμος αὐτοῖς (ἦν)—ὡς ἦτο συνήθεια εἰς αὐτούς, ὡς συνήθιστον.
τάττομαι—παράτάσσομαι.
ἐπὶ τεττάρων—εἰς βᾶθος τεσσάρων.
τὸ δεξιὸν (κέρως), *τὸ εὐώνυμον*—τὸ ἀριστερόν.
παρελαύνω—κάνω παρελάσιν.
ἴλη—λόγος ἱππέων, *τάξις*—διλοχία πεζῶν.
ἄρμα—πολεμικὸν ὄχημα· ὄθεν *ἀρματηλάτης*.
ἀρμάμαξα—τετράτροχον ὄχημα κλειστόν.
κράνος—περικεφαλαία.
φοινικοῦς—ἐρυθρός, κόκκινος.
κνημῖς—ἡ προφυλάττουσα τὰς κνήμας.
ἐκκεκαλυμμένοις—γυμνός, ἄνευ θήκης.
ἐρμηγεύς—διερμηγεύς.
προβάλλομαι—προτείνω.
ἐπιχωρέω—προχωρῶ,
ἐπῆσαν—ἐπεχώρουν, προυχώρουν.
θᾶττον—ταχύτερον, μετὰ ταχύτητος μεγαλυτέρας τοῦ δέοντος.
προϋόντων—προχωρούντων.
ἄπὸ τοῦ αὐτομάτου—αὐτομάτως, ἄνευ διαταγῆς.
δρόμος ἐγένετο τοῖς στρατιώταις—ἕδραμον οἱ στρατιῶται.
ὄνια—τὰ ὀψώνια, τὰ πρὸς ἀγορὰν πράγματα.
ἦδομαι—εὐχαριστοῦμαι, χαίρω· πρβλ. § 2 «ἠδέως».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

§ 1—2

- Ἐνταῦθα*, τοῦτέστιν ἐν τῇ Κιλικίᾳ.
οὐκ ἔφασαν—ἠρνοῦντο.
ἰέναι τοῦ πρόσω—ἰέναι εἰς τὸ πρόσω, προχωρεῖν.
μισθοῦμαι—προσλαμβάνομαι ὡς μισθοφόρος.
βιάζομαι τινα—ἐκβιάζω, ἐξαναγκάζω τινά.
βάλλω τινα—λιθοβολῶ τινα μακρόθεν.
ὑποζύγιον—τὸ ὑπὸ τὸν ζυγόν, τ. ἔ. ζῦγον ἔλκον ἄμαξαν ἢ φέρον φορ-
τιόν ἐπὶ τῆς ῥάχεως.
μικρὸν ἐκφεύγω—μόλις ἀποφεύγω, γλυτώνω.
καταπετροῦμαι—καταλιθοβολοῦμαι.
συνάγω ἐκκλησίαν—συγκαλῶ εἰς συνέλευσιν, σύσζεψιν.
ἔστως—ιστάμενος ὄρθιος.
θανμάζω—ἀπορῶ, ἐκπλήττομαι.

§ 3—6

- Χαλεπῶς φέρω*—χαλεπαίνω, ἀγανακτῶ, λυποῦμαι.
ξένος—φίλος ἐκ ξενίας.
φεύγω—εἶμαι φυγᾶς· πρβλ. Α', α', 7 «τούς φεύγοντας».
δαρεικὸς· ἰδὲ Α', α', 9.
κατατίθεμαι εἰς τὸ ἴδιον—τοποθετῶ εἰς τὸ ἰδιαίτερόν μου ταμεῖον.
καθηδυναθῶ τι—καταδαπανῶ τι εἰς ματαίας ἡδονάς.
τιμωροῦμαι τινα—τιμωρῶ τινα.
ἐξελαύνω τινα—ἐκδιώκω τινα.
εἶ τι δέοιτο—ἂν εἶχεν ἀνάγκην τινά.
ἀνθ' ὧν εὖ ἔπαθον—ἀντὶ τούτων, ἃ εὖ ἔπαθον.
εὖ πάσχω ὑπὸ τινος—εὐεργετοῦμαι ὑπὸ τινος.
ἀνάγκη δὴ μοί (ἔστιν)—βεβαίως εἶμαι ἠναγκασιμένος.
προδίδωμί τινα—ἐγκαταλείπω τινά.
χρῶμαι τῇ φιλίᾳ—ἐποφελουῦμαι ἐκ τῆς φιλίας.
ψεύδομαι πρὸς τινα—ψεύδη λέγων ἀπατῶ τινα.
οἶδα—γνωρίζω.
αἰροῦμαι τινα—προτιμῶ τινα.
ὅ,τι ἂν δέη (παθεῖν) πείσομαι—ὅτι καὶ ἂν ἔλθῃ, θὰ πάθω.
εἰλόμην· ἀόρ. τοῦ ἀνωτ. αἰροῦμαι.
ἔπομαι· μέλλον τοῦ ἔπομαι.
τίμιος—ἐν τιμῇ, εὐυπόληπτος.
ἀλέξομαι—ἀμύνομαι, ἀποκρούω.
ὡς ἰόντος ἐμοῦ—ἔχοντες ὑπ' ὄψει ὅτι θὰ πορευθῶ ἐγώ.

§ 7—9

- Ἵ* *Ὅτι οὐ φαίη πορεύεσθαι*—ὅτι ἔφη οὐ πορεύεσθαι.
ἀπορῶν—θανυμάζων ἐν § 3.
μεταπέμπομαι τινα· ἰδὲ Α', α', 2 «Κῦρον μεταπέμπεται».
θαρρῶ—ἔχω θάρρος, δὲν φοβοῦμαι.
ὡς καταστησομένων εἰς τὸ δέον—ἔχον ὑπ' ὄψει ὅτι θὰ ἔλθωσι τὰ
 πράγματα εἰς τὴν προσήκουσαν θέσιν των, θὰ τακτοποιηθῶσι·
 πρβλ. § 6 «ὡς ἐμοῦ ἰόντος».
ἐκέλευε—παρεκάλει (τὸν Κῦρον)· ἰδὲ Α', α', 11 «Πρόξενον ἐκέλευσε».
συναγαγὼν· πρβλ. § 2 «συνήγαγεν ἐκκλησίαν τῶν στρατιωτῶν»

§ 9—12

- Τὰ Κῦρον*—ἡ κατάστασις, ἡ θέσις, ἡ σχέσις τοῦ Κ.
οὕτως ἔχει—τοιαύτη εἶναι.
αἰσχύνομαι τινα—ἐντρέπομαι τινα.

σύννοια ἐμαντῶ ἐφρευσμένος αὐτόν=συναισθάνομαι ὅτι ἔγω ἀπατήσει αὐτόν· πρβλ. § 5 «φρευσάμενον πρὸς ἐξείνιν».

δεδιῶς (ἢ δεδοικῶς)=φοβούμενος.

δίκην ἐπιτίθημί τινι=τιμωρῶ τινα.

καθέυδω=κοιμῶμαι, ἀμεριμῶ.

ἐκ τούτων=κατόπιν τούτων.

δοκεῖ μοι σκεπτέον εἶναι=δοκεῖ μοι δεῖν σκοπεῖν, φρονῶ ὅτι πρέπει νὰ ἐξετάζωμεν.

ἄπιμεν' μέλλον τοῦ ἀπέρχομαι.

τὰ ἐπιτήδεια=τὰ τρόφιμα.

ιδιώτης=ὁ ἀπλοῦς στρατιώτης.

ἐπίσταμαί τι=ἀκριβῶς γνωρίζω τι.

πόρρω=μακράν.

δοκοῦμέν μοι=δοκεῖ μοι, νομίζω.

§ 13—14

Ἄνίσταμαι=ἀνεγείρομαι, σηκώνομαι.

ἐκ τοῦ αὐτομάτου=αὐτομάτως, αὐθορμήτως· ἰδὲ Α', β', 18

ἐγκέλευστος=προτραπεῖς, βαλμένος.

σπεύδειν=ὅτι ἔσπευδεν, ἐβιάζετο.

ἀπάγω τινά=ἄγω ὀπίσω, ἐπαναφέρω τινά.

συσκευάζομαι=προετοιμάζομαι εἰς ἀναχώρησιν.

αἰτῶ τινά τι=ζητῶ παρὰ τινός τι.

ἡγευῶν=ὁ ἡγούμενος ἐν τῇ ὁδῷ, ὁδηγός.

τὴν ταχίστην (ὁδὸν)=ὡς τάχιστα.

προκαταληψομένους τὰ ἄκρα=ἵνα προκαταλάβωσι τὰς κορυφὰς (τῶν ὄρεων).

χρήματα=πράγματα κινητὰ.

ἔχομεν ἀνηρπακότες=ἀνηρπάξαμεν.

§ 15—19

Ὡς στρατηγήσοντα ἐμὲ ταύτην τὴν στρατηγίαν=ὅτι ἐγὼ θ' ἀναλάβω ταύτην τὴν στρατηγίαν.

ἐνορῶ=βλέπω (ἐν τῇ στρατηγίᾳ).

ὡς δὲ . . . τῷ ἀνδρὶ πείσομαι (πάντες λέγετε).

ὄν ἂν ἔλθῃθε=ὅποιον καὶ ἂν ἐκλέξητε (τοῦ ὄ. αἰροῦμαι).

εἰδῆτε=γνωρίζητε (τοῦ ὄ. οἶδα)· ὅθεν εἰδῆσις.

ἐπιδείκνυμι=καταδεικνύω.

εὐθήθεια=ἀπλοῖζότης, ἀσυνεσία.

πάλιν=εἰς τὰ ὀπίσω.

τὸν στόλον ποιῶμαι=στέλλομαι, πορεύομαι.

λυμαίνομαι τὴν πρᾶξιν—βλάπτω, ματαιώνω τὴν ἐπιχείρησιν.
ἡμῖν—πρὸς βλάβην, ὄλεθρον ἡμῶν.
ὄκνῶ—διστάζω, φοβοῦμαι.
καταδύω τινά—καταβυθίζω τινά.
οὐκ ἔσται—δὲν θὰ εἶναι δυνατόν.
ἄκοντος Κύρου—χωρὶς νὰ θέλῃ ὁ Κ.
λαθεῖν αὐτὸν ἀπελθῶν—ἀπελθεῖν λάθρα αὐτοῦ.
χρῶμαι—μεταχειρίζομαι, χρησιμοποιοῦ.
παραπλήσιος—παρόμοιος.
κακίων—δειλότερος, ἀνανδρότερος.
ἄξιῶ—ἀπαιτῶ· πρβλ. Α', α', 8 «ἡξίου δοθῆναι οἷ».
πρὸς φιλίαν—φιλικῶς, χωρὶς νὰ διακόψωμεν τὴν φιλίαν.
πρὸς ταῦτα—ἀναλόγως τούτων (τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Κ.)

§ 20—21

Ἔδοξε ταῦτα—ἐπεδοκιμάσθησαν, ἐνεκρίθησαν ταῦτα.
τὰ δόξαντα τῇ στρατιᾷ—ἂ ἔξοδε τῇ στρατιᾷ, τὰς ἀποφάσεις τοῦ στρατοῦ.
ὅτι ἀκούοι—ὅτι ἤκουε· πρβλ. § 7 «ὅτι φαιή».
ἐπὶ τῷ Εὐφράτῃ—πλησίον τοῦ Εὐφράτου.
χρήζω—ἔχω χρεΐαν, ἐπιθυμῶ.
τὴν δίκην—τὴν πρέπουσαν τιμωρίαν. πρβλ. § 10 «δίκην ἐπιθῆ».
οἱ αἵρετοί—οἱ αἵρεθέντες, ἐκλεχθέντες ἄνδρες.
προσαιτῶ—ζητῶ περισσότερον, μεγαλύτερον.
ἡμιόλιον—τὸ ὅλον σὺν τῷ ἡμίσει.
τοῦ μηνός—κατὰ μῆνα.
ἐν τῷ γε φανερῶ—τοῦλάχιστον φανερά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ

§ 1—4

Μέσαι νύκτες—τὸ μεσονύκτιον.
δοκῶ—νομίζω, ἔχω ὑποψίαν, συμπεραίνω.
ἡ ἐπιούσα ἕως—ἡ ἐπομένη πρωΐα· ὅθεν *ἑωθινός*.
κέρας—ἡ πτέρυξ, πλευρά (τοῦ στρατοῦ).
ἡγοῦμαι—εἶμαι ἡγεμών, διευθύνω· πρβλ. Α', γ', 14 «ἡγεμών»
διατάττω τοὺς ἑμαντοῦ—παρατάσσω τοὺς ἰδικούς μου (στρατιώτας).
αὐτόμολοι—οἱ πρὸς τοὺς πολεμίους λιποτακτοῦντες στρατιῶται.
συμβουλευόμεμι—συσκέπτομαι.
παραινῶ τοιάδε—δίδω συμβουλὰς τοιαύτας.
θαρρύνω—ἐμβάλλω θάρρος.

ἀπορῶ τινος=στεροῦμαι τινος.

ἀμείνων καὶ κρείττων=καλύτερος κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα.

ὅπως ἔσσεσθε=κυττάξατε πῶς νὰ εἴσθε, νὰ φανήτε.

εὐδαιμονίζω τινά=θεωρῶ τινα εὐτυχῆ, μακαρίζω τινά.

εὐ οἶδα=ἤξευρόν καλά.

αἰροῦμαι τι=προτιμῶ τι· πρβλ. Α', γ', 5 «αἰρήσομαι ὑμᾶς».

ἐπίασι=θά ἐπέλθωσι καθ' ἡμῶν, θά ἐφορμήσωσι.

ἀνέχομαι τι=ὑπομένω τι, δὲν φοβοῦμαι τι.

δοκῶ μοι αἰσχυνεῖσθαι=νομίζω ὅτι θά ἐντροπιασθῶ.

εὐ τὰ ἐμὰ γίγνεται=ἡ ἐπιχειρήσεις μου λαμβάνει καλὸν τέλος.

ζηλωτὸς=ἄξιοζήλευτος.

οἶμαι=νομίζω.

τὰ παρ' ἐμοῖ (ἀγαθὰ).

§ 5—10

Καὶ μὴν=καὶ ὅμως, σὲ βεβαιῶ.

διὰ τὸ ἐν τοιούτῳ εἶναι (σε)=διότι ἐν τοιαύτῃ (δυσκόλῳ) θέσει εὐρίσκεισαι.

ἂν εὐ γένηται τι· πρβλ. § 4 «εὐ τῶν ἐμῶν γενομένων».

μιμνήσκομαι=ἔχω ἐν τῇ μνήμῃ, ἐνθυμοῦμαι.

ἡ πατρῴα ἀρχή=τὸ πατρικὸν μου κράτος.

καῦμα=θερμότης, ζέστη.

σατραπέυω=διοικῶ ὡς σατράτης· ἰδὲ Α', α', 2.

ἐγκρατής=κύριος, ἐξουσιαστής.

δέδοικα=φοβοῦμαι· πρβλ. Α', γ', 10 «δεδιώς».

εἰσῆσαν=εἰσήρχοντο.

τί ἔσται σφίσιν=τί θά εἶναι αὐτοῖς, τί θά κερδίσωσιν.

κρατῶ=νικῶ.

ἐμπίμπλημι τὴν γνώμην=γεμίζω τὴν ὄρεξιν, ὑπόσχομαι πᾶν ἀρεστόν·

πρβλ. Α', β', 11. «ἐλπίδας λέγων διῆγε».

παρακελεύομαι τινι=προτρέπω, συμβουλεύω τινά.

οἶε γὰρ=ἀληθινὰ νομίζεις;

νῆ Δία=μὰ τὸν Δία.

εἴπερ γε=ἂν βέβαια, ἀφ' οὗ, ὡς εἶναι γνωστόν.

ἀμαχεῖ=ἄνευ μάχης.

§ 10—12

Ἐξοπλισία=ἡ ἐν ὀπλοῖς ἐξέτασις, στρατιωτικὴ ἐπιθεώρησις.

ἀσπίς μυρία=ἀσπιδοφόροι δέκα χιλιάδες.

ἄρμα δρεπανηφόρον=πολεμικὸν ὄχημα φέρον σιδηρὰ δρέπανα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'

§ 1—3

Ἄμφι ἀγορὰν πλήθουσσαν—περίπου καθ' ἣν ὄραν ἢ ἀγορὰ εἶναι πλήρης ἀνθρώπων (ἦτοι 10—12 π. μ.).

μέλλω καταλύειν—σχοπεύω νὰ σταθμεύσω.

ἦνίκα—ὅτε.

τῶν ἀμφὶ Κῦρον πιστῶν—ἐκ τῶν ἐμπίστων ἀκολουθῶν τοῦ Κ.

ἐλαύνω ἀνὰ κράτος—τρέχω ἔφιππος μὲ ὄλην τὴν δυνατὴν ταχύτητα.

ἐντυγχάνω τινὶ—συναπτῶ τινα.

ἐνθα δῆ—τότε λοιπόν.

αὐτίκα—ἀμέσως τότε.

σφίσι—κατ' αὐτῶν.

παλτὸν—τὸ ἀκόντιον.

καθίσταμαι—τοποθετοῦμαι.

§ 4—7

Σπουδῆ—βία.

πρὸς τῷ Εὐφράτῃ—πλησίον τοῦ Εὐ.· πρβλ. Α', β', 10 «πρὸς τῇ Μυσίᾳ».

ἐχόμενος (Κλεάρχου)—εὐθύς μετὰ τὸν Κλεάρχον.

ὑπαρχος—ὑπαρχηγός.

παραμηρίδια—προφυλάγματα τῶν μηρῶν.

κράνος—ἡ περικεφαλαία· πρβλ. Α', β', 16.

ψιλῆ—γυμνή, ἦτοι ἄνευ κράνους.

προμετωπίδιον—προφύλαγμα τοῦ μετώπου.

προστερνίδιον—προφύλαγμα τοῦ στέρνου, στήθους.

§ 8—11

Μέσον ἡμέρας—μεσημβρία· πρβλ. Α', ζ', 1 «μέσαι νύκτες».

οὐπω καταφανῆς εἰμι—ἀκόμη δὲν φαίνομαι καλῶς.

δείλη—τὸ δειλινὸν (ὁ μεταξὺ μεσημβρίας καὶ δύσεως τοῦ ἡλίου χρόνος).

χρόνῳ συχρῶ ὕστερον—μετὰ πάροδον ἀρκετοῦ χρόνου.

μελανία ἐπὶ πολὺν—μανρίλλα εἰς πολλὴν ἔκτασιν.

ἐγγύτερον γίγνομαι—πλησιάζω περισσότερον.

τάχα δῆ—εὐθύς ἤδη.

χαλκός τις—χάλκινόν τι ὄπλον.

γεροφόροι—ἀσπιδοφόροι (ἀσπίς πλεκτὴ ἐκ κλάδων ἰτέας).

ποδήρης—ὁ μέγρι τῶν ποδῶν φθάνων.

πλαίσιον—τετράγωνον.

διαλείπω—ἀφίνω ἀπόστασιν.

ἀποτείνομαι—ἐκτείνομαι, ἐξαπλοῦμαι.

- δίφρος* = τὸ ἐν τῷ ἄρματι ζάθισμα.
ἐλαύνω = ἐπιπίπτω, ἐφορμῶ.
διακόπτω = διασπῶ.
πορακελεύομαι τινί ἰδὲ Α', ζ', 9.
ψεύδομαι τι = ἀπατῶμαι εἰς τι.
ὡς ἀνυστόν = ὅσον εἶναι δυνατόν, κατορθωτόν.
ἐν ἴσῳ προσέρχομαι = βαδίζω μὲ ἴσον βῆμα.
προσῆσαν = προσήρχοντο (τοῦ ὁ. προσέρχομαι).

§ 12-13

- Παρελαύνω* = βαδίζω ἔφιππος παρὰ (τάς τάξεις).
ὅτι εἴη ἐκεῖ = ὅτι ἦν ἐκεῖ πρὸ βλ. Α', γ', 20 «ὅτι ἀκούοι».
πάνθ' ἡμῖν πεποιήται = τὸ πᾶν κατορθώσαμεν, ἐνίκησαμεν.
στίφος = πλήθος συμπεπυκνωμένον.
παρίεμι = εἶμαι ὑπέρτερος, ὑπερέχω.
ἀποσπῶ = ἀπομακρύνω.
μέλει μοι = φροντίζω ὅθεν ἀμελής.
ὅπως καλῶς ἔχοι = πῶς τὸ ἔργον θά λάβῃ καλὴν ἐξβασιν.

§ 14-17

- Προῆι* = προεπορεύετο.
προσιόντων = προσερχομένων.
οὐ πάνν πρὸς αὐτῷ τῷ στρατεύματι = ὄχι πολὺ πλησίον...
ὑπελάσας = βραδέως καὶ μετὰ συστολής βαδίσας ἔφιππος (τὸ ὁ. ὑπελάυνω).
ἤρετο = ἠρώτησε.
ἐπιστήσας (τὸν ἵππον) = σταματήσας (τοῦ ὁ. ἐπίστημι).
τὰ ἱερὰ καλὰ = τὰ σημεῖα ἐκ τῶν σπλάγγων τῶν ζῴων εὐοίονα.
σφάγια = τὰ ἐπὶ τῶν θυσιαζομένων ζῴων σημεῖα.
λόντος = ὅστις ἤρχετο.
τίς εἴη = τίς ἦν.
τὸ σύνθημα παρέρχεται = τὸ σύνθημα λέγεται ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν.
θανμάζω = ἀπορῶ, ἐκπλήττομαι πρὸ βλ. Α', γ', 2 «ἐθαύμαζον».
ἀπελαύνω = ἀτέρχομαι ἔφιππος.

§ 17-20

- Οὐκέτι διέχω* = δὲν ἀπέχω πλέον, δὲν εἶμαι μακράν.
στάδιον = μέτρον μήκους ἴσον πρὸς 185 περίπου μέτρα.
παιανίζω = ψάλλω τὸν παιᾶνα, ἦτοι πολεμιζὸν ἐμβατήριον.
ἤρχοντο = ἤρχιζον (τὸ ὁ. ἄρχομαι).
ἀντίος ἔρχομαι τινί = προχωρῶ ἐναντίον τινός.
ἐκκυμαίνω = ὡς κύμα ἐξέρχομαι ἐκ τῆς γραμμῆς πρὸς τὰ ἐμπρός.

θέω=τρέχω.

φθέγγομαι=κραυγάζω.

Ἐννάλιος=θεὸς τοῦ πολέμου.

ἐλελίξω=φωνάζω ἐλελεῦ ἐπικαλούμενος τὴν θεϊάν βοήθειαν.

δουπῶ=κροτῶ.

τόξευμα=βολὴ τόξου.

ἐξικνοῦμαι=φθάνω.

ἐκκλίνω=στρέφω τῷ νῶτα, ὑποχωρῶ.

κατὰ κράτος=ὄλαις δυνάμεσι.

δίισταμαι=διαχωρίζομαι.

ἐκπλήτομαι=τὰ χάνω.

§ 21—24

Τὸ καθ' ἑαυτοὺς=τὸ ἀπέναντί των στρατεύμα.

ἡδομαι=χαίρω, εὐχαριστοῦμαι· πρβλ. Α', β', 18 «Κ. ἡσθη».

οὐδ' ὡς=οὐδὲ ἔτσι, ἦτοι καίτοι ἦδετο καὶ προσεκυνεῖτο.

ἐξάγομαι=παρασύρομαι, ἀποφασίζω.

συσπειρῶμαι=συμπυκνοῦμαι, συμμαζεύομαι.

ἦδει=ἐγνώριζε (τοῦ ῥ. οἶδα).

χρηῖξω=ἔχω ἀνάγκην· πρβ. Α', γ', 20 «ἔφη χρηῖξεν».

αἰσθάνομαι=λαμβάνω γνῶσιν, μανθάνω.

ἐκ τοῦ ἀντίου=ἐκ τοῦ ἀπέναντι (σώματος τῶν ἀντιπάλων).

ἐπικάμπτω=κάμνω καμπήν, στροφῆν.

δείσας=φοβηθεῖς (τοῦ ῥ. δέδοικα).

ἐμβάλλω=ἐφορμῶ.

§ 25—29

Ῥομοτράπεζοι=οἱ ἐν τῇ αὐτῇ τραπέζῃ τρώγοντες.

οὐκ ἠνέσχετο=δὲν ἐκρατήθη, δὲν ἐβάστασε (τὸ ῥ. ἀνέχομαι).

ἴεμαι=ὄρμῶ, ἐπιπίπτω.

παίω=κτυπῶ.

τιτρώσκω=πληγώνω.

ἰῶμαι=θεραπεύω, ἰατρεύω.

σκηπτοῦχος=ὁ κρατῶν σκῆπτρον (ἀνώτερος ἀντικὸς ὑπάλληλος).

περιπίπτω τινὶ=πίπτω ἐπάνω τινὸς καλύπτω αὐτόν.

σπῶμαι=σύρω, τραυῶ.

ἀκινάκης=μάχαιρα Περσική.

στρεπτός=κόσμημα τοῦ λαίμου ἐκ πολυτίμου μετάλλου, παριδέριον.

ψέλιον=κόσμημα τοῦ βραχίονος, βραχιόλιον.

εὐνοια=ἀφοσίωσις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄.

§ 1—16

Ἐνταῦθα δὴ—τότε λοιπόν.

ἀποτέμνομαι—ἀποκόπτομαι ὅθεν *ἀποτομή*.

ἔνθεν—ἐκ τοῦ ὁποίου (σταθμοῦ).

ἔωθεν—ἀπὸ τῆς ἔω, τῆς πρωΐας· πρβλ. Α΄, ζ΄, 1 «ἐπιούσα ἔως».

διέχω—διαχωρίζομαι, ἀπομακρύνομαι· πρβλ. Α΄, η΄, 17 «διειχέτην τὸ φάλαγγε».

τοὺς καθ' ἑαυτοὺς—τοὺς ἀπέναντι αὐτῶν τεταγμένους· πρβλ. Α΄, η΄, 21 «τὸ καθ' αὐτούς».

οἴχομαι—τρέχω.

σθένος—δύναμις· ὅθεν *ἀσθενής*.

ἀρήγω—βοηθῶ, ἐπικουρῶ· ὅθεν *ἀρωγός*.

προσιών—ὅτι ἐμελλε νὰ προσέλθῃ.

δέχομαι τινα—ἀντιπαρατάσσομαι κατὰ τινος.

ταύτη—ἐκ τούτου τοῦ μέρους (ἐκ τοῦ ὀπισθεν).

ἀναλαμβάνω—λαμβάνω μαζί μου, παραλαμβάνω.

αὐτομολῶ· ἰδὲ Α΄, ζ΄, 2 «ἤκοντες αὐτόμολοι».

σύνοδος—συμπλοκή.

διελαύνω—διέρχομαι ἔφιπτος, ὄριμῶ διὰ μέσου.

κατακαίνω—φονεύω.

φρόνιμος—ὁ μετὰ περισκέψεως ἐνεργῶν.

μῆϊον ἔχω—μειονεκτῶ, δὲν κατορθώνω τίποτε.

ἀπαλλάττομαι—ἀναχωρῶ, ἀπομακρύνομαι.

ἔδειςαν—ἐφοβήθησαν· πρβλ. Α΄, η΄, 24 «Κῦρος δείσας».

προσάγω—ὀδηγῶ (τὸν στρατόν), ἐπέρχομαι.

περιπτύσσω—περικυκλώνω.

ἀναπτύσσω—πλατύνω.

παραμείβομαι—διέρχομαι πλησίον.

συνῆει—συνήρχετο.

ἐπῆσαν—ἐπύρχοντο, ἐφόρμων.

ἐκ πλείονος—ἐκ μεγαλυτέρας ἀποστάσεως.

ἀναστρέφομαι—στρέφομαι πρὸς τὰ ὀπίσω.

ἐμπίπλαμαι—γίνομαι πλήρης· πρβλ. Α΄, ζ΄, 8 «ἐμπιπλάς τὴν γνώμην»—

βασιλείον σημεῖον—ἡ βασιλικὴ σημαία.

ἐπὶ πέλτη—ἐπὶ πέλτης φερομένης ἐπὶ ἀκοντίου.

ἀνατείνομαι—ἔξαπλώνομαι.

ψιλοῦμαι—γυμνοῦμαι, ἐρημιώνομαι· πρβλ. Α΄, η΄, 6 «ψιλὴ κεφαλὴ»—

ἀνὰ κράτος—πάσῃ δυνάμει, ὀλοταχῶς· πρβλ. Α΄, η΄, 1.

§ 16—19

- Τίθεμαι τὰ ὄπλα*—ἀποθέτω ἐπὶ τῆς γῆς τὰ ὄπλα.
παρήξει—παρήρηγετο, ἤρηγετο πρὸς αὐτούς.
εἰκάζω—συμπεραίνω· ὅθεν *εἰκασία*.
προελληκεῖναι—ὅτι εἶχε προχωρήσει ἔμπρὸς (τὸ ὄ. προελαύνω).
εἰ ἄγοιντο—ἂν ἔπρεπε νὰ φέρωσι.
δορηστος—ὁ δειπνος.
καταλαμβάνω—εὐρίσκω.
χρήματα—πράγματα· πρβλ. Α', γ', 14 «πολλὰ χρήματα».
σιτίον—τρόφιμον· πρβλ. *συσσίτιον*.
ἔνδεια—ἔλλειψις, στέρησις.
διαδίδωμι—διαμοιράζω.
ἀνάριστος—ὁ μὴ φαγὼν τὸ ἄριστον (=γεῦμα).
καταλύω—σπαιματῶ, σταθμεύω· πρβλ. Α', η', 1.
διαγίνομαι—διάγω, περνῶ.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

§ 2—3

- Θανάζω*—ἀπορῶ, ἐκπλήττομαι· ἰδὲ Α', η', 16.
ὅτι πέμποι—ὅτι ἔπεμπε· πρβλ. Α', ι', 16 «ὅτι φαίνοιτο».
ὅ,τι χρὴ ποιεῖν—τὶ χρὴ ποιεῖν, τὶ πρέπει νὰ πράττωσι.
σημαίνω—παραγγέλλω.
συσκευάζομαι· πρβλ. Α', γ', 14 «συσκευάζεσθαι».
προιέναι—προχωρεῖν.
συμμίγνυμι τινι—συναπτῶ τινα, σμίγω μὲ ἕνα.
ἐν ὁρμῇ εἰμι—εἰμαι ἕτοιμος πρὸς ἀναχώρησιν· πρβλ. *ὁρμῶμαι*.
ἀνέχει ὁ ἥλιος—ἀνατέλλει ὁ ἥλιος.
γίνομαι ἀπὸ τινος—κατάγομαι ἐκ τινος.
ὅτι τέθνηκε—ὅτι ἐφονεύθη.
ὅτι πεφευγὼς εἶη—ὅτι, ὡς ἐπληροφοροῦντο, εἶχε φύγει.
ἐπὶ Ἰωνίας—πρὸς τὰ μέρη τῆς Ἰωνίας.

§ 4—5

- Πυνθάνομαι*—μανθάνω.
βαρέως φέρω τι—μὲ βάρος τῆς ψυχῆς μου ὑποφέρω τι, στενοχωροῦμαι.

ᾠφελε *ζῆν*—εἶθε νὰ ἔζη, καλὸν θὰ ἦτο ἂν ἔζη.
ἐπαγγέλλομαι—ὑπόσχομαι· ὅθεν ἡ γῆ τῆς *ἐπαγγελίας*.
καθιεῖν· μέλλον τοῦ *καθίζειν*.

§ 6-7

Οὔχομαι—ἀναχωρῶ· πρβλ. Α', ι', 5 «οὔχονται διώκοντες».
σίτος—ἡ τροφή· πρβλ. Α', ι', 18 «σιτίον ἢ ποτόν».
ὑποζύγιον—ζῶον φορηγόν· ἰδὲ Α', γ', 1.
κόπτω—σφάζω· πρβλ. *κοπίς*=μάχαιρα.
χρῶμαι—μεταχειρίζομαι, χρησιμοποιῶ· ἰδὲ Α', γ', 18.
φάλαγξ· ἐνταῦθα τὸ στρατόπεδον.
οἰστός=βέλος.
γέγρα· ἰδὲ Α', η', 9.
φέρεσθαι—νὰ παραλαμβάνονται.
ἔρημος—ἐγκαταλειμμένος.
ἔψω—βράζω· ὅθεν *χορέας ἐφθόν*.
ἐσθίω—τρῶγω.

§ 7-14

Ἄμφι πλήθουσαν ἀγοράν· ἰδὲ Α', η', 1.
ἐντίμως ἔχω—τιμῶμαι.
ἐπιστήμων εἶναι—ὅτι ἠπίστατο, ἐγνώριζε καλῶς.
τῶν ἀμφὶ τὰς τάξεις—τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν στρατιωτικὴν τακτικὴν.
ἀπέκτονε—ἔχει ἀποκτείνειν· πρβλ. Α', α', 3.
ἐπὶ τὰς θύρας· ἰδὲ Α', β', 11.
εὐρίσκομαί τι—παρακαλῶν τινα κατορθῶνω τι.
βαρέως ἤκουσαν· παράβαλε τὸ ἀνωτέρω *βαρέως φέρειν*.
κάλλιστον καὶ ἄριστον—ἄξιοπρεπέστατον καὶ συμφορώτατον.
ἔχετε—γινώσκετε, δύνασθε.
αὐτίκα—ἀμέσως· πρβλ. Α', η', 2 «αὐτίκα ἐπιπεσεῖσθαι».
ἱερά—τὰ σπλάγχνα τῶν πρὸς θυσίαν ζώων· πρβλ. Α', η', 15.
ἐξηρημένα—ἐξηγημένα (ἐκ τῆς κοιλίας αὐτῶν).
πότερα—ποῖον ἐκ τῶν δύο.
κρατῶ—νικῶ· πρβλ. Α', ζ', 8 «ἐὰν κρατήσωσιν».
χαρίζομαί τί τινι—δίδω τι εἰς τινα πρὸς χάριν.
ἀντιποιοῦμαι τῆς ἀρχῆς—διαμφισβητῶ τὴν βασιλείαν.
παρέχω—προσφέρω.
ἀρετῇ—ἀνδρεία, εὐψυχία.
οἶομαι—νομίζω.
ἔοικα—ὁμοιάζω· πρβλ. *εἰκῶν*.
ἄχαρις—ὁ ἐστερημένος χάριτος, ὁ ἄνοστος.

ἴσθι μέντοι=γνώριζε ὅμως (τὸ ὄ. οἶδα).
 περιγίγνομαι τινος' ἰδὲ Α', α', 10 «περιγεγόμενος».
 ὑπομαλακίζομαι=κολακεύω (ἀποκρύπτων τὴν δειλίαν μου).
 πολλοῦ ἄξιος=ἀξιόλογος, χρήσιμος.
 συγκатаστρέφομαι τί τινι=ὑποτάσσω (χώραν) τινὰ μετ' ἄλλου.

§ 15—23

Ἦκω=ἐπανερχομαι.
 ὑπολαμβάνω=ἀποκρίνομαι.
 ἄσμενος ἐόρακα=μετὰ χαρᾶς σὲ εἶδα.
 ἐν τοιούτοις πράγμασιν=ἐν τοιαύταις ἀμηχανίαις, ἀπορίαις.
 οἴσει=θὰ σοι φέρῃ (τὸ ὄ. φέρω).
 ἀναλέγομαι=πολλάκις λέγομαι, ἐπαναλαμβάνομαι.
 ὑπάγομαί τι=δολίως προτείνω τι, ἐξαπατῶ λέγων τι.
 πρσβεύω=ἐκτελῶ χρῆν πρσβευτοῦ, ἀπεσταλμένου.
 ὑποστρέφω=στρέφω ἐπιτηδεῖως (τὸν λόγον).
 δόξα=ἡ γνώμη, ἡ προσδοκία' πρβλ. ἐπίδοξος.
 τοί=βεβαίως, ὅμως.
 ὅπη=μὲ ὅποιον τρόπον.
 δεῖ=εἶναι ἀνάγκη.
 μένουσιν αὐτοῦ (ὑμῖν)=ἐάν μένητε ἐδῶ σεῖς.
 προῖοῦσι καὶ ἀπιοῦσιν (ὑμῖν)=ἐάν προχωρῆτε καὶ ἀπέρχησθε.
 σπονδῆ=συνθήκη εἰρήνης' πρβλ. ἄσπονδος.
 ταῦτα δοκεῖ ἡμῖν=τὴν ἰδίαν γνώμην ἔχομεν.
 διασημαίνω=διασαφῶ, λέγω καθαρά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

§ 1—6

Ἦρχετο' ἰδὲ Β', α', 6 «οἱ μὲν ὄχοντο».
 ὅτι φαίη=ὅτι ἔλεγε (τοῦ ὄ. φημί).
 συναπιέναι=συνατέρχεσθαι.
 ὁ ἥλιος δύνει=ὁ ἥλιος δύεται (Α', ι', 15), ὁ ἥλιος βασιλεύει.
 θυομένῳ ἰέναι ἐπὶ βασιλέα=ὄτε προσέφερον θυσίαν, ἵνα μάθω, ἂν εἶναι συμφέρον νὰ στρατεύσομεν κατὰ τοῦ β.
 γίγνεται τὰ ἱερά=ἡ θυσία προμηνύει αἴσια.
 εἰκότως ἄρα=εὐλόγως, ὡς ἀπεδείχθη τώρα.
 πυνθάνομαι' ἰδὲ Β', α', 4 «οἱ Ἕλληνες πυνθανόμενοι».
 ναυσίπορος=ὁ διὰ πλοίων μόνον διαβατός.
 οἶόν τε (ἔστι)=δυνατὸν εἶναι.

οὐκ ἔστιν—οὐχ οἶόν τέ ἐστιν.

ἐπιτήδεια—τὰ τρόφιμα.

παρὰ τοὺς φίλους—πρὸς τοὺς φίλους.

σημαίνει τῷ κέρατι—δίδεται παραγγελία διὰ τῆς σάλπιγγος.

συσκευάζεσθαι· ἰδὲ Β', α', 2 «συσκευασμένους ἃ εἶχον».

ἀνατίθεμαι—θέτω τὰς ἀποσκευάς, φορτώνω.

πρὸς τοῦ ποταμοῦ—πρὸς τὸ μέρος τοῦ ποταμοῦ.

τὰ ὄπλα—οἱ ὀπλίται· πρβλ. Α', ζ', 10 «ἀσπίς».

ἐλόμενοι—ἐκλέξαντες (τοῦ ῥ. αἰρούμαι)· πρβλ. Α', γ', 15.

§ 7—9

Ἠὲτομολήσε· ἰδὲ Α', ι', 6 «τοὺς ἐν τῇ μάχῃ αὐτομολήσαντας».

τίθεμαι τὰ ὄπλα ἐν τάξει—διατάσσω τοὺς ὀπλίτας νὰ παραταχθῶσιν

ἔχοντες τὰς ἀσπίδας πρὸς τὰ γόνατα, ὡς εἰς ἀνάπαισιν.

ᾤμοσαν—ὠρχίσθησαν (τὸ ῥ. ᾄμνυμι).

οἱ κράτιστοι—οἱ ἔχοντες τὰ ἀνώτατα ἀξιώματα.

προδίδωμί τινα—ἐγκαταλείπω τινά· πρβλ. Α', γ', 5.

βάπτω—βυθίζω· ὅθεν βαφεύς.

§ 10—12

Τὰ πιστὰ γίγνεται—συνάπτεται ἡ ἔνορκος συνθήκη.

ἄγε δὴ . . . εἰπέ—ἔλα λοιπόν, εἰπέ, εἰπέ σὲ παρακαλῶ.

στόλος—πορεία· πρβλ. Α', γ', 16 «τὸν στόλον ποιούμαι».

ἄπιμεν—θὰ ἀπέλθωμεν (τοῦ ῥ. ἀπέρχομαι).

ἦνπερ (ὁδόν) ἦλθομεν.

δοκῶ ἐννενοηκέναι—νομίζω ὅτι ἔχω ἀνακαλύψει.

λιμῶ ἀπόλλυμαι—ὑπὸ τῆς πείνης καταστρέφομαι.

δεῦρο ἴοντες—ἐδῶ ἐρχόμενοι.

ἐπινοῶ—διανοοῦμαι, σχεδιάζω.

ἀποσπῶ—ἀπομακρύνομαι· πρβλ. Α', η', 13 «οὐκ ἤθελεν ἀποσπάσαι».

οὐκέτι μὴ δυνήσομαι—δὲν ὑπάρχει πλέον φόβος μήπως δυνηθῶ.

ἐφέπομαί τι—ἀκολουθῶ κατόπι τινός, καταδιώκω τινά.

στόλος—στρατός.

σπανίζω—ἔχω τι σπάνιον, στεροῦμαι.

§ 13—15

Ἦν δυναμένη—ἐδύνατο, ἰσοδυνάμει, ἐσήμαινε.

ἀποδιδράσκω—φεύγω κρυφίως, δρατετεύω.

ἀποφεύγω—φεύγων ἀπομακρύνομαι καὶ σώζομαι.

λογίζομαι—ὑπολογίζω, λογαριάζω.

ψεύδομαί τι—ἀπατῶμαι εἰς τι· πρβλ. Α', η', 11 «ἐψεύσθη τοῦτο».

ἀμφὶ δείλην—περὶ τὸ δειλινόν· πρβλ. Α', η', 1 «ἀμφὶ ἀγοράν πλήθουσας».

Ε. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗ — ΧΡΗΣΤΟΜΑΘΕΙΑ Β'

επιτρόσκομαι=τραυματίζομαι, πληγώνομαι· πρβλ. Α', η', 26 «επιτρόσκει».

θωρακίζομαι=φορῶ τὸν θώρακα, ὀπλιζομαι.

νέμομαι=βόσκομαι.

ἐγγύς που=κάπου πλησίον.

πρόσω=μικρῶν.

§ 16—21

Ἄγω ἐπὶ τοὺς πολεμίους=ὀδηγῶ τὸν στρατὸν κατὰ τῶν ἐχθρῶν.

ἤδει=ἐγνώριζεν (τὸ ἦ. οἶδα).

ἀπειρηκότας=οἱ εἶχον κουρασθῆ (τὸ ἦ. ἀπαγορεύω).

ἀποκλίνω=ἀλλάσσω ὁδόν.

φυλάττομαι=προφυλάττομαι, προσέχω.

ἄγω εὐθύωρον=ὀδηγῶ κατ' εὐθείαν.

σκοταῖοι προσιόντες=προσερχόμενοι ἐν ὄρῃ σκότους.

αὐλίζομαι=στρατοπεδεύω ἐν ὑπκίθρῳ.

εἰκός=εὐλογον, ἐπόμενον.

δοῦπος=κρότος· πρβλ. Α', η', 18 «ταῖς ἀσπίσιν ἐδόουπῃσαν».

ἀνειπεῖν=νά κηρύξῃ (τοῦ ἦ. ἀναγορεύω).

προαγορεύω=προκηρύττω, προειδοποιῶ.

τὰ ὄπλα=τὸ μέρος τοῦ στρατοπέδου, ὅπου κατετίθεντο τὰ ὄπλα.

μηνύω=καταγγέλλω.

τάλαντον=ἑξ χιλιάδες δραχμαί.

ἤπερ εἶχον=ὅπως ἦσαν, ὅπως εὐρίσκοντο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

§ 1—4

Ἐναγκαῖος=συγγενής.

δεξιὰ=ὕλοςχεσις.

ἔνιοι=μερικοί.

μνησικακῶ=ἐνθυμοῦμαι τὸ κακόν.

τὰ παροϊχόμενα=τὰ περασμένα.

ἔνδηλος=κατάδηλος, καταφανής.

ἤτιον προσέχω τὸν νοῦν=ὀλιγώτερον περιποιοῦμαι.

οὐκ ἤρεσκον, οἱ περὶ τὸν Ἄρριαιον.

ἐπίσταμαι=γνωρίζω καλῶς· πρβλ. Α', γ', 12 «ὀρῶμεν καὶ ἐπιστάμεθα».

περὶ παντὸς ποιοῦμαι=πᾶσαν προσπάθειαν καταβάλλω.

ὑπάγομαι=προσπαθῶ νὰ ἐξαπατήσω· ἰδὲ Β', α', 18.

ἀλίζομαι=συναθροίζομαι.

οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἐπιθήσεται=ἔξ ἅπαντος θὰ ἐπιτεθῇ.

ἀποσκάπτω=ἀποκλείω τὴν ὁδὸν σκάπτων (τάφρων).

ἀποτειχίζω=ἀποκλείω τὴν ὁδὸν κτιζὼν τεῖχος.

ἄπορος=ἀδιάβατος· πρβλ. Β', β', 3 «ναυσίπορος».

ἐκῶν γε=ἐκουσίως τοῦλάχιστον· πρβλ. Α', α', 9.

τοσοῖδε=τόσον ὀλίγοι.

ἐπὶ ταῖς θύραις=εἰς τὰ πρόθυρα, εἰς τὰ σύνορα.

§ 5—7

Ἐνθυμοῦμαι=ἔχω κατὰ νοῦν, συλλογίζομαι.

οὐδὲ ὅθεν=οὐδὲ τόπον, ἐκ τοῦ ὁποίου.

ἐπισιτίζομαι=προμηθεύομαι τροφίμα.

ἀποσταίη ἄν=ἤθελεν ἀποχωρισθῆ (τοῦ ὁ. ἀφίσταμαι).

θεοὺς ἐπιροκῶ=παραβαίνων τὸν ὄρκον μου ἔξοργίζω τοὺς θεοὺς.

§ 8—12

Ὡς ἀπιῶν εἰς οἶκον=σκοπῶν δῆθεν νὰ ἐπιστρέψῃ οἴκαδε.

ύφορῶ τινα=ύπολτεῦω τινά.

ἐφ' ἑαυτῶν=μόνοι.

φυλάττονται ἀλλήλους=προφυλάσσονται ἀπ' ἀλλήλων· ἰδὲ Α', β', 16.

ξυλίζομαι=συλλέγω ξύλα· πρβλ. λαχανίζομαι, φρυγανίζομαι.

πληγὰς ἐντείνω τινί=κτυπῶ τινα.

ἐχθραν παρείχε=ἔδιδεν ἀφορμὴν εἰς ἔχθραν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'

§ 1—2

Ἐπιβουλή· πρβλ. Α', α', 3 «ὥς ἐπιβουλεύοι».

ξυγγίγνομαι=ἔρχομαι εἰς συνέντευξιν, συνομιλῶ· πρβλ. Α', α', 9.

χρηζῶ=ἔχω ἀνάγκην, ἐπιθυμῶ· πρβλ. Α', η', 22 «εἰ χρηζοιεν».

ἐτοίμως=προθύμως, ἀμέσως.

§ 3—15

Δεξιὰς· ἰδὲ Β', δ', 1 «δεξιὰς ἔφερον».

ὄρῳ σε φυλαττόμενον ἡμᾶς· ἰδὲ Β', δ', 10 «ἐφυλάττοντο ἀλλήλους».

σκοπῶ=ἐξετάζω, ἐρευνῶ μὲ τὸν νοῦν.

αἰσθάνομαι=ἐννοῶ· πρβλ. Α', η', 22.

πειρῶμαι=προσπαθῶ.

εἰς λόγους τινί ἔρχομαι=ξυγγίγνομαι τινί, συνομιλῶ μετὰ τινος.

ὅπως ἐξέλοιμεν=ἵνα ἀφαιρέσομεν, πάσομεν (τοῦ ὁ. ἐξαιρῶ).

φθάνω=προλαμβάνω.

ἀνήκεστος=ἀθεράπευτος.

μέλλω=σκοπεύω, διαανοῦμαι.

ἀγνωμοσύνη=ἀνοησία, ἀφροσύνη.

συνουσία=προφορικὴ ἐξήγησις.

διδάσκω=ἐξηγῶ, ἀναπτύσσω.

σύνουδα ἐμαυτῷ=συναισθάνομαι· πρβλ. Α', γ', 10 «σύνουδα ἐμαυτῷ ἐψευσμένος».

εὐδαιμονίζω=μακαρίζω· πρβλ. Α', ζ', 3 «ὕμᾱς εὐδαιμονίζω».

ἀπὸ ποίου τάχους=μὲ ποίαν ταχύτητα τρέχων.

ἀποδραΐη ἄν=κρύφα φύγοι ἄν (τὸ ῥ. ἀποδιδράσκω)· πρβλ. Β', β', 13.

ἔχυρός=ὄχυρός.

ἀποσταίη ἄν=ἀποχωρήσειεν ἄν (τὸ ῥ. ἀφίσταμαι)· πρβλ. Β', δ', 5.

πάντη ὑποχα=ἐξ ἅπαντος ὑποχείρια, ὑποτεταγμένα.

κρατῷ τινος=εἶμαι κύριός τινος.

οὕτω γινώσκω=ταύτην τὴν γνώμην ἔχω.

συντίθεμαι=κείμενω συνθήκην, συμφωνῶ.

κατατίθεμαι=θέτω ὡς παρακαταθήκην· πρβλ. Α', γ', 3 «οὐκ εἰς τὸ ἴδιον κατεθήμην».

τῶν ἀνθρωπίνων=ἐκ τῶν ἐξαρτωμένων ἐξ ἀνθρώπων.

διὰ σκότους=σκοτεινῇ.

ὄχλος=πλήθος ἀνθρώπων ἀσυντάκτων.

μαίνομαι=τρελλαίνομαι.

ἔφεδρος=ἀντίπαλος.

τῶν τότε, ἐνν. δυναστῶν.

εὖ ποιῶ τινα=εὐεργετῶ τινα.

τὴν σαντοῦ ἀρχὴν=τὴν ἰδικὴν σου σατραπείαν.

ἢ πολεμίᾳ ἐχρῆτο=καθ' ἣς ἐπολέμει.

λυπηρὸς=ὁ προξενῶν λύπην, ὁ ἐνοχλῶν πολέμιος.

παρασχεῖν ἄν ταπεινοῦς=ὄτι δύναμαι νὰ καταστήσω εὐπειθεῖς.

μᾶλλον=εὐκολώτερον.

κολάζομαι τινα=τιμωρῶ τινα.

ἀναστρέφομαι=συμπεριφέρομαι.

δεινὸς λέγειν=ἰκανὸς ῥήτωρ.

ἀπαμείβομαι=ἀποκρίνομαι.

§ 16—23

ἠδομαι=εὐχαριστοῦμαι· πρβλ. Α', η', 21 «ἠδόμενος».

ταῦτα γινώσκω=ταύτην τὴν γνώμην ἔχω· πρβλ. ἀνωτ. «οὕτω γινώσκω».

βουλευῶ=μελετῶ, σχεδιάζω.

κακόνους=ὁ οὐχὶ εὖνους, ὁ δύσνους, ὁ ἐχθρὸς.

ὄπλισις=ὄπλιται.

χωρία ἐπιτήδεια=τόποι κατάλληλοι.

- ὄντα πορευτέα ὑμῖν=ὅτι δεῖ ὑμᾶς πορεύεσθαι.
 ἔξεστι=εἶναι δυνατόν ὅθεν ἔξουσία.
 ταμιεύομαι=ἀποχωρίζω κατὰ προδιαγεγραμμένον σχέδιον.
 ἡττώμαι=μειονεκτῶ, ὑπολείπομαι.
 κρεῖττον=ἰσχυρότερον.
 ἀγαθοὶ=ἄνδρες, γυναῖκες.
 πόρος=μέσον.
 ἐξελοίμεθα ἄν=ἠθέλομεν προτιμήσει (τοῦ ὁ. ἐξαιροῦμαι).
 πρὸς θεῶν=κατὰ τὴν γνώμην τῶν θεῶν.
 ἄπορος καὶ ἀμήχανος=ὁ ὢν ἐν ἀπορίᾳ καὶ ἀμηχανίᾳ.
 ἔξόν=εἰ καὶ ἔξῃν, ἐν ᾧ ἠδυνάμεθα.
 οὐκ ἤλθομεν ἐπὶ τοῦτο=δὲν ἐδοκιμάσαμεν, ἀπεπειράθημεν τοῦτο.
 εὖ ἴσθι=καλῶς γινώριζε (τοῦ ὁ. οἶδα).
 τιάρα=περσικὸν κάλυμμα τῆς κεφαλῆς.
 τὴν ἐπὶ τῇ καρδίᾳ (τιάραν), ἤτοι τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς, γενναιοφυζίαν.
 εὐπετῶς=εὐκόλως, εὐχερῶς.

§ 24—27

- Τοιοῦτων ὑπαρχόντων=ἄφ' οὗ τοιαῦτα ἀφορμαὶ ὑπάρχουσιν.
 τὰ ἔσχατα πάσχω=ὑφίσταμαι τὴν ἐσχάτην ποινήν, θανατόνομαι.
 ἐν τῷ ἐμφανεί=φανερῶς, ἀπροκαλύπτως.
 φιλοφρονοῦμαι τινα=φιλικῶς περιποιοῦμαι τινα.

§ 27—30

- Φιλικῶς πάνν διακειῖσθαι τῷ T.=ὅτι φιλικώτατα διέκειτο τῷ T., ὅτι
 ἐθεωρεῖτο στενωπότητος φίλος ὑπὸ τοῦ T.
 ἐλέγχομαι=ἀποδεικνύομαι.
 στασιάζω τινί=κόμην κόμην ἐναντίον τινός.
 παραλυπῶ=παρενοχλῶ.
 ἐκποδῶν εἶμι=ἐκδιώκομαι.
 ἰσχυρῶς κατατείνω=πολὺ ἐπιμένω.
 ἔστε διαπράξατο=ἔως ὅτου κατώρθωσεν, ἐπέτυχεν.
 ὡς εἰς ἀγορὰν πορευόμενοι καὶ λοιπὸν ἄσπλοι.

§ 31—37

- Παρακαλοῦμαι εἴσω=προσκαλοῦμαι μέσα.
 ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου=ταυτοχρόνως.
 ἱππασία=τὸ τρέξιμον τῶν ἱππέων.
 ἀμφιγνοῶ=ἀμφιβάλλω, ἀπορῶ.
 θέω=τρέχω· πρβλ. Α', η', 18 «ἤρξατο θεῖν».
 τὰ βέλτιστα=τὰ συμφωρότατα, τὰ ὀφελειμώτατα.

§ 38—42

Ἰσταμαι εἰς ἐπήκοον=ἵσταμαι εἰς μέρος, ἐξ οὗ δύναμαι ν' ἀκούω.
 λύω τὰς σπονδάς=παρασπονδῶ, πράττω παρὰ τὰς συνθήκας.
 ἔχω τὴν δίκην=εἶμαι τιμωρημένος· πρβλ. «δίκην ἐπιτίθημι».
 τοὺς αὐτοὺς φίλους καὶ (τοὺς αὐτοῦς) ἐχθρούς.
 νομίζω=θεωρῶ.
 ἀθρόωτατος=ἀσεβέστατος
 πρὸς ταῦτα ἀπῆλθον=ἐνώπιον τούτων, ἀφ' οὗ ἤκουσαν ταῦτα (τὰ προσ-
 δόκητα), ἀνεχώρησαν.

 ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

 ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

§ 1—3

Ἐν ταῖς σπονδαῖς=καθ' ὃν χρόνον ἴσχυον αἱ συνθήκαι.
 ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ=ἐν τῷ προηγουμένῳ βιβλίῳ.
 οἱ στρατηγοί, Κλέαρχος, Πρόξενος, Μένων· Β', ε', 31.
 συνειλημμένοι ἦσαν=εἶχον συλληφθῆ.
 συνεπισπόμενοι=συνακολουθήσαντες (τοῦ ὄ. συνεφέτομαι).
 ἐνοοῦμαι τι=ἐν νῷ ἔχω τι, συλλογίζομαι τι.
 ἐπὶ ταῖς θύραις· ἰδὲ Β', δ', 4.
 πάντη=κατὰ πάσας τὰς διευθύνσεις, παντοῦ· ἰδὲ Β', ε', 7.
 ἀγορὰν παρέχω τινί=ὑποδεικνύω πόλιν ἢ κόμην εἰς τινα, ἐξ ἧς δύνα-
 ται ν' ἀγοράζῃ τροφίμα καὶ ἄλλα ἀναγκαῖα πράγματα.
 οὐ μείον=οὐχὶ ὀλιγότερον.
 στάδια· ἰδὲ Α', η', 17.
 ἡγεμῶν=ὀδηγός· ἰδὲ Α', γ', 16 «ἡγεμόνα αἰτεῖν».
 διείρω=διαχωρίζω.
 ἡ οἶκαδε ὁδός=ἡ εἰς τὴν πατρίδα ἄγουσα ὁδός.
 κατακάνοιεν ἄν=ἤθελον φονεύσει· πρβλ. Α', ε', 7 «κατέκανε οὐδένα».
 λειφθεῖη ἄν=ἤθελε σωθῆ (τοῦ ὄ. λείτομαι).

- ἀθύμως ἔχω=ἀθυμῶ, στενοχωροῦμαι.
 ὄπλα=τὸ στρατόπεδον· πρβλ. Β', β', 20.
 καθεύδω=κοιμῶμαι.
 ὄψεσθαι ἔτι=ὄτι θά ἴδωσι πλέον (τοῦ ῥ. ὄρῳ).
 διάκειμι οὕτω=εὐρίσκομαι εἰς ταύτην τὴν διάθεσιν.

§ 4—10

- Μεταπέμπομαι τινα· ἰδὲ Α', α', 2 «Κῦρον μεταπέμπεται».
 ξένος=φίλος· πρβλ. Α', α', 10.
 κρείττων=ὠφελιμώτερος.
 ἀνακοινοῦμαι τινι=συσκέπτομαι μετὰ τινος περὶ τινος.
 πρὸς τῆς πόλεως=ὑπὸ τῆς πόλεως, τῆς πατρίδος.
 ὑπαίτιον=ἐπίμεμπτον, ἐπίφογον.
 ἀνακοιῶ τί τινι=ζητῶ τὴν γνώμην τινὸς περὶ τινος.
 κάλλιστα καὶ ἄριστα· ἰδὲ Β', α', 17.
 ἔρχομαι τὴν ὁδὸν=πορεύομαι τὴν πορείαν, ταξειδεύω.
 καλῶς πράττω (ἢ εὖ πράττω)=εὐτυχῶ.
 ἀνεῖλεν=ἐχρησιμοδότησε (τοῦ ῥ. ἀναιρῶ).
 πάλιν=ὀπίσω· πρβλ. Α', γ', 16.
 αἰτιῶμαί τινα=κατηγορῶ τινα.
 λῶον=προτιμώτερον, συμφορώτερον.
 ἴτεόν μοι ἐστι=δεῖ με ἰέναι, πρέπει νὰ ὑπάγω.
 ἤρου=ἠρώτησας (τοῦ ῥ. ἐρωτῶ).
 καταλαμβάνω=εὐρίσκω, συναντῶ.
 μέλλω δομαῖν=σκοπεύω νὰ πορεύομαι.
 ἢ ἄνω ὁδὸς=ἢ πρὸς τὰ μεσόγεια πορεία, ἢ ἀνάβασις.
 ἐπειδὴν τάχιστα=εὐθὺς ὧς.
 ἀποπέμπω τινὰ=στέλλω τινὰ ὀπίσω (εἰς τὴν πατρίδα του).
 τὴν ὁρμὴν=τὴν πορείαν· πρβλ. ἀνωτέρω δομαῖν.
 στόλος=πορεία, ἐστρατεία· ἰδὲ Α', β', 5.
 δι' αἰσχύνην ἀλλήλων=ἐντραπέμενοι ἀλλήλους.

§ 11—14

- Λαγγάνω ὕπνου=λαμβάνω ὕπνον, κοιμῶμαι.
 ὄναρ=ὄνειρον.
 σκηπτὸς=κεραυνός, ἐξ οὗ τὸ ἐνοσκήπτειν.
 τῇ μὲν . . . τῇ δὲ=ἐξ ἑνὸς μὲν . . . ἐξ ἑτέρου δέ.
 ἐφοβεῖτο . . . μὴ οὐ δύναίτο=ἐφοβεῖτο μήπως δὲν θά ἠδύνατο.
 εἴργομαι=ἐμποδίζομαι.
 ἐννοια ἐμπίπτει μοι=ἐννοοῦμαι, συλλογίζομαι.
 προβαίνω=προχωρῶ.

εἰκὸς ἦξειν—εἶναι πιθανὸν ὅτι θὰ ἔλθωσι.

γίγνομαι ἐπὶ τινι—ὑποτάσσομαι εἰς τινὰ· πρβλ. Α', α', 4 «εἰμι ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ».

τί ἐμποδῶν (ἐστὶν ἡμῖν) μὴ οὐχὶ ἀποθανεῖν—τί μᾶς ἐμποδίζει νὰ φρονεθῶμεν.

ἐπιδόντας—ἀφ' οὗ ζήσωμεν ἐπὶ τινὰ χρόνον πρότερον καὶ ἴδωμεν.

ὑβρίζομαι—ἀτιμάζομαι.

ἀμύνομαι—ὑπερασπίζω ἑμαυτόν.

ὡσπερ ἐξόν—ὡς ἂν ἦτο ἐπιτετραμμένον· ἰδὲ Α', β', 1—Β', ε', 22.

ἡσυχίαν ἄγω—ἡσυχάζω, ἀπρακτῶ.

ἐὰν τήμερον προδῶ—ἐὰν σήμερον παραδώσω· πρβλ. Α', γ', 5 «προδούς ὑμᾶς».

ἀνίσταμαι—ἐγείρομαι, σηκώνομαι.

§ 15—25

Κατάκειμαι—εἶμαι πλαγιασμένος.

ἐν οἰοῖς (πράγμασι) ἐσμέν—ἐν ποίᾳ δυσκόλῃ θέσει εὐρισκόμεθα.

ἐκφαίνω—κηρύττω φανερά.

εἰ ὑψησόμεθα—ἐὰν ὑποχωρήσωμεν (τοῦ ὄ. ὑψίεμαι).

πεύσασθαι—ὅτι θὰ πάθωμεν (τοῦ ὄ. πάσχω).

ὡς ποιήσοντες· ἰδὲ Α', α', 3 «ὡς ἀποκτενῶν».

ἐπὶ πᾶν ἔρχομαι—πᾶν μέσον μεταχειρίζομαι.

αἰκίζομαι τινά—κακολοιοῦ, βασανίζω τινά.

πάντα ποιητέον (ἐστὶν ἡμῖν)—δεῖ πάντα ποιεῖν ἡμᾶς.

ἔστε—ἔως, ἐφ' ὅσον.

οἰκτῖρω—ἐλεεινολογῶ.

διαθεῶμαι—παρατηρῶ μετὰ περιεργίας καὶ ἀκριβείας.

ἐσθῆς—φόρεμα.

τὰ τῶν στρατιωτῶν· ἰδὲ Α', γ', 9 «τὰ Κύρου».

ὅτι οὐ μετεῖη ἡμῖν—ὅτι δὲν μετείχομεν ἡμεῖς (τοῦ ὄ. μέτεστί μοι).

εἰ μὴ πρῆαίμεθα—ἂν δὲν ἠθέλομεν ἀγοράζειν (τοῦ ὄ. ὠνοῦμαι).

ὅτου ὠνησόμεθα—μὲ τὸ ὁποῖον ν' ἀγοράζωμεν.

ὄρκος κατέχει ἡμᾶς—ὄρκος ἐμποδίζει, δεσμεύει ἡμᾶς.

λελύσθαι μοι δοκεῖ—φρονῶ ὅτι ἔχει λυθῆ, λήξει.

ἡ ὕβρις—ἡ ἀνθαιρεσία (περὶ τὰς σπονδάς).

ἄθλον—βραβεῖον· ἰδὲ Α', β', 10.

ἀμείνων—εὐψυχότερος, ἀνδρειότερος.

ἀγωνοθέτης—ὁ ἀθλοθέτης, ὁ βραβευτής.

ἐπιπορῶ τοὺς θεοὺς—παραβαίνω τοὺς ὄρκους τῶν θεῶν· ἰδὲ Β', δ', 7.

στερροῶς—αὐστηρῶς.

δοκεῖ μοι ἐξεῖναι—φρονῶ ὅτι δυνάμεθα.

- θάλλπος=ή ζέστη· ὄθεν περιθάλλω.
 τρωτός=ὁ δυνάμενος νά πληγωθῆ.
 παρακαλῶ=προσκαλῶ, προτρέπω.
 ἄλλους=ἐξ ἄλλων σωμάτων ἄνδρας.
 ἐξορμῶ τινα=παρακινῶ τινα.
 ἐρύκω=ἀπομακρύνω, ἀποκρούω.
 ἀπ' ἔμαντοῦ=διὰ τῆς ἰδίας δυνάμεώς μου.

§ 26-33

- Βοιωτιάζω τῆ φωνῆ=ὁμιλῶ τὴν βοιωτικὴν διάλεκτον.
 ἄλλως πῶς=κατ' ἄλλον τινά τρόπον.
 ὑπολαμβάνω=λαμβάνω τὸν λόγον διακόπτον τινά.
 ἐν ταυτῷ γε ἦσθα=ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ βεβαίως ἦσο.
 μέγα φρονῶ=ἐπαίρομαι, ὑπερηφανεύομαι.
 παρασκηγῶ τινι=στρατοπεδεύω πλησίον τινός.
 ἔστε σπονδῶν ἔτυχε· πρβλ. Β', ε', 30 «ἔστε διαπράξατο».
 παίομαι, κεντοῦμαι=κτυποῦμαι, λογχίζομαι.
 τλήμων=ταλαίπωρος, δυστυχής.
 ἐρῶ τινος=σφοδρῶς ἐπιθυμῶ τι.
 προσίεμαί τινα=δέχομαί τινα.
 ἀφελομένους=ἀφ' οὗ ἀφαιρέσομεν (τοῦ ἧ. ἀφαιροῦμαι).
 ἀνατίθημι=φορτώνω.
 ὡς τοιούτω, τ. ἔ. ὡς σκευοφόρῳ.
 προσήκει μοι τῆς Βοιωτίας=ἔχω τι κοινὸν μετὰ τῆς Β.
 ἀπελεύνω=ἀποδιώζω.
 σῶς εἶη=ζωντανὸς ἦτο, οἴχοιτο=εἶχεν ἀποθάνει.

§ 33-34

- Εἰς τὸ πρόσθεν τῶν ὀπλων=ἔμπροσθεν τοῦ στρατοπέδου· ἰδὲ Β', β', 20.
 ἀμφὶ τοὺς ἑκατὸν=περίπου ἑκατόν· πρβλ. Α', β', 9 «ἀμφὶ τοὺς δισχιλίους».
 μέσαι νύκτες· ἰδὲ Α', ζ', 1 «περὶ μέσας νύκτας».
 αὐτοῖς=ἡμῖν αὐτοῖς.

§ 35-44

- Ἐπίσταμαι=γνωρίζω καλῶς· ἰδὲ Α', γ', 12 «ὄρωμεν καὶ ἐπιστάμεθα».
 καιρός=εὐκαιρία (νά ὀφελήσῃτε ἢ βλάψῃτε τὸν στρατόν).
 βλέπω=στρέφω τὸ βλέμμα, ἀποβλέπω.
 κακός=δειλός.
 ἐπομαι=ἀκολουθῶ· πρβλ. Β', β', 12 «ἐφέπεσθα».
 διαφέρω τινός=ὑπερέχω, εἶμαι ὑπέρτερός τινος.
 πλεονεκτῶ τινος=πλέον τινός ἔχω.

ἀξιῶ = ζήνω ἀξιον, παραδέχομαι ὡς ἀταπόδεικτον.
προβουλεύω τινός καὶ προπονῶ = προνοῶ καὶ κοιμῶ ὑπὲρ τινος.
ἦν που δέη = ἔάν που παρουσιασθῆ ἄνάγκη.
ὡς συνελόντι εἰπεῖν = ἵνα συντόμως εἶπω.
ἐν καιρῷ ποιῶ = ἐπίκαιρον, ὀφελίμων κάμνω, ὀφελῶ.
οὕτως ἐχόντων = ἀφ' οὗ εὐρίσκονται εἰς τοιαύτην διάθεσιν.
χρῶμαι = μεταχειρίζομαι, χρησιμοποιοῦ.
τρέπω = ἀλλάσσω, μεταβάλλω.
πείσονται μέλλον τοῦ πάσχω.
ἐρρωμένος = ἰσχυρός.
ἀντίος = ἀντίταλος.
μαστεύω = ζητῶ, πιθῶ.
ἐγνώκασι = ἔχουσι σχηματίσει πεποιθήσιν.
διάγω (τὴν ζωὴν) = ζῶ.

§ 45—47

Μέλλω = βραδύνω, ἀργοπορῶ.
αἶρουμαι = ἐκλέγω.
δέομαι = ἔχω ἀνάγκην.
παρέστω = ἄς εἶνα παρών.
μέλλεται τι = ἀναβάλλεται, βραδύτερον ἐκτελεῖται τι.
περαίνομαι = τελειώνω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

§ 1—3

Ἦρηντο = εἶχον ἐκλεχθῆ.
ὑποφαίνω = ἀρχίζω νά φαίνομαι.
χαλεπός = δύσκολος.
τελέθω = γίνομαι.
ὑφίεμαι = ὑποχωρῶ, ἐνδίδω· πρβλ. Γ', α', 17 «εἰ ὑψησόμεθα».
καλῶς = ἐντίμως, ἐνδόξως.

§ 4—6

Ἐπὶ τούτῳ = μετὰ τοῦτον.
περὶ πλείστου ποιῶμαι = πλείστην καταβάλλω προσπάθειαν.
δόμας = ὄρκισθεις (τοῦ ῥ. ὄμνημι)· πρβλ. Β', β', 8.
δεξιὰς δίδωμι = ὑπόσχομαι· πρβλ. Β', δ', 1 «δεξιὰς ἔφερον».
ξένιος = ὁ προστάτης καὶ φύλαξ τῶν ξένων.
ἠδέσθη = ἐσεβάσθη (τοῦ ῥ. αἰδοῦμαι).
αὐτοῖς τούτοις, τ. ἔ. λόγοις καὶ ὑποσχέσεσιν.
δίδωμι πιστὰ = κάμνω ἐνόρκους συνθήμας· πρβλ. Β', β', 10.
δαίμας· ἰδὲ Α', ι', 9 «ἔδεισαν οἱ Ἕλληνες».

ἀποστᾶς=καταφυγῶν (τοῦ ὄ. ἀφίσταμαι).

ἀποτίνομαι=λαμβάνω τὸ ὀφειλόμενον, ἐδικουῖμαι, τιμωρῶ.

§ 7-32

Ἐσταλμένος=στολισμένος (τοῦ ὄ. στέλλομαι).

κόσμος=στολισμός.

εἴτε δέοι τελευτᾶν=εἴτε ἤθελε συμβῆ νά φρονεῦθῃ.

ὀρθῶς ἔχει=εἶναι ὀρθόν, πρέπον.

ἐν τούτοις, τοῖς καλλίστοις, τῷ καλλίστῳ στολισμῷ.

διὰ φιλίας τινὶ ἔρχομαι=φιλικὴν διάθεσιν ἔχω πρὸς τινα.

ἔγχειρίζω=παράδίδω.

πειπόνθασιν=ἔχουσι πάθει.

δίκην ἐπιτίθημί τινι πρβλ. Α', γ', 10 «μὴ δίκην ἐπιθῆ».

διὰ παντὸς πολέμου ἔρχομαί τινι=πᾶν εἶδος πολέμου μεταχειρίζομαι.

ὄλαις δυνάμεσι πολεμῶ πρὸς τινα.

πτάρνυμαι=πταρνίζομαι.

μιᾷ δεμῇ=μὲ μίαν κίνησιν, ὁμοθυμαδόν, συγχρόνως.

τὸν Θεόν, τ. ἔ. Δία τὸν σωτήρα.

οἰωνός=σημεῖον προδηλοῦν τὸ μέλλον.

θύω σωτήρια=προσφέρω θυσίαν ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ.

ὅτῳ δοκεῖ=ὅστις ἐγκρίνει, ἐπιδοκιμάζει.

ἀνατείνω=ἀνυψῶ.

ἐμπεδῶ=τηρῶ ἀκριβῶς.

εἰκός (ἔστιν)=εὐλόγον εἶναι πρβλ. Β', β', 3 «εἰζότως».

εὐπειῶς=εὐκόλως πρβλ. Β', ε', 23.

ἀναμνησκῶ τινά=ἀνακαλῶ εἰς τὴν μνήμην τινός.

ὡς ἀφανιούντων=μὲ τὸν σκοπὸν νά ἐξαφανίσωσι πρβλ. Α', α', 3 «ὡς

ἀποκτενῶν».

ὑποστῆναι=ν' ἀντιπαραταχθῶσι (τοῦ ὄ. ὑφίσταμαι).

χίμαιρα=ἡ αἴξ.

ἀποθύω=προσφέρω θυσίαν ὀφειλομένην.

ἀγείρω=συναθροίζω.

τεκμήριον=σημεῖον, μαρτύριον.

γίγνομαι=γεννώμαι, τρέφομαι=ἀνατρέφομαι.

δήπου=βεβαίως, ἂν δὲν ἀπατῶμαι.

φρόνημα πάτριον=αἴσθημα, ὅπερ κληρονομεῖ τις παρὰ τοῦ πατρὸς του.

πεῖραν ἔχω τινός=ἔχω δοκιμάσει τινά, γνωρίζω τινά.

δέχομαί τινα=ἀνθίσταμαι κατὰ τινος ἐπιτιθεμένου, ὑπομένο τινα.

μειῶν ἔχω=μειονεκτῶ, ἐλαττοῦμαι πρβλ. Α', ι', 8.

κακίων=δειλότερος πρβλ. Α', γ', 18 «μὴ κακίους εἶναι».

γοῦν=τοῦλάχιστον, ἀπόδειξις τούτου εἶναι ὅτι...

- ἄρχω φυγῆς* = κάμνω ἀρχὴν φυγῆς.
δηχθεῖς = δαγκασθεῖς (τοῦ ὄ. δάκνομαι).
ὄχημα = στήριγμα, τ. ἔ. ἡ γῆ.
βαίνω = βαδίζω, περιπατῶ.
ἦν τις προσίη = ἔάν τις ἐφορμᾷ (τοῦ ὄ. προσέρχομαι).
πολὺ μᾶλλον = πολὺ εὐκολότερον· ἰδὲ Β', ε', 13.
τευξόμεθα = θὰ ἐπιτύχομεν (τοῦ ὄ. τυγχάνω).
προέχω = ὑπερέχω, εἶμαι ὑπέρτερος.
θαρρῶ = ἔχω θάρρος, δὲν φοβοῦμαι· πρβλ. Α', γ', 8 «ἔλεγε θαρρεῖν»·
ἀγορὰν παρέχω ἰδὲ Γ', α', 2 «ἀγορὰν ἔμελλε παρέξειν»·
ἄχθομαι = στενοχωροῦμαι· πρβλ. Α', α', 8 «οὐδὲν ἤχθητο»·
εἰσονται = θὰ γνωρίζωσιν (τοῦ ὄ. οἶδα).
ἀμαρτάνω = κάμνω σφάλμα, βλάπτω.
ψυχῆ = ζωή.
κρεῖττον = προτιμότερον.
ἀργύριον = χρῆμα· πρβλ. Α', α', 9 «χρυσίον»·
κρατῶ = νικῶ· πρβλ. Α', ζ', 8 «ἐάν κρατήσωσι»·
ἄπυρος = ἀδιάβατος.
προσιούσι = εἰς τοὺς προσερχομένους, πλησιάζοντας.
διήσω = θὰ ἐπιτρέψω νὰ διέλθῃ τις (τοῦ ὄ. διήμι).
οὐδ' ὧς = οὐδ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει· πρβλ. Α', η', 21 «οὐδ' ὧς ἐξήχθη»·
οὐκ ἂν φαίμεν = δὲν ἠμποροῦμεν νὰ εἴπωμεν.
ἐρυμνόν = μέρος ὄχυρόν· ἰδὲ Α', β', 8.
κατασκευάζομαι = προετοιμαζομαι, τακτοποιοῦμαι.
ὄμηρος = ἄνθρωπος χρησιμεύων ὡς ἐνέχυρον.
τοῦ ἀδόλου ἐκπέμψειν = ὑπὲρ τῆς ἀδόλου, ἀσφαλούς ἐμπομπῆς.
ὁδοποιῶ = κατασκευάζω ὁδὸν ἀμαξιτόν.
τέθριππον = ἄμαξα συρομένη ὑπὸ τεσσάρων ἵππων.
τρισάσμενος = λίαν ἄσμενος, μετὰ πλείστης χαρᾶς.
ἐν ἀφθόνοις βιοτεύω = ζῶ ἔχων ἀφθονα τὰ πρὸς τὸ ζῆν.
λωτοφάγος = ὁ τρώγων τὸν λωτὸν (γλυζὺν καρπὸν).
ἐπιλανθάνομαι = λησιμονῶ.
πένομαι = εἶμαι πένης, πτωχός.
ἐξὸν ἰδὲ Β', ε', 21 «ἐξὸν ὑμᾶς ἀπολέσαι»·
τοὺς σκληρῶς πολιτεύοντας = τοὺς μετὰ μεγάλων στερήσεων ὡς πολί-
 τας ζῶντας.
ζεῦγος = τὸ ζευγάρι (τῶν ζώων τῶν συρόντων ἄμαξαν).
ὄχλος = ἐνόγησις, δυσκολία.
ἀπαλλάξωμεν = ἄς ἀπομαζώνωμεν, ἀφανίσωμεν.
κρατουμένων (ἡμῶν) = ἐάν κρατῶμεθα, νικῶμεθα.
λοιπόν μοί (ἔστι) = ὑπολείπεται μοι.

ἐξενεγκεῖν—νά κηρύξωσι (τοῦ ὁ. ἐκφέρω).

περιγίγνομαι—ὑπερισχύω.

ψηφίζομαι—ἀποφασίζω.

ἐντυγχάνω—συναντῶ τινα· πρβλ. Α', η', 1 «οἷς ἐνετύγγανεν».

ἐψευσμένοι ἔσονται—θά διαψευσθῶσιν (εἰς τὰς ἐλπίδας των).

κακῶ' ἰδὲ ἀνωτέρω *κακίων*.

περαίνω—τελειώνω· πρβλ. Γ', α', 47 «ὡς μὴ μέλλοιτο, ἀλλὰ περαίνουτο».

αὐτίκα—μετ' ὀλίγον.

παρέσονται—θά εἶναι ἐμπρὸς μας (τοῦ ὁ. πάρειμι).

ὅτω δοκεῖ—ὅτινι δοκεῖ, ὅστις φρονεῖ.

ταύτη—κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον.

ιδιότης—ὁ ἀλοῦς στρατιώτης· πρβλ. Α', γ', 11 «ιδιώτου ὄφελος οὐδέν».

§ 33—39

Δεῖ—ὑπάρχει ἀνάγκη.

καὶ αὐτίκα—καὶ ἔπειτα, κατόπιν.

ἔξεσται—θά εἶναι δυνατὸν (τοῦ ὁ. ἔξεστι).

ἀνατείνω—πρὸς τὰ ἄνω τείνω, ἀνυψώνω· πρβλ. Β', β', 9.

προσδοκεῖ μοι—πρὸς τούτοις δοκεῖ μοι, προσέτι φρονῶ, προτείνω.

πλαίσιον τῶν ὀπλων—τετράπλευρον τῶν ὀπλιτῶν.

εἰ ἀποδειχθείη—ἂν ἦθελεν ὀρισθῆναι.

κοσμῶ τὰ πρόσθεν—διοικῶ τὸ μέτωπον.

τὰ τεταγμένα—τὰ ὀρισμένα.

ἄλλως ἐχέτω—κατ' ἄλλον τρόπον ἔστω.

τὸ νῦν εἶναι—ἐπὶ τοῦ παρόντος.

τὰ δεδογμένα—τὰ ἀποφασισμένα.

μεμνήσθω—ἄς ἐνθυμῆται.

ΠΙΝΑΞ

ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Ἄδροκόμας. Στρατηγός τοῦ Ἀρταξέρξου καὶ σατραπῆς τῆς Φοινίκης, πιθανῶς δὲ καὶ κάρναος τῶν στρατευμάτων τῆς μεταξὺ Μεσογείου καὶ Εὐφράτου περιοχῆς, ὅστις ἐπεχείρησε μὲν παρὰ τὴν Θάψακον νὰ κωλύσῃ τὸν Κύρον νὰ διαθῇ τὸν Εὐφράτην, καύσας τὴν ἐκ πλοίων γέφυραν, δὲν μετέσχε δὲ τῆς παρὰ τὰ Κούναξα μάχης πιθανῶς σκοπίμως πέντε ἡμέρας μετ' αὐτὴν προσελθὼν πρὸς τὸν βασιλέα.

Ἄδυθος. Ἀποικία τῶν Μιλησίων ἐν τῇ Τρωάδι ἐν τῷ στενῷ τοῦ Ἑλληνισπόντου.

Ἀγαθίας. Ἄνδρειος λοχαγὸς τῶν ὀπλιτῶν ἐκ Στυμγάλου τῆς Ἀρκαδίας καὶ φίλος τοῦ Ξενοφῶντος.

Ἀγίας. Ἀρκάς, στρατηγός τῶν Ἀρκαδίων μισθοφόρων, ὅστις συλλήφθει δολίως μετὰ τῶν ἄλλων στρατηγῶν καὶ λοχαγῶν ἐφρονεύθη ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ βασιλέως.

Αἴγυπτος. Ἡ ἐν τῇ Β. Α. Ἀφρικῇ χώρα αὕτη οὖσα ἀπὸ τοῦ 525 π. Χ. ἐπαρχία Περσικὴ ἀπεστάτησε τῷ 414 π. Χ., ὅτε Ἕλληνες μισθοφόροι προσήνεχθησαν νὰ βοηθήσωσι τὸν βασιλέα εἰς καθυπόταξιν αὐτῆς. Οἱ Αἰγύπτιοι περσοί, οἱ ἀναφερόμενοι ἐν τῷ στρατῷ τοῦ βασιλέως, εἶναι πιθανῶς ἀπόγονοι τῶν ἐπὶ Περσικοῦ ἐδάφους πρότερον οἰκισθέντων Αἰγυπτίων.

Αἰνιδνες. Ἑλληνικὸς λαὸς οἰκῶν παρὰ τὴν Οἶτην Ἀινιδνες ὑπερέτουν ἐν τῷ πελταστικῷ σώματι τοῦ Θεσσαλοῦ Μένωνος.

Ἀμοίπολις. Ἀθηναίων ἀποικία παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Στρυμόνος ἐν τῇ Α. Μακεδονίᾳ κτισθεῖσα τῷ 436 π. Χ.

Ἀπόλλων. Ὁ θεὸς τῆς μαντικῆς, μουσικῆς καὶ τοξικῆς.

Ἀπολλωνίδης. Βοιωτὸς, ἐκδιώκεται ἐκ τοῦ στρατοῦ τῶν Μυρίων, διότι ἐκ δειλίας συνεβούλευσε νὰ υποχωρήσωσιν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ βασιλέως.

Ἀραθία. Παρὰ Ξενοφῶντι καλεῖται οὕτως οὐ μόνον ἡ παρὰ τὸν Περσικὸν κόλπον χερσονήσος, ἀλλὰ καὶ τὸ νότιον μέρος τῆς ὑπὸ Ἀράθων νομαδῶν οἰκουμένης καὶ βραδύτερον κληθείσης Μεσοποταμίας.

Ἀρβάκις. Εἰς τῶν τεσσάρων στρατηγῶν τοῦ βασιλέως ἡγούμενος 300 χιλ. στρατοῦ.

Ἀριαῖος. Ἀρχηγὸς τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τοῦ βερβαρικοῦ στρατοῦ

τοῦ Κύρου, τρέπεται εἰς φυγὴν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κύρου, ἀποποιεῖται τὸν ὑπὸ τῶν Μυρίων προσεναχθέντα αὐτῷ θρόνον τῆς Περσίας, συσκέπτεται μετ' αὐτῶν περὶ τῆς ἐπιστροφῆς, τυχὼν δὲ παρὰ τοῦ βασιλέως συγγνώμης προδίδει τοὺς Ἕλληνας.

Ἀριόδιππος. Ἐκ τῆς Θεσσαλικῆς Δαρίας, Ἀλευάδης, συναθροίζει διαπάναις τοῦ Κύρου στρατὸν πρὸς καταπολέμησιν τῶν πολιτικῶν ἀντιπάλων του ἐν Δαρίῳ, βραδύτερον δ' ἀποστέλλει τοῦτον πρὸς τὸν Κύρον παρασκευαζόμενον νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τοῦ βασιλέως.

Ἀρταγόθους. Ἀρχηγὸς τῆς ἐξ ἑξακισχιλίων ἰππέων σωματοφυλακῆς τοῦ Ἀρταξέρξου φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Κύρου κατὰ τὴν περὶ τὰ Κούναξα μάχην.

Ἀρταξέξις ὁ Β΄, ὁ καλούμενος Μνήμων, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν Δαρείου Β' καὶ τῆς Παρυσάτιδος, βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 405-359 π. Χ.

Ἀρτάοχος. Τὸ πρῶτον πιστὸς φίλος τοῦ Κύρου, ἔπειτα μετέστη πρὸς τὸν ἄπιστον Ἀριαίον.

Ἀρταπάτης. Ὁ πιστότατος σκηπτοῦχος (ἐπισημότατος ἀξιωματικὸς) τοῦ Κύρου, ὅστις κατὰ τὴν παρὰ τὰ Κούναξα μάχην ἠτύχτησεν ἐπὶ τοῦ πτώματος αὐτοῦ.

Ἀρτεμης. Θεὰ τῆς θήρας (ἀγροτέρα), πρὸς ἣν οἱ Ἀθηναῖοι ἐθυσίζον κατ' ἔτος 500 αἴγας διὰ τὴν βοήθειαν, ἣν παρέσχεν εἰς αὐτοὺς κατὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην.

Βαβυλώνια. Τὸ Ν. μέρος τοῦ μεταξὺ τοῦ Εὐφράτου καὶ τοῦ Τίγρητος κειμένου βαθυπέδου, εὐφωροτάτη ἐπαρχία τοῦ Περσικοῦ κράτους, ἣτις ἐπρωστατεύετο πρὸς βορρᾶν κατὰ εἰσοδῶν ἄγρικῶν διὰ τοῦ Μηδίας τείχους.

Γλ.οῦς. Γῆς τοῦ Ταμῶ, κατὰ πρῶτον ὄπαδός τοῦ Κύρου, εἶτα προσχωρήσας πρὸς τὸν Ἀρταξέρξην ἐτιμήθη σφόδρα ὑπ' αὐτοῦ.

Γωδριάς. Εἰς τῶν τεσσάρων στρατηγῶν τοῦ Ἀρταξέρξου.

Δαυάρατος. Λακεδαιμόνιος βασιλεὺς, ὅστις ἐκπεσὼν ὑπὸ τοῦ ἐτέρου βασιλέως τῶν Σπαρτιτικῶν Κλεομένου τοῦ Α' κατέφυγε πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν Δαρειὸν τὸν Α', πρὸ οὗ ἔλαβε δῶρον πόλεις τινὰς ἐν τῇ Μικρασιατικῇ χώρᾳ Τευθρακίᾳ. Ὡς ἄρχων τῶν πόλεων τούτων ἀναφέρεται ὁ ἀπόγονος αὐτοῦ Προκλῆς.

Δαρδανεύς. Κάτοικος τῆς Δαρδάνου, πόλεως ἐν τῇ Τρωάδι παρὰ τὸν Ἑλλησποντον πρὸς Ν. τῆς Ἀδύου.

Δαρεῖος. Ὁ ἰεponαμαζόμενος Νόθος, πρότερον Ὀχος καλούμενος, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν Ἀρταξέρξου τοῦ Α' καὶ σύζυγος τῆς Παρυσάτιδος, πατὴρ Ἀρταξέρξου τοῦ Μνήμονος καὶ Κύρου τοῦ νεωτέρου, ἐδρασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 424—405 π. Χ.

Δελφοί. Φωκικὴ πόλις ἐπὶ τῶν νοτίων ὑψηλῶν τοῦ Παρνασσοῦ μετὰ τοῦ περιφήμου ναοῦ καὶ τοῦ μαντείου τοῦ Ἀπόλλωνος.

Δόλοπες. Λαὸς Ἑλληνικὸς οἰκῶν ἐν Ἠπείρῳ παρὰ τὴν Πίνδον μετὰ Αἰτωλίας καὶ Θεσσαλίας.

Ἐνυάλιος. Ἐπώνυμον τοῦ θεοῦ τοῦ πολέμου, πρὸς ὃν μετὰ τὸν πικρὰν ἐπιτιθέμενοι κατὰ τῶν πολεμίων ἀνέπεμπον δεήσεις φωνάζοντες ἀλλὰ ἢ ἐλελεῦ (*Ἐνυάλω ἀλαλάζειν ἢ ἐλελίξειν*).

Ἐπιδοθένης. Ἀμφιπολίτης, ἐπιφανῆς ἀρχηγὸς τῶν πελταστῶν τοῦ Κύρου κατὰ τὴν περὰ τὰ Κούναξα μάχην.

Εὐφράτης. Καὶ νῦν ἐτι οὕτω καλούμενος (Φράτ), μέγας ποταμὸς τῆς Μ. Ἀσίας πηγάζων ἐν Ἀρμενίᾳ ἐκ δύο παραποτάμων, τοῦ δυτικοῦ Εὐφράτου (Καρά-σοῦ) καὶ τοῦ ἀνατολικοῦ Εὐφράτου (Μουράτ-σοῦ), ἐκβάλλων θ' εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον.

Ζαπάτας. (=Ποταμὸς τῶν λύκων), νῦν μέγας Ζάβ, ἀνατολικὸς παραπόταμος τοῦ Τίγρητος, περ' ὃν ἐγένετο ἡ προδοσία τῶν ἀρχηγῶν τῶν μυρίων.

Ζεύς. Ὁ πατὴρ ἀνθρώπων τε θεῶν τε ἐμφανίζεται ἐν τῇ Ἀναβάσει ὡς βασιλεὺς, ὡς σωτὴρ καὶ ὡς ξένιος.

Ἡρακλῆς. Ὁ περιφημὸς μυθικὸς ἦρως ὡς φύλαξ τῶν ἰδῶν καὶ τῶν ἰδοιπόρων ἔφερε τὸ ἐπώνυμον ἡγεμόνων καὶ πρὸς αὐτὸν προσεφέροντο τὰ ἡγεμόνεια.

Θεόπομπος. Ἀθηναῖος νεανίας, θαρραλέως καὶ μεγαλοφρόνως ἀποκρούσας τὰς περὶ ὑποταγῆς προτάσεις τοῦ βουσιλέως.

Ἰερώνυμος. Ὁ πρεσβύτατος τῶν λοχαγῶν τοῦ Προξένου, ἐξ Ἠλείας καταγόμενος.

Καλιόλυμος. Ἐκ τῆς ἐν Ἀρχαδίᾳ Παρρασίας, λοχαγὸς τῶν ὀπλιτῶν.

Κατωλλῶδες ἦ. Πόλις τῆς Λυδίας, πιθανῶς περὰ τὰς Σάρδεϊς, ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς ὁποίας ἐγίνοντο αἱ ἐπιθεωρήσεις τῶν Περσικῶν στρατευμάτων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν κραναίαν τῆς Λυδίας (τ. ἔ. τῆς Λυδίας, μεγάλης Φρυγίας καὶ Καππαδοκίας).

Κελαιναί. Ἀξιόλογος πόλις τῆς μεγάλης Φρυγίας περὰ τὸν Μαϊάνδρον καὶ Μαρσῶν μετ' ἐπαύλειωσ καὶ κήπου τοῦ Κύρου. Τὰ εἰρεπία αὐτῆς περὰ τὸ σημερινὸν χωρίον Δινάτρ

Κιλικία. Χώρα ἐν τῇ Ν. Α. Μ. Ἀσίᾳ με πρωτεύουσιν τοὺς Ταρσοὺς.

Κλέανωρ. Ἐκ τοῦ Ὀρχομενοῦ τῆς Ἀρχαδίας, δραστήριος καὶ φίλος τοῦ Ξενοφῶντος στρατηγὸς τῶν Μυρίων, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀγίου ἐκλεχθεὶς ἀρχηγὸς τῶν Ἀρχάδων ὀπλιτῶν.

Κλέαρχος. Λακεδαιμόνιος, βίαιος ἀρμοστής τοῦ Βυζαντίου, καταδικασθεὶς εἰς θάνατον ὑπὸ τῆς Σπάρτης ἐπὶ ἀπειθείᾳ στρατολογεὶ διαπάναις τοῦ Κύρου μισθοφόρους, δι' ὧν καταπολεμεῖ τοὺς Θρᾶκας. Ὅτε ὁ Κύρος παρεσκεύαζε τὴν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του ἐκστρατείαν, ὁ Κλέαρχος παραλαβὼν τοὺς μισθοφόρους του ἔρχεται πρὸς αὐτὸν καὶ καταλαμβάνει τὴν πρώτην θέσιν μετὰ τῶν Ἑλλήνων στρατηγῶν αὐτοῦ διοικῶν τὴν δεξιὰν πτέρυγα τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κύρου ἀνγκυλωρίζεται σιωπηλῶς ὑπὸ τῶν Μυρίων ἀρχιστράτηγος αὐτῶν καὶ περὰ τὸν Ζαπάταν πίπτει θύμα τῆς προδοσίας τοῦ Τισαφέρνητος.

Κολοδόαι. Πολυάνθρωπος πόλις τῆς Φρυγίας παρά τόν Λύκον, παραπόταμον τοῦ Μαιάνδρου, ἧς ἐρείπια σώζονται παρά τὰς σημερινὰς Χώνας.

Κυνόιας. Περιφήμος ἰατρός καὶ ἱστορικός ἐκ τῆς ἐν τῇ Καρίᾳ Κνίδου, ὅστις ἐπὶ δέκα καὶ ἐπτὰ ἔτη (415—398 π. Χ.) ἐξήρασε ἐν τῇ Περσικῇ ἀλλῇ καὶ συνώθευσε τόν βασιλέα Ἄρταξέρξην εἰς τὴν παρά τὰ Κούναξα μάχην. Ἐκ τῆς Περσικῆς ἱστορίας αὐτοῦ (τὰ Περσικά) καὶ τῆς Ἰνδικῆς (τὰ Ἰνδικά) ἐλάχιστα ἀποσπάσματα σώζονται.

Κῦρος. Ὁ νεώτερος, υἱὸς Δαρείου τοῦ Β' καὶ τῆς Περσάτιδος, σατραπῆς Λυδίας, Φρυγίας καὶ Καππαδοκίας, ὅστις πολέμησας πρὸς τόν ἀδελφόν Ἄρταξέρξην μετὰ βρβαρικοῦ καὶ μισθοφορικοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ ἐφονεύθη παρά τὰ Κούναξα.

Λυδία. Ἐπαρχία τῆς Μ. Ἀσίας πρὸς βορρᾶν τῆς Ἰωνίας μετὰ πρωτεύουσαν τὰς Σάρδεϊς.

Λύκαια. Ἐορτὴ τοῦ Λυκαίου Διὸς ἐν Ἀρκαδίᾳ.

Λυκάονες. Οἱ κάτοικοι τῆς Λυκωνίας, ἐπαρχίας τῆς Μ. Ἀσίας πρὸς τὰ Β. Δ. τῆς Κιλικίας, οἵτινες, ὡς οἱ Μυσοὶ καὶ οἱ Πισίδαι, ποτὲ δὲν ὑπετάχθησαν τελείως εἰς τοὺς Πέρσας.

Λύκιος. Ἀθηναῖος ἀρχηγὸς τοῦ ὑπὸ τοῦ Χειρισόφου καταρτισθέντος ἱππικοῦ καὶ ἑτεροῦ Σαρακένσιος.

Λωτοφάγοι. Ὁ ἐκ τῆς Ὀδυσσεΐας (ι, 94 κ. ἐξ.) γνωστός μυθικός λαὸς ἐν Λιβύῃ τρεφόμενος ὑπὸ τῶν φοινικοειδῶν καρπῶν τοῦ δένδρου λωτοῦ.

Μαιάνθορος. Ποταμὸς τῆς Καρίας ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ ἐκβάλλων εἰς τόν Λάτμιον κόλπον ἀπέναντι τῆς Μιλήτου, νῦν Μενδερῆς.

Μένων. Φαρσάλιος ἐκ Θεσσαλίας, ἐδηγῆσας τὸν ἐκ τῆς βορείου Ἑλλάδος συναθροισθέντα στρατὸν του πρὸς τόν Κύρον εἰς Κολοσσάς καὶ μεγάλης τιμῆς ἀξιώθεισ παρ' αὐτῷ. Κατὰ τὴν παρά τὰ Κούναξα μάχην ὠδήγηε τὴν ἀριστεράν πτέρυγα τῶν Ἑλλήνων, μετὰ ταύτην ὅμως ἔλαβε στάσιν μάλλον ἀμφίβολον προσκολληθεὶς πρὸς τὸν Ἀριαίον καὶ προσεγγίσας πρὸς τὸν Τισσαφέρην. Παρὰ τὸν Ζαπάταν συνελήφθη μετὰ τοῦ Κλεάρχου καὶ τριῶν ἄλλων στρατηγῶν καὶ βραδύτερον ἐφονεύθη καὶ οὗτος κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως.

Μιθραδάτης. Πέρσης, ὅστις κατ' ἀρχάς πιστὸς ὀπαδὸς τοῦ Κύρου, μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ προδίδει τοὺς Ἑλληνας καὶ προσκολλάται πρὸς τὸν Τισσαφέρην.

→ **Μίλιτος.** Νῦν μὲν χωρίον καλούμενον Παλάτια, πάλαι δὲ σπουδαῖοτάτη ἐμπορικὴ πόλις ἐν τῇ Ἰωνίᾳ ἐπὶ τῆς Δ. παραλίας τῆς Μ. Ἀσίας, πρὸς νότον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Μαιάνδρου. Μόνη ἡ πόλις αὕτη ἐκ τῶν Ἰωνικῶν δὲν ἀπέστη ἀπὸ τοῦ Τισσαφέρους πρὸς τὸν Κύρον, διότι ἐκεῖνος ἐγκαίρως ἐξώρισεν ἢ ἐφόνευσε τοὺς ἀρχηγούς τοῦ φιλικῶς διακειμένου πρὸς τὸν Κύρον κόμματος τῶν κατοίκων αὐτῆς. Διὰ τοῦτο ὁ Κύρος ἐπολιόρκησεν αὐτήν, ἠναγκάσθη δ' ὅμως νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν ἀναλαβὼν τὴν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του στρατεῖαν.

Μιλτοκίθης. Θράξ ἀρχηγός μισθοφορικοῦ στρατεύματος ἐν τῇ στρατῷ τοῦ Κύρου αὐτομολήσας πρὸς τὸν βασιλέα μετὰ τὴν παρὰ τὰ Κούναξα μάχην.

Μυδοί. Πολεμικοὶ καὶ ληστρικοὶ κάτοικοι τῆς Β. Δ. τῆς Μ. Ἀσίας ἐπικρατίας Μυσίας, οἵτινες διαρκῶς ἐξηγείροντο κατὰ τῆς Περσικῆς κυριαρχίας.

Νικαρχος. Ἀρκάς, ὅστις βιβάς τετραμένος διαφεύγει ἀπὸ τῆς παρὰ τὸν Ζαπάταν σφαγῆς τῶν 200 Ἑλλήνων στρατιωτῶν καὶ εἶναι πιθανῶς διάφορος τοῦ Ἀρκάδος Νικάρχου τοῦ αὐτομολήσαντος πρὸς τοὺς Πέρσας.

Ξανθικλῆς. Ἀχαιοὺς ἐκλεχθεὶς στρατηγὸς τῶν Ἀχαιῶν ἀντὶ τοῦ δολοφονηθέντος Σωκράτους.

Ξενίας. Ἐκ τῆς ἐν Ἀρκαδίᾳ Παρρασίας, ἀρχηγὸς Ἑλλήνων ὀπλιτῶν ἐν τῇ στρατειᾷ τοῦ Κύρου, ἐγκαταλείπει τοῦτον καθ' ὁδὸν προσβληθείσης τῆς φιλοτιμίας του.

Ὀλύνθιοι. Κάτοικοι τῆς Ὀλύνθου σπουδαιστάτης πόλεως τῆς Ν. Μακεδονίας ἐν τῇ Χαλκιδικῇ.

Ὀρόντας. Γαμβρός τοῦ βασιλέως Ἀρταξέρξου τοῦ Β', σατράπης δὲ τῆς ἀνατολικῆς Ἀρμενίας.

Ὀρχομένιος. Κάτοικος τοῦ Ὀρχομενοῦ, πόλεως Ἀρκαδικῆς Β. Δ. τῆς Μαντινείας.

Παροάτιος. Κάτοικος τῆς Ἀρκαδικῆς πόλεως Παρρασίας κειμένης πρὸς Ν. τοῦ Λυκαίου ὄρους.

Παυδάτις. Σὺζυγος Δαρείου τοῦ Β' καὶ μήτηρ Ἀρταξέρξου τοῦ Β' καὶ Κύρου τοῦ νεωτέρου, δολοπλόκος καὶ ὠμὴ βασίλισσα, ἣτις τὸν προσφιλεῖ της υἱὸν Κύρον ἐξῆγειρεν εἰς ἐπανάστασιν κατὰ τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ τῆς Ἀρταξέρξου.

Παδίων. Στρατηγὸς Μεγαρέας ἐν τῇ μισθοφορικῇ στρατῷ τοῦ Κύρου, ὃν καθ' ὁδὸν κτέλιπε μετὰ τοῦ Ξενίου.

Πατηγύας. Ἐπιφανὴς Πέρσης φίλος τοῦ Κύρου.

Παύλαγονία. Χώρα τῆς Μ. Ἀσίας παρὰ τὸν Εὐξείνιον Πόντον.

Πίγυες. Κῆρ διερμηνεὺς τοῦ Κύρου.

Πισίδαι. Κάτοικοι τῆς χώρας Πισιδίας ἐν τῇ νοτίῳ Μ. Ἀσίᾳ πρὸς δυσμὰς τῆς Λυκαονίας. Οἱ Πισίδαι, ὡς οἱ Μυσοὶ καὶ οἱ Λυκάονες, οὐδέποτε ὑπετάχθησαν τελείως εἰς τοὺς Πέρσας, ὡς λησταὶ δὲ ἦσαν πάντοτε ἐπικίνδυνοι εἰς τοὺς περιόικους.

Προκλῆς. Διοικητὴς τῆς Τευθρανίας, ἀπόγονος τοῦ Δαμαράτου.

† Προξενος. Βοιωτὸς, φίλος τοῦ Κύρου, ὅστις προσέτρεψεν αὐτὸν νὰ μετασχητῆς κατὰ τοῦ Ἀρταξέρξου στρατείας ὡς στρατηγὸς μισθοφορικοῦ σώματος. Τῇ συμβουλῇ τούτου συνηκολούθησε καὶ ὁ Ξενοφῶν εἰς τὴν στρατείαν ὡς ἀπλοῦς ἐθελοντῆς. Συλληφθεὶς μετὰ τῶν ἄλλων στρατηγῶν ὑπὸ τοῦ Τισσαφέρνηου παρὰ τὸν Ζαπάταν καὶ ἀποκεφαλισθεὶς ἀντικαθίσταται κατόπιν ὑπὸ τοῦ φίλου του Ξενοφάντος.

Σάρδεις. Πρωτεύουσα τῆς Λυδίας οὐχὶ μακρὰν τοῦ Πακτωλοῦ, ἔδρα Πέρσου σατραπῶν νῦν καλεῖται Σάρτ.

Σοδαίνετος. Ἐκ τῆς Στυμφάλου τῆς Ἀρκαδίας, ὁ πρεσβύτατος τῶν στρατηγῶν τῶν Μυρίων.

Στυμφάλιος. Ὁ κάτοικος τῆς Στυμφάλου, πόλεως τῆς Β. Ἀρκαδίας.

Σωκράτης. 1) Ὁ περίφημος Ἀθηναῖος φιλόσοφος, διδάσκαλος τοῦ Ξενοφῶντος, 2) Ἀχαιός, στρατηγός ἐν τοῖς μισθοφόροις τοῦ Κύρου, συλληφθεὶς μετὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων στρατηγῶν ὑπὸ τοῦ Τισσαφέρνους καὶ ἀποκεφαλίσθεις.

Σώδις. Συρακόσιος στρατηγός ἐν τοῖς μισθοφόροις τοῦ Κύρου.

Ταυῶς. Ἐκ τῆς Μέμφιδος τῆς Αἰγύπτου, ὑπαρχος ἐν Λυδίᾳ καὶ ἀρχηγός τοῦ στόλου τοῦ Κύρου, ὅστις μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐπανῆλθεν εἰς Αἴγυπτον.

Τευθανία. Χώρα τῆς Μ. Ἀσίας ἐν τῇ Μυσίᾳ, ἣν ὁ Δαρεῖος ὁ Α' εἶχε δωρεῖσαι τῇ Σπαρτιατῇ φυλάδι Δαμαράτῃ.

Τίγρης. (=Βέλος), ὀνομασθεὶς οὕτως ἐκ τοῦ ταχέος ῥοῦ αὐτοῦ, πηγάζει ἐκ πολλῶν πηγῶν ἐν Ἀρμενίᾳ, μεθ' ἧς ῥέει Ν. Α. καὶ νῦν μὲν παρὰ τὴν Βόσραν ἐνοῦται μετὰ τοῦ Εὐφράτου, τὸ πάλαι δ' ἐξέβαλλεν εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον κεχωρισμένος τούτου.

Τυαδίων. Ἐκ τῆς ἐν τῇ Τρωάδι Δαρδάνου ἐκλέγεται στρατηγός ἀντι τοῦ Κλεάρχου μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Τισσαφέρνους σύλληψιν αὐτοῦ.

Τυδαδέφνης. Τὸ πρῶτον διοικητὴς τῆς Λυδίας, Ἴωνίας καὶ Καρίας καὶ κατόπιν προστεθεισῶν τῶν δύο πρώτων ἐπαρχιῶν εἰς τὴν σατραπείαν τοῦ Κύρου, μόνης τῆς Καρίας καὶ ἔκτοτε ἄσπονδος ἐχθρὸς τοῦ Κύρου καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Ἐνωρὶς πληροφορηθεὶς τὰς περὶ ἐπαναστάσεως παρασκευὰς τοῦ Κύρου ἀνακονοῖ τούτου εἰς τὸν Ἀρταξέρξην καὶ προτρέπει αὐτὸν ν' ἀντιπαρασκευάζηται. Μετὰ ταῦτα ἀναλαμβάνει τὴν διοίκησιν τοῦ ἑνὸς τῶν τεσσάρων στρατιωτικῶν σωμάτων τοῦ βασιλέως, προσποιεῖται μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κύρου φιλίαν πρὸς τοὺς Ἕλληνας, κάμνει πρὸς αὐτοὺς σπονδὰς ἐξ ὀνόματος τοῦ βασιλέως καὶ μετὰ τοῦ Ὀρόντα συνοδεύει αὐτοὺς κατὰ τὴν διὰ τῆς Βαβυλωνίας ἐπιστροφὴν, κατόπιν δ' ὁμῶς παρὰ τὸν Ζαπάταν συλλαμβάνει δολίως τοὺς στρατηγοὺς καὶ καταδιώκει· εἶτα τὸν Ἑλληνικὸν στρατόν. Διὰ τὰς ὑψηλείας του ταῦτας λαμβάνει ὡς ἀμοιβὴν παρὰ τοῦ βασιλέως τὴν σατραπείαν τοῦ Κύρου, ἀλλὰ βραδύτερον, τῇ ἐνεργείᾳ τῆς Παρυσάτιδος, συλλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ φονεύεται.

Τολμίδης. Ὁ διαπρεπέστατος κηρυξ ἐν τῇ στρατῷ τῶν Μυρίων.

Φαλῖνος. Ἕλλην ἐκ Ζακύνθου, ἐπαγγελλόμενος τὸν διδάσκαλον τῆς στρατιωτικῆς τεκτικῆς καὶ τῆς ὀπλομαχίας, χρησιμοποιοῦντος ὑπὸ τοῦ Τισσαφέρνους ὡς ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ κατὰ τὰς μετὰ τῶν Ἑλλήνων διαπραγματεύσεις.

Φιλῆδιος. Ἀχαιὸς στρατηγός ἀντικταστήσας τὸν ὑπὸ τοῦ Τισσαφέρνους συλληφθέντα Μένωνα.

Φρυγία. Ἡ μεγάλη καλουμένη, ἐπαρχία τῆς Μ. Ἀσίας πρὸς δυσμὰς τῆς Καππαδοκίας.

Χειριδοῦχος. Σπαρτιάτης στρατηγὸς ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Κύρου. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κλεάρχου ἀναγνωρίζεται σιωπηλῶς ὡς ἀρχιστράτηγος καὶ ἀρχηγὸς τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς, μετὰ δὲ τὴν εἰς Ἀρμήνην ἄφιξιν βῆτῶς ἀναγορεύεται ἀρχιστράτηγος τῆς ὅλης στρατιᾶς, ἐν ᾧ κατ' οὐσίαν ὑπολείπεται ἐν πᾶσι τοῦ Ξενοφῶντος.

Χερσόνηδος. Ἐν τῇ Ἀναβάσει νοεῖται πάντοτε ἢ παρὰ τὸν Ἑλλάσποντον Θρακικὴ Χερσόνησος, ἀπέναντι τῆς Τρωάδος, ἢ νῦν ὀνομαζομένη χερσόνησος τῆς Καλλιπόλεως.

Voyage
le bateau à vapeur
rapide

ο: γραμμή Ζαζυρ/αυτός

(οίκος Παν. Πλαστήρα)

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΡΗΣΤΟΜΑΘΕΙΑ κατά τὸ τελευταίον ἔκδομα
Υπουργείου τῆς Παιδείας καὶ τὰς νεωτέρας
ἐκδόσεις.

ΤΟΜΟΣ Α' [Διηγήματα, ἐπιστολαί, περιλήψεις κ.λπ.] ..... Δρ. 3.00

ΤΟΜΟΣ Β' [Ξενοφώντος Κύρου Ἀνάβασις βιβλίον Α
καὶ Γ' ..... Δρ. 3.00

ΤΟΜΟΣ Γ'—ΜΕΡΟΣ Α' [Ξενοφώντος Κύρου Ἀνάβασις
βιβλίον Δ', Ε', Σ', Ζ'] ..... Δρ. 3.00

ΤΟΜΟΣ Γ'—ΜΕΡΟΣ Β' [Ξενοφώντος Ἑλληνικῶν
βιβλίον Γ' καὶ Δ' καὶ Λουκιανῶν Ἐπιγράμματα
καὶ Ἀνάχαρσις] ..... Δρ. 3.00

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΣΧΟΛΗΣ

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ Ο ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ, μετὰ μακρῶν ἀπολεσμένων
δαφνῶν ποιητικῶν σημειώσεων ..... Δρ. 3.00

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΤΙΒΕΡΙΟΣ & ΓΑΪΟΣ ΓΡΑΓΧΟΣ ..... Δρ. 1.00

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ Ο ΠΕΡΙΚΛΗΣ μετ' εἰκόνων ..... Δρ. 1.00

ΑΡΡΙΑΝΟΥ ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ μετὰ ἐκλογὴν
σημειώσεων, εἰκόνων καὶ γεωγραφικοῦ χάρτου ..... Δρ. 2.00

Τριτάτου Δρ. 3.00
Μακρῶν